*** NICOLAE VELEA**

Întîlnire tîrzîe

NICOLAE

ÎNTÎLNIRE TÎRZIE

Editura Eminescu

NICOLAE

Poate totul venea de acolo că fata avea nişte ochi verzi care erau frumoşi pentru că erau foarte şterşi. Erau aşa de şterşi, încît îi îndepărtau întreaga fiinţă şi ţi se părea ciudat, îi erai chiar recunoscător că ea îţi poate auzi cuvintele şi-ţi răspunde la ele.
Dar ochii nu erau mereu aşa — numai cîteodată, şi parcă doar cînd vrea ea.
Dacă vreun băiat devenea mai aprins, mai duios în faţa ei, Noana îl privea un timp cu ochii vii şi rotunjiţi. Apoi parcă trupul i se cutremura...

NICOLAE VELEA

Întîlnire tîrzie

NUVELE

NICOLAE VELEA

Cu o postfaţă de EUGEN SEMION

Editura Eminescu
BUCUREŞTI, 1981, PIAŢA SCÎNTEH 1

În treacăt

Lui **DUMINICĂ I S-A PĂRUT DEODATĂ CĂ S-A** grăbit. Şi-a zis că are prea puţin timp în urmă şi prea mult înainte şi că poate să se mai odihnească,

Ajunsese cel mai bun şofer al raionului, lucra la cea mai bogată cooperativă şi, de vreo doi ani, la marile sărbători conducea singurul car alegoric care defila prin oraşul reşe-

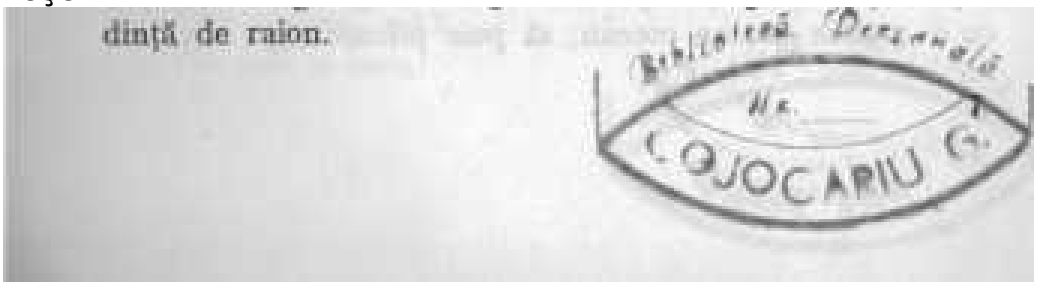

să se mai răsfeţe. Că prea trăise iute.

Comuna Lupoaia, unde lucra Duminică, fusese o comună cam săracă şi înapoiată.

Dar de mult timp satul şi oamenii se scuturaseră de sărăcie. Se ridicaseră case noi, mari, cu garduri de ciment cu ornamentaţii, care — numai gardurile — costau peste cinci mii de lei. Trecuse timp de cînd nu se mai pomenise ca cineva să fi scos cuţitul, iar miliţianul Sandu — care acum cîţiva ani fusese evidenţiat pentru curajul de a rămîne în Lupoaia — era văzut uneori seara mestecînd acasă aluat pentru prăjituri.

Şi era o frumuseţe să-i fi văzut, serile, pe Costică, preşedintele cooperativei agricole, pe Nanu, preşedintele magazinului mixt, sau pe Marin Rece, un brigadier zootehnic, cum refuzau îmbierile unora care-i chemau, după isprăvirea lucrului, să treacă pe la bufet ca să ia cîte ceva. Ei spuneau, hotărîţi, că nu se poate, trebuie să meargă la şcoală — „au seral“.

Şi înfăţişarea de seară a lor, ţinînd cuminte şi cuviincios subţioară genţi în care se aflau cărţi şi caiete, l-a amăgit pe Duminică. Graba lor — oameni cu ani încă o dată decît ai lui — de a ajunge undeva pe unde el trecuse, l-au făcut să creadă că el se mai poate odihni şi răsfăţa. Că mai poate trăi, un timp, provizoriu.

El era foarte tînăr, trebuia să împlinească peste puţin timp douăzeci de ani, şi-l mai dureau ochii de auriul bidonului cu mălai întins peste gard, în timpul secetei din 1946, de un vecin avut pentru un ferăstrău, un cleşte, un ciocan şi-un cerc de cauciuc cu care se juca el.

Şi de cîte ori veneau ploile, şi şanţurile se umpleau cu apă, iar pe apă pluteau bucăţi de cocean sau aşchii, pe el îl năpădea tristeţea. Cînd fusese mic — în primele clase de primară — Duminică nu putuse urmări, mergînd spre casă, la un loc cu ceilalţi copii, kilometri întregi, ce se întîmplă cu o aşehie s.au un cocean; să

puie prinsoare pe cea care

merge mai departe şi nu se împotmoleşte sau nu rămîne în vreo viitoare. El şi frate-său aveau aceeaşi pereche de opinci şi trebuia, să alerge iute acasă să i le dea; frate-său învăţa după prînz.

Mai întîi se împrieteni cu Şoalcă, un mecanic tînăr de la moara electrică. Şoalcă locuia la părinţi, avea o cameră a lui şi Duminică îşi prăpădea nopţile aici, jucînd table. După ce părinţii lui Şoalcă au făcut ţuica, ei jucau în pivniţă, la răcoare, lîngă butoi. într-o vineri o porniră de dimineaţă şi o ţinură toată ziua. Pe la jumătatea prînzului, pică pe la ei Tăchioaia, o bătrînă care de la o vreme trăia fără căpătîi. O zgornise din casă gineri-său — „un netransformat şi un huli- ganist"-, cum îl beştelea ea, pe drept — fiindcă acesta mai alerga după avere şi nu intrase în cooperativă. Ea le ceru o cană cu rachiu, că zicea că are limbrici şi vrea să-i înece. Tăchioaia bea şi se uita la ei cum joacă. Cîştiga mereu Şoalcă. Duminică, enervat, odată, cînd Şoalcă ridică ultimele tablei îi spuse Tăchioaiei:

— îl vezi ? Iar a pierdut! N-a mai rămas cu nimic.

— Vezi cum faci, ciocule, îl căina Tăchioaia.

Ţinea cu Şoalcă — bea ţuica lui.

Şoalcă rîse şi cîştigă iar. Dar după încă trei partide cîşr tigate, timp în care Duminică rîdea de el, rîdea vînăt de necaz, zicînd că pierde şi Tăchioaia îl căina, Şoalcă nu mai putu şi începu să-i explice babei că bate cine rămîne mai întîi fără nimic. Dar ea, singurul lor spectator, nu vru să creadă. Cum să baţi dacă rămîi fără nimic ? Cîştiga, cîştiga mereu Şoalcă şi Duminică rîdea cu răutate, de-i clănţăneau dinţii în gură, şi zicea că pierde.

— Iar pierduşi.

— Cum pierdui, mă?

— Păi mai ai ceva?

— Şi care e regula?

— Regulă, neregulă, rămăseşi fără nimic.

— Ciocule, vezi, ţăţico, cum faci... îl aolea Tăchioaia.

Şi după alte partide:

— Uită-te la el cum iar le pierdu pe toate, o chema Duminică pe Tăchioaia să se uite.

— Ce jucăm noi aici, mă?! ţipă Şoalcă.

— Table jucăm!

— Şi care cîştigă la table, cîştigă ăla care termină primul? se zbătea Şoalcă neputincios, pentru că Duminică zicea că nu, şi Tăchioaia îl îmbărbăta şi-l sfătuia să arunce oasele ba într-un colţ, ba în altul, care i se păreau ei mai norocoase.

Şoalcă murea şi se căznea să piardă.

Nu pierdea.

Jucară aşa pînă seara, imul muncindu-se să piardă, altul să cîştige — fără să poată — şi Tăchioaia începuse să plîngă văzîndu-l pe Şoalcă isprăvind mereu primul. Lor le tremurau şi mîinile, şi capetele, şi picioarele de înverşunare.

Pînă cînd, pe amîndoi în aceeaşi clipă, îi podidi sîngele pe nas.

După ce se şterseră şi se liniştiră, Duminică îi spuse cumsecade lui Şoalcă:

— Bine că ne lăsarăm sînge...

— Păi dacă intrasem într-o situaţie fără ieşire, încuviinţă Şoalcă.

Pe urmă Duminică era văzut în unele nopţi alergînd cu maşina pe cîmpia Frumoasei să prindă iepuri în lumina farurilor. Pînă la magazinul mixt, depărtare de vreun kilometru, nu se ducea niciodată pe jos să-şi ia ţigări. Se ducea fie cu maşina lui, fie cu vreun tractor.

El făcea toate acestea cu sfială şi curiozitate. La început mustrîndu-se pentru ele, apoi mirîndu-se că îi sînt îngăduite şi nu i se'întîmplă nimic înfricoşător de

rău, aşa cum se aştepta cîteodată. <

Cînd au venit şi observaţiile, el le-a primit tot plin de curiozitate, întrebîndu-se dacă vreuna din faptele săvîrşite — şi care anume — avea să aibă vreo înrîurire asupra restului vieţii lui.

Şi le continua.

Astfel ajunse Duminică să fie trecut la căratul laptelui şi ouălor cooperativei. (Cei din conducere, văzîndu-i în fiecare dimineaţă obrajii cocoloşiţi de nesomn, se gîndiseră că, pentru a-l feri de vreun accident, să-l treacă la transportat lapte şi ouă, pentru că încărcătura îl obliga să meargă încet).

Dar înainte de aceasta s-a mai petrecut ceva.

într-o zi de sărbătoare, cu ocazia unei excursii, Duminică a cunoscut-o pe Adina Gheorghe, tehniciană agricolă de la Sfatul din Cuca — o comună vecină.

A cunoscut-o pe muntele către care se făcuse excursia, muntele Frunţii. Pe vîrf era o ceaţă joasă, şi ei nu se vedeau decît de la mijloc în sus. Picioarele nu se observau şi, mergînd, toţi păreau că plutesc.

Cînd a văzut-o prima dată pe Adina, lui Duminică i-a pierit orice veselie. Avu zguduirea a ceva presimţit şi deveni tăcut şi Sfios.

La întoarcere Duminică o luă pe Adina în cabină. Pe drum, tîrziu, îi spuse, căutînd să fie vesel:

— Noi ne-am cunoscut doar pînă la jumătate.

— Cum pînă la jumătate?

— Păi... ceaţa. Era ceaţă pînă la brîu.

— Şi? Acuma nu mai e ceaţă, răspunse ea îngăduitor.

Adina Gheorghe era foarte mîndră, şi mîndria o făcea să
fie — sau numai să pară — supărător de îngăduitoare.

Duminică ar fi vrut să mai spună ceva — o vorbă sprintenă pe care o găsise legată de lucrul ştiut că

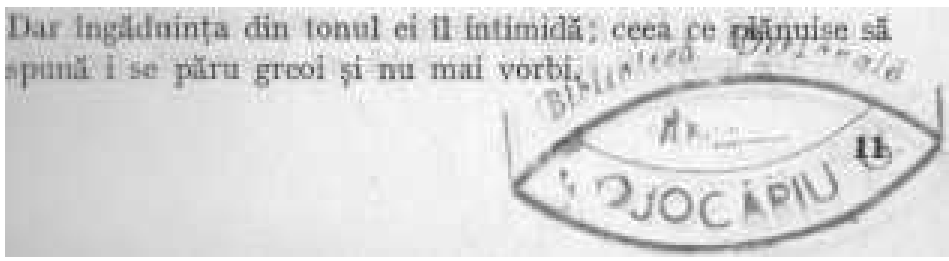

prima impresie rămîne şi că ea, pentru el, o să fie o jumătate de persoană.

Peste cîteva zile, Duminică îşi făcu drum prin Cuca, la ora cînd ştia că se termină lucrul la Sfat. O văzu pe Adina în faţa Sfatului. El opri maşina în dreptul magazinului mixt, intră acolo, stătu puţin timp fără să cumpere nimic şi cînd ieşi o întîlni pe drum.

— Hai noroc! o întîmpină el şi, silindu-se să pară nepăsător, păru supărat.

— Bună ziua...

— Ce faci?

— Ce să fac?...

Lui i se păru că ea se poartă iar îngăduitor şi întrebă enervat:

— Păi ce faci după servici?

— Ce te priveşte?

— Uite că mă priveşte!

— Uite că mă duc acasă.

— Te duc eu cu maşina.

— Lasă că am bicicletă.

— Păi dacă eu îţi spui că te duc cu maşina! Te duc cu bicicletă cu tot, izbucni el, cu un fel de disperare.

Disperarea lui o miră şi o descumpăni şi pe Adina, şi Duminică, atent, observă faptul. Apucă repede bicicleta, o aruncă în maşină şi deschise uşa cabinei.

— Poftim!

Pe drum el se linişti, dar închipuindu-şi că îndîrjirea lui o încovoiase, începu să şi-o joace.

Spuse încordat şi nefiresc de poruncitor:

— Pe culme, acolo, te-am văzut numai pînă la jumătate!

— Mi-ai mai spus.

— Nu vreau să te cunosc numai pînă la jumătate.

— Da’ de ce?

— Ai să- te faci mai frumoasă, pe urmă, zise el. aşa.

— De unde-i fi ştiind? întreabă ea înveselită deodată.

'iu,. — Ai să te faci, pe cuvîntările mele că ai să te faci, se jură Duminică cu cel mai nou jurămînt al lui.

— Nu prea cred. O verişoară a mea s-a măritat. M-am uitat la ea, pe urmă, la o zi după nuntă, şi n-arăta nici mai frumoasă, nici mai urîtă.

Şi Adina începu să rîdă. Duminică o simţi iar îngăduitoare, văzu că a pierdut şi claxonă lung, supărat, să n-o mai audă rîzînd.

A doua zi o căută, o găsi, Adina nu se mai sui în maşină şi ei merseră pe jos. în dreptul unui loc pustiu, el o prinse în braţe şi o sărută. Ea se zbătu pînă cînd Duminică îi apăsă buzele. Aici braţele ei mai zvîcniră de două ori, împotri- vindu-se, apoi se muiară, obosiră şi încuviinţară, şi ea închise ochii. Pe urmă Adina îl apucă de urechi, îi depărtă faţa, şi i-o privi atentă, de parcă ar fi vrut să-şi amintească ceva. îl îndepărtă supărată cu palmele, se întoarse şi pomi spre casă.

Duminică mergea tăcut pe poteca din partea cealaltă a şoselei. Merse un timp, tuşi de două ori cu demnitate şi se întoarse fără să-i spună nimic.

N-o mai căută aproape o săptămînă. Zăcea de necaz pentru că fusese trecut la cărat lapte şi ouă. Adina suferi crezînd că el îşi închipuie că a încîntat-o şi că ea atît a fost: o întîmplare pe şosea.

Veni să-l caute şi să-i spună că nu e aşa.

îl găsi pe Duminică în curtea cooperativei agricole aş- teptînd să i se încarce microbuzul cu lapte. El era rezemat de un brad pe care, sus, acolo, unde începeau crengile, era bătută o placardă cu litere desenate, care îndemnau la buna întreţinere a tractoarelor.

Adina se năpusti la el, dar, nici după cinci cuvinte, îndîr- jirea i

— Ţi s-a întîmplat ceva se sperie ea şi se li

acasă' se speriase.

se încurcă în privirile lui moi şi obosite.

Duminică îşi frecă ochii cu degetele şi se uită la ea depărtat.

După ce fură aduse toate bidoanele, el îi luă bicicleta, o aşeză deasupra lor, închise uşa din spate şi o deschise pe cea de la cabină. Adina urcă, şi el o duse tăcut acasă.

începură să se vadă serile, ca ceva înţeles de la sine. Nu-şi stabileau niciodată nici locul, nici timpul, dar se vedeau mereu în acelaşi loc şi în acelaşi timp. Duminică fuma acum mult, dar, de fiecare dată după ce o vedea pe Adina, nu-şi mai simţea trupul şi gura mirosind a tutun.

Curînd Duminică se vindecă, se obişnui şi cu laptele şi cu ouăle, şi îşi găsi veselia. Adina îşi dădu seama de schimbare într-o zi cînd el o întrebă:

— Ia ascultă, tu mă visezi noaptea?

-Nu.

— Nu? De ce?

— Te-aş omorî.

(Ea se ruşina şi se mînia cînd vreun bărbat i se strecura în vise. Nu-i scăpase nici unul teafăr. Dacă se trezea cumva pe la mijlocul visului şi el îi scăpa, se răsucea pe cealaltă parte, înnoda îndîrjită povestea din vis, pornind de la vreun amănunt şi pînă la urmă tot îl ucidea.)

— Ce vorbeşti! rîse el, după ce Adina îi povesti cîteva omoruri. Păi atunci află că ţii la mine...

— Da, spuse ea simplu şi fără apărare.

Rîseră încurcaţi şi căutară silnic să vorbească despre altceva.

Lor li se părea că e prea devreme, e plictisitor să se arate unul celuilalt, aşa cum sînt întregi.

începură să-şi trimită scrisori foarte triste, rîzînd. Cînd vreunuia îi scăpa vreo destăinuire mai

Ei se simţeau protejaţi de ceva care le îngăduia

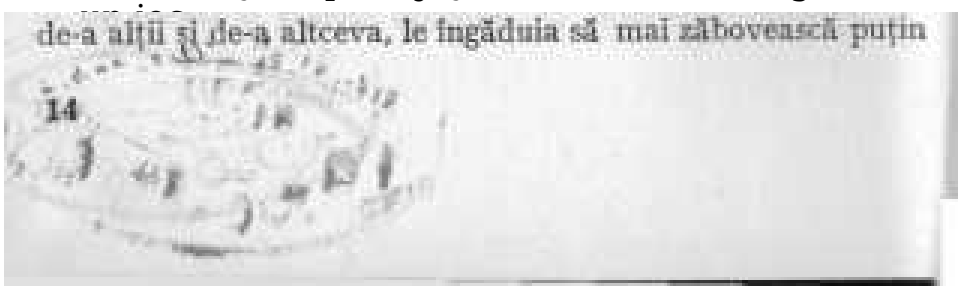
de-a alții și de-a altceva, le îngăduia să mai zăbovească puțin

neacoperită, celălalt o respingea la fel, rîzînd.

alături de ei înşişi, aşa cum erau de fapt. Şi le mai îngăduia — credeau ei — şi refacerea, retrăirea adevărată a ceea ce ar fi trebuit să fie şi să se întîmple.

Voiau să mai trăiască o vreme în treacăt, nedefinitiv şi nu bănuiau primejdiile închise în jocul lor.

Odată, Duminică veni obosit şi supărat, după o noapte prăpădită cu Şoalcă. Adina era şi ea nedormită şi enervată. Cu o zi înainte, la cooperativa agricolă din Cuca, fusese tăiat un cal frumos care ei îi plăcea, şi carnea lui fusese dată la puii de găină. Un tractorist neatent călcase şi îngropase sub şenile cîţiva din puii care mîncaseră din carnea calului. Pe ea o supărase şi o tulburase lipsa de rost a întîmplării: veniseră tractoarele, făcuseră de prisos caii, îi trimiseseră în guşile puilor de găină, şi apoi pe cîţiva tot un tractor îi omorîse.

Duminică veni cu microbuzul. Trebuind să meargă la Săuca să ia nişte lapte şi ouă (maşina celor din Săuca se stricase), trecea prin Cuca.

După ce ea se sui, Duminică zise din obişnuinţă o vorbă la întîmplare:

— Nu mai ştiu dacă ţi-am spus... că sînt însurat...

Dar vorbi atît de răguşit şi apăsat, încît înţelesul vorbelor nu mai părea — sau Adina, obosită, nu-l mai căută — alături de ele.

— Chiar eşti? întrebă ea tot apăsat.

— Sînt! să mă trăsnească şi să mă calce dacă nu sînt, spuse el pentru prima dată alt jurămînt.

— Şi chiar eşti? îl rugă ea subţire şi neliniştită.

— Sînt! Află că sînt! De doi ani sînt! minţi Duminică neglijent, gîndindu-se în altă parte.

— Atunci... şi Adina deschise uşa şi sări din maşină.

Duminică mai merse puţin. Apoi se întoarse.

O găsi răstignită, cu spatele înfipt într-un ţăruş de lemn.

unele dispăruseră şi fuseseră înlocuite cu ţăruşi.) Adina avea braţele moi, întinse în părţi.

Duminică o apucă de umeri şi începu s-o salte.

— Uşor, spuse ea parcă aţipită. Pe urmă trupul ei tresări, mai tresări o dată, se destinse şi încremeni.

Duminică rămase cu atît: că s-a petrecut ceva adevărat, dar s-a petrecut prea uşor ca să fie adevărat.

O urcă în maşină şi o rezemă în dreapta; de uşă. Mergea spre Săuca. în dreptul dispensarului opri. O luă în braţe şi o duse înăuntru. Pe scări întîlni o femeie.

— Dumneata nu vezi că a murit? întrebă ea.

Duminică se întoarse fără să mai întrebe.

Cînd ajunse în Săuca nu-şi mai putu aminti unde e cooperativa.

O apucă pe un drumeag, merse mult pe el şi se dezmetici, tîrziu cînd încerca să urce pieptul unei coaste. Nimeri cooperativa greu — se înnoptase de mult. Aici găsi doar un paznic. Acesta îl îndrumă. Duminică urcă singur cîteva bidoane cu lapte; de celelalte uită şi plecă.

La întoarcere nu mai opri în Lupoaia. Mergea, şi singurul lucru pe care îl ştia era că poate merge mult, pentru că are benzină. Apoi începu să audă cum capul Adinei se izbea de geam.

Se strădui, timp mult, să-şi amintească cine e lîngă el. Cînd descoperi că e Adina, opri motorul. îl porni, căutîn- du-i şi numele celălalt. Apoi nu mai vru să se gîndească acolo, dar tîmpla ei izbea mereu geamul şi el îl află.

împrospătă rezervorul cu benzină şi lăsă bidonul în drum. Mergea foarte repede, căutînd să ajungă cît mai curînd la un loc, o bucăţică oricît de mică de pămînt unde totul mai putea fi puţin neadevărat, petrecut în treacăt.

Capacele bidoanelor săriră şi în urma maşinii

rămîneau dîre de lapte.'Merse mult, fără să ştie cît, pînă ajunse la un

mal. Văzu în faţa lui o apă, dar nu văzu că e mare şi nu ştia că e Dunărea.

Nu opri; îşi spuse că n-are timp să zăbovească. Trecu malul, şi maşina începu să se umple cu apă şi să se scufunde, împrejur totul era alb — maşina era înfreşurată în dîre de lapte. Pe Duminică albul acesta îl ameţi şi la început îl îns- păimîntă. Apoi îl bucură, el îşi spuse că a găsit locul acela unde totul era neadevărat şi reparabil — nu se putea să existe rîuri de lapte în care să te mai şi îneci — şi spuse liniştit cuiva că gata, să oprească jocul, ajunge.

Duminică începu să întoarcă deznădăjduit volanul spre dreapta, spre ceva care, credea el, ar fi putut fi luat de la început şi alcătuit aşa cum ar fi trebuit să fie. Maşina se scufunda mereu.

Ei crezuseră că ocrotiţi de oamenii şi înlesnirile vremii lor se pot juca oricît şi oricum.

Adina Gheorghe şi Duminică.

Biblioteca Personală
Nr.
OJOCARIU G.

Zbor jos

INTÎMPLAREA A FOST MICĂ, FĂRĂ ÎNSEMNĂ*

tate, şi de aceea nici n-o pomenesc.

Dar de la ea au pornit multe.

într-o zi de şcoală, Andrei Prundaru şi-a dat seama că nimeni nu ştie ce e în mintea lui, că-şi poate schimba gîn- durile şi judecăţile despre cineva de la o clipă la alta în bine sau în rău fără ca acesta să ştie nimic. Pentru că-l poate privi în ochi Ja^el ca întotdeauna şi se poate purta cu ei ca şi cum

nimic nu s-ar fi schimbat. Bănuise şi altă dată, însă în treacăt şi fără convingere, că s-ar putea ca oamenii să nu-i cunoască gîndurile. Acum avu pentru prima dată, ascuţit, încredinţarea că nimeni nu ştie ce e în capul lui. în alte dăţi, de cîte ori avea un gînd răutăcios privea înspăimîntat şi bănuitor împrejur. I se părea, nici el nu ştia cum, că toată lumea îi văzuse gîndul, ca şi cum ar fi avut oasele capului făcute din sticlă. Andrei suferise pe la şase ani de paralizie infantilă, un picior i se uscase şi rămăsese firav şi mai subţire. Şchiopăta, şi cusurul fusese pecetluit.

Din clasa a cincea, cînd învăţaseră istoria antică, toţi elevii îi spuneau Hefaistos. La glumele răutăcioase care se făceau pe seama piciorului său, fusese ispitit întotdeauna să răspundă tot cu răutăţi. Pînă acum însă, se lovise de teama că toţi ştiu ce-i trece prin minte.

Odată într-o vacanţă, mergea în tren spre Rîmnic, la un unchi. Pe banca din faţă moţăia un om gras cu o faţă rotundă, fără săpături şi cu o chelie lată şi strălucitoare. Andrei îşi spusese, privindu-l, că omul are o faţă atît de netedă şi împăcată pentru că e un om cumsecade, dar şi puţin cam pros- tuţ. Iar chelia îi e atît de strălucitoare deoarece vorbele îi intră pe urechi, însă înţelesurile lor îi scapă, îi trec pe deasupra capului, lustruindu-i chelia. Cînd terminase acest gînd, omul deschisese un ochi şi-l privise lînced şi batjocoritor. Andrei se speriase, i se păruse că celălalt a văzut ce gîndise despre el. îşi luase bagajul şi se mutase iute în alt vagon. (Abia mai tîrziu, cînd trecuse din nou prin vagon, şi-a dat seama că ochiul deschis fusese adormit).

Altă dată i se lipiseră ochii de degetele profesorului de naturale. Nişte degete lungi, subţiri şi străvezii, cu unghii late şi galbene. Lui Andrei îi scăpase gîndul că aşa trebuie să arate mîinile morţilor la trei luni după înmormîntare şi că de fiecare unghie a acestor degete parcă ar atîma şi ar

zăngăni cîte o caracteristică a fosilelor. Cînd isprăvise se foise neliniştit în bancă. Profesorul îl apostrofase:

— Nu te astîmperi, Prundarule, deloc nu te-astîmperiL. Andrei se ridicase şi se dezvinovăţise de ce putuse să-i

treacă prin minte:

— N-am vrut, mi-a scăpat.

Şi se aşezase. Nimeni nu prinsese înţelesul dezvinovăţirii lui, dar nici Andrei nu băgase de seamă că ceilalţi nu observaseră nimic.

Acum, scuturat de povara temerii că oamenii îi controlează gîndurile, prima lui pornire fu cea de a-şi răzbuna umilinţele. Se răfui mai întîi cu Gheonoiu Vasile. Acesta era cel mai voinic din clasă şi în toate recreaţiile venea la Andrei, îi înfigea palmele în ceafă şi-i poruncea:

— Hai la apă!

Andrei, pirpiriu, se supunea zîmbind şi pleca înghiontit de celălalt să bea apă. Nu se mai împotrivea, cum făcuse la început, pentru că şi-ar fi atras batjocurile clasei, ca şi atunci: Gheonoiu îl bătuse şi-l dusese tîrîş pînă la fîntînă. Pe drum, Gheonoiu spunea cui se nimerea, fie că era, fie că nu era întrebat :

— îl duc pe necuvîntătorul ăsta să bea apă,

Andrei rîdea el primul, ca şi cum ideea aceasta ar fi fost a lui şi l-ar fi înveselit cel mai mult pe el.

•

După ora cînd făcu descoperirea, Andrei se duse afară şi-şi anunţă vesel duşmanul:

— Vezi că te aşteaptă taică-tu, e la poartă.

Gheonoiu plecă, dar se întoarse şi-l întrebă încet pe Andrei:

— De ce m-ai minţit ? N-a venit.

Cîţiva începură să rîdă de el şi să-l aţîţe să sară la bătaie. Gheonoiu însă se aşează tăcut în bancă. Liniştea lui îi uimi

pe toţi. Numai pe Andrei nu. Ei fiind dintr-un sat cu Gheonoiu ştia că tatăl acestuia fusese gestionar la cooperativă şi stă acum închis pentru nişte lipsuri aflate la un control. Faptul că ceilalţi nu ştiau că lovise în locul cel mai dureros şi se mirau de neizbînda zădărelilor lor îi verifică şi întări lui Andrei credinţa că nimeni nu ştie ce e în capul lui şi că el poate să gîndească şi să facă ce vrea. într-o oră următoare se răfui şi cu eleva Dică Manda, care şedea într-o bancă vecină cu a lui. Profesorul o întrebă cum a fost denumit secolul 17. (lira o oră de istorie.) Fata nu ştia şi-şi rotea deznădăjduită ochii împrejur. Andrei îi prinse privirea, i-o reţinu îndelung şi-i şopti cu blîndeţe:

— Secol sec!

Ea repetă absentă şi izbăvită cuvintele, care se înecară În hohotele de rîs ale clasei.

Necazul pe această elevă pornea de la următoarea întîm- plare:

Dică Manda era o fată oacheşă, foarte frumoasă. Ochii negri îi zăboveau cîteodată nemişcaţi asupra unui lucru, şi prin ei aluneca atunci o blîndeţe îngăduitoare, tristă şi umedă care poate prevestea chemarea de femeie. Lui Andrei îi plăcea fata şi, poate datorită acestei blîndeţi a ochilor, îşi închipuia des următorul tablou: e cu o seară înainte de Anul Nou. El, însurat de multă vreme cu Manda, tocmai isprăvise treburile, s-a descălţat şi şade cu picioarele pe vatră, plim- blîndu-şi tălpile în bătaia flăcării. Afară e un ger şi o linişte «şa de mare, încît poţi auzi foşnetul fumului suind din hornurile caselor. Andrei se gîndeşte deodată, prosteşte, că afară r ger şi lui nu-i e frig, îi e cald şi se simte bine, şi gîndul ăsta il bucură de-i vine să rîdă. Pe sala casei, afară, sînt atîrnate pe o funie rufele spălate de cu zi şi puse la uscat. Au îngheţat şi, mişcate de vînt, pocnesc încet şi liniştitor. Manda le adună, şi el, din casă, aude cum rufele, înscorţoşate, pîrîie cînd ea le

Îndeasă într-un coş. Apoi Manda intră cu ele în casă, şi căldura odăii e tăiată de o undă răcoroasă şi proaspătă, care pe Andrei îl înfioară de plăcere. Pe urmă ea aşază rufele pe masă, începe să le calce şi din ele ies aburi care. sînt calzi şi reci. Andrei e ca îmbătat, pe spinare îi aleargă fiori şi deodată e bucurat de gîndul a ceva foarte bine întocmit, foarte trainic, curat şi liniştit.

Cam gîndurile astea îi umblau prin minte cînd se uita la fată. Ea poate că băgase de seamă cum lui i se tulbură liniile feţei de cîte ori o priveşte. în timpul unei ore, cînd Andrei îşi uitase ochii lipiţi de fruntea ei, se pomenise că ea îi face un semn să se apropie şi-i strecurase un bilet în palmă, îl desfăcuse şi citise: „Şi eu sînt amorezată de tine'-. Andrei se încruntase. Mai citise o dată şi-l prinsese de-a dreptul un tremur de necaz. Cuvintele i se păruseră necuviincioase. (Mai tîrziu avea să-şi dea seama că i se păruseră aşa nu pentru că ar fi fost alese nepotrivit şi ar fi trebuit alese altele, ci numai pentru faptul că există, şi existînd tulbură şi scutură ceva foarte complicat, ceva pe care el se ruşina să şi-l mărturisească.) Şi aşa ar fi trebuit să facă şi ea dacă simţea la fel şi deodată îl lovise bănuiala că ea de fapt nu simţise nimic. A scris biletul aşa. Cum o să se uite ea la un şonticăit? Bănuiala îl cutremurase rău şi nici nu mai putuse s-o judece şi se liniştise.

Era o linişte ciudată şi încordată, cînd lucrurile şi înţelesurile lor se răstoarnă. Andrei se gîndise fără rost că tabla e neagră ca să se poată scrie cu creta, care e albă, pe ea. Dar, continuase el, cum s-ar fi înnădit ele între ele: creta a fost făcută albă pentru că tabla e neagră, sau altfel? Nu-şi putuse răspunde şi ridicase din umeri. Mai citise biletul, i se păruse fără noimă şi i-l întinsese, absent, profesoarei de matematici (toate acestea s-au petrecut într-o oră de geometrie), care tocmai trecea pe lîngă banca lui. Aceasta, după ce-l citise, se întorsese către Dică Manda. Fata se ridicase greu în picioare, încleştîndu-şi palmele de

bancă. Vinele gîtu- lui i se îngroşaseră aşa de tare, că-i smuciseră şi-i răsuciseră capul în altă parte.

— A fost în joacă.

Profesoara o privise aspru, se răsucise spre Andrei cu o privire blîndă şi-l mîngîiase pe cap. El însă nu voise să primească mila din ochii şi din atingerea degetelor ei şi, deoarece văzuse cazna cu care Manda scosese vorbele, izbucnise încrezător şi bucuros:

— Minte!

Fata se încruntase mult şi spusese fără să se ridice:

— Nu mint! Aşa e! A fost în rîs. De ce să mint?

Vorbise sufocat, cu pauze mari, şi în pauzele astea lui Andrei i se păruse că ea aşază multă părere de rău. Şi el mai înţelesese, liniştit, că ea spusese adevărul.

De atunci nu mai schimbaseră nici o vorbă. încercase de multe ori să-i arunce (în gînd) vorbe care s-o doară. însă întotdeauna gîndurile răutăcioase se istoveau la jumătate, neconvinse şi speriate de faptul că ea le poate bănui şi-şi poate rîde de ele. Acum izbutise să se răzbune.

•

în zilele care au urmat descoperirii, Andrei fu de nerecunoscut. Deveni vorbăreţ, iar cînd cineva îl întreba ceva, răspundea cu două înţelesuri şi rîdea de încurcăturile care se iveau. Pierdu obiceiul de a privi drept şi descoperit, cu toată rotunjimea ochiului. Se deprinse să-şi apropie pleoapele şi să lase să-i scape printre ele o privire îngustată şi tăioasă, cu care parcă despica vorbele, mişcările şi gîndurile celorlalţi pentru a afla în care parte se află prostia de care apoi să poată rîde.

De vreo două săptămîni îl prinse iar muţenia. Bucuria libertăţii gîndurilor începuse să-l neliniştească. îl apăsau gînduri asemănătoare cu cele de acum trei ani, cînd venise aici la Galeş (o comună mai mare, pavată, cu lumină electrică şi cinematograf, aflată la 15 km departe de casă),

la ciclu. Şcoală era şi în sat la el, dar maică-sa nu vrusese să-l lase să umble acolo: „Eu zic, spusese ea atunci bărbatului, să nu-l dăm la şcoală la noi. Cînd o fi să-nveţe o să mă-mpiedic de el şi: du-te Andrei încolo, du-te-ncoa, adu Andrei una, adu alta, prafu o să se-aleagă de carte. Mai bine să-l dăm la Galeş, că au şi internat". Şi-l dăduseră.

în primele zile, pe Andrei îl izbise bucuria că poate să facă ce vrea: dacă ţi-e să citeşti, citeşti; vrei să te duci la film, te duci. Nimeni nu-ţi poate spune, ca pînă acum, că trebuie să faci neapărat ceva. îţi alegi singur. Dar, ca şi acum, peste puţin timp această putere de a-şi alege hotărîrile îl întristase/ Apăsarea supravegherii de dinainte era amestecată cu gîndul liniştitor că cineva te ocroteşte să nu ţi se poată întîmpla nimic rău.

Se căznise să uite de descătuşarea dobîndită sau măcar să găsească un zăgaz împotriva năvalei gîndurilor care, cu fiecare zi, deveneau mai îndrăzneţe.

e

Cînd a trebuit să răspundă la examenul de istorie (cele povestite pînă acum s-au petrecut aproape de sfîrşitul anului) şi-a luat cu el — fără să-şi dea seama de ce-o face — şi manualul de matematică. începuse să scrie răspunsurile pe o foaie aşezată deasupra lui. Din timp în timp, desfăcea paginile cărţii, aruncînd priviri jucat înfricoşate spre profesoară. Aceasta observase şi întrebase ce are sub foaia pe care scrie.

— O carte, răspunse Andrei nepăsător, însă lăsînd prefăcut să-i tremure buzele de spaimă.

— Ce carte?

— Carte... făcu el indiferent, dar cu o teamă ascunsă, neîndemînatec.

— Arat-o s-o văd.

— Ce... cartea?

Bh" -r- Păi... ia dă-o-ncoace.

— S-o aduc? mai făcu el pe încolţitul.

Arătă : şi întinse triumfător manualul de matematică. Profesoara de istorie luă cartea, o răsfoi, nu găsi nimic. Veni să se uite în bancă. Nimic. Rămase nemişcată şi mirată în faţa lui.

Andrei i se uită drept şi batjocoritor în ochi.

După luarea examenelor plecă acasă, unde nu mai fusese de aproape o jumătate de an, din iarnă. în vacanţa de primăvară avusese pojar şi zăcuse aici, la dispensar. Pînă ia Şipot, adică, o cale de vreo şapte kilometri, merse alene, fără să se gîndească la nimic. Trecu şi de Şipot, mai merse puţin, şi deodată se opri neliniştit. îl întristă mai întîi gîn- dul că de drumul de un ceas de la Galeş pînă aci, n-o să-şi amintească niciodată, toată viaţa. Parcă fusese adormit, au văzuse, nu auzise, nu se gîndise la nimic, aşa că pierduse o groază de timp degeaba. îşi dădu însă seama că nu asta era cauza tulburării care-l ţintuise în drum. Dădu roată cu ochii, privind cu atenţie tot ce vedea, şi se lămuri... Va să zică asta fusese, trecuse pe lîngă Şipot fără să-l bage în seamă, şi acum el se răzbuna.

Prin Şipot şe înţelegeau următoarele: un trunchi foarte gros şi bătrîn — se spunea de cîteva sute de ani — care se golise pe dinăuntru, fusese retezat la înălţimea unui stat de om şi acoperit cu o poiată de şindrilă. Aşa că părea o odaie de locuit. Dinăuntru, poate pe unde fuseseră rădăcinile, ţîş- nise sus un izvor care, după ce ieşea din trunchi, se schimba într-un pîrîiaş subţire şi curat, ce-şi croia drum spre şanţul de la marginea şoselei răsfăţat de o iarbă fragedă şi de miresmele şi şoaptele unor tei tineri. Locul acesta găsindu-se în mijlocul cîmpului avea o frumuseţe ciudată, înspăimîn- tată şi resemnată prin puţinătatea şi lipsa de apărare în faţa cîmpiei întinse, uscate şi fără farmec, care parcă şedea la pîndă, gata mereu să se

năpustească asupra lui şi să-l înăbuşe. De mic, Andrei visase des pajiştea mică din jurul Şi- potului, închipuindu-şi-o întotdeauna alintată de razele blajine ale soarelui ce da să apună. Slăbiciunea razelor apusului sporea frumuseţea plăpîndă a locului, şi băiatul, în somn, era cutreierat de un simţămînt bărbătesc şi duios al putinţei de-a ocroti.

Şi acum trecuse orb şi surd prin faţa Şipotului. Se întoarse, privi atent, îndelung, însă nu-l bucură nici un fior. Se apropie şi începu să pipăie scoarţa teilor. Şi cînd îşi încleştă duşmănos pînă la durere palma pe tei, căznindu-se să simtă ceea ce nu putea, îl înfricoşă bănuiala că libertatea lui de a gîndi şi a face orice îl despărţea de toate bucuriile pe care le simţise pînă acum. Se înverşună împotriva durerii acesteia şi o batjocori: adună nămol din vadul pîrîiaşului şi începu să-l lipească pe scoarţa teilor. După ce-i murdări bine, fu năpădit de o milă de el însuşi şi începu să plîngă. Apoi îşi luă cufărul şi plecă, şonticăind, mai departe, sugîn- du-şi buzele ca să nu mai plîngă. Cînd intră în sat, se întîlni cu Vasile al lui Ion Jantea. Băiatul — care era mai mare cu doi ani decît Andrei — îl întrebă tînguindu-se dacă n-a văzut doi cai. El vedea de herghelia cooperativei, şi un armăsar cu o iapă fugiseră nu se ştie unde. Pe Andrei îl izbi neplăcut ochiul limpede şi privirea dreaptă şi încrezătoare a celuilalt. Minţi:

— Parcă-i văzui mai în deal de Troiţă, unde era pămîntul Majurului.

Celălalt se miră:

— Păi cum, că locul ăla e ocolit cu sîrmă ghimpată...

Andrei se încăpăţînă, nu vru să ştie nimic.

— Cum-necum, acolo sînt. Ce dacă e închis cu sîrmă?

Şi plecă dîrdîind de necaz, de-i clănţăneau dinţii şi i se încovoiau palmele. Nu atît pentru că nu fusese crezut, cît pentru faptul că în faţa minciunii lui mari privirea celuilalt

rămăsese tot atît de descoperită şi netulburată.

Apoi i se făcu silă de toate, şi cufărul i se păru prea greu. Intră în curte istovit şi scîrbit. Avu o singură dorinţă: să se culce, să doarmă mult, zile la rînd, iar cînd avea să se trezească să facă baie într-o apă limpede şi rece-scuţ pentru ca lumea să-şi recapete iarăşi liniile de altădată.

0 găsi pe maică-sa făcînd pîine în bucătăria de vară. Cum îl văzu, ea îşi scuturâ palmele de făină şi se repezi să-l îmbrăţişeze, repetînd mereu:

— Andrei mamă, ai venit? Andrei...

îi înăbuşea capul la piept, îl îndepărta, îi cerceta faţa, apoi iar îl apropia. El era tăcut. Mama îşi reveni.

— Aşterne tu foi de varză pe cărpător ca să pui pîinea pe ele.

După ce terminară cu băgatul pîinii la cuptor, ea începu din nou să-l strîngă la piept, să-l îndepărteze, apoi iar să-l .strîngă şi să-l întrebe dacă a venit. însă îmbrăţişările şi întrebările aveau ceva voit, şi ea, dîndu-şi seama că duioşia i se împuţinează, îl chemă pe bărbatu-său, s-o învioreze el.

— Dumitre, vino mă, că a sosit băiatul.

Cum nu se auzi nici un răspuns, ea chemă cu voce deznădăjduită, aproape ţipînd:

— Tu nu mă auzi? A venit Andrei!

Din grădină se auzi un tuşit. Apoi omul apăru, îşi spălă mîinile mult timp pe sală, vorbi supărat, ca şi cum n-ar fi auzit nimic din] ce-i spusese nevasta:

— Unde dracu-i fi punînd tu cîrpa aia de şters, nu ştiu. Că-ţi spui de-atîtea ori: — „Fiecare lucru — la locul lui!" Eu spui, eu auz.

Apoi intră în bucătărie şi, privind băiatul, îi comunică nevestei :

— Uite-l c-a venit!

îi ceda nevestei toată bucuria. Femeia îl privea neînduplecată, îmbiindu-l să se bucure mai mult. Tatăl îl mîngîie pe Andrei pe creştet, apoi mîna îi coborî pe obraz.

însă numai pînă la jumătate, pentru că ajungînd aici, el se cutre- ; mură uşor, se îndepărtă şi-l întrebă ce-a făcut la examene.

Mama, dîndu-şi seama că dinspre partea bărbatului nu era nici o nădejde să prelungească clipele astea, îl chemă pe băiatul cel mic:

— Oneaţă, vino mamă, vino la iuţeală, c-a sosit Andrei, frati-to.

Crăcile dudului din faţă se clătinară. în timpul acesta, tatăl, apăsat de mustrările din ochii nevestei, mai prinse o dată capul băiatului între palmé, îi apăsă nasul şi-i desfăcu larg, cu degetele, pleoapele. Se uită mult timp în ochi. Pe urmă se ruşină, se întoarse cu spatele, scuturîndu-şi abia simţit umerii, şi-şi găsi ceva de făcut. Oneaţă coborî din dud şi veni în fugă spre baracă. Cînd îl văzu însă într-adevăr pe frate-său, paşii lui şovăiră. Şi cînd îl văzu de aproape, îmbrăcat în uniforma sinilie, strînsă la gît, ceva, — adică ce fusese Andrei înainte, — se răsturnă.

Cînd Andrei îi întinse mîna, el i-o sărută.

Mama fu mai bucuroasă ca oricînd, luă capul copilului cel mic şi-l înfundă în groapa moale de deasupra şoldului. Tatăl găsi acum prilejul să-şi răzbune şi risipească slăbiciunea, şi spuse:

— Prost eşti, mă Oneaţă!

Copilul se smulse de lîngă mamă şi începu să plîngă. Mama îşi fulgeră cu priviri duşmănoase bărbatul. Doar Andrei se uita la el înţelegător. însă ascultînd plînsul înteţit al lui Oneaţă, îşi privi părintele tăios. Se căzni să afle un gînd pe care să i-l arunce. Nu găsi sau nu avu curajul să-l găsească, şi atunci fugi spre Oneaţă.

— Hai să te plimb cu roaba.

îl urcă în roabă şi începu să alerge cu el. Oneaţă încetă plînsul şi începu să rîdă de plăcere. El alerga, ameţit, cu roaba, uitînd de picior. Acesta nu-l iertă. în dreptul grajdului, Andrei se poticni şi căzu în roabă, lîngă Oneaţă.

Acesta rî- dea mai departe, neştiutor. Pe Andrei îl mustră gîlgîitul curat al rîsului lui şi, apăsat de toate pîngăririle pe care le îndrăznise, îşi lipi obrazul de faţa proaspătă a celuilalt, stră- duindu-se să plîngă.

•

Cîteva zile dormi mult şi nu-l tulbură nici un gînd urît. Cînd, uneori, îşi amintea că-i e îngăduit să gîndească Orice, o rupea la fugă pînă cădea istovit, abia trăgîndu-şi sufletul.

Odată era căţărat într-o salcie şi-şi făcea un fluier din coaja unei crengi. Cînd îl isprăvi, o pală de vînt lovi fluierul, şi acesta scoase un sunet întrerupt, în acelaşi timp, pala de vînt îi îndesă şi lui aerul în gură. Fu înfiorat de o plăcere răcoroasă, trupul i se încovoie în spate şi în faţă şi el şi-l simţi foarte crud şi curat. Aerul îi cutreiera toate măruntaiele şi apoi ieşindu-i pe nas isca un sunet uşor. Lui Andrei i se păru că trupul lui sună. Şi gîndul acesta îi plăcu mult şi îşi făgădui să se păzească de gînduri ce nu se pot spune cu glas tare.

•

într-o zi, taică-su îl bătu pentru că pierduse un briceag.

După ce luă palmele — pe la prînz — Andrei se duse şi se culcă în ieslea vacii. El observase că pe Oneaţă părinţii nu-l băteau, orice-ar fi făcut, pentru că dacă era atins, el aiura noaptea.

Stătea în iesle, prefăcîndu-se că doarme şi căutînd cuvintele pe care să le spuie cînd avea să fie trezit, pentru ca să se creadă că aiurează. Pe la amiază, maică-sa începu să-l strige să vie.să mănînce şi să dea drumul la vaci. El nu răspundea şi toţi ai casei începură să-l caute. Cînd, pînă la urmă, îl aflară şi-l hîţînară să se trezească, el ţîşni din iesle* fugi pînă în mijlocul curţii, aici se opri. îşi aruncă braţele în sus, bulbucă ochii, privirea îi înlemni şi începu să ţipe:

— Vîrful arinului... s-apleacă... s-apleacă vîrful... Cad, prinde-mă, mamă... n-auzi, ce-i fi păzind... Vino-ntr-o fugă

de unde-i fi...

Mai ţipă o dată aşa de nefiresc, că se înspăimîntă şi începu să plîngă.

Mama ieşi din bucătărie cu o găleată în mînă şi-i turnă apă rece în cap. Apoi îi dădu un şervet. în timp ce se ştergea, Andrei îi văzu pe părinţi şuşotind îngrijoraţi mai la o parte. Andrei îşi dădu seama, acum cu tristeţe, că nimeni nu-i poate cunoaşte gîndurile.

Şi iar libertatea i se păru apăsătoare. I se părea că rămîne singur. Făgădui să renunţe la ea şi poate că ar fi renunţat dacă tocmai atunci, în mijlocul verii, nu începeau nişte ploi lungi, obosite, şi triste ca ploile de toamnă. Andrei şi Oneaţă şedeau mai mult în casă, zgribuliţi de frig. Şi în zilele acestea apăsătoare, ispita gîndurilor veninoase era mai vie ca oricînd. El lupta cu ea citind sau spunînd poveşti lui Oneaţă. Dar chiar în timp ce vorbea, glasul i se frîngea neaşteptat, şi privirea îi devenea îngîndurată şi grea. Oneaţă, căutînd şă-i alunge tristeţea, spunea:

— Nabucodonosor, divizibilitate, comutativă, excesivă.

Erau cuvintele pe care le învăţase cu un an în urmă de la Andrei şi care pe acesta îl înveseleau mereu. Acum însă, Andrei nu-l mai lăuda pentru că le ţinuse minte, şi avea un zîmbet uscat şi silnic care-i adîncea două cute îndurerate la colţul buzelor. Şi-l mîngîia. Iar Oneaţă sub mîngîiere întindea gîtul şi capul şi-i căuta ochii, tînjind.

•

într-o dimineaţă fu trezit de strigătele mamei care chema păsările. Nemulţumit că-i fusese tăiat somnul, el se gîndij ascultînd ţipetele puternice, că maică-sa are plămînii prea mari, şi deodată şi-i închipui: mari, umezi, moi şi vineţi. Se scutură de dezgust.

Sări în mijlocul camerei, zguduit, apoi se prăbuşi pe marginea patului şi stătu mult timp, cu capul îngropat în palme.

în noaptea care a venit, ploaia încetă. Dimineaţă, Andrei plecă pe lotul lor individual, la Cîmpia Teiului, cu vaca. Spre jumătatea prînzului, găsi un tăpşan unde pămîntul se uscase. Se întinse cu capul culcat pe braţ şi, ascultînd zvîcnetul ierbii care se înviora după închircirea din zilele de ploaie, i se păru că e primăvară. Şi-şi aminti cum simţise el prima dată în viaţa lui primăvara.

Să fi avut patru-cinci ani. Şedea pe pălimar lîngă un buduroi de albine. Şi ascultînd zumzetul vioi al albinelor şi privind tresăririle răsadurilor de roşii din grădină şi un petic uscat de pămînt, văzuse roşu, trupul i se. scuturase ca bîntuit de friguri şi căzuse de pe pălimar, adică de la o înălţime de un metru şi jumătate. îşi scrîntise un picior şi se şi înţepase într-un ciob de sticlă. Dar, simţind cu picioarele şi cu palmele căldura pămîntului, nu fusese fulgerat de nici o durere şi începuse să fugă. De-abia după ce căzuse, obosit, lîngă un gard simţise durerea.

Acum, căutînd să-şi explice de ce nu simţise pe loc scrîn- titura şi înţepătura ciobului, Andrei îşi spuse că aceasta se datora înfiorării tălpii, care fusese despărţită o iarnă întreagă de pămînt. Explicaţia însă nu-l mulţumi şi căută alta. Tot căutînd, adormi. Vaca păscu o vreme aşezat, apoi se apropie, prevenitor, de o mejdină cu grîu. Văzînd că nu e alungată, începu să mănînce din grîu. La început mînca şi spicul, şi paiul. Apoi, nemaiînţelegînd nimic (nu era alungată), mînca doar spicele crude, moi şi cu lapte în ele. După ce se sătură, veni uimită lîngă băiat şi începu să-l lîngă recunoscătoare pe cap. Apoi pe gît. Şi aici află boabe de nă- duşeală sărată, care-i plăcură. După ce le isprăvi, căută al

tele pe sub gulerul cămăşii. Le termină şi, pofticioasă, începu să mănînce cămaşa de cînepă, care, udă de năduşeală, era şi ea sărată. Apoi mîncă şi pantalonaşii, făcuţi tot din cînepă, şi cînd îi termină îl mai linse o dată pe Andrei, de la picioare la cap. Pe urmă se culcă rumegînd îngăduitor şi ocrotitor lîngă băiatul gol, Andrei se visa plutind pe un nouraş străveziu, care ocolea mereu ceva şi se apropia — tot ocolind, dar din ce în ce mai puţin şi din ce în ce mai drept — cine ştie spre ce.

Răgaz întins

TÎL OPLIŢA E UN PÎRÎU CARE TAIE ÎN DOUĂ cîmpia Bîrzetei. Lui Benone îi plăcea să vină cu vaca pe-aici. Locul era umbros, iarba grasă, aşa că vaca păştea aşezat. Un lucru doar nu-i plăcea lui Benone: cureaua lor de pămînt se învecina cu moşia lui Bărcănescu şi, dacă scăpa vaca şi i-o prindea isprăvnicelul sau un om al boierului, era jale. Dar dacă erai cu ochii în patru, n-aveai de ce te plînge.

Era într-o după-amiază călduroasă. Benone dăduse

pentru prima dată, în anul acela, prin ’-15, drumul vacii pe 1 aici. Era vesel, îi părea bine şi pentru că n-o să mai trebu- 1 iască să alerge atît după vacă şi pentru că pe căldura asta | o să se joace cum ştia el cu apa Topliţei. Şi se juca aşa: lua Ij cîţiva bulgări de pămînt, îi aşeza ca stavilă în drumul apei f şi lăsa doar o deschizătură îngustă, pe unde să se strecoare 1 o şuviţă subţire şi puternică de apă. în drumul ei aşeza o I morişcă, aşa cum e roata morii, pe care apa, izbucnind prin I deschizătură, o învîrtea. Benone oprise pîrîul şi pusese mo-l rişca şi în după-amiaza aceea. Morişca se învîrtea şi făcea | împrejur un cerc străveziu de apă. El îşi plimba obrajii de-a 1 lungul acestui cerc, pentru ca să-i lovească bobii reci arun- î câţi de lopeţile moriştei. Cînd se răcorea destul, se aşeza pe 1 o piatră şi prindea bobii de apă în palmă. îi prindea şi sel uita cum din albi şi rotunzi, cum erau la început, se lăţeau I şi se scurgeau pe potecile palmei, ca şi cum nici n-ar fi fost. 1 Pe cîte un bob îl prindea şi pe limbă. Odată, prinzînd unul, j simţi un gust amar în gură. Bobii aruncaţi acum de morişcă erau negri şi noroioşi. Cineva tulburase pîrîul mai la deal. ! Benone se sculă neliniştit în picioare şi îl văzu pe Matache, J isprăvnicelul moşiei, călare. Văzu şi vaca de care, furat de I joc, uitase, intrată în livada necosită a boierului. O luă la 1 fugă, dar, pînă să sosească el, Matache ajunsese la vacă şi 1 începuse s-o mîne din urmă cu biciuşca. Căută să se apropie şi să întoarcă vaca, dar Matache îl preveni:

— Să nu te apropii, buzatule, că te băşic cu biciuşca de I o să mă ţii minte cîte zile îi avea.

Benone începu să plîngă, dar degeaba; isprăvnicelul era |j de neînduplecat.

— Nu mai vărsa rachiu la pisici de pomană. Să vie tac-tu la curte, să plătească gloaba şi pe urmă să ia vaca.

Benone se mai ţinu după el, pînă ce Matache trecu apa Topliţei. Pe urmă, se resemnă. Mergînd spre casă, mai

trecu
|ip la morişcă. Arunca bobi şi mai murdari, şi mai negri, 6 rupse în fărîme.

Taică-său cosea nişte lucerna împrejurul casei. Cînd îl văzu venind, se opri din lucru.

— Ce e, mă, cu tine? Unde e vaca?

Benőne, înecîndu-se în plîns, nu-i putu răspunde. Taică-său ghici singur.

— Ţi-o fi luat vaca la obor! Bine, mă primitule, nici de o vacă nu eşti în stare să vezi? Care va să zică, eu muncesc pînă îmi ies ochii, şi el nu poate vedea de o vacă. Bine, domnule Benőne, las' că-ţi plătesc eu ţie. Ne socotim noi. îţi plătesc eu ţie, domnule Benőne, de-o să te-nveţi să vezi de zece vaci, nu de una.

Şi se apucă din nou să cosească.

Benőne se duse acasă. Ştia ce-l aşteaptă. Cînd îi mai luase anul trecut Matache vaca la obor, taică-său îl bătuse cu biciul peste picioare, de mai avea şi acum urmele.

Seara, cînd taică-său era dus după vacă, Benőne s-a culcat sub podişca de la şosea. Nu s-a culcat în casă sau în fînar, pentru că l-ar fi găsit şi l-ar fi bătut. A dîrdîit de frig toată noaptea acolo. Dimineaţa s-a sculat cu un junghi în piept şi-l durea capul. Atunci a văzut că pămîntul de sub podişca unde dormise era umed — n-apucase să-l ia soarele. Cînd a intrat în curte, taică-său s-a repezit la el. I-a dat doar o palmă. Benőne a căzut jos. Simţea că-i vîjîie capul şi că toate se învîrtesc împrejur. S-a sculat greu şi s-a tîrît pînă la gard, să se proptească. Taică-său abia atunci l-a văzut .schimbat, galben la faţă.

-- Ce ai, mă?

Şi pentru că Benőne tăcea, taică-său s-a apropiat de el şi l-a întrebat cu voce coborîtă:

—■ Ce e, mă Benőne tată, cu tine?

De obicei, taică-său nu-i zicea pe nume, sau îi zicea

simplu: Benőne. Dar *Benőne tata..?.* Aşa îi mai spusese doar o

dată, cînd murise maică-sa. Se întorceau de la cimitir. Tai-| că-său i-a pus mîna pe cap şi i-a zis:

„Rămăserăm singuri, *Benone tată.* Mă-ta se duse..."

Atît îi zisese. Şi acum îi spunea iar cuvintele astea.

Pe urmă, taică-său îi puse mîna pe frunte şi, văzînd căi are fierbinţeli, îl băgă în casă, îl dezbrăcă de tot şi îl înfăşură în nişte ştergare udate cu ţuică. Cînd îi potrivea macatul! pe sub el, Benone îi apucă mîna şi, faptul se întîmpla pentru | prima oară, începu să i-o mîngîie şi să-l privească drept ml ochi. Taică-său îl mîngîie şi el pe frunte şi-i spuse:

— De, mă Benone tată, nu trebuia să te culci nici tul sub podişcă. Acu amaru-ăsta ne mai trebuia!

îi mai spuse să stea liniştit, că pînă la prînz îi trece. Darj nu i-a trecut. Şi nu i-a trecut nici a doua zi. Junghiul din piept' îl ţinea şi mai rău şi capul îi vîjia şi mai tare. începu 9 să vorbească fără noimă. I se părea cîteodată că vede o pi- i cătură neagră de apă cum se rostogoleşte spre el, făcîndu-se din ce în ce mai mare, mare şi rotundă cît cerul, şi venea să-l strivească. Atunci îl auzea parcă pe taică-său:

— Benone, propteşte-te bine, tată, şi dă-o îndărăt cu I umărul.

Benone se proptea şi i dădea îndărăt. Dar picătura sel întorcea şi mai mare să-l strivească şi nu mai ştia ce se în- tîmplă. Pînă la urmă a trebuit să-l ducă la spital. îl lăsase j pe seama doctorilor şi-i spusese:

— Pînă la toamnă să te faci bine, tată.

Şi pînă la toamnă, Benone s-a făcut sănătos. Taică-său, I cînd a fost vestit, a împrumutat o brişcă şi un cal şi a venit I să-l ia acasă.

Pe Benone l-a găsit înzdrăvenit, plimbîndu-se prin curtea j spitalului. L-a luat în căruţă şi au pornit-o spre casă.

Cum pînă să ajungă în sat, era un deal unde şoseaua fă-l cea multe ocolişuri, taică-său i-a spus:

— Tu ia-o cu căruţa pe şosea. Cu unul în căruţă, calul I o să urce mai lesne. Eu tai drumul pe potecă să-ţi ies înainte | în vîrf.

Rămas cu Benone, calul a urcat un timp. Pe urmă s-a oprit încăpăţînat. Parcă simţea că n-are cine-l sili la drum. Benone l-a mai îndemnat un timp, dar degeaba. După o vreme l-a văzut pe taică-său coborînd încruntat pe şosea-

S-a suit în căruţă, i-a smuls hăţurile din mînă, l-a îmbrîncit încolo şi i-a spus:

— Nici un cal nu eşti în stare să-l mîi. De nevoie te-am ştiut, de nevoie ai rămas. Nu eşti bun de nimic.

Şi plesni calul care începu să alerge.

Benone luă un fir de lucernă şi-l strînse între dinţi, în-(leşlîndu-şi gura ca să nu plîngă. Nici tu Benone, nici *Bettonc tată.* Le trecuse răgazul. Acum era sănătos şi bun de muncă.

Merseră o bucată de drum, fără să schimbe o vorbă, t »mul se mai potolise, nu mai plesnea aşa înverşunat calul. < înd intrară în sat, se întoarse spre băiat:

— Uitai să-ţi spui că am scăpat de Bărcănescu. I-am împărţit! pămîntul şi am luat şi noi o bucată. Acu' cît ţine Topliţa e al nostru.

Benone se uită la taică-său. Se uită şi acesta la el şi KÎrabi:

— Acu’ n-o să-ţi mai ia nimeni vaca la obor, şi-l lovi cu p.dina pe spinare.

Din colţul leagănului căruţei, unde fusese îmbrîncit, Benone se apropie şi se strînse lîngă taică-său. Simţea cum începe să-l năpădească o bucurie neînţeleasă. Păi, dacă n-o Ml. i mai ia nimeni vaca la obor, o să poată să se joace cît o vrea cu apa Topliţei! Şi Topliţa o să curgă acum curată, că n-o să mai fie cine s-o tulbure. Şi-i mai părea bine că taică-i&u, chiar dacă nu-i mai spunea *Benone tată,* avea acum o vorbă moale şi parcă împăcată, cum n-avusese niciodată. Dn toate îi părea bine lui Benone, de-i venea să sară din • ăruţă şi să alerge aşa, fără rost, înaintea calului.

Poarta

P

ORTA SE MAI ŢINEA DOAR ÎNTR-UN CUI. Sandu văzuse de mult că se ţine doar într-un cui, dar nu? spunea la nimeni. Credea că nici unul dintre ai casei nu ştie ce ştie el. Cînd, într-o seară, o auzi pe maică-sa:

— Apucă-te, mă omule, şi drege poarta aia. Se mai ţinei doar într-un cui şi o să cadă peste ăsta micu'.

— Toate la vremea lor, femeie, răspunse taică-său. MîineJ car lemnele alea la joagăr pentru grajdul nou. Poate

poimîine.j

Asta îl neliniştea pe Sandu. Aşteptase atît de mult să radă poarta... Mai căzuse o dată, anul trecut, şi-şi aducea .1 minte cum se jucase atunci: pusese patru pietre sub poar- fit, încît ea părea o plită uriaşă, adusese o căldare veche, umplută cu nisip, pe care o pusese deasupra şi învîrtea cu un băţ de parcă făcea mămăligă. Apoi strînsese cîteva foi do brustur şi ştevie, le tocase cu o custură şi le pusese într-o «utie ca şi cînd ar face mîncare. Şi cîte nu mai făcuse... Simţea ceva cald, rotund, înfăşurat în lumină şi bucurie, nici el u ar fi putut spune ce simţea, cînd se gîndea cum se jucase anul trecut. Ţinea să se joace la fel şi anul acesta. Dar mai Iutii trebuia să cadă poarta. Nu mai putea aştepta. A doua ⊿, cînd toţi erau plecaţi la cîmp, a luat un cleşte, s-a căţă- i ut pe poartă şi a început să tragă cuiul. Dar parcă înadins,
« II iul nu voia să iasă. Şi-a adunat o dată toate puterile şi a tras, dar cleştele a scăpat muchia cuiului şi Sandu a căzut I««:;. A început să plîngă încet, de durere şi ciudă, şi privea printre lacrimi la cuiul încăpăţînat. Ar fi vrut să-l bată, dar ista ar fi însemnat să-l înfigă şi mai bine şi dacă-l muşcă iar nu avea vreun folos, pentru că era mai tare decît dinţii lui...

Se simţea neajutorat şi necăjit şi atunci a început să ba- til gîscanul care sîsîia în spatele lui. Gîscanul îi era cel mai i umplit duşman. Anul trecut îl apuca de pantaloni şi îl bă- tea cu aripile, pînă îi făcea picioarele vinete. Acum nu mai îndrăznea să-l apuce, dar, de cîte ori îl vedea necăjit, sîsîia tn jurul lui a batjocură.

Cuiului i-a venit de hac în aceeaşi zi. Taică-său umpluse căruţa cu lemne pentru joagăr şi cînd să iasă din curte i-a '.pus:

-- Sandule, stai în spatele căruţei şi spune-mi cum să drmesc ca să nu se agaţe osia de poartă.

Sandu a făcut tocmai pe dos: i-a spus s-o ia mai spre dreapta, adică mai spre poartă şi vedea cum, încet, încet, cuiul iese ruginit din gaură.] N-a mai auzit mustrările lui

taică-său. S-a dus într-un suflet şi a adus căldarea şi cusJ tura de unde le avea ascunse. A pregătit toate celelalte la fel ca în anul trecut. Dar pe cînd mesteca nisipul în căldare, i s-a oprit. Simţea că parcă lipsea ceva. A început să toacei brusturii şi ştevia. S-a oprit din nou. Lipsea ceva, nu ştiai ce. Se apucă să toace mai cu înverşunare. Degeaba. Anul trecut se simţea în rînd cu oamenii mari cînd făcea toate acestea. Acum văzu parcă întîia dată că toacă brusturi şa mestecă nisip. Maică-sa toca pătrunjel şi mesteca mălai. I se puse un nod în gît ca atunci cînd era gata să plîngă. Sel duse, luă un pumn de mălai şi-l presără peste nisip. Culese şi pătrunjel. începu să toace şi să mestece şi mai îndîrjit. Degeaba. Simţea că toate nu mai au nici un rost. Farmecul! cald şi rotund de anul trecut nu se mai întorcea. Nu mai j putu să înfrîngă nodul din gît şi începu să plîngă. La început ; încet, apoi din ce în ce mai tare. Auzi un sîsîit în spate. Eraţ tot gîscanul care-şi rîdea de el cînd îl vedea abătut. îl pedepsi cum ştia el să-l pedepsească mai cumplit. Avea o şapcă culj căptuşeala ruptă. I-o aruncă gîscanului în cap, încît acesta j se învălătuci în căptuşeală, de nu mai ştia cum să iasă. în-l cepu să lovească cu piciorul, îndesat, plîngînd din ce în cei mai tare. Maică-sa văzu gîscanul] zbătîndu-se şi se repezFla ; copil, dar cînd voi să-i dea o palmă observă că plînge.

—¡Ce e, Sandule, cu tine, plîngi?

Băiatul nu răspunse nimic şi se aruncă hohotind în bra-:| ţele ei.

— Sandule, mamă, ce e cu tine?]

El nu putea să răspundă nimic. Plîngea, cuibărindu-sel mic în braţele ei, căutînd parcă ocrotire de ceva neînţeles şii îngrozitor care-l înspăimîntase. Abia după un timp putui bîigui:

— Poarta, mamă...

Şi plîngea şi mai tare, ştia că nu de asta plînge, ci de altceva şi mai dureros pe care nimeni nu-l poate înţelege, nici i hiar el însuşi, şi nimeni nu-i poate spune de ce plînge el. I)upă ce se domoli, stătu un timp mut, cu ochii mari privind tll gol, apoi se smulse îndîrjit şi parcă ruşinat din braţele mamei şi-i spuse surprinzător de liniştit, cu o voce care parcă era a lui taică-său:

— Hai să mă ajuţi să dregem poarta aia, mamă!

Noapte

S

V-JpiRICĂ ŞI TELE LUCREAZĂ AMÎNDOI LA ferma din satul lor, un sat de munte. Spiricã e tractorist, ar Tele e tehnicianul-radiofonist al gospodăriei. Sînt foarte scunzi, cei mai scunzi băieţi din gospodărie, şi locuiesc în | aceeaşi cameră care se învecinează cu cabina radiofonică a lui Tele.

Se cunosc de mici, pentru că părinţii lor erau vecini, şi sînt prieteni de atunci, fiindcă la amîndoi le plăceau maşinile. Camioanele care treceau în vremea copilăriei lor pe şosea le plăceau atît de mult, că aruncau cu pietre

în ele să le spargă geamurile. Şi cînd reuşeau şi maşina se oprea, unul ieşea la iveală ca şoferul să lase maşina şi s-o ia la fugă după el să-l bată, iar celălalt se apropia de maşină şi o cerceta.

Cel mai mult le plăcea mirosul de benzină — el îi făcea $ă,-şi închipuie locuri străine, şi vara nu mai aruncau cu pie- t re în maşini ca să le oprească. Le lăsau să treacă liniştite şi se repezeau în dîra de praf şi benzină rămasă în urma lor. Se învîrteau pînă cînd praful şi mirosul îi ameţeau şi cădeau. Apoi se tîrau tăcuţi şi posomoriţi pînă în zona şoselei şi aşteptau altă maşină.]

Planul lor era atunci să aibă nişte maşini mici, aşa cum sînt cele în care se fotografiază copiii din oraş, cu care să alerge după vite.

Pe urmă, întîmplările vieţii se aşezaseră foarte iute, aşa cum le aşezau ei în gîndurile lor. Şi unul se trezise radio- fonist, iar altul tractorist. Repeziciunea împlinirii fusese aşa mare, încît ei nici n-o observaseră, nu se gîndiseră la ea şi nici nu se bucuraseră pînă la capăt de starea lor.

Dar mai aveau timp.]

Sînt amîndoi foarte scunzi, dorm în aceeaşi cameră şi sînt foarte prieteni, poate pentru că sînt prăpăstios de deosebiţi. Lui Spirică îi plac cărţile şi insignele, e cuminte, măsurat şi tăcut. Cu Tele lucrurile sînt foarte încurcate. Bine, s-ar putea spune simplu că lui îi plac invenţiile, gîndeşte cu voce} tare, e cam mincinos şi-i place muzica. Dar de fapt nu e mincinos, numai că gîndurile lui o apucă des razna şi nu-i place muzica pur şi simplu — îi plac zgomotele în general; şi de fapt nici ele nu-i plac, dar îl apără de razna asta a gîn- durilor lui.

Prima oară cînd Spirică şi-a dat seama de felul lui Tele I a fost mai demult, cînd se gîndeau la maşinile mici cu care 1 să alerge după vite.

într-o dimineaţă, Tele îl întîmpinase şi-i spusese:

— Mor, mă, de necaz, ştii ce e aia mor? Mă mir de unde | mai sînt ca să-ţi spui!

— Ce-i fi avînd? îl întrebase Spirică somnoros.

— Păi dacă eu vin de la copca rîului cînd se lumina dej ziuă şi mă întîlnesc cu nen-tu Ion că el aterizase la Rogoaze, f în izlaz, şi dacă îţi adusese o maşină şi o pusese în creasta j casei ...

— Nenea? (Acesta era un unchi al lui Spirică, aviator, care-i spusese, e drept, odată, că dacă o să treacă pe deasu- j pra casei cu avionul, o să-i arunce o pereche de cizme.)

— Da, mă, nen-tu, o pusese, maşina, pe creasta acope-l rişului şi mă

întreba că unde-i fi, că la voi nu e nimeni şi nu] poate să lase maşina aşa şi, dacă nu dă ochii cu tine, o ia | îndărăt, că e grăbit. Mă-ntorc cu el. Acas' la voi, încuiat j peste tot. Pui urechea la gaura cheii şi te auz cum sforăi. Ai tăi te-ncuiaseră să mai dormi şi plecaseră la muncă. Bat eu în uşă, bate nen-tu în fereastră — nimic, tu duceai porcii i la jir, sforăiai. El s-a suit pe acoperiş, a luat maşina, s-a dus la avion şi a plecat.

— Minţi, mă, Tele, de turbează cîinii! îi spusese atunci i Spirică, nedesfăcut bine din somn.

Celălaltj îl privise mirat şi mîhnit şi plecase supărat.

A ţinut supărarea vreo cîteva săptămîni. Nici acuma i după ce trecuseră ani, cînd Spirică deschisese, cu grijă, într-o zi vorba despre povestea asta, Tele nu zicea altfel.

El nu se schimbase deloc, poate şi pentru că găsise viaţa astfel alcătuită, încît trimisese spre el numai întîmplări bune, care-i ocrotiseră firea, n-o duşmăniseră şi nici n-o batjocoriseră.

Seara, înainte de a adormi, Tele îşi lipea ochii de tavan şi din gura lui ieşeau cele mai mari minunăţii.

Spirică nu-l mai contrazicea, îl asculta tăcut şi resemnat şi de cele mai multe ori cu plăcere. Tele vorbea mai mult despre invenţiile pe care vrea să le facă el. Era foarte înde- mînatic şi priceput, repara ceasurile şi aparatele de radio din comună şi punea motoare la biciclete. Dar astea erau lucruri la îndemînă. Faima mare i-o dase faptul că seara, cînd ie plimba pe drum, el devenea „coloană de lumină"-, cum zicea Spirică — luase numirea dintr-o carte — sau simplu, „coloană" — cum îşi spunea Tele.

Avea o pelerină de ploaie făcută dintr-un material plastic, transparent. Cînd se întunericea, îşi punea în buzunarul de la haină o baterie electrică, aşeza subţioară două becuri susţinute de o sîrmă petrecută pe după gît, îmbrăca pelerina transparentă pe deasupra şi aşa luminat din cap pînă-n picioare, se plimba pe drum.

•

Peste cîtva timp, într-o brigadă a început să lucreze o fată, şi Tele şi-a pus căşti de radio la urechi. Spirică s-a cam întristat, ştia că Tele şi le pune cînd vrea să ascundă ceva, kft se închidă în el să nu mai vorbească cu nimeni. Seara fele se întindea mut pe pat cu căştile în urechi şi adormea fără să şi le scoată.

Fata se numea Noana lhi Moroacă. Moroacă fusese stupă rul cooperativei agricole. într-o zi uitase aprins şomoio- r,u 1 de cîlţi, cu fumul căruia ameţea albinele cînd cerceta •■lupii. Luase foc toată stupăria, omul

tînjise cîtva timp şi murise. Fata, rămasă singură, fusese angajată aici, la fermă.

Noana avea 14—15 ani, şi, cu toate că trăise departe de mit — casa lui Moroacă era aşezată pe Coama Clocoticiului

nu s-ar fi putut spune că e sălbatică. Dar avea uneori lin neprevăzut în mişcări şi vorbe, de ţi se părea că atunci

le face şi le spune pentru prima dată şi că ele foşnesc. Şi mai avea o lipsă neştiută de sfială, încît cu toate că mulţi băieţi se jucau cu părul ei şi o luau pe după umeri, nici unul nu se lăuda altuia cu asta. Poate totul venea de acolo că fata avea nişte ochi verzi care erau frumoşi, pentru că erau foarte şterşi. Erau aşa de şterşi, încît îi îndepărtau întreaga fiinţă şi ţi se părea ciudat, îi erai chiar recunoscător că ea îţi poate auzi cuvintele şi-ţi răspunde la ele. Dar ochii nu erau mereu aşa — numai cîteodată — şi parcă doar cînd vrea ea.

Dacă vreun băiat devenea mai aprins, mai duios în faţaf ei, Noana îl asculta un timp cu ochii vii şi rotunjiţi. Apoil parcă trupul i se cutremura şi ea întreba:

— Precis?

începea să rîdă, ochii îşi pierdeau rotunjimea, deveneau! şterşi, iar cel de lîngă ea o simţea îndepărtată.

Lui Tele şi lui Spirică fata le plăcuse de la început, dar| pe ei îi luase în seamă tîrziu, în urma celorlalţi, pentru căi erau scunzi. Spirică o păţise la fel ca ceilalţi: Noana se apă-l rase şi de el cu „precis" şi rîs.

Şi purtarea fetei îl liniştise.

„Nu e conştientă", îşi spusese el. Şi atît timp cît era! aşa, n-avea dinspre partea cui se teme.

Cum nu-i rămînea altceva de făcut, se alinta cu gîndurij despre ea. Se mira că el, ori de cîte ori îi plăcuse vreo fată, j privise cu mare recunoştinţă lucrurile pe care aceasta lei atinsese. Dar acum brazii din curtea cooperativei, ori banca de mesteacăn de care se rezemase Noana erau doar brazi şi j bancă, nu împrumutaseră nimic. Explicaţia şi-o dase cam J aşa: „Noana asta nu e conştientă, trăieşte cam în fugă şil nu se opreşte să ia de

la lucruri vreun înţeles şi nici să le deal vreunul, să lase ceva de la ea."

Tele avusese mai mult noroc. Fetei îi plăcea muzica, şil seara, după isprăvirea lucrului, stătea în cabina lui pînă picai de somn. Apoi Tele se lumina „coloană" şi se ducea la Atena!

lui Brebenel unde ea stătea în gazdă. Spiricâ îi urmărise de cîteva ori şi văzuse că Tele o strînsese în braţe şi o sărutase. Dar nu se neliniştise, pentru că fata rămînea la fel de îndepărtată. îi era milă de Tele că se crede aşa sigur pe degeaba, nu mai vorbeşte nimic şi stă tot timpul cu căştile la urechi.

Peste puţin timp, însă, Spiricâ avu de ce să fie neliniştit. Prin iunie sosi la fermă, să facă practică, un elev de la o şcoală veterinară. Lui Spiricâ, de cum l-a văzut, băiatul i-a plăcut. Pe urmă îi păru rău că l-a plăcut.

El îşi prefăcea cîteodată, cînd era singur, glasul şi felul de a mişca mîinile, capul sau sprîncenele în felul NoaneiJ şi ajunsese să creadă că simte la fel ca ea. Şi dacă lui îi plăcuse practicantul însemna că o să-i placă şi ei.

Lucrurile s-au mai potrivit astfel că Valentin, aşa-i zicea elevului, fusese repartizat la o secţie a fermei unde era şi Noana — în satul Rest.

Curînd Tele lepădă căştile şi seara se plimba luminat din cap pînă în picioare printre brazii din curtea gospodăriei, întorcînd degeaba capul în toate părţile, pentru că fata nu mai venea. Peste cîteva zile deveni iar vorbăreţ şi vesel.

Pe Spiricâ nu-l neliniştea atît aceasta, cît faptul că Noana era cam tăcută şi parcă îngrijorată şi încordată. Mai avea însă şi răbufniri de-ale ei de altădată şi Spiricâ ştia că mai trebuie să urmeze ceva, n-ar fi putut spune ce, după care totul avea să fie pierdut. Şi se ţinea cît mai mult în apropierea Noanei, ca să nu scape acel ceva.

Şi nu-i scăpă.

într-o seară stăteau — el, Tele, Valentin şi Noana — pe banca de mestecăn din curte. Era răcoare şi un pui de vînt rătăcit printre brazii de munte parcă se tînguia încetişor de rănile pe care i le făceau âcele de brad şi parcă tînjea după cîmpie.

Dar aceasta nu se ştie dacă se leagă de ce s-a întîmplat.

Stăteau pe bancă şi mai mult tăceau, cînd deodată Noa- na se ridică de pe bancă, se depărtă puţin şi spuse cu o voce pe care nimeni nu i-o mai auzise:

— Cum stăm adineauri pe bancă voi trei şi cu mine. Şi cum acuma eu nu mai stau şi staţi doar voi.

Tăcu puţin şi-i privi mirată şi parcă speriată. Apoi continuă:

— Şi cum zic eu că voi acuma staţi pe bancă şi că eu nu mai stau...

Parcă obosi, parcă ceva se rupse în ea, se încovoie, buzele şi faţa îi deveniră palide. Şi ea-i rugă pe cei trei într-un I fel deznădăjduit:

— Aţi auzit ce-am zis eu?

„Devine conştientă", îl fulgeră pe Spirică şi el se emo- 1 ţionă.

Noana îşi plimba privirile de la unul la altul. Tele şi Valentin ridicară din umeri. Cînd ochii Noanei ajunseră la el, Spirică spuse tulburat:

— Cum stai tu în picioare şi cum devii conştientă! îi j scăpă lui din cauza tulburării.

Noana îl privi mirată şi fără recunoştinţă. Se năpusti la Valentin, îl apucă de mînă şi-l zgîlţi:

— Tu cum ai auzit?

Acesta se uită la ea speriat şi nu zise nimic. Noana îi I mai ţinu puţin palma, apoi i-o liberă moale şi fără chef. Se I întoarse spre Spirică şi-i porunci încet:

— Hai!

Se ridicară şi plecară. Noana îi apucă şi lui mîna şi i-o I strînse foarte puternic, aproape cu furie. Spirică ştia că o 1 face de necaz pe Valentin că nu pricepuse nimic, dar încercă | să i-o strîngă şi el. Ea parcă îşi reveni, îşi smulse palma, îl I plesni peste degete şi-i spuse cu răutate:

— Ia vezi!

După ce mai merseră, ea se răsuci spre el şi-i spuse tot cu răutate:

— Ce te ţii după mine, ce-i fi crezînd?

Şi o luă înainte.

Dar Spirică, pentru că o bănuia slabă, nu putu s-o părăsească şi mergea agale în urmă. Noana, după un timp, încetini pasul şi se opri. Nu-şi vorbiră pînă acasă şi ea după ce închise poarta îi spuse bătrînicios, în felul cum cei în vîrstă mulţumesc copiilor:

— Să trăieşti.

Spirică mai zăbovi şi plecă după ce se aprinse becul de la stîlpul din faţa porţii. Cînd văzu curtea şi casa ei luminată, o socoti în siguranţă şi se duse să se culce.

în zilele care au venit, Noana îl ocoli, dar în aşa fel încît se ţinea în apropierea lui.

într-o seară nu mai putu, veni la el şi-i spuse copleşită:

— Nu mai pot, nea Spirică (înainte nu-i zisese niciodată aşa, îi zisese simplu, Spirică). Cînd fac ceva mă gîndesc că, uite, fac lucrul ăsta. Mi se moaie genunchii şi nu sînt bună de nimic.

— Lasă, aşa e la început, o liniştise Spirică.

îi împrumutase nişte cărţi, dar ea i le dase îndărăt nedesfăcute, văitîndu-se că de cum se apucă de ele se gîndeşte, că uite, stă la mâsă şi citeşte şi nu mai pricepe nimic.

în altă seară, petrecînd-o spre casă, Spirică o luase pe după umeri. Noana i se alăturase supusă şi-i spusese resemnată:

— Ce hoţ eşti, nea Spirică...

Şi cu toate că ştia că ar fi putut s-o mîngîie, Spirică o simţea prea slabă şi n-o făcu.

•

Noaptea în care începe de fapt povestirea aceasta e prima noapte cînd Spirică nu putea dormi. Pregătindu-se să ia insigna de „Prieten al cărţii", tocmai terminase un roman în care era o frază cam aşa: „există un miez de noapte cînd nu poţi să dormi şi te pomeneşti singur în faţa ta, şi te maturizezi. Adică devii puternic şi înţelegător..."

Lumina o stinseseră şi Tele dormea de mult.

„Să ţii minte că tocmai acuma mă maturizez", se sperie Spirică.

îşi trecu degetele prin păr, şi-l puse în rînduială, îşi potrivi pătura şi aşteptă.

Pentru că nu se întîmpla nimic, începu să se gîndească. Şi primul lui gînd fuse mirarea că ce se întîmplase, ce nu se întîmplase, dar el era ce plănuise să fie. îi plăcuseră de mic maşinile, şi acum era tractorist, se ocupa de maşini. Bucuria care îl năpădi era însă o bucurie vinovată — el se mustră că nu se gîndise niciodată la ce se întîmplase cu el şi nu mulţumise nimănui. îşi aminti cu recunoştinţă de Neagu, preşedintele sfatului, care-l sfătuise mult timp pe el, pe Spirică, nu pe taică-său, pentru că acesta încuviinţase de la început să meargă la profesională; de o profesoară care-i dăduse notă mare la examen, cu toate că el nu ştiuse ce înseamnă „discipol"-.

Dar nu se socoti iertat şi vru să-l deştepte pe Tele să audă ce zice şi el.

Amintindu-şi însă de Tele, gîndurile îi luară o altă întorsătură.

Va să zică el se despărţise de Noana, în seara cînd ea îi zisese că e hoţ şi putuse s-o sărute şi n-a vrut şi Tele pretindea următoarea întîmplare. Că în seara ce urmase, el, Tele, şi cu Noana fuseseră trimişi în Rest să aducă nişte bidoane cu lapte dulce. Pînă aici era adevărat, căruţele şi maşinile erau toate plecate şi fuseseră trimişi.

— Ajungem la Rest — povestise Tele — luăm patru bidoane, eu două, ea două, şi ne întoarcem. Da să se întune-

ricească şi eu mă fac „coloană". Ajunşi la rîu eu îi zic să nu mai mergem pe la podul Savului, că ocolim, s-o luăm prin- tr-un loc, cam în dreptul lui Mamudea, că e apa mică şi întinsă. Dacă-ţi trece de glezne. Cum s-a făcut că am lovit ba= teria cu un bidon, am deranjat-o, mi s-au stins becurile subţioară. Dau să le aprind, nu nimeresc firele şi Noana zice să nu mai zăbovim, să mergem aşa. O luăm pe unde fixasem, mergem pe vad, mergem, apa se făcea adîncă şi ne lovim de-un bolovan. îl pipăi şi dau de un belciug. Era bolovanul ăla cît junca venit cînd cu potopul. Ăla cu belciug de fier. Stai, zic, c-am lovit-o-n pălărie, în loc s-o luăm pîn' dreptul lu' Mamudea, am luat-o pîntr-al lui Brebene, unde apa e măricică. Aşez bidoanele pe bolovan, dibuiesc firele, le potrivesc şi mă luminez iar „coloană"-. Pune şi Noana bidoanele pe pietroi ca să se mai odihnească, şi numa' ce o auz că începe să rîză, să ţopăie şi să strige: „Aoleo, nea Tele, aoleo, nea Tele"-. Ce crezi, mă, că era, dacă tu spui ce era, eu nu ştiu ce-ţi dau... O gîdilau peştii, mă... Eu dacă eram „coloană", peştii trag la lumină şi o gîdilau. Pe mine n-aveau cum, că aveam cizme de cauciuc. Rîzi, ţopăie ea, rîzi eu, pînă m-am pomejiit cu ea în braţe şi ne-am pupat, mă, pînă am ameţit, şi dacă nu ne răzmam de pietroi — cădeam în apă. Şi mă strîngea, Spirică, pînă i-am zis eu să nu mă mai strîngă aşa, că dacă sparge becurile...

Povestea asta i-o spusese Tele alaltăieri seara. Spirică bănuia de atunci că el minte, adică nu că minte, dar o apucă razna. Mai întîi că dacă s-ar fi întîmplat aşa ceva, Tele nu i-ar fi spus, şi-ar fi pus căştile la urechi şi ar fi tăcut. Pe urmă era sigur că de la întîmplarea de pe banca de mesteacăn, Noana nu se mai putea săruta cu nimeni decît cu el Şi Spirică ştia că nu e înfumurat cînd crede asta. Din ce-i spusese Tele, un singur lucru îl pusese pe gînduri: că-i zi-

sese „nene". Numai lui îi spunea, aşa că Tele n-avea de unde şti asta.

Ieri, pe zi, o întrebase, ocolit, pe Noana şi ea-i spusese că trecuseră pe pod. Aflase, din întîmplare, şi de la nişte oameni, că fuseseră văzuţi pe pod.

Iar în seara aceasta, înainte de a adormi, îl întrebase din nou pe Tele cum a fost. El continuase cam fără chef, aşa:

— La urmă am început să prindem peşti şi să-i băgăm în bidoane. Am băgat aşa mulţi peşti în bidoane, că laptele a început să dea p-afară. Curgeau fire de lapte pe apă şi vedeai în lungul rîului cum peştii trăgeau la lumina asta a firelor de lapte. în lungul rîului vedeai doar fire de lapte şi boturi de peşti. Atingeau firul, căscau gura şi...

Aici Tele adormise.

Lui Spirică i se făcu milă de Tele.

„Ce mai poate să mintă şi tînăru' ăsta", şi întinse mîna şi-l mîngîie pe creştet.

Cu asta termină cu Tele şi se întoarse iar la el însuşi. îl cuprinse din nou bucuria că a ajuns ceea ce a vrut să ajungă, e puternic, şi iar se învinui că n-a mulţumit, n-a răsplătit pe nimeni pentru asta.

Cum n-avea pe altcineva la îndemînă se hotărî să-l răsplătească, să fie înţelegător cu Tele.

Şi-l lăsă să fie strîns în braţe şi s-o strîngă în braţe pe Noana, pe drum sau pe pod.

„Putea s-o facă, începu el să se convingă, nu-i vedea nimeni"-.

Dar îşi închipui aşa viu faptul, că-l retrase.

„N-a făcut nimic, e un mincinos. Ce mai poate să mintă şi băiatul ăsta..."

însă i se făcu ruşine pentru făgăduiala neţinută, încuviinţă şi crezu supărat totul, şi povestea din rîu, şi cea de pe

pod, şi toate, toate pe care le vrea Tele şi cum le vrea el. Din cauza oboselii şi le închipui iar foarte viu şi se întristă. Se răsuci într-o parte:

„Sînt cam indispus", îşi spuse, şi se pregăti să adoarmă. Dar înainte de a aţipi se mai gîndi o dată la Noana şi-şi aşează gîndurile cum le aşeza ea:

„Cum stau eu acum în pat şi sînt tractorist şi sînt obos sit dar nu pot dormi. Şi cum sînt eu cam indispus..."

Apoi adormi.

Treceri I

TUDOR A ÎNCEPUT SĂ SE BIZUIE PE SINE însuşi atunci cînd îşi pierdu încrederea în Dora, pe urmă în ceilalţi, în toată lumea.

Dar nu. Trebuie început altfel. îl cunosc foarte bine şi-mi dau seama că trebuie să încep altfel... Şi propoziţia aceasta e bună, i se potriveşte, dar pentru mai tîrziu, pentru o parte mai îndepărtată din viaţa lui Tudor Dindelegan, nu chiar pentru început. O las oricum acolo ca să n-o uit.

ik Poate că ar trebui să încep cu prima lui amintire. Dar în privinţa asta lucrurile sînt mai întotdeauna nesigure şi oamenii, de cele mai multe ori se înşeală.

De pildă, afirmaţia lui Dindelegan că primul lucru de care-şi aduce aminte este o după-amiază lîncedă de toamnă cînd nimic nu tresărea nicăieri, nici în curţi, nici pe cîm- puri, nici în casă şi stînd în mijlocul odăii mute şi-a dat brusc seama că un scaun seamănă cu un patru, — afirmaţia aceasta, zic, trebuie pusă la îndoială. Cred că e o impresie mai tîrzie a lui şi el a împins-o cu mult înapoi.

Poate că ar trebui să vorbesc mai întîi despre părinţii lui. Dar e foarte puţin de spus. Taică-său îmbătrînise şi se înrăise încolţit de nevoi înainte de vreme. Maică-sa îşi luase cîmpii cînd Tudor avea cinci ani, fugise de acasă cine ştie unde şi nu i se mai putuse lua urma. Mai fugise ea şi înainte cîte o lună, două, pe la neamuri, dar se întorsese.

Alecu, tatăl lui Tudor, afla din vreme în vreme de la oameni, ba că ar fi fost văzută la Rîmnic, ba într-un sat mai jos de Piteşti, ba la Slatina... Şi cînd era mai înlesnit se ducea s-o caute, dar n-o găsea niciodată. Noaptea, după primul somn, Tudor îl auzea pe taică-său spunînd, pe jumătate treaz, pe jumătate visînd, cu o voce veselă, aproape ştrengărească: „Lasă că ştiu eu unde eşti, ştiu eu, n-avea tu nici o grijă". Ţinea pleoapele desfăcute şi făcea cu o- chiul cuiva nevăzut, tot ştrengăreşte.

Şi pe urmă adormea iar.

Aşa că părerea mea este că ar trebui să încep cu un fapt care se leagă cel mai strîns cu felul de a fi al lui Tudor. Cu lupta lui împotriva fatalităţii. Chiar aşa spunea el: cum a luptat, copil fiind, împotriva fatalităţii. Şi pe atunci, în copilărie, fatalitatea avea două întruchipări: o fată — Vetoi — şi un unchi de al doilea.

Vetoi avea vreo optsprezece ani şi oamenii n-o

judecau dacă era frumoasă sau urîtă —, (era frumoasă), deşteaptă

sau proastă — (era destul de deşteaptă), — spuneau doar atît că era „omoasă". Asta însemna că avea ceva bărbătesc în ea.

Şi firea şi înfăţişarea ei *se strecurau* pe dedesubtul sau pe deasupra judecăţilor, marginilor de judecăţi în care sínt aşezate femeile.

Vetői era o fată voinică, nu nemaipomenit de voinică, poate că cel mai potrivit ar fi să-i spunem zdravănă. Era strigată Vetői, bărbăteşte. Locuia în cîmp la marginea izlazului Rogoazelor şi din cauza aceasta (adică a faptului că ea şi casa ei erau necurmat lovite de vînt şi soare) avea pielea de peste tot roşie de parcă ar fi fost frecată cu cărămidă. Şi părul îl avea la fel.

Tudor Dindelegan a văzut-o şi a cunoscut-o pe Vetői cînd el avea şase ani iar ea optsprezece. S-au văzut acolo pe Rogoaze, cînd soarele dădea să apună. Tudor Dindelegan aducea a praf. Avea părul cînepiu, era îmbrăcat cu o cămaşă albă de cînepă, nişte izmene albe tot de cînepă. Păzea vitele cuiva, era mic, era puţin şi părea o dungă de praf de pe şosea şi nimeni nu-l lua în seamă. Nici ceilalţi copii nu-l luau cu ei să se joace „d'amboul"-, cel mai simplu şi mai uşor joc.

Şi deodată soarele care da să apună îşi propti razele pe Tudor şi-l înconjurară cu ele în aşa fel, încît lui Vetői i se păru că vede sau simte ceva neobişnuit. S-a apropiat de el cu paşi rari şi apăsaţi care — deşi erau zgomotoşi — păreau furişaţi. S-a oprit la o distanţă anume şi l-a mai privit o dată amănunţit. Băiatul a avut şi el o tresărire sau poate numai o presimţire. Pe urmă Vetői s-a apropiat şi mai mult, l-a privit şi mai amănunţit, i-a luat obrajii între palme, i-a cercetat sau i-a mîngîiat — aici nu se poate spune nimic sigur, — i-a dat două palme şi a plecat.

Apoi Vetői a început să-l bată de cîte ori îl vedea.

De văzut sau de întîlnit nu-l întîlnea prea des. Să zicem o dată sau de două ori pe săptămînă. Dar în zilele acelea

Tudor se trezea cu gîndul că are să o întîlnească şi într-

ades văr o întîlnea. O vedea — de cele mai multe ori de departe şi cu toate că ar fi putut să se ferească, s-o apuce pe un drumeag sau pe o potecă lăturalnică, — el se ducea ca aţipit, ca în vis sau ca un căzut în leşin drept spre ea. Şi Vetői mai întîi îl cerceta sau poate îl mîngîia, apoi îl făcea de „ciutură",- de „buturugă", ba o dată i-a zis „criminal" — cine ştie ce-o fi fost în capul ei.

Şi-l bătea pînă cînd o durea pe ea, pînă cînd i se făcea milă şi-l mîngîia cu ochi pierduţi.

Şi-au dat seama tîrziu — trecuse peste un an — de ceea ce se întîmplă cu ei. într-o zi Tudor a văzut-o bătînd cu mas iul nişte rufe pe care le spălase la un cot al rîului. El s-a îndreptat spre ea ca întotdeauna parcă aromit de somn, cu capul şi umerii încovoiaţi a resemnare, în faţă. Fata cum l-a văzut, l-a luat în primire după tipicul ştiut. L-a lovit şi peste nas şi lui Tudor a început să-i curgă sînge. Ea l-a dus la un'ochi al rîului unde apa zăbovea subţire, curată şi străvezie. Cînd i-a aplecat obrazul ca să-l spele de sînge au zvîc-nit amîndoi de mirare. Pentru că vedeau prima oară cît de mult aduceau unul cu celălalt. Vetői l-a ridicat fără să-l spele, l-a’şters cu un şorţ al ei, l-a privit tăcută multă vreme, mută, şi i-a mai şi pipăit faţa cu degetele ei ca şi cum ar fi fost oarbă. Pe urmă a ridicat din umeri, l-a spălat cu apă din rîu, i-a şters din nou obrajii cu un fel de blîndeţe şi tot cu un fel de blîndeţe i-a dat o palmă, uşor, după cap, lăsîn- clu-l să plece. îl privea înţepenită în mirare cum se îndepărtează de ea.

Apoi lucrurile se întîmplau la fel ca înainte. Cînd se în- tilneau aveau acelaşi simţămînt nedesluşit care îi tulbura, lc_plăcea şi îi îngrijora. Şi ea îl bătea şi-l alinta la fel.

•

Mihai Saftor care-i venea lui Tudor unchi de-al doilea era un om cam la vreo cincizeci de ani, care moştenise de la taică-său — (fost cine ştie cînd arendaş al unui moşier) o casă nemaipomenit de mare.

Moştenise şi o avere mai mult decît frumoasă, el era un om harnic şi aşezat, dar nu ştiu cum se făcea, cum se dregea, că nu se alegea nimic din toată alergătura şi sîrguinţa lui. Stătea cu nevasta numai într-una din multele odăi ale casei, şi aceasta destul de sărăcăcioasă. Pe celelalte încăperi le schimbase într-un fel de magazii în care ţinea fasole, dovleci, poame, lacre de mălai şi diferite putini şi putinici. Avea, e drept, şi o nevastă care nu se îndemîna la nimic. Era o femeie grasă, trufaşă şi îngălată, care purta şi în zilele de lucru o fotă neagră-verde foarte frumoasă, cu fluturaşi aurii, sclipitori. însă fiind cam dehămată, fota îi cădea mereu în jos pînă atingea ţărîna şoselei şi lăsa în urma ei pe şosea o dîră de praf aşa cum lasă oile.

— Ăştia n-au colarez în cap — se spunea despre ei. D-aia nu leagă.

Nevasta i-a murit într-o toamnă într-un fel neghiob, căzînd din podul casei.

Rămas singur, Saftor deveni rău şi fricos.

O cloşcă cu pui de-a lui Tudor trecu într-o zi printr-o spărtură a gardului în grădina lui Saftor unde nu putea face mare pagubă pentru că acolo n-avea pus decît ghizdei — un fel de trifoi. Saftor o omorî cu o lopată şi terciui şi cîţiva pui. Ceilalţi pui au murit rînd pe rînd pentru că nu mîncau fără îmbierea cloştii. Tudor spînzura noaptea de o creangă de la poalele mărului din mijlocul curţii lui Saftor, puii care mureau peste zi. Saftor nu bănuia nimic şi visa noaptea numai pui şi piuit de pui.

— Parcă îmi ciugulesc şi nimicul de somn pe care-l mai am, se văita el peste tot.

Mai avea şi un cocoş, un singur cocoş, pe care-l ţinea într-una din odăile schimbate în magazii. Acesta cînta cu hărnicie zi şi noapte.

— îmi ţipă pustiul în casă, se văicărea tot el, dar îl ţii nea mai departe, nu-l tăia, nu-l vindea.

(Mai tîrziu, după ce se îmblînzise şi se luminase), — Saftor povestea glumind că intrase în colectivă din cauza cocoşului.

— Mi s-a năzărit într-o noapte — zicea el — că l-am auzit cum în loc de „cucurigu'[1] strigă „colectivu", şi în dimineaţa aia am băgat cerere.

Îndîrjirea lui Tudor faţă de Saftor pornea de acolo că acesta în fiecare an de ziua lui, de sfîntul Mihai, îl prindea, îl băga într-un beci unde-l ţinea toată ziua şi-l punea să cînte. Saftor stătea pe capacul beciului, îşi punea o masă încărcată de mîncare şi băutură. Tudor stătea acolo şi cînta „Trăiască regele" sau recita „Sergentul", „Peneş Curcanul"-, ori ce i se mai comanda pînă noaptea cînd i se sătura lui Saftor. E drept că Tudor avea în beci o lampă şi o măsuţă cu mîncare şi apă. în fiecare an, de sfîntul Mihai, Tudor se trezea — de fapt îşi continua somnul în picioare —■ cu acelaşi amestec de apăsare şi resemnare. Ca şi atunci cînd presimţea că o s-o vadă pe Vetoi.

Ştia că Saftor o să-l găsească oricum, oriunde s-ar ascunde, orice ar face. îl zgîndărea cel mai mult faptul că unchiul său o să-l dibăcească fără să-l caute, de cele mai multe ori din întîmplare. într-un an îl găsise în vîrful unui păr Iernatic al lui Odrişcă. Intrase la el cu ziua ca să-i culeagă perele.

Pe la jumătatea prînzului Saftor trecuse pe acolo pentru că o potecă tăind dealul trecea sub păr.

— Dă-te jos — îi spuse liniştit.

— Păi sînt la omu’ ăsta cu ziua, spuse Tudor nu ca o împotrivire, ci ca o explicaţie.

— Lasă, hai coboară, repeta de jos Saftor la fel de liniştit şi de sigur, căscînd.

Siguranţa lui Saftor nu numai că îi tăiase orice chef de încontrare lui Tudor, ba chiar îl făcuse să se simtă puţin ocrotit.

Coborîse şi se dusese să-i cînte în beci.

•

Întîmplările s-au întocmit în aşa fel că Tudor a scăpat şi de palmele mîngîioase sau grele ale lui Vetoi şi de beciul lui Saftor, în aceeaşi zi. De sfîntul Mihai.

Era o zi închisă, cerul jos şi sur amenințа de trei zile cu ploaia dar numai amenințа, nu slobozea nici o picătură.

Alecu, tatăl lui Tudor, murise cu două luni în urmă. înnoirile vremii trecuseră pe lîngă el fără să-l atingă şi să-l bucure. La împroprietărirea din ’45, se înfipseseră în comisie tot ai lui Găvăneci, care luaseră fruntea pămîntului. Lui Alecu îi daseră două pogoane de surpături tocmai spre dealul Cotîrlăului. Alecu se dusese acolo (pămîntul era în afara perimetrului comunei) scuipase pe hotare de la un cap a altul şi pe urmă nu mai dase pe acolo.

•

Dimineaţa aceea cînd Tudor se trezise singur era prin toamna anului 1950.

Avea din nou siguranţa că în ziua aceea îl va întîlni şi pe Vetoi şi pe Saftor pentru că era ziua lui. Dar nu mai era deloc îngrijorat de amîndouă aceste vederi, cu toate că era prima oară cînd se potriveau. Gîndul la ele stătea parcă cumva ghemuit într-un colţ al odăii şi nu-l atingea.

Se spălă şi se îmbrăcă grăbit de parcă ar fi avut o treabă care trebuia împlinită cît mai grabnic.

îşi făcu freza într-o oglinjoară rotundă care avea în spate un fel de apărătoare cu geam dinapoia căreia se aflau doi şoricei de aluminiu, mişcători, care trebuiau"potriviţi să intre în acelaşi timp într-o cuşcă mică dreptunghiulară.

&
0

tot de aluminiu. După ce isprăvi, o băgă în buzunar. Stătu dteva clipe ca să-şi amintească de ce face asta, ştia că-şi pusese de mult în gînd s-o facă, dar nu mai ştia pentru ce. Şi nu mai căuta. Se grăbea.

Ieşi pe şosea şi într-adevăr o văzu pe Vetoi cu un sac mergînd spre moară. Ea puse sacul jos sub un salcîm şi-l aşteptă fără să-i facă vreun semn. Tudor se îndreptă către ea, la fel de absent ca întotdeauna. Dar călcătura îi era altfel. Nu mai mergea ca în vis, de parcă trupul i-ar fi alunecat singur iar picioarele îi rămîneau undeva în urmă. Acum îşi arunca picioarele vesel de la genunchi în jos şi ajunse lîngă Vetoi încercînd o linişte triumfătoare. Scoase oglinda din buzunar (acum îşi amintise de ce o luase) şi i-o întinse.

— Uite, dacă-ţi mai e dor de tine, să te uiţi aici. Să nu mă mai cauţi pe mine. Cu mine ai terminat-o.

Şi se îndepărtă, lăsînd-o pe fată în drum, buimacă, învîr- tlnd oglinda în palme.

Mergea la fel aruncîndu-şi voios picioarele de la genunchi Iu jos înainte, mult înainte. Mergea de parcă s-ar fi luat după picioarele lui.

Aşa cum se aştepta, îl întîlni pe drum şi pe Saftor.

începu Tudor, de departe:

— A, hai noroc, nea Mihai, ce mai faci?

Omul simţi parcă ceva schimbat la Tudor şi mai ales întrebarea asta „ce mai faci" ca de la om la om îi venea peste mînă. Se făcu că n-a înţeles:

— Ce ziseşi tu acolo?

— Te întrebai ce mai faci.

- Bă Tudore, se revărsă atunci mînios Saftor, tu nu Ştii ce zi e azi?

— Ba ştiu, şi ce? (Era ziua de sfîntul Mihai.)

— Mă, tu ai ajuns să dai cu biserica-n purici? Hai mai bine la mine să ne omenim. Hai, mă, — mai insistă el neliniştit şi rugător.

— Nu mai merg, nea Mihai, s-a isprăvit. Nici eu nu ştiu bine de unde şi pînă unde veni asta, dar ştiu că s-a isprăvit.

Rămăseseră un timp tăcuţi. Saftor era încurcat, şi Tu- ⌡ dor se ruşină şi i se făcu niţel milă de încurcătura lui.

Omul mai încercă o dată:

— Hai, mă, lasă prostiile, ce să se isprăvească, nu s-a isprăvit nimic.

— Dacă eu îţi spun dumitale că s-a isprăvit şi dumneata zici şi nu înţelegi că s-a isprăvit... continuă Tudor cu un fel de tristeţe înţelegătoare.

Pe urmă cînd Saftor se apropie de el să-l ia pe după spinare, Tudor se retrase şi-i mai spuse tăios:

— Şi bine că-mi amintişi de păsări. îţi mai aduci aminte de puii ăia spînzuraţi care ziceai că-ţi ciuguleau noaptea din somn? Dacă încerci ceva brutal vezi să n-apuce şi cocoşul pe drumul lor. Eu atîta îţi zic.

îl lăsă şi pe el înţepenit în drum.

Se duse pînă la capătul satului şi apoi se întoarse. Pe Saftor îl văzu pe banca din faţa casei, îl salută, dar nu primi răspuns.

Trecea prin faţa caselor şi printre oamenii de pe drum şi-şi recapitula povestea fiecăruia.

Ajunse acasă, nu obosit, dar parcă sfîrşit. Era cam trişt i şi nu ştia de ce. Parcă îi părea puţin rău şi de Saftor şi de **j** Vetoi.

Cu ei îndîrjirea şi curiozitatea lui Tudor Dindelegan faţă de sat se stingea.

Adormi gîndindu-se că lui, dacă vrea, poate să i se înJ tîmple ceea ce urmăreşte el să i se întîmple.

Cu gîndul acesta, de a deveni proprietar, stăpîn pe în-j tîmplări, plecă peste trei zile la o fabrică de confecţii din oraş unde intră ca ucenic. Era prin toamna lui 1950. Şi n-a- vea să se întîmple tocmai aşa...

Treceri II

ÎN ZIUA ACEEA ERA O ZI DE TOAMNĂ - 26 OC tombrie — cînd Tudor îşi luă primul salariu — a fost o «i de destindere. Adică el îşi pierdu încordarea avută pînă »lunci în faţa a tot ceea ce îl înconjura. Dar mai era şi o întristare după această încordare, după această intimidare, f»re făcuse atît de mult parte din el, şi care acum se risipea, j. Nu primi îmbierea celorlalţi — a lui Vişoiu, Baiu, Gro- |(8ft şi încă a cîtorva de a merge să se omenească undeva.

Cu ei era şi maestrul Ghineţ, şi lui Tudor îi plăcu, dar îl şi îndureră felul cum acesta îşi pierduse distanţa faţă de cei care pînă mai ieri îi fuseseră ucenici.

De fapt, era în el, nu o spaimă, ci o grijă faţă de modificări pe care deşi bănuia că nu le poate ocoli, nu voia să aleagă prima formă care-i ieşea în cale. Se îndîrjea să-şi găsească el pe cea mai potrivită lui însuşi.

Le spuse celorlalţi că acuma nu poate, trebuie să se ducă la un văr al lui. Ionel, un contabil, şi făgădui minţind că o să vie mai tîrziu.

Ieşi din fabrică — o fabrică de confecţii — şi se îndreptă spre gazdă.

Locuia împreună cu Vişoiu la Zbîrcioaia, o bătrînă făcută numai din creţuri (de aici îi venea şi porecla), care fusese altădată proprietara unei băi mici, cu aburi, din oraş.

Baia aceasta, devenită acum proprietate de stat, mai păstra o obişnuinţă statornică pe vremea Zbîrcioaiei. Vinerea veneau şi se îmbăiau mulţi clienţi preferaţi ai Zbîrcioaiei de pe timpul cînd ea fusese tînără sau mai de dincoace. Şi ea se ducea şi acum în fiecare vineri şi trecea fără sfială din sectorul femeilor în cel al bărbaţilor (de fapt al bătrîne- lor şi al bătrînilor care se uscau înfăşuraţi în cearceafuri) şi pălăvrăgea cu ei pînă tîrziu.

Mergînd pe stradă, spre gazdă, Tudor îşi scoase şapca de pe cap şi o băgă în buzunarul paltonului. Purta o şapcă albă şi mare de vată care-i dădea un sentiment de siguranţă şi de ocrotire, oricum o încredinţare că nu-l poate controla nimeni. Baiu spusese o dată mai în glumă, mai în serios, că-l văzuse pe Tudor în tramvai, la o smucitură a acestuia, cum în loc să se agaţe de inelele de sus sau să se sprijine de un scaun, se agăţase de cozorocul propriei şepci.

Acum nu mai avea nevoie de ea, de şapcă, şi o băgase în buzunar.

2 jMergea pe strada principală a oraşului privind fără nici uu interes, fără nici o participare, clădirile şi firmele maga- «inelor, se uită în cîteva vitrine la un ceas de mînă, mai încolo la un briceag frumos, se gîndi că le-ar putea

cumpăra, dar nu cumpără nimic şi se duse acasă. Aici îşi puse chen- iina într-o casetă, se întinse puţin pe pat şi pentru că nu se putea gîndi la nimic — simţea înfiripîndu-se în el ceva nou şi neînţeles dar nu-l putea gîndi — adormi.

* După ce s-a trezit, s-a dus într-adevăr la Ionel, vărul nău de la familia căruia s-a împrumutat de 920 de lei, adică fxact de banii pe care-i luase la leafă.

Seara se duse să se întîlnească cu Dora. Avea ca loc de latîlnire o bancă aflată pe terenul sportiv din apropierea fain icii, o bancă aflată în spatele porţii de fotbal. Pentru că nu aveau ceasuri fixaseră să se vadă în jurul orei nouă, atunci cînd luna se află în colţul de sus al porţii, ca o minge de păianjen.

,, Aşteptînd-o, el şi-o închipui cum o să apară. Cu capul aplecat niţel pe umărul stîng avînd în înfăţişarea ei ceva însemnat şi totuşi îndîrjit.

i „E o încovoiere pe care ar simţi-o în faţa oricărui bărlmt. I-a venit timpul să iubească, ea se împotriveşte la ce | ^nte şi m-am nimerit eu. Mi se supune şi mi se împotriveşte mie“, şi-o explică el.

îşi aminti cum într-o seară ea îi spusese că-i e drag. Atît. Cl-i e drag, dar că nu-l iubeşte. în seara următoare nu ve- ti**IM**[1]. Cînd s-au văzut pe urmă ea i-a spus că se îmbrăcase pentru întîlnire dar pe urmă s-a gîndit că ce-ar fi dacă n-ar veni. Se trîntise în pat, aşa îmbrăcată, începuse să citeas- i ă şi n-a mai venit.

Apoi îl lovi bănuiala că el şi Dora s-ar putea întîmpla lift chinuiască un sentiment nesosit la timp sau poate nesonlt deloc.

||. — tntilnire tir

îşi aminti cum ea îi spunea să-şi lase părul mare şi o buclă să-i izbucnească pe sub cozorocul şepcii; pe urmă îi zisese să se tundă scurt: cum îi spusese să vină la întîlnire neras: asta îl face mai bărbat: apoi îl întrebase de ce nu se rade; în iarna trecută îl sfătuise să-şi cumpere un cordon cu care să se încingă peste palton; peste puţine zile îi spusese să nu-l mai poarte că-i umflă pieptul.

Se mîngîie niţel cu gîndul că toate acestea nu erau simf ple jocuri ale ei. S-ar putea să fi fost strădanii cinstite, poate dureroase, ca el, care nu era un tînăr tocmai arătos, să-i placă înaintea altora.

Luna se apropia de colţul din stînga al porţii de fotbal. Tudor aprinse o ţigară dar după trei fumuri o aruncă fără chef. începu brusc să se răfuiască din nou cu Dora.

îi impută faptul că ea apare în ochii lui drept o fată desă-l vîrşită. Dar era o desăvîrşire la care ea ajunsese lesne, fără strădanii, n-o costase prea mult, nu muncise cine ştie cît.

— Şi la urma urmei nici n-o merită — conchise Tudor îndîrjit şi anapoda.

Tatăl Dorei fusese maistru vechi în fabrică, locuise într-: unul din blocurile din oraş — e drept de la margine — şi amintirile ei erau limpezi şi luminoase. îşi aminti una dintre ele, pe care fata i-o mărturisise într-o zi. Cînd era mică, se uita de sus, de la fereastra locuinţei lor la oamenii care tre~? ceau pe stradă. într-o zi o prinsese o mare îngrijorare că oamenii s-ar putea rătăci şi nu s-ar mai putea recunoaşte între ei: soţ şi soţie, prieten şi prieten, cunoscut şi cunoscut,,

Aşa că atunci, cînd vedea trecînd pe sub fereastra lor, doi oameni alături, ea arunca peste ei de sus puţină făină sau puţin zahăr. Ca ei să nu rătăcească, să se recunoască.

— Răsfăţuri — încheie el tot pornit împotriva ei.

Ridică din umeri, dădu să-şi mai scoată o ţigară şi atunci
o descoperi pe Dora alături pe bancă.

— Aveam întîlnire cu cineva, aici pe bancă, spuse ea veselă Şl superioară, dar văd că e departe.
í Tudor nu-i răspunse.
■f— Domnul cugetă? îl întrebă ea.
— Cugetă.
j| — La ce?
*, — La una, la alta, la ce se nimereşte.
II i — Asta e foarte bine, îngădui ea.
„i Tudor vru să-i spună ceva dar se abţinu, respiră greu şi transpiră.

Tăcură mult timp, fata îi simţise îndîrjirea, iar luna se i idicase sus şi nu mai avea nici o legătură cu poarta de fotbal. , Dora îi prinse mîna dreaptă şi o cuprinse între palmele ei. Bestül i se păru lui Tudor cam absent şi el nu avu nici o tresărire. Vru să pară niţel brutal şi spuse:
V — Ştii că ţi-am adus completarea pentru bicicletă...
K ’ Scoase banii din buzunarul interior al hainei şi-i întinse. Fata îi luă cu mîna stîngă, îi puse în buzunarul mantoului şi pe urmă îşi aşează din nou palma peste palma lui. (Voia să-şi % bicicletă, dar, pentru că părinţii ei nu încuviinţau, se deci- lese să şi-o cumpere din economiile ei. Dar cum acestea nu-i Ajungeau, îl rugase pe Tudor să-i împrumute completarea.)
— Mulţumesc, îi spuse ea. în două luni ţi-i înapoiez.
E — Mi-i dai cînd poţi, răspunse Tudor, şi avînd impresia dă pierde teren, o strînse lîngă el şi o sărută scurt.

Pe urmă se dezlănţui, o aşează de-a lungul băncii şi-i cu? Ştinse capul între braţe. O sărută lung şi apăsat şi pe urmă ¡Pora se cutremură, se ridică de pe bancă şi înălţă din umeri, f — De ce ridici din umeri? o întrebă el supărat şi rece, ptr glasul îi tremura altfel.
P — Aşa.
P* — Cum aşa?
B — Uite aşa..

El n-o mai întrebă nimic.

Reveni tot ea:

— Ştii, cînd mă săruţi, parcă mi-e frică să nu-mi iei ceva pe care nici eu nu-l ştiu. Şi ridic din umeri ca să mi se pară că nu s-a întîmplat nimic.

Pe urmă veni un pilc de nori care acoperi luna şi făcu gingaşe contururile porţii de fotbal.

Ei merseră spre stradă şi se opriră în faţa unei cofetării în care nu se găseau niciodată portocale. Aici era şi staţia de tramvai. Şi mîna ei mică nu a mai avut timp să se cuibărească în mîna lui, pentru că sosi tramvaiul.

Ea spuse:

— Plec.

Şi plecă pentru că spusese că pleacă.

•

Fabrica se lărgise, se mai creaseră cîteva sectoare şi era nevoie de oameni. Cîţiva muncitori printre care şi Tudor, au fost trimişi în satele vecine să-i recruteze. La plecare nu li s-a făcut un instructaj propriu-zis, li s-au dat numai cîteva sfaturi. Pentru Tudor se găsise un sat, depărtat — Basmaua — din preajma unei exploatări forestiere. I se spuse că ar putea ajunge acolo cu un camion de ocazie, dar în această posibilitate cei din conducere erau neîncrezători pentru că — i se mai spusese — există pe lume trei feluri de oameni: buni, răi şi şoferi.

într-adevăr, aşteptînd la Hoaga cu Ferigă, un loc unde şoferii schimbau viteza pentru că începea o coastă, pe lîngă Tudor trecură o mulţime de camioane fără să oprească la semnul pe care-l făcea. Abia cînd începuse să ameninţe seara şi ploua mărunt şi sîcîitor, opri unul şi Tudor urcă pe platformă. Aci se mai afla un om cu un sac în cap. După ce Tudor urcă, acesta îl chemă alături („vino la nen-tu că te faci ciuciulete"-)» îşi scoase sacul şi-l aşeză de-a lungul peste

itnîndoi. Şoferul opri la un bufet din Dîrstarul, coborî împreună cu o femeie aflată în cabină şi intră înăuntru.
Omul aruncă sacul, sări în picioare, şi nu se aşează pînă tind cei doi nu ieşiră. Apoi se lăsă moleşit şi tremurînd sub Iftc, îşi cuibări capul şi braţele făcute colac pe genunchi şi «puse scîncind:
® — Vor să mă omoare. Mă omoară...

Peste puţin timp începu să cînte subţire şi sufocat:

Foaie verde bob-arău,
Zice lumea să mor eu...

Şi mai cînta dar nu se mai desluşea nimic. Şoferul opri ţl în satul următor la bufet. Coborî şi femeia. Omul de pe plat formă stătea în picioare pînă cînd ei ieşeau. Şi tot aşa îh Urcare sat.

Tîrziu de tot îi spuse lui Tudor că fusese croitor în Basmaua şi se căsătorise cu văduva tînără a unui cizmar. Aceasta jlntisemorţiş să se mute la oraş. El vînduse tot în afară de **ŁAK&** şi cîteva lucruri din ea. Se mutase şi intrase lucrător în «Iclierul unui meşter bătrîn. Avusese două fetiţe, dar amîn- iliniă semănau cu patronul bătrîn. El o iubea ca mort pe femeie, nu se perpelise prea mult din cauza asemănării, mai ales că fetiţele muriseră repede. Acum ea se ţinea cu un şofer, GU şoferul care conduce, iar el s-a angajat ca încărcător de lemne, ca să fie în apropierea ei. Şi ei'îl fierb şi-l perpelesc, |jtră la fiecare circiumă, beau şi mănîncă şi pe el îl ţin sus, tll ploaie, cu toate că ar avea loc în cabină.
" Şi începu iar să cînte scîncit. Omul aştepta să fie căinat, 4ar Tudor simţea o milă rece, o milă amestecată cu neînţelegere (de fapt era mai mult un efort de neînţelegere) pentru Htte încovoierile lui. *A* Nu-i spuse nimic.
V

Adică îi spuse dar tîrziu de tot, şi cu totul altceva deci se aştepta celălalt:

— Şi eu merg tot la Basmaua. Sînt trimis să caut nişt muncitori pentru fabrica noastră. Nu cunoşti pe-acolo dori tori?

— De, acu eu ştiu... Te duc la Gostat unde se mai strîn seara ăştia tineri, „utemieii“- cum li se zice. Că şi eu cobor 1 Basmaua, nu mă mai duc pînă sus.

Ajunseră în Basmaua şi omul, pe care-l chema Cicinat coborî odată cu Tudor.

— Hai, îi spuse, să te duc la „Casa Albă“- unde se striiţ „utemieii".

Casa asta se afla la o răscruce de drumuri, în coasta unu deal împădurit, unde boierul Butuceanu îşi găzduia alt dăţi cunoştinţele venite să petreacă vara, aici. Gospodări de stat, căreia îi revenise casa, nu-i găsise încă nici o între buinţare şi o cedase Sfatului să ţină loc de Cămin Cultură inexistent pe atunci în sat. (Toate acestea se întîmplă prii 1950). Amintindu-şi, se vede, de petrecerile ce se ţineau odati aici, oamenii îi spuneau „Casa Albă“.

Tudor bănuia că omul îl însoţeşte fie pentru că mai aştept; o vorbă de mîngîiere, fie pentru că îi e urît să rămînă singui

Se apropiau de „Casa Albă" şi văzură de departe cîtevi ferestre luminate.

Intrară într-o cameră cu pereţii foarte înalţi şi foarfc albi, aşa de albi încît păreau făcuţi să sublinieze podeaua mur dară şi udă, împestriţată de coji de seminţe de dovleac.

Pe nişte bănci se aflau cîţiva tineri, numai băieţi, păreai cam mohorîţi şi aveau un aer de parcă aşteptau pe cineva („Or fi aşteptînd vreun muzicant, vreun acordeonist, cevî şi ăsta n-a mai venit"-. — îşi spuse Tudor). Cincinet car intrase primul anunţă:

— A venit tovarăşul!

. Ceilalţi se mai înviorară. Tudor se aşează mai într-o parte ţi pentru că nu ştia cum să înceapă, întrebă fără rost, parcă »ft Întregească prezentarea tot atît de fără rost a lui Cincinet: | — Toţi tovarăşii sînt utemişti?

I — Toţi, afară de Mertic, răspunseră cîţiva, şi arătară »pic un băiat scund şi îndesat (de aici îi venea şi porecla) cu

0 Mă rotundă şi frumoasă şi cu nişte ochi cenuşii şi sfioşi. Părea cel mai

tînăr dintre toţi.

[1] I ~ Dumneata de ce nu eşti? întrebă Tudor.

Băiatul se ridică repede în^picioare şi-şi scoase şapca din cap.

— Păi... răspunse el.

1 — Ce păi... vorbeşte cînd eşti întrebat, că n-ai prune în HUiil — îl repezi unul dintre cei prezenţi care părea cel mai ttmcţ de aici şi era îmbrăcat şi mai bine decît ceilalţi.

Avea nişte bocanci solizi, pantaloni bufanţi care-i cădeau ric şi purta o şapcă de piele.

-- Păi am fost ocupat cu alte munci agricole, zise băiatul ' llpăcit de tot.

Se porniră toţi pe un rîs puternic şi lung şi care se lungea H parcă ar fi fost ascuns şi pregătit de toată posomoreala ds pînă atunci.

După ce se liniştiră, tînărul semeţ pe care îl chema Nucu |d Salomân, făcînd cu mîna un gest a lehamite:

— Ţi-a vorbit gura fără cap...

Din nou rîsete.

[?l] Tudor îi întrebă cu o voce care nu părea atît mustrătoare •tlt curioasă:

■ ~~ Şi la urma urmei ce aveţi cu el?

V Se liniştiră toţi încurcaţi, şi lui Tudor îi păru rău că a fot cuvenit şi le-a retezat veselia. Afară ploaia se înteţise, JHppa devenea din ce în ce mai chioară, iar camera şi feţele *mtfar* dinăuntru se posomoriseră din nou.

Singura parte voioasă din încăpere rămăseseră ochii şi obrajii lui Mertic. în colţul în care stătea el părea că mai zăboveşte sau că se înfiripă vara.

Tudor începu să explice pentru ce venise privind spre acest colţ.

în această zi de toamnă tîrzie, el descrise felul cum se lucra la fabrică, curăţenia şi strălucirea maşinilor şi-a sectoa-i relor, căldura şi albul din dormitoare; clubul; parcul fabricii în care se găseau mesteceni albi; — ca şi cum ar fi vorbit despre vară.

Lui îi plăcu de felul cum vorbise.

Observase şi mai observa şi acum privirile ironice aruncate de Nucu al lui Saloman dar nu le luase şi nu le lua în seamă.

De aceea după ce isprăvi întrebă liniştit:

— Ei, ce ziceţi, sînt doritori?

Pentru că nimeni nu spunea nimic, Tudor începu să se teamă. Spuse:

— Cine are îndoieli poate să meargă să vadă şi să se în- toa rcă. Costul drumului dus şi întors e gratis. Sînt bani spe-! ciali.

Nu era adevărat. Nu i se dăduse nici un ban pentru asta. Se hotărîse să

plătească din ce-i mai rămăsese din salariu.

Se înscrise mai întîi Nucu şi faptul îl miră dar nu-i plăcu.

„Ăsta vrea să se plimbe pe banii mei"-, îşi spuse Tudor amărît.

•

Mai tîrziu ridică palma Mertic, dar el spuse că o să aducă rezultatul sigur a doua zi, după ce-o să vorbească cu părinţii.

Se mai ridică în picioare fără să spună nimic un băiat lung care părea timid şi neîndemînatic. Purta ochelari negri, care nu se „loveau" cu minteanul de dimie şi cu căciula.

Nucu lui Saloman spuse:

— Bine mă, dar tu ai nervul ochiului coborît în muşchiul braţului.

K> Băiatul acesta se numea Genunche şi lucrase într-un atelier de fierărie pînă acum cîţiva ani. într-o zi cel cu care lucrase potrivise un fier încins pe nicovală şi scuipase de ctteva ori pe el. Cînd Genunche lovise cu barosul pe nicovală, ■Iţa îi fusese ciuruită de stropi de fier. Obrajii ise refăcuseră ŞBrînd, dar începuse să-l doară ochiul stîng. întrebat de jArinţi că ce-o fi avînd băiatul la ochi, fierarul spusese o vorbă care făcuse ocolul satului:

—! Păi, eu ştiu... I-o fi coborît nervul ochiului în muşchiul braţului. Că are de la un timp nişte muşchi...

W După ce află povestea, Tudor spuse că ochiul o să poată fl vindecat sau, dacă nu, o să i se găsească o muncă potrivită.

P — O să vedem noi, încheie el, şi se surprinse pentru prn tua dată vorbind în numele fabricii.

Tudor nu mai insistă pe lîngă alţii. Nici nu se mai simţea În stare, era sleit de oboseală.

în noaptea aceea dormi în casa aproape goală a lui Cin- rinet.

Pe la prînz se întîlni cu cei trei. Prinseră o maşină de ocazie încărcată cu lemne şi ajunseră în oraş. Tudor îi cază 1« un hotel. A doua zi le arătă fabrica, îi prezentă la conducere şi cu banii care-i mai rămăseseră îi invită să mănînce la un restaurant din oraş (unde el nu mîncase niciodată). §*au angajat toţi trei. Chiar şi Nucu. Dar acesta a fost anga- |ftt ca muncitor calificat pentru că (Tudor nu ştiuse asta) dl mai lucrase înainte şi în altă parte şi taică-său avusese darac de lînă acţionat de un dinam, aşa că se pricepea llitrucîtva în meserie.

Aşa s-a terminat primul salariu al lui Tudor Dindelegan ţi astfel au întocmit întîmplările una din modificările lui de care el nu se speria dar avea grijă în privinţa formei cele mai Jjotrivite.

Proiectul pe care şi-l făurise atunci cînd plecase din sal de a deveni

stăpîn de întîmplări, de a i se întîmpla exacl ce trebuie să i se întîmple, era departe dar trimetea cîteva semne.

Aşa îşi spunea el.

•

între timp Dora îşi luase bicicletă. îi înapoie banii daţi pentru completare, într-o sîmbătă, îl întrebă ce mai face, pe urmă nu-l mai întrebă nimic, şi dispăru.

— Toane, răsfăţuri de-ale ei, — nu se îngrijoră Tudor care voise s-o invite undeva.

în zilele ce-au urmat, atunci cînd Tudor încerca să vorbească, ea îi răspundea enervată şi neglijentă.

El n-o căută şi ea îl ocoli în continuare.

De cîteva ori cînd el era silit să treacă prin biroul în care lucra ea, se putea observa în ochii ei o concentrare absentăi o căutare stăruitoare a ceva care existase în ea însăşi sau în închipuirea ei. Şi care acum nu mai era.

Dar acestea se întîmplau rar.

De cîteva ori Tudor o întîlnise şi pe stradă cînd ea mergea pe bicicletă. Atunci era şi mai trufaşă. Poposea puţin la marginea trotuarului lîngă el, îl întreba ce mai face, îl bătea pe umăr, îl mîngîia niţel pe păr şi pleca mai departe. „Asta e din cauza bicicletei, îşi spuse el într-o zi. Ea acum nu mai e una, e fată şi bicicletă".

Dora, o fată cam aţipită asupra căreia se opreau doar privirile ucenicilor, începuse să freamăte. Se socotea tre-j cută în rîndul celor mari, îi privea pe cei de seama ei cu un fel de ironie ocrotitoare şi era din ce în ce mai des văzută cu tehnicianul Corşatea. El era un om voinic în jurul a treizeci de ani, foarte destoinic şi foarte muncitor. Era permanent bronzat, chiar şi în timpul iernii. Aceasta pentru că după ce toamna, iarna şi primăvara, muncea cît zece, în timpul

lunilor **de** vară, din iunie pînă în septembrie, nu mai dădea **pe la** fabrică. îşi lua concediu fără plată şi stătea tot timpul **W ştrandul** din marginea oraşului.

B într-o seară, pe cînd Tudor se afla cu ceilalţi băieţi şi cu maistrul Ghineţ, acesta din urmă'povesti următoarea întim* | ilare:

IP Cu ani în urmă, pe cînd lucra ca activist pe lîngă un Comitet Executiv dintr-un sat din apropierea Focşanilor, preşe**dintele** de. acolo interzisese cumpărarea bicicletelor în sat.

Hotărîrea o explicase sus, astfel:

B? — La noi, tovarăşi, bicicletele ameţesc simţurile la tineri. **Fetele** nici nu împlinesc bine 14 ani, nici nu li se usucă bine buricul, şi ele, gata, buzna la măritiş. Le ameţesc bicicletele **»Im ţ urile** şi asta nu e **o** situaţie.

Tudor se gîndi la Dora.

f* — Asta e! tresări Tudor.

Şi explicaţia odată găsită, el se simţi mulţumit şi întristat.

În zilele următoare începu să întîrzie de la servici. îl **ponta** Vişoiu (erau prieteni cu portarul). Şi tot la poartă **t| i lăsa** şi paltonul, aşa că intrînd în sector numai în haină; **părea** că a venit de la începerea lucrului.

într-o miercuri Vişoiu plecă în concediu, Tudor se duse **vreo** trei zile punctual la fabrică, unde lucra fără chef, iar tn **a** patra zi îl cuprinse din nou pofta să zacă în pat fără mari **»itşieri,** într-o stare de tristeţe egală, limpede şi niţel leneşă. Nu se mai gîndea la Dora, tristeţea lui trecea peste ea şi el **ftia** că dacă s-ar fi gîndit la Dora ar fi devenit îndîrjit şi **tristeţea** şi-ar fi pierdut limpezimea. Ieşea seara, mînca la repezeală într-un bufet şi se întorcea acasă. îi era ruşine să mai treacă pe la fabrică şi pe măsură ce absenţele se înmul**ţeau se** mărea şi distanţa dintre el şi fabrică.

E Odată, întîlni la bufetul unde se ducea nişte consăteni[redacted]e vînduseră cîţiva saci cu nuci în piaţă. Erau asupra che-

fului. Tudor bău împreună cu ei şi cum aceştia aveau c sanie îl urcară cu sila în ea şi el se trezi a doua zi în casî unei rude. Era prin ianuarie, nunţile şi onomasticile se ţineai lanţ, şi Tudor nu fu lăsat să plece. Nici el nu se prea omora cu plecarea. A doua zi se hotărî totuşi să dea o telegramă „acolo". (îi era peste mină să spună chiar şi în gînd numele fabricii). Dădu telegrama şi anunţă că a fost chemat în sal ca să rezolve o situaţie familială. Zăbovi în sat o săptămînă şi ceva. Se întoarse în oraş ceva mai vindecat. Plecă de cîteva ori spre fabrică. Apropiindu-se se întîlnea cu cei care ieşeau din schimb. Se întindea la vorbă cu ei cu un fel de plăcere şi spaimă, pînă cînd trecea momentul pontării.

Pe urmă se întorcea acasă.

într-una din nopţile lui de zăcere, Tudor îşi aminti de vechiul lui plan de a face să i se întîmple exact ceea ce trebuia să i se întîmple. Se perpeli mult timp în pat şi găsi motivul greşelilor lui, al faptului că de trei săptămîni nu mai dase pe la fabrică — în aceea că-şi făcuse remuşcări, în timpul cît fusese slab.

Nu merse mai departe cu explicaţia şi adormi.

Dimineaţa se trezi cu o veselie foarte ciudată şi se întinse pe tot patul („îşi îmbrăcă patul cu trupul" — cum îşi spunea el).

Era atît de vesel încît se îngrijoră.

Totdeauna veselia de dimineaţă îi reprima neliniştile visurilor nopţii sau greşelile din zilele dinainte. Dar în noaptea aceasta visurile îi fuseseră cu totul şi cu totul luminoase. Prelungise, cel puţin în cel de dimineaţă, un basm în care era amestecat un văr al său, căruia îi lungise o buză.

Aşa că începuse să nu se mai nelinişteascâ de veselia asta ciudată. Făcu, caricînd, o gimnastică de dimineaţă, mişcîndu-şi degetele de la mînă, apoi îşi atinse degetul mic de la mîna stingă cu degetul mic de la piciorul drept („sînt la un metru şi ceva distanţă şi se cunosc foarte rar").

1 Pe urmă se spălă şi, bărbierindu-se, începu să cînte ca să-şi prelungească veselia neîntinată:

BP — Alo anglo-americanii | Nu mai bombardaţi ţăranii Mai la vale-s barosanii.

începu să se spele şi fără să-şi propună făcu o baie totală absolut absent, apoi despuiat tot, îşi făcu pantofii cu cremă. Se îmbrăcă minuţios cu hainele cele mai bune şi punîndu-şi cravata cea mai bună cînta parcă

pentru a-şi potrivi mai bine nodul sau poate pentru a-l neglija.

îmbrăcat cu grijă ieşi în stradă şi parcă i se păru că nu **are** ce face cu el însuşi.

Pe drum văzu un om obosit care venea de la muncă sau **din** altă parte. Era netuns şi nebărbierit.

| ‘ — Nu vrei să ne tundem şi să ne facem o frecţie? îl întrebă. B — Cum?

p —- O frecţie... O frecţie în doi.

Celălalt îl privi mirat. Găsind că nu e nici beat nici nebun **şi** că poate vine obosit de la o muncă de noapte, acceptă uşor.

Se duseră. Se bărbieriră şi-şi făcură frecţii.

Pe urma el se uită la ceas.

Se făcuse aproape nouă.

Ajunse în faţa fabricii şi începu să şovăie.

încercă să-şi refacă veselia de dimineaţă, îndîrjit, dar curajul se risipea.

Fabrica era.o clădire înaltă, rece, nemiloasă.

Se gîndea că portarul, atunci cînd intră el, numai lui îi spune „să trăieşti". Asta din iarna trecută. Atunci era polei afară şi el înfofolit alunecase la intrare şi arătase ca o grămadă ciudată (palton, fular, bască) încît portarul speriat sau mirat întrebase ţinînd totodată şi mîna pe telefon, o femeie de serviciu, arătînd cu degetul spre el:

— Ce este acolo?

Se uită la ceas, îşi dădu seama că oricum întîrziase cu cinci minute. Să se ducă să-şi lase paltonul în alt birou, să intre vesel şi preocupat în atelier...

...I se făcu silă.

Se opri.

Avu o poftă cumplită să urce pe acoperişul clădirii fabricii pentru că de acolo n-o putea vedea. De acolo, de sus, n-o vedea.

Cum aceasta nu se putea (fabrica avea acum şapte etaje) se întoarse acasă, urcă pe scara de incendiu, parcurse o bordură care înconjura casa de la etajul doi şi intră în camera lui pe fereastră.

Se întinse în pat. Se gîndi să se învelească cu cravata peste faţă. Dar îşi aminti că era iarnă şi muştele nu puteau să-l deranjeze. Aşa că lăsă cravata la locul ei. Stătea dichisit întins în pat. Se întoarse pe-o parte.

Şi pe urmă căscă şi el.

Dormi pînă a doua zi şi iar se trezi vesel. îl miră această veselie de ieri şi azi de cine ştie unde şi tot mirîndu-se, o dră- cui şi adormi din nou. Se trezi peste zece minute în aceeaşi stare voioasă dar mai supravegheată şi cu un simţămînt sau gînd nou: acela că el trebuie să fie îngăduitor cu el

însuşi un timp.

Nu mai vru să se gîndească la ceea ce simţea, din spaima de a nu risipi totul, zvîcni din pat, se spălă, cîntă iar ceva şi în timp ce se spăla şi cînta, îndreptăţi nedumerirea cuiva care se întreba de ce oamenii, atunci cînd se spală şi se bărbieresc, cîntă.

începu să şe îmbrace tot cîntînd şi apoi îşi dichisi camera dansînd (cînta şi dansa pentru a-şi ocroti prin zgomot o veselie pe care o simţea plăpîndă).

Ieşi în stradă în starea aceasta fragedă şi se urcă în tramvai. Era, aşa cum se întîmpla dimineaţa, o mare aglomeraţie.

Tudor asculta cum un bătrîn istorisea unui alt bătrîn un film de aventuri la care cel ce povestea mai adaugă un omor inexistent în „economia" filmului. Deodată Tudor fu strîns <ie mină. Mîna străină îi cutreiera cu gingăşie nervurile palmei. în învălmăşeala din tramvai Tudor era înconjurat mai mult de femei şi el le privi pe rînd de la stînga la dreapta {mîna stîngă îi era strînsă). Şi dădu cu ochii de Dora. Bine, dar ea stătea alături de Corşatea şi vorbea foarte aprins cu <■1. Corşatea o asculta distrat. Cînd Dora isprăvi, îl strînse dureros de putemc de mînă pe Tudor. Faţa lui Corşatea ră- mînea nemişcată la această strîngere de mînă adresată lui |ai atunci Dora văzu nepotrivirea. îl descoperi uimită şi încurcată pe Tudor a cărui mînă i-o strînsese. Dar s-a nimerit că tocmai atunci tramvaiul să oprească în staţie. Tudor coborî.

¿. Nu era o îngenunchere.

Dar el se simţea deocamdată slab şi trebuia să-şi adune posibilităţile, să se întremeze.

Intră în fabrică, nepăsător şi neliniştit, j Nu i se puse nici o întrebare în legătură cu absenţele pentru că toţi ştiau că i-a mai rămas o casă în sat ajunsă iără rost. Străbătu sectorul şi, ca de obicei, femeile care lucrau la maşinile de cusut ridicau capul atunci cînd trecea |pn bărbat. Sectorul devenea atunci o unduire de capete de femei care se ridicau şi care coborau.

[Tudor trecu printre aceste valuri de feţe de femei vesel şi privind pe ferestre.

„Parcă aş fi un cadou pe care mi-l fac tot eu", îşi spuse el voios.

b Era o voioşie neadevărată dar de care el avea nevoie ca să ae înzdrăvenească şi să se privească apoi nemilos.

Întîlnire tîrzie

P

JL AVEL VÎRŞAN NU SUPĂRA ŞI NU SUPĂRASE niciodată pe nimeni. Ştia să fie împăcat cu el, să se păzească de cutremure sufleteşti mari şi să fie bine cu toată lumea. Din gura lui nu se pomenise să iasă vreo înjurătură sau o vorbă aspră aruncată cuiva, iar cînd se supăra pe o vită sau pe un lucru, îşi făcuse el un blestem: *fir-ar al reatnii,* care nu însemna nimic. Asta, ca la caz că vita sau lucrul ar fi avut cumva simţire şi înţelegere, să nu se supere nici ele. Cînd

cineva avea un necaz şi-i trebuia ajutorul cuiva, primul gtnd era la Pavel: îl sculai din somn sau de la masă şi-l tri- miteai după doctor sau unde aveai nevoie. Iar el făcea tot fără să te întrebe nimic şi fără să ceară răsplată, socotind ajutorul ca un drept care i se cuvenea lui şi numai lui.

K Totuşi, de cîte ori venea vorba de el, oamenii după ce «puneau: „A... Pavel? O avere de băiat... bun, ce mai încolo- ncoa.da' prea..."- şi bolboroseau ceva nedesluşit. Toţi căutau un cuyînt aspru, dar care să nu doară tare, pentru că nu i K-ar fi potrivit. Şi nu găseau. Greutatea venea de la faptul că Pavel avea o chibzuinţă a lui — şi chibzuinţă place oamenilor — dar era la el o cumpănire şi o măsurare afară din locoteală, care te împingeau fără să vrei să-l împungi cu un cuvînt. Odată, mai de mult, cînd Pavel era copil, spusese *Crezul* într-o duminică la biserică. Cînd plecase acasă şi ajunsese la rîu, în dreptul punţii Savului, copiii satului care-l pîndeau începuseră să arunce cu pietre în el, ca după vreun mucenic. Luaţi din scurt, nici unul nu putuse spune de ce făcuse asta. De fapt, le sărise şi lor în ochi sfioşenia şi cumins ţcnia lui Pavel şi-i zădărîse.

| E un om îndesat, potrivit la stat, cu obraji mari, lemnoşi. Vorbeşte puţin şi atunci rosteşte cuvintele rar, de parcă ar număra silabele şi apoi, după ce le numără, le cuibăreşte atent în urechea celuilalt. Şi el întotdeauna îşi spune gîndul pînă la capăt. Aşa, dacă se află în odaie cu cineva şi uşa e | deschisă, el nu spune puţin ca toţi oamenii: „închide, mă uşa!" Zice: „închide uşa că se face frig şi te pomeni că mă loveşte iar vreun guturai".

I De asta, cînd vorbea el, oamenii îi luau vorba fără să se ■linchisească. Pavel nu se supăra, îi îndreptăţea, şi-şi băga ■ Vină doar lui. Totuşi se depărta curînd de pîlcul de oameni B unde nu fusese ascultat şi pleca legănîndu-şi umerii în felul Cum şi-i leagănă oamenii jigniţi, cu legănarea aceea aplecată » înainte care vrea să însemne ameninţare, însă o ameninţare

neputincioasă pe care nici cel care se leagănă aşa nu ştie cîn< şi cum o va îndeplini.

Ai Sfatului şi ceilalţi oameni din sat, ştiindu-l aşa cumpă nit, îl puseseră gestionar la M.A.T.

M.A.T.-ul e o cameră mare şi între tejghea şi mese s< rotunjeşte un zid ca o jumătate de cerc, aşa că tejgheaua arăta ca un fel de altar, iar încăperea aducea puţin cu o biserică. Cum venise aici, Pavel se apucase şi făcuse dinaintea tejghelei un gărduleţ, iar pe zidul din faţă atîrnase trei cartoane pe care scria: pe cel din mijloc — „Secţia M.A.T v-a salutat: Bine aţi venit", pe cel din dreapta — „Creditul la noi la M.A.T. / interzis şi refuzat"-, iar pe cel din stînga — „ Servim bine şi frumos / Pe clientul cuviincios".

Literele, desenate rotund şi colorat, nu erau legate între ele. Şedea fiecare frumos şi cuminte pe petecul ei de hîrtie, de parcă s-ar fi căznit să-l gospodărească cît mai bine una fără ajutorul alteia.

Cînd era pe amurgite, soarele îşi trimitea prin fereastră şi prin sticlele de lichior, aflate acolo pentru reclamă, lumina obosită. Razele, după ce treceau prin băutura galbenă, se făceau mai subţiri, mai slabe şi-l împresurau pe Pavel în lumina lor potolită. Şi nu se ştie cum şi razele astea domoale, şi literele cuviincioase şi cuminţenia lui Pavel se prindeau într-o anume uneală, încît oamenii, cînd intrau, pînă a-i desface băutura, vorbeau pe şoptite. Iar Pavel îi servea cu mişcări mici, puţine şi aşezate. Aşa era el. O singură dată fusese văzut făcînd mişcări mai mari şi vorbind cu voce tare.

Cînd făcuse nunta.

De însurat se însurase cu Fica Panaitei lui Cadîn. Fata avea o poveste cam ciudată.

Cu mulţi ani în urmă, Panaita Cadîn se măritase cu Dus] mitru Obaie. Acesta era un om despre care pînă la o vreme n-ai fi putut spune mare lucru: n-avea nimic care să-l des- !

purtă de alţii. Apoi, Obaie îşi cumpărase un darac de lînă ţi **cum,** rază de trei sate, nu mai exista altul, daracul lui avea **i Autare.** începu să scoată bani cît nu visase şi să încropească **»vere.** Nemaiieşind la muncile cîmpului, Obaie se îngrăşase în **aşa** fel, că pulpele îi umpleau pînă să crape crăcii destul **|e largi** ai pantalonilor. Cînd mergea pe drum avea spatele aţa căzut înapoi, că ţi se părea că e mai scund şi că merge Iţtv.at pe un scaun ascunzîndu-şi înălţimea adevărată.. f **anaiata** îl luase după ce se îngrăşase aşa: trăgea la avere, îi plăt ea traiul lesne. Curînd după ce s-au luat, s-a dovedit că. **Obaie** e sterp, nu poate avea copii. El ţinea însă morţiş să tlbă, ca să rămînă cuiva strînsura lui de o viaţă. îi spusese **femeii** să se întindă cu cine-o vrea şi să-i aducă un copil. Şi **Panaita** după un timp îi adusese pe Fica. O vreme lucrurile IU **mers** împăcat. Asta pînă cînd pe chipul fetei începuse să I *9* desluşească liniile obrazului lui Mihai Ciupilitu, cu care ei a făcută. Lui Obaie începu să-i sară ţandăra din te-miri-ce ţi i băga vină nevestei din orice nimicură. Azi aşa, mîine I »şa — casa lor balamuc întreg. Pînă la urmă au băgat divorţ, ţi, după ce s-au divorţat, omul i-a dat femeii două pogoane de pămînt şi i-a făcut şi o casă în Plaiul Oii. Locul era pe Itunci cam pustiu şi poate de asta Panaita se sălbăticise, se **tlllăise,** dase în patima băuturii, ba învăţase să tragă şi din {'l **ră.** Cineva din sat povestea că intrase odată, ziua, la **ea** în casă, fără să ciocane la uşă, şi o găsise cocoţată în pat *(În puterea zilei, auzi!* se văicărea el de uimire). Ţinea un **furtun** care răspundea într-un butoi cu vin de sub pat, în j ftllna stîngă, şi o ţigară în dreapta. Panaita slăbise, se îngăl**benise** şi ochii îi pluteau întotdeauna în apă, parcă ar fi avut **gi ipă.** Coada sapei n-o îndrăgise niciodată şi, cu anii, vînduse bucată cu bucată pogoanele de la Obaie şi ceva din pogonul ■ **de** zestre. Acum se ţinea doar de reclamaţii şi cîrcoteli. Ultima ei reclamaţie trimisă comisiei de împăciuire a Sfatului jşle<:a de la faptul că lîngă ea îşi ridicase casă Vasile Cîmpu-

lungeanu. Acesta stricase gardul putrezit care-i despărţea, făcuse altul nou şi luase el ulucile vechi. Era doar în drept dacă punea uluci noi! Panaita nu, că să-i dea ulucile îndărăt, şi cum omul se împotrivise ea făcuse cererea aceasta:

„Tovarăşe Preşedinte, Subsemnata Panaita Cadîn, cui tovărăşie vă aduc la cunoştinţă următoarele. Vă rog a chema în faţa comisiei pe locuitorul Vasile Cîmpulungeanu şi soţia lui Maria V . Cîmpulungeanu. Numiţii au făcut următoarele lucruri ca şi caz de crimă. Pe ziua de vineri el s-a apucat după ce a văzut că nu sînt acasă şi a stricat curtea dintre noi. Cînd am venit din sat şi i-am zis de ce a stricat curtea mi-a spus că eu nu am nici un drept acolo şi eu am zis că dacă n-am nici un drept să ajungi să-ţi podeşti mormîntul cu ulucile. Atunci ea a sărit cu gălăgia la mine spunîndu-mi ce vrei fă tîrîtură şi să fii a dracului cu neamul tău de nebună. Atunci eu i-am spus de ce mă drăcui şi mă faci tîrîtură, nu ţi-e frică că există legea foarte strictă, ce crezi că mai este ca în trecut ?

Dar ea mi-a răspuns că nu mi-e frică de lege şi merge cu mine de gît pînă unde-o fi şi tot nu-i este frică. Tot atunci cînd i-am zis să nu mă facă în tot felul, el s-a repezit la mine spunîndu-mi că mă leagă şi mă face fedeleş, vrînd să sară cu gardul la mine.

Aceasta mi-este cererea pe care o semnez propriu.

Panaita Cadîn"

Pe fată, pe Fica, o crescuse aspru, cu jordia, şi în faţa ei se ferea să bea. Fata îi ştia de frică şi o iubea. I se rupea inima cînd o auzea cîteodată, nopţile, plîngînd şi tînguindu-şi viaţa risipită. Terminase ciclul doi, dar mă-sa n-o lăsase să meargă mai departe, la o şcoală profesională din Argeş, unde vrea ea să se ducă. O oprise acasă, o trimitea cu ziua la muncă şi din ce-i aducea ea trăiau amîndouă.

Fica atunci se deştepta.

1» Avea o înfăţişare neîmplinită, care se rotunjea acum. Vorbele ei, de pildă, sunau ca un tremur nedesluşit, parcă ar fi avut muchiile învelite în ceaţă şi semănau cu

primele cuvinte pe care le spun oamenii cînd se trezesc din somn. Ochii puţin bulbucaţi, parcă pînă la jumătate, aveau cîteodată o uitătură atît de puternic de bucuroasă, că în faţa lor se ţesea 0 pînză luminoasă, deasă, de nu puteai să le desluşeşti culoarea. Şi ochii aveau o căutătură neastîmpărată, care fugea de la un lucru la altul, de la un om la altul sau — se vedea şi asta — de la un gînd la altul. Era privirea omului tînăr care a suferit puţin, însă nu prea mult, doar atît cît să poată înţelege şi preţui fericirea şi pentru care oamenii şi întîmplă- rile din lumea asta se sprijină pe cumsecădenie şi bunătate. De aceea, ochii ei alergau printre gînduri, lucruri şi oameni, fulgeraţi de veselie, adunîndu-le pe toate într-un cerc curat şi prietenos, în mijlocul căruia stătea ea, Fica, şi era fericită.

Cînd mergea Fica pe şosea şi cineva se interesa:

— Un'te duci, tu Fico?

Ea întreba uimită:

— Cum?

— Un'te duci?

Ea întreba iar şi mai uimită, şi mai fără rost:

M — Cine? *tr* —

Cine... tu!

Ea îşi dădea roată cu ochii, nu se vedea înaltă şi frumoasă şi mai întreba o dată, mirată, neconvinsă că de acum poate să intereseze pe cineva. Şi mai zicea acum parcă adresîndu-se ea ei:

— Unde mă duc eu?

Şi răspundea.

Aşa o aflase vestea măritişului.

Ideea de a o da după Pavel o avusese Panaita, care-l ştia pe acesta muncitor şi cu ceva avere. Pavel avea patru pogoane de pămînt, unul luat de la împroprietărirea din '45 şi trei —

din care unul cu vie — încropite de el, ca moştenire n-avu- sese şi slujise la curtea lui Bărcănescu, vizitiu.

Ştiind şi supuşenia lui Pavel, Panaita îşi făcuse socoteala că dacă-l ia de ginere o poate duce, pe seama lui, mult mai lesne decît ca pînă acum... De asta de cîte ori cineva îi vorbea de măritişul fetei ea părea că n-ascultă, însă, după ce termina, aducea vorba, fără vreo legătură anume, de Pavel şi-l lăuda. Aşa că, atunci cînd flăcăul, la urechea căruia trebuiau să ajungă toate acestea, peţise fata, Panaita îl întrebase de la bun început dacă nu cumva a făcut cerere la colectivă care se înfiinţase de puţin timp şi deocamdată nu intrase decît o parte din sat. După ce Pavel scuturase din cap că nu, Panaita îi spusese crud — se încredea pe încovoierea flăcăului şi pe faptul că, după cît aflase acesta avea drag şi de fată — că dacă îl împinge necuratul să facă cerere, ea i-o ia pe Fica îndărăt, să nu fie nici o discuţie. Ea, Panaita, e bătrînă şi slabă, nu poate face multe zile-muncă şi o fi meritînd şi ea atîtica să fie îngrijită de ginere şi de fata ei, pe care a ferit-o de foc şi apă pînă acu'. Pavel făgăduise tot ce i se ceruse şi hotărîseră ziua nunţii.

Cînd plecase de acolo, el mergea mai rar şi mai atent de cum mergea obişnuit. Ca şi cum ar fi fost plin-ochi de fericire şi dacă ar fi mers mai iute, mai săltat, fericirea aceasta ar fi putut să dea pe afară şi s-ar fi vărsat în picuri pe drum. Gîn- durile îi alergau alunecoase şi ameţite şi, după un timp, cînd ele se mai liniştiră, în faţa ochilor lui Pavel apăru deodată, nechemată, odaia Panaitei. Văzu pereţii acoperiţi cu şervete, funda albastră care încingea ca un brîu burta lămpii, ceasul de masă băgat într-un fel de cuşcă de lemn, spînzurată în perete. Băgă de seamă că Fica lipsea şi constatarea îl încremeni şi se opri. îşi aminti că tot timpul cît stase de vorbă nu îndrăznise să îndrepte ochii spre fata care şedea mută şi uimită într-un colţ, de nu i se auzeau nici răsuflarea nici

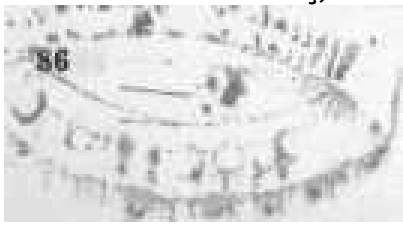

gîndurilg.' Iar Panaita vorbise de măritişul ei ca şi cînd fata

ti-ar fi fost acolo. Gîndurile astea îl cam amărîră niţel, dar nu prea mult, pentru că celelalte, cele bucuroase, depărtate ctteva clipe îl năpădiră iar şi mai puternice.

I Şi Pavel porni mai departe cu paşii tot aşa de rari, de măsuraţi şi de atenţi.

Totuşi în ziua nunţii era mohorît şi faţa lui n-avea nici ■o tresărire veselă. Oamenii se mirau, şi mirarea le rămînea nemulţumită. Pavel era surd la întrebările lor.

Fapt era că-l necăjise următoarea întîmplare:

Sîmbătă seara, înainte de asfinţitul soarelui şi înainte < le începerea fedeleşului. Pavel pornise, îmbrăcat în haine ■i le ginere, cu plosca şi cu lăutarii să cheme cunoscuţii la nuntă. Lăutari avea trei: pe Vergilă la clarinetă, pe Năiţă Burcea, un ţigan gras care părea că-şi lăsase burtă înadins ca să poată i.|)iijini pe ea ţambalul şi, pe Mitu-Orbul la vioară. Acesta «ra un om slab, mic şi vesel, cu veselia întrucîtva dureroasă I pe care o au infirmii în stare să Se depăşească şi să-şi rîdă de suferinţa sau cusurul lor. Cînd merga neînsoţit pe drum şi auzea pe cineva apropiindu-se, Mitu, pipăind înainte cu bîta,

II prevenea glumind:

f. — Pardon, pardon, să nu te răstorn!

Trecuseră pe la cîţiva oameni şi se aflau pe. şosea îndrep- (tndu-se spre alţii. Amurgea. Pavel auzise o şaretă venind de l i deal, şi, după vorba cu care omul aflat în ea, rostise un îndemn calului, recunoscuse vocea lui Tudor Leca. Spusese lăutarilor să cînte şi, cînd şareta trecuse prin dreptul lor* Pavel întinsese plosca. Tudor Leca trecuse însă fără să oprească. Pavel rămăsese prăbuşit. Jignirea suferită îi cutremură lnlr-atît bucuria, încît pentru cîteva clipe îl stăpîni gîndul că toată viaţa împăcată pe care o ducea de cîţiva ani încoace lira de fapt neadevărată. Că nunta cu Fica era o închipuire a ¿Ui, îndrăznise prea mult cînd se bucurase şi acum trebuie 4&

ispăşească. Singura parte adevărată a vieţii lui era aceea

punse în spate cu surceaua învelită la cap în tifon, cu care lovea în ţambal, Pavel se răsuci ca opărit, crezîndu-se pe capră şi înghiontit de stăpîn. Dădu însă cu ochii de Năiţă care reflecta îngîndurat şi parcă trist şi el:

— Să ţii minte, Pavele, că n-o fi stînd politic să bei din ploscă pe drumul mare.

(Tudor Leca era instructor teritorial de partid.)

„Ei şi, se împotrivise Pavel în gînd. Ce dacă? Ce, are dreptul? Are el dat în scris la mînă să-mi strice mie bucuria ?...“ Şi cine i-o făcea... Tudor Leca, omul pe care Pavel îl ţinea în cinstea cea mai mare, faţă de care se simţea îndatorat pe viaţă pentru că nu-i lua niciodată vorba din gură — îl aştepta cu răbdare să-şi rostească gîndul spus întreg. El, cu care făcuse cîte drăcii toate în primară... Păi nu lipsiseră ei o săptămînă încheiată de la şcoală şi de acasă atunci cînd cu povestea cu Lacul Bălţat...

Lacul acesta se credea că e fără fund. I se zicea bălţat pentru că aşa umbla vorba, odată, un taur ţărcat a alergat o vacă la fel. Vaca, speriată, se năpustise în lac. Taurul, după ea. Nu s-a mai dat niciodată de mana lor şi de atunci a rămas că lacul n-are fund. Cu mult timp îndărăt, într-o toamnă, ploua şi era un frig umed de te bărbierea. Pavel, care era printr-a patra şi Tudor printr-a şasea, simţiseră atunci fără să-şi spuie unul altuia că li s-a luat de lumea asta. Pleci de la şcoală, te duci acasă, mănînci ca vai de lume, dîrdîi de frig pe lîngă vite pînă se-ntunecă, vii la şcoală, iar dîrdîi... Nu mai merge, ajunge!

îşi făcuseră planul să se arunce pe gaura asta a lacului, care răspundea în partea ailaltă a pămîntului, în Africa, în Australia, undeva o fi dînd ea. Partea aia trebuia să fie atunci, dacă aici e toamnă, bătută de soare. E primăvară sau vară, soare, cald, mai mare dragul. Te arunci în gaură, stai turceşte cu traistele pe genunchi... ţi-e foame — mănînci, ţi-e somn — te culci şi cum dormi!... pe aer, aerul e mai moale

ca **orice** saltea. Şi vîjîi prin aer parcă ai zbura. Ajungi dincolo, **Mtai ce** stai, mănînci şi trăieşti ca lumea, strîngi şi ceva avere **şi pe** urmă, cînd te suceşte pămîntul cu faţa asta, de-aci spre **•oare,** te-arunci iar în gaură şi vii îndărăt în sat unde e primăvară. Eşti îmbrăcat altfel. Te întîlneşti cu unul, cu altul,- **din** sat:

|! —Pavele, Tudore, voi sînteţi, mă? Unde naiba aţi fost mă, v-a înghiţit pămîntul?

1* Păi ne repezirăm şi noi pînă pe lumea ailaltă.

■ — Ce vorbiţi voi, mă, şi cum e acolo pe lumea ailaltă, **c** bine?

r — E, cum să nu fie, păi de ce crezi că nu s-a întors nimeni din cîţi au murit?... De bine! Noi ne-am zis să ne întoarcem ca să spunem cum e, să ştie *poporul.*

îşi îndesaseră trăiştile cu merinde şi plecaseră la lac. în **prima** zi nu dăduseră de gaura căutată. Găsiseră doar mocirlă, Imtuci de arin, laba ursului, trestie. Acasă le venea peste inînă să se întoarcă. Şi-au făcut o acioală din crăci şi frunze **şi au** mas acolo, pe mal,. A doua zi la fel. O săptămînă au tot **căutat** gaura degeaba, pînă au isprăvit ce aveau în trăişti. **S-au** întors acasă burduşiţi de răceală. Pe drum, Leca izbuc**nise,** încolţit de frig, ştergîndu-şi nasul cu mîneca mintea- **nului:**

[1] — Tot pe lumea asta ne fu dat să rămînem, Pavele. N-avem decît să ne facem căldură aici.

I Şi nu spuseseră la nimeni unde fuseseră şi ce căutaseră. f Prin '49 Tudor Leca plecase din sat pe un şantier, apoi fl apucase armata şi după armată fusese secretar de Sfat într-un raion vecin. De doi ani se întorsese în sat instructor teritorial. Pavel mergea pe şosea cu lăutarii după el, vorbind **c u** un Tudor închipuit, chemîndu-l să-şi aducă aminte, alături de el, de lucruri care-i legaseră altădată. Apoi îşi aduse aminte de o întîmplare mai proaspătă care, i se păru lui, explică purtarea lui Tudor de acum.

Cu cîteva zile înainte de a o peţi, Pavel pe Fica, Tudor Leca trecuse pe la el şi-i spusese că duminica ce venea avea să se ţie o adunare generală a cooperatorilor pentru primirea de noi membri. îl întrebase pe Pavel dacă el n-avea de gînd[2] să dea cerere. Pavel îi spusese de la început

fără lămuriri, că o să dea. Şi chiar aşa era: el, dacă era la M.A.T., nu prea avea vreme de muncile cîmpului. în duminica aceea însă Pavel o peţise pe Fica. Cînd venise în peţit, avea cererea de intrare în buzunar. Voia s-o dea după prînz la adunare. Auzind pretenţiile Panaitei, o morfolise înfricoşat, de parcă s-ar fi temut că femeia ar putea-o citi prin postavul hainei. Marţea trecută, între prînz şi amiaz, cînd Pavel era acasă, îl văzuse pe Tudor intrînd pe poartă. Ştia de ce vine. Căută la iuţeală cheia să încuie la tindă, n-o găsi şi atunci se piti în odaia bună. Tudor îl strigă un timp afară, apoi deschise uşa tinzii şi-l mai chemă de două ori. Pavel tăcea băgat după uşa odăii. Tudor deschise şi uşa asta şi stătu o vreme aşa, aplecat în faţă, cu mîna pe clanţă, fără să-l mai cheme. în odaie era frig că aici nu se făcea focul nici iarna. Pavel după uşă, văzu îngrozit cum pe lîngă ţîţîni se strecoară aburul venit de la răsuflarea lui. Oprise cît putuse aerul în piept. Tudor şedea mai departe, neînduplecat, cu mîna pe clanţă. Apoi, Pavel nu mai putuse şi dase drumul cu un zgomot uşor la aer. Aburii izbucniseră în fuioare groase pe lîngă ţîţîni. Pavel năduşise, îşi mutase cu zgomot acum desluşit greutatea de pe un picior pe altul şi tocmai voia să iasă cînd Tudor trăsese uşa şi plecase. Pavel îşi dase seama că Tudor a ghicit că el se află după uşă şi se mirase cum de nu vrusese să-l dovedească, pentru că dacă vroia să aibă de la el cererea de intrare mai lesne ca atunci cînd se afla încurcat şi ruşinat n-o putea avea altădată. Şi-a răspuns că se vede, lui Tudor îi fusese ruşine de ruşinea lui, a lui Pavel, şi mai bine închisese ochii. Dar de supărat rămăsese supărat, era limpede dacă n-a vrut să cinstească din ploscă. Mergea mai departe.

Cil lăutarii după el, din om în om, chemîndu-i la nuntă absent, piu vorbele ce se spun obişnuit fără să se gîndească la ele. r» La masă, la nuntă, Pavel era la fel: şedea în capul mesei

< u Fica lîngă el, mut, de parcă i-ar fi fost buzele cusute. **După** o vreme — lucru de mirare la el — începu să bea. Bău aşa, cu capul aplecat şi, cînd săltă privirile, văzu că Milică **al lui** Odrişcă, un băiat din sat care făcuse o şcoală tehnică **la** oraş şi acum era brigadier, îşi lipise ochii de

Fica. îl întrebă pornit:

— Unde te uiţi tu, mă Milică?

| Acesta-şi mută iute ochii în altă parte şi răspunse:

I —La nea Plotogea.

P — Şi de ce te uiţi tu, Milică, la nea Plotogea? continuă Pavel cu voce blîndă, dar tulbure.

: — Nu-l vezi cum se răsteşte la bocanci (Omul de care «ra vorba vărsa verde lîngă uşa grajdului).

Milică al lui Odrişcă folosea adesea unele cuvinte, altele decât cele obişnuite, pe care le deprinsese la şcoală. Le rostea însă cu o anume tristeţe, cu o obligaţie venită de la situaţia că el, deoarece învăţase la oraş, trebuia neapărat să aibă cuvinte deosebite. Şi pe faţa lui frumoasă ca de fată, tu o gură croită bine şi o bărbie rotundă şi mică, se mai vedea

< ă nici acolo, la şcoală, nu deprinsese cu cine ştie ce plăcere Cuvintele acestea. Le învăţase ca să poată fi la rînd cu toţi, să le trimită înainte, ca o pavăză, pentru ca înapoia lor să-şi poată orîndui şi apăra gîndurile lui adevărate.

— Şi unde te mai uiţi tu, Milică ? urmă Pavel la fel de blînd.

— La Năiţă.

I — Şi de ce te uiţi tu la Năiţă?

— Uită-te ce muzici îi zice învăţătorului.

Năiţă, ţambalagiul, se tot învîrtea pe lîngă învăţătorul Modoleanu, un om în vîrstă, scund şi subţirel care era preşedintele comisiei de împăciuire de la Sfat. Năiţă ştia că Gheor- ghe Răbădină făcuse plîngere împotriva lui, deoarece nevas- tă-sa, Miţa, găsise gîştele lui Răbădină în griul lui, al lui Năiţăj prinsese una, o tăiase şi o gătise. Se rotea pe lîngâ învăţător, din „domnul procuror"- nu-l scotea, şi-l întreba cam ce cîntare i-ar place.

— Da' la nevastă-mea de ce nu te uiţi, mă Milică? Ce, nu e frumoasă, nu-ţi place, făcu Pavel brusc cu alt glas.

— Cum poţi să... se frînse tulburată vocea celuilalt, Uită-te că mă uit.

Şi începu să-şi plimbe ochii pe faţa şi pe gîtul Ficăi, liniştit, căutînd să-i prindă privirea. Pavel se foi nemulţumit, mai bău un pahar, apoi puse celuilalt

întrebarea cu care credea c-o să-l răpună:

— Ia spune tu, Milică, ce-a fost mai întîi, oul sau găina?

Acesta răspunse fără să se uite la el, cu ochii tot la Fica.

— Las' că ţi-l desenez eu.

— Ce să desenezi, mă?

— Răspunsul!

— Milică, uite ce e, mă Pavel ridică glasul. Tu să nu... auzi tu, mă , să nu... Că eu dacă-ţi cîrmesc una...

Nu se ştie cum s-ar fi terminat toate astea, dacă chiar atunci n-ar fi intrat pe poartă Tudor Leca cu nevastă-sa, care aducea darul: dintr-un coş se vedeau ieşind colţurile unor franzele, deasupra era o găină tăiată şi o maşină de tocat carne, iar sub braţ ţinea o curcă vie.

Pavel, cum îi văzu, sări fript, luă lăutarii după el, le ieşi înainte cu plosca şi ei începură să cînte de întîmpinare. Apoi îi aşeză la masă, puse jurnale noi în faţa lor şi le aduse chiar el străchinile cu ciorbă, piftie, friptură şi apoi cozonac. Tudor îl întrebă dacă nu cumva aseară fusese cu lăutarii pe drum, că el, tras de gînduri şi din cauza întunericului, nu prea văzuse bine. îşi adusese aminte abia după ce trecuse cu şareta, dar nu-i mai veni să se întoarcă... Pavel se tot bîţîia pe lîngă el, îi mîngîia umărul cu palma şi-i zicea: „Mă nea
Tudoré... auzi tale, mă nea Tudoré". (Leca era doar cu trei ini **mai** maţe, dar Pavel îi zicea *nene,* aşa apucase de mic.) Hai mult nu-i spunea. Ca şi cum ar fi avut să-i comunice M|va nemaipomenit şi nu afla cuvinte şi parcă, tocmai cînd le **afla, i** se părea că ele, cuvintele, împuţinaseră gîndul şi **Ciuta** altele.

K| începu iar să bea şi, spre miezul nopţii, cînd era afumat fine, se sui pe un scaun din capul mesei şi începu:

■ — Ce faceţi voi, măi oamenilor, aici? (Dacă n-ar fi fost faţa înveselită, ai fi crezut că e pus pe scandal, că vrea să ţnară socoteală nuntaşilor că petrec.) Ştiţi voi ce faceţi, Inu nu ştiţi? Ei, dacă nu ştiţi, atuncea să vă spun eu. Voi ¡| **GU'** petreceţi la o nuntă. La a cui nuntă petreceţi? La a Ifiea, Pavel Vîrşan. Pavel, Pavel Vîrşan. Cine am fost eu, Pavel Ion Vîrşan? Vizitiu la Bărcănescu, asta am fost. Şi

line sínt acu'? Păi *sínt,* dacă voi puteţi petrece la nunta mea. *Sínt* . Ştiţi ce-mi vine, mă oamenilor, să fac eu acu'? Iar nu ştiţi. Păi îmi vine să mă dezbrac, să arunc îmbrăcămin- Ica şi s-o atîrn de colţul lunii. Aşa-mi vine, şi-mi fac plăcerea, (A pot s-o fac, azi e nunta mea!

Se dezbrăcă de haină şi o ţinu un timp depărtată de trup, cu mîna înţepenită. Era prima dată cînd Pavel era Văzut făcînd o mişcare mai mare. Aerul rece al serii se vede **Că-l mai** desfăcu din băutură, îl trezi, şi Pavel îşi privi uimit **haina.** Pe faţă îi alergă un zîmbet mic şi speriat şi Pavel se **dădu** jos **şi** n-a mai zis nimic pînă la ziuă, cînd au plecat **nuntaşii.**

P Cîteva săptămîni zilele s-au adăugat una la alta, fără ca În casa lui să se întîmple ceva care să merite să fie pomenit, *A nu se întîmple şi în alte case de tineri care deprind prima **dată** rosturile traiului în doi. Pavel o îndrăgea pe Fica, nu **ştia** ce să-i mai facă, ce să-i mai aducă, şi chiar după ce trecuse un timp bun de la nunta, tot se mai încurca în faţa ei. ţÎica nu-l iubea încă, pentru că nu iubise niciodată pe nimeni.

Treptat, treptat însă ea începu să ducă dorul lui Pavel cînd acesta lipsea, plecat după marfă la oraş. Cînd mergea pe şosea, o mişcare a braţului sau a capului unui om ori o anumită rotunjire a unui cuvînt îi aminteau de cutare mişcare sau frintură de gest, ale lui Pavel, sau de cutare fel al lui de a rosti un cuvînt.

Poate că ceea ce abia tresărea acum în simţirile Ficăi ar fi avut o urmare obişnuită şi lucrurile ar fi mers bine dacă nu se petreceau nişte întîmplări care s-au pus curmeziş şi au răsturnat totul.

Spre primăvară, era într-o luni, şi cum lunea nu prea sînt clienţi, Pavel se gîndea să închidă M.A.T.-ul mai devreme, ¡Atunci intră pe uşă Milică al lui Odrişcă. El se duse aţă la o masă, fără să-l ia în seamă pe Pavel, şi-i ceru o litră de rom. Pavel i-o aduse, şi Milică bău de-a dreptul din litră îndelung, fără să i se clintească mărul lui Adam. Abia apoi, după ce o golise mai mult pe jumătate, îşi puse şi în păhărel. Goli litra curînd şi mai ceru una.

— Păi n-o s-o poţi duce, se împotrivi moale Pavel.

— Tu pune acolo ce-ţi spui eu, c-o să tom în mine

pîn'la I unghie, auzi tu... Şi văzînd că Pavel şovăie, Milică se miră supărat: A... te-i fi temînd că n-am bani... Uite, ţine aici 1 şi ia şi cinci lei bacşiş!

Pavel luă banii, îi numără la tejghea şi cînd aduse sticla 1 înapoie prisosul. Cînd îi văzu, Milică repetă mirat:

— Tu n-auzişi, mă, să-i iei? Tăcu un timp de puteai crede J că se gîndeşte la altceva. Apoi reveni neaşteptat:

— Sau ţi s-or fi părînd prea puţini, şi dădu de cîteva ori din cap mulţumit de explicaţia găsită. Atunci se schimbă I socoteala, mai ţine p-atît.

Pavel şedea cu spatele la el şi potrivea nişte sticle în 1 raft. Celălalt trînti paharul de duşumea:

— Ia-i!

ţ; Pavel se răsuci, se uită o vreme la Milică atent şi parcă întristat, pe urmă se apropie şi luă banii fără o vorbă. Nu-i Ittasé atît că se temea de scandal, dar nu vrea să-l supere Milică, cum nu vrea el să supere pe nimeni. Banii o să-i 1*1 dea înapoi mîine, cînd celălalt o fi în toate minţile.

Milică

10 potoli, puse din nou litra la gură şi bău iar lung, fără să j je mişte mărul lui Adam. Apoi spuse, ca şi cum ar fi răspuns la un reproş al cuiva:

f - Beau, ei şi, beau pîn'la unghie. Că degeaba auzi p-unul, jHiltul că pogonu' nu mai face omu'! Canei! Tot pămîntu- a la putere, după el eşti cîntărit. Creierul lumii tot cu ţărînă • presărat.

1| Deodată, faţa i se lumină răutăcios şi se întoarse cu leaun cu tot spre Pavel:

H« — Cică aşa „uită-te, Milică, la nevastă-mea, de ce nu te Uiţi, ce, nu e frumoasă?"- şi făcu nişte mişcări căutînd să amintească înfruntarea de la nuntă.

Păi e frumoasă, mă, află tu de la mine că e frumoasă. I u n-ai de unde şti, că afară de interesul tău, pentru altceva |H*ai ochi.

1 Vocea lui Milică, în care pînă acum pîlpîise batjocura, se lehimbă, deveni caldă, prietenoasă, de parcă voia să-l convingă pe Pavel, cu toată seriozitatea, că Fica e frumoasă, ţi el, Pavel, habar n-are de asta.

B — Ţi-o spui eu ţie că e frumoasă şi alta mîndră ca ea nu te află să colinzi tu cît îi vrea. Ţi-o spui că sînt amorezat »le

ea. Ştii de cînd? Din şcoală, dintr-a patra. O ştii pe Miţa ; lui Roşea? Are şi acu’ o arsură la mina stîngă. O are din clasa
11 patra. Atunci, era după Crăciun, Fica a fost mutată din Plaiul Oii la şcoală la noi. Eu, cum mi-au căzut ochii pe ea, tli-a zgîndărit ceva, nu ştiam bine ce, dar ştiam că trebuie tft fac, pe două, pe nouă, un lucru sâ-i ia ochii. Miţa asta a lui Roşea sta în faţa sobii şi se încălzea. M-am dat furiş pe la ţipatele ei şi am împuns-o cu deştele subţioară. Ea s-a speriat, a ţipat şi a căzut înainte cu palmele în jar. A rupt învăţătorul cinci nuiele pe mine.

Milică mai vorbi o vreme de Fica, destăinuindu-se prietenos, parcă uitînd că ea e nevasta lui Pavel. Cînd îşi aduse aminte, îşi frecă puţin obrajii cu palmele, buimăcit, dar îmbunat de băutură, continuă tot aşa de blînd, ca şi cum; ar fi vrut să-l încredinţeze pe Pavel de dreptatea dragostei! lui şi să ajungă, aşa, la o înţelegere.

— Acu' spune tu, mă Pavele, drept e... Eu am drag de ea, de Fica, şi atîrn de ea toate gîndurile mele, ani la rînd... Şi tu te găseşti să vii s-o iei de nevastă. Hai — vorbele lui Milică zvîcneau dureros şi rugător — zi, mă, zi tu, cum e? Şi recunoaşte: ce-avea ea să vază la tine? De frumos nu eşti frumos, sau hai, na, nu eşti mai în *fizic* ca mine. Aşa... Priceput în vorbe nu eşti, să zici că ai fi putut s-o împresori cu vorbe. Mai meşter sînt eu de un catralion de ori... Că asta e la femei, ori eşti frumos ori ai meşteşug la vorbă.... Atunci? He... să nu fi avut tu pămînt, să nu fi avut via, şi să nu fi fost Panaita să se calicească la ea... Şi eu să nu mă fi uitat în gura ălora bătrîni... Că vrem s-o peţesc, da' ei că nu, că să mai stau , să mai cresc şi eu şi fata.

Pavel şedea mut cu spinarea lipită de un căzănaş arămiu, cu robinet, în care ţinea apa pentru spălat paharele. Sub potopul nemilos al vorbelor lui Milică toate nădejdile lui de fericire se făcuseră mici, se speriaseră şi le simţea furişate, căutînd parcă ocrotire, undeva în spatele creierului, lîngă ceafă. Ca un făcut, nu intra nimeni în M.A.T., şi Milică vorbea, vorbea mereu înşirînd cuvinte care dureau, cu aceeaşi voce prietenoasă şi rugătoare. Apoi, deodată începu să cînte. Cînta aşa cum

cîntă păsările, fără dorinţa de a fi ascultat. Tînjirea cîntecului îi descoperi lui Pavel, întreagă, puterea patimii celuilalt şi i-o făcu cunoscută, mai limpede ca oricînd şi pe a lui. Stătea la tejghea şi-şi încovrigase degetele pe un pahar. Apoi îşi luă seama că-l strînge prea

(sau- şi l-ar putea sparge. îl aşeză cuminte, la o parte. Cînd Milică Isprăvi de cîntat şi Pavel se desprinse din ameţeala Viersului lui, văzu uşa crăpată şi capul Ficăi strecurat înăs «ulm. Fără să ştie bine ce face, ridică glasul şi o repezi: — Tu ce te-mboieşti aci, femeie? Ce, s-or fi isprăvit ■;burile o-acas'? Hai, îmbracă uşa că viu şi eu acuşi! Fica trase uşa şi pieri.

ţ: Milică mai stătu o porţie de timp, tăcut, cu faţa proptită ţŞ palmé, apoi zvîcni neaşteptat în picioare şi ieşi. Cînd trecu **pag**ul făcu o mişcare înapoi, cu mîna, a lehamite.

W Pavel închise şi o porni spre casă liniştit. Nu era liniştea lt!i <1 întotdeauna. Era o alta, ciudată, pe care o avea Pavel ttiul suferea zguduiri mari, atît de mari, încît îi era frică să BfâSttnoască, şi atunci amîna înţelegerea lor liniştindu-se sin- flUi cît putea.

¡1 în seara aceea el o întrebă pe Fica, dintr-o pornire neîn-ţt'li asă de a-şi zgîndări durerea, dacă îi place via lui. Pe ea 9 prinse mirarea şi-i spuse că ce l-a găsit. Lui Pavel îi sări ■iftdăra, pocni cu amîndouă palmele în masă şi — el care ■l-ţi vorbea decît măsurat — ţipă:

Hţ'«— Ce sămînţă de femeie o mai fi şi asta, să mă bată Dum- ■Heu dacă ştiu. Tu, va să zică, o întrebi cu frumosul un lucru; li «a, în loc să-ţi răspundă ca oamenii, se găseşte să vie cu ■trcbări. Răspunde aici, mai bătu el în masă doar cu o palmă, ce te-am întrebat! Albă, neagră!

I Fica îl privi încordată, îndurerată, apoi îi răspunse în **.ferm ăt:**

Bl — îmi place, na!

i Pavel zise şi el tot în treacăt, ca şi cum răspunsul femeiij ¿pşi cel aşteptat, rezolva totul:

B — Aşa vezi!

II Toată seara nu mai vorbiră nimic.

În zilele care au venit, Pavel căuta, se potrivea, nu se ptrivea, să aducă vorba despre pământ sau vie. O aducea

>- Intllnire
tîrzie

cu un fel de înverşunare, tăios, uneori cu răutate. Nici e n-ar fi putut spune prea bine de ce-o face. Poate o făcea cal dacă Fica îl luase cu adevărat pentru pămînt, el s-o ajuţi să-şi zică: „Da, Pavel ăsta altceva nu ştie, altă patimă n-a decît pămîntul. Şi dacă n-are altă patimă..." Şi să-i înles nească astfel o hotărîre şi o lămurire. Sau poate — Pavel nu ştia dacă Fica, strecurînd atunci capul pe uşa M.A.T.-uluil auzise sau nu ce zisese Milică despre pămînt — o făcea cajT să-şi uşureze îndoiala, cuvintele, oricum, scuturau şi făcea™ mai puţină bănuială care, nespusă, ar fi fost de neînduratjr ar fi fost ca şi cum ai dosi un mort în casă.

Ori — asta nu şi-o mărturisea nici lui — se gîndea (Fica o să înţeleagă vorbele lui ca o punere la încercare şti să-i spuie că ea pricepe unde vrea s-ajungă el, dar se înşalăT nu e aşa, o bănuieşte de pomană. Ea jiu l-a luat pentru! pămînt.

La ei în casă, de la o vreme se vorbea cam aşa.

Cînd Pavel venea la prînz acasă, după ce închisese M.A.T.î l ul, Fica îl întreba ca întotdeauna:

— închiseşi?

— Păi închisei, răspundea Pavel.

Doar atît. Nu-i mai spunea ca în alte dăţi ce zisese unul, I altul, sau ce auzise că s-a întîmplat în sat. Apoi, el cerea sau! îşi lua singur o unealtă şi ieşea afară. Mai dregea un gard»! mai potrivea cercurile la un butoi, găsea el după ce să sel dea, pînă ce Fica îl chema să mănînce.

Mesteca tăcut şi mohorît ce i se punea înainte şi dacă I cineva l-ar fi întrebat ce înghite, n-ar fi ştiut. Cînd Fica! încerca să aducă vorba de ceva care o privea pe ea, o întîm* plare, o părere a ei, Pavel o asculta şi o încuviinţa prin mori I măituri scurte, iar la întrebări răspundea la fel, scurt.

O lăsa pe Fica să vorbească şi, deodată, cînd ea avea mai I mult chef, lăsa să-i cadă fără legătură o întrebare ca astai I

— Azi-dimineaţă îţi zisei să lăstăreşti via aia... Ce făcuşi? I

ic a răspundea. După ce trecea iar un timp gol în vorbe/ mai căznea o dată să abată discuţia despre ea, despre ;use ea. Pavel o asculta şi-i răspundea ca mai-nainte **Ind** ea era mai pornită pe firul unui gînd, el îl tăia:

— Sînt gînditor să sădim la vie în partea aia, faţă cu ,ruşu, nişte

salcîmi. Să nu mai s-abată copiii cu vitele, ¡ii că la Ciofrîngeni sînt puieţi de salcîmi. Repede-te Htlne-poimîine pînă acolo.

Fica, descurajată, nu mai scotea o vorbă. Schimba, abă**tui îl.** străchinile din faţa lui. Pavel mînca domol, trecînd prin **muchiile** tuturor măselelor îmbucătura. După o vreme reve-

■ — Aranjai cu ăştia de la G.A.S. Au nişte preparate, ni»!«' piatră în contra manei de vie. Te duci pe săptămîna »ll>iHă la ei, la tehnic, să-ţi dea. H Fica nu desluşea nimic în toate sucelile astea ale lui. iltnţea că toate vorbele se leagă, bat undeva, dar nu ştia **Unde** şi bănuia în ele o ameninţare necunoscută care o speria. Ochii Ficăi îşi pierduseră bucuria şi căutătura descoperită ¡p învăluia oamenii şi lucrurile într-o cuprindere tristă şi **fllmtă,** parcă desfăcîndu-le pe toate în părţi mici, ca să vadă ■**|Cft** n-ascund ceva care-i e duşmănos.

într-o sîmbăta după-masă, Pavel era dus după marfă ifl oraş. Fica şedea şi bătea putineiul, cînd uşa se deschise Mi în odaie intră Milică. El, cum dădu cu ochii de Fica, rămase ■**¡Cremenii,** scăpă clanţa din mînă şi uşa se izbi moale de un dulap cu vase. Se vedea că deşi ştia c-o s-o găsească acasă Hi Fica şi cu toate că alesese timpul cînd s-o afle, era totuşi ifotrte uimit, chiar îngrozit c-o vede şi că ea e singură. Cum ti înlîlni ochii, toate în el căzură parcă mai jos şi Milică se **ffteti** mai mic. Mîinile îi spînzurau moarte, şi umerii **i** se prăbuşiră înainte. Stătu pe pragul uşii şi strigă:

■ — Fico!

Ea răspunse, dar Milică zăbovea pe prag şi o chemă d cîteva ori, cu glas îndepărtat, iar buzele i se băteau, alb< Fica îi răspunse o dată, de două ori, apoi tăcu. îşi dădus seama că el n-aude şi n-aşteaptă răspuns. O striga chemînd-< undeva , cine ştie unde şi în chemarea lui era şi dorinţă ş poruncă. Fica nu mai ştiu ce să facă şi începu să bată ia: putineiul. O dată dădu mai tare cu bătătorul şi cîţiva strop săriră pe haina de velur a lui Milică. Ea luă un ştergar ş veni să-l cureţe. Cînd se apropie, el dădu s-o prindă di umeri. Fica se feri şi Milică se repezi după ea. Răsturnă putineiul şi faptul, în loc să-l încurce, să-l ruşineze, îl de& morţi, şi el începu să vorbească.

Şedeau depărtaţi unul de altul, despărţiţi de un pîrîiaş alb şi curat de

lapte.

Şi Milică începu aşa:

...că| el nu poate , nu mai [poate şi numai poate... ce mai!., la el somnul nu e somn, mîncarea nu e mîncare. Ea l-a făcuţi neom.

...că aşa, ea să rîză, să rîză ea mult dacă vrea să vie la parastasul lui.... O să ajungă şi acolo, o să vază ea... că uite,] cînd se înserează şi nu se mai vede desluşit, lui mersul vreunei femei i se pare că e mersul ei, al Ficăi, şi aleargă după ea şi taman cînd s-o ajungă, vede, de-abia bine, că era tremuratul umbrei unei crăci de măr...

...că el ştie că ea nu ţine la Pavel, cum să ţie, de ce să ţie, ce avea să vază la el? Ştie că l-a luat pentru pămînt, împinsă de mă-sa, de Panaita; şi atunci, dacă nu ţine la el, | de ce se mai încontrează, de ce nu-l lasă şi nu se mărită cu el, cu Milică? Dacă ei i-e ruşine de sat, el îşi ia transferul la un şantier de lîngă Corbeni, are pe cineva acolo. Stau un timp I şi pe urmă vin înapoi.

Fica asculta speriată de patima lui Milică. Şi pentru că] ochii lui o frigeau aşteptînd răspuns, ea se încovoie şi începu să şteargă 1 aptele de pe duşumea. Milică se stîrci şi el la pămînt I

şlşi aşează palmele pe umerii ei. Fica i le desfăcu încet, cu tiiîinile, şi-i aminti, ţinîndu-i palmele într-ale ei:

■f — Sînt măritată, Milică...

* El nu-i eliberă mîinile. Atunci Fica îl privi liniştită şi-l fugă:

H§ — Lasă-mă, acu' lasă-mă în pace.

R După ce plecă Milică, Fica se miră că în loc să se gîndeas- rll, aşa cum se aştepta şi se temea, la el şi la ce-i spusese el, jjjcepu Să se gîndească la Pavel şi la vorbele lui despre pămînt şi vie.

Hgr Şedea pe pat uitînd de bătutul putineiului şi, deodată, o fulgeră că Pavel îi pomeneşte aşa des de pămînt, c-o fi *â-* fcrezînd că ea l-a luat, cum altădată Panaita luase pe Obaie, pentru avere. Gîndul o izbi aşa de tare şi aşa de dureros, (ă ea sări în picioare, i se păru că pereţii odăii se strîng şi *Mh* înăbuşă. Deschise uşa şi ieşi afară frecîndu-şi zguduită palmele între ele, şi apoi obrajii cu palmele. Pe urmă intră în - iasă, mai liniştită, strîngîndu-şi buza de jos cu dinţii, cu ochii şi desfăcuţi larg, şi în ei se vedea o uimire răutăcioasă şi batjo- RContoare. începu să-l ocărască pe

Pavel, în gînd , cu gura R închisă. După ce se linişti bine, porni să se gîndească şi la
■ Milică. Dar se gîndi în treacăt, rece; Milică nu-i plăcuse, i || M' păruse prea copilăros, prea gălăgios şi prea... dar nu-şi Rîmplini gîndul, îi fu lene sau i se păru că nu merită osteneală. K Se întoarse iar la Pavel, îl aduse alături de ea, în odaie, şi-l R judecă necruţător şi duşmănos pentru bănuiala lui prostească.

F Seara nu-i spuse nimic lui Pavel, dar în purtarea ei era R ceva nesigur şi o moliciune încordată. Se ferea să se uite la |>1 sau, dacă trebuia, îl privea cu o uitătură îngustă, cu pleoa-
■ pele de sus căzute mult peste ochi. Poate de oboseală sau 1. poate se temea că dacă l-ar fi privit descoperit, omul i-ar R fi văzut în ochi ceva ce ea voia să ascundă.

Dar Pavel nu văzu nimic şi-i da înainte cu întrebările şi vorbele lui ciudate despre pământ, înstrăinîndu-se parcă înadins, cu bună ştiinţă, de Fica.

O singură dată s-a mai petrecut o întîmplare care, dacă ar fi fost împlinită, i-ar fi putut apropia.

într-o seară şedeau şi mîncau, cînd îl auziră pe Toma Par- dău strigînd la pcartă. Ieşi Fica. Toma o întrebă dacă Pa\el e acasă, că are o treabă cu el.

— E, da' acu' serveşte masa, veni răspunsul femeii care intră, fără a-i da explicaţii, în casă. Avea necaz pe el. Odată, mai demult, ea se dusese la lucru cu ziua la Toma şi el, în loc s-o trimită la un loc cu toţi oamenii pe care-i avea la muncă, la secerat, o ţinuse acasă sâ-i cureţe privata. Şi rîsese toată ziua de ea că-i put mîinile.

El avea acasă doi copii, foarte urîţi şi foarte proşti: un băiat, Ionel, şi o fată, Tia, care, cunoscînd că în sat trec de proşti, nu ieşeau din curte să-i tai. Stăteau în casă şi se ţineau de băutură. Ba, umbla vorba că ar fi şi trăind împreună. Cînd nu mai aveau ce bea, îl băteau pe bătrîn să stoarcă bani de la el. De cînd satul îi luase pământul — Toma fusese chiabur — el nu prea mai avea de unde scoate bani. Acum, cînd daseră în copt cireşii de mai din dosul casei — care nu mai erau ai lui — Toma se apucase să-i culeagă furiş, noaptea, şi vindea cireşele la Costel Bîngă, la Aprozar.

Fica bănuia că venise să-l cheme pe Pavel să-i ajute la cules. Nu-l lăsă să iasă pe el, temîndu-se că Pavel, cu supuşenia lui şi cu grija de a nu supăra pe nimeni, s-ar fi lăsat înduplecat. De aceea, cînd se auzi iar:

— U, mă Pavele, Pavele...

Ieşi tot ea.

— Auz, auz...

— Păi n-a mai isprăvit?

— N-a isprăvit, e de-abia *la felul doi* şi să ştii, continuă ea rărind vorbele, că dacă ai vreo treabă cu el, în seara asta nu poat,e. E obosit de la servici.

B — Mă să fie al dracului, fu intrigat omul, îţi fi dat şi voi pe dulce, v-aţi fi boierit, ai?
B- — Ne-am boierit, de^ce să nu ne boierim, ce, nu e bine ■**I** te boiereşti? se interesă Fica răutăcios. Şi-i aruncă apoi batjocura cea mai cumplită cu putinţă: Auzii că se mărită **Tiu.** Aşa e, pe cine ia?
§> Pardău plecă înjurînd.
i Fica intră înăuntru şi-i explică scurt lui Pavel ce se întîmplase.
Ij — Ce, eşti băgat slugă la el?

în aerul odăii vibra o încordare prietenoasă care, pentru a **se** împlini, mai trebuia doar pusă în cuvinte. Pavel nu mai mînca, cocoloşea la nesfîrşit în palmă un bulz de mămăligă, căutînd cuvîntul care trebuia. Tocmai atunci însă, nişte **lapte** pus la fiert pentru brînză se umflă şi dădu peste margi**nile** oalei. Şi Pavel zise cu obiceiul lui nesuferit de a-şi spune gîndul pînă la capăt:

— Vezi că s-a umflat laptele ăla de sfîrîie pe plită. Iese fum şi să ştii că înţarcă vaca. (Aşa e credinţa: dacă dă laptele **pe** foc, vaca opreşte laptele).

Femeia care aşteptase atît altceva, se supără: r — Da' ce, eu n-auz, sînt surdă? Ce, trebuie să-mi spui tu? î Şi tot ce trebuia să fie se risipi.

între timp, Milică n-o slăbea deloc pe Fica. îi trimitea vorbe şi bilete prin copii mici de la şcoală, care nu înţelegeau nimic, ori îi ţinea drumul cînd o ştia plecată undeva. Fica îl ocoli cît putu o vreme, apoi începu, împotrivindu-se ei însăşi, să-şi afle îndreptăţire pentru vreun drum seara, prin faţa cooperativei, unde ştia că stă Milică. Trecea în iuţeală mare şi mai mult de două trei vorbe nu schimba cu el. Dar fapt era că trecea.

Din vreme în vreme mai călca pe la ei şi Panaita.
Cîteodată

vreunul o întreba că de ce nu intră în colectivă, ea explica supărată aşa:

— Te găsişi şi tu torompoc-Matei la foc, să întrebi... Am arătat eu pe detailat cui trebuie de ce nu intru. îi întorcea spatele supărată, mai sorbea o înghiţitură, apoi nu se îndura să nu explice mai departe: Am dantura stricată, asta e. Mie ca să mănînc îmi trebuie un conac — voi în răgazul ăsta mai daţi o normă. M-au constatat şi ai raionului că nu sînt bună de colectivă.

Arunca minciunile astea încredinţată de ele şi se făcea foc dacă nu era crezută.

Mai rău era dacă n-o lua nimeni în seamă. Atunci Panaita nu-şi găsea locul şi cînd, de pildă, careva vorbea de noul „Steag Roşu" cumpărat de colectivă, ea începea, luînd ca martor al uimirii ei pe vreun om care bea mai la o parte:

— Păi, dar, auzişi, asta le trebuie lor acu'. Le plesnesc hambarele de bucate şi le trebuie maşină. Le-o fi trebuind, de, îi îndreptăţea ea, jucat, ca să sperie ciorile de pe arătură.

Şi cînd vedea că omul nu ia parte la răutăţile ei, se adresa altuia. Cum lucrurile se repetau şi aici, ea se mînia pe toţi şi le arunca vorbe fără noimă.

Apoi se întorcea la Pavel şi începea să-i vorbească lui. Pavel o asculta tăcut, văzîndu-şi de lucru. Panaita se supăra şi pe el şi-l ocăra:

— Pavele, te pomeneşti că şi tu... Să n-auz, Pavele, că faci cerere, că te bate Dumnezeu şi-ţi iau şi nevasta îndărăt. Vorba e vorbă, îi amintea ea legămîntul de la început.

Alteori se ducea acasă, la Fica. O descînta şi pe ea:

— Umblă cu simţiri cu Pavel, fată, intră-i în voie şi cască ochii să nu ne prostească şi să dea cerere, că rămînem pe drumuri.

Apoi îşi înţesa desagii cu d-ale mîncării şi pleca.

Şi vizitele Panaitei sporeau bănuielile cu care Pavel şi Fica se înconjurau de la o vreme. Ea le aducea în casă pămîn- (ul. Şi gîndul că doar el îi ţine legaţi se aşeza între

ei, îi depărta **şi-i** înstrăina.
I S-a mai întîmplat pe urmă că Pavel a luat în gazdă pe **Tanţa,** moaşa. Aceasta era o femeie bondoacă şi într-atît **de** grasă, de ţi se părea că şi ochii şi unghiile îi sînt grase. 0 găzduise într-o cameră care la început fusese plănuită »& fie timnic, iar apoi o făcuse odaie de locuit.

Tanţa fusese nevasta unui profesor de la o şcoală de **corecţie** din Sălătruc, un sat mai depărtat; dar se ţinuse în văzul lumii cu felcerul. După ce profesorul o lăsase, moaşa ae transferase aici, aducînd cu ea, cine ştie cum, şi porecla **care** i se lipise acolo: „madam Cocean".

Fica îi vorbi învinuindu-se şi plîngînd — era prima dată **t înd** mărturisea asta cuiva — despre începutul încurcăturii **ei** cu Milică. Spusese cuvîntul „încurcătură"- cu atîta resem**nare,** tristeţe şi ruşine, vorbind despre nişte lucruri care de **fa pt nu** erau decît gînduri ale ei, şi nici ele nu mergeau prea departe, îneît Tanţa înţelese că între ei era o legătură veche **fi se** aflau de-acum la prima ceartă.
; îi spusese că e şi normal, ba e foarte normal, dacă bărbatu-său e aşa... Să fie femeie deşteaptă. Şi-i promise Ficăi c-o **să** aranjeze ea tot.

Cum a dat ochii cu Milică i-a spus că Fica e moartă după **el;** să nu-şi mai facă gînduri. Peste vreo două zile îl aduse **pe** Milică după ea, acasă:

— E, uite-l, ăsta e, întreg şi fără vătămătură, spuse ea, şi-| împinse rîzînd în odaia Ficăi.

Ei şedeau muţi faţă în faţă.

Fica se uită la pantofii lui Milică, iar el privea la un carton de pe perete pe care era desenată Genoveva de Brabant în pădure cu un copil în braţe, un cerb în stînga şi în dreapta, şi un iepure tolănit la picioare.

— Acu' răsfăţaţi-vă şi voi, îi tulbură Tanţa. Eu plec.

— De ce pleci? întrebă Fica.

— Na-ţi-o şi tu. Ni-i fi vrînd să stau să vă ţin sfintele pirostrii la picioare... Aveţi grijă să închiaţi uşa, eu mă duc să-l ţin de vorbă pe Pavel.

— De ce să-l ţii de vorbă? mai încercă o dată Fica, fără să priceapă nimic şi fără să primească răspuns, pentru că Tanţa ieşi.

Rămasă cu Miîică, Fica începu să-l privească atentă de la picioare în sus şi cînd îi văzu zîmbetul îmbietor şi prostesc de stînjenit pricepu vorbele Tanţei. îl repezi pe nedrept — el nu pricepea nici acum nimic:

— Vezi că te cheamă T-.nţa. Du-te după ea. Hai, să nu te mai văd. Pleacă!

Cînd văzu uimirea şi aerul încurcat cu care Milică închidea uşa, Fica se mustră că poate fusese nedreaptă cu el. Chemă în ajutor, ca s-o îndreptăţească, faptul că era măritată. Dar văzu repede,, amintindu-şi de răceala bărbatului şi vorbele lui despre pămînt, că nici dinspre partea asta nu-i venea nici un sprijin. Se căzni să-şi apropie timpul şi gîndu- rile ei, cînd începuse să-l îndrăgească pe Pavel, cînd în vorbele sau mişcările unor oameni oarecare auzea sau vedea ceva din felul de a rosti sau de a se mişca al lui Pavel Degeaba. în ochi i se repezeau via şi pogoanele dinCîmpia Teiului ale lui Pavel şi vorbele lui despre ele.

Şi Fica băgă de seamă acum, pentru prima dată ascuţit, că e foarte depărtată de bărbatu-său şi nu-l mai dorea, nu aştepta ca el să închidă mai devreme la M.A.T. şi să se întoarcă acasă. începu să plîngă, zvîrcolindu-se, în pat, chinu- indu-se, să se mintă, vorbind cu voce tare, aproape ţipat, că nu se poate, între ea şi Pavel nu s-a întîmplat nimic, ea ţine la el.

Se chinui de pomană. Atunci începu să plîngă şi mai doborîtă, biruită mai ales de faptul că ceea ce simţea ea acum nu putea să spună, ca să fie înţeleasă, nici unei femei.

Peste vreo două zile, se certă cu Tanţa şi-i spuse să se mute din casa ei, să se ducă unde-o vedea cu ochii.

După ce se mută, Tanţa începu să-şi bată gura prin sat că Fica ar fi aşa şi-aşa şi că trăieşte cu Milică. Vorbele ei prinseră picioare, începură să umble, astfel că într-o seară la M.A.T. Gheorghe Răbădină, după ce

se cam afumase, îi spuse cu cruzime lui Pavel, făcîndu-i cu ochiul:

— Tu, mă Pavele, eşti şmecher. Eşti dat dracu' de şmecher. îţi ţii pămîntul în particular şi pui altceva, ştii tu ce, la bătaie, la colectiv.

Pavel nu se lăsă încovoiat şi tulburat nici acum. îşi zicea că nu se poate ca tocmai lui, care ascultase întotdeauna, cu inima împunsă de durere, poveştile despre bărbaţii i prostiţi de femei, tocmai lui să i se întîmple aşa o grăzăvie. ir Şi-şi mai zicea că tot ce se întîmplă e neadevărat, cade B cumva alături, şi o să se petreacă o întîmplare bună care o să arate lumii, ba chiar şi Ficăi, care o fi crezînd şi ea că-l I inşală, că totul n-a fost decît o închipuire urîtă şi rea. Dar nu făcea nimic, nu mişca un deget ca să apropie această întîmplare, şi cu Fica nu mai vorbea deloc, nici de pămînt, I de frică să nu dezlănţuie ceva înfricoşător, care să-i clintească I liniştea la care ţinea cum nu ţinea la nimic.

în casa lor era o linişte atentă şi temătoare, vorbeau jj numai despre treburi sau „dă asta încoa", „du asta dincolo"-* I şi unul şi altul temîndu-se să pomenească un cuvînt mai apro- | piat despre el sau despre celălalt. Asta ca nu cumva din cauza I unei vorbe aruncate mai alături să fie silită o lămurire, de I care fugeau, pentru că nu aveau încredere unul în altul* 1 se simţeau depărtaţi de ceva de care de fapt nu erau vinovaţi 1 e*-

într-o zi Fica se duse la cooperativă să cumpere nişte aţă. Cînd i-o întinse, Tase gestionarul îi spuse:

— Avem şi amici bun de cusut farmece.

îi făcu cu ochiul, îi prinse degetul mare de la mînă, i-l trosni şi-i pipăi fiecare încheietură.

Fica ieşi de acolo roşie de ruşine şi supărare.

Pe şosea îl văzu pe Tudor Leca. Merse o vreme tăcută în urma lui, apoi deodată, i se alătură şi izbucni.

— Dumneata ce crezi, nea Tudore, despre mine?

Pusese în întrebare atîta durere şi chin, că după ce o termină de zis, umerii i se aplecară în faţă, obosiţi, braţele îi căzură muiate şi picioarele îşi domoliră mersul.

Aştepta cu inima strînsă răspunsul, ca şi cum o vorbă a lui Tudor ar fi dezlegat totul. Ţinea la părerea lui, pentru că nu uitase cum, cu cîtva timp îndărăt, Tudor o lăudase Panaitei şi o bătuse la cap s-o dea la ciclul doi, după ce isprăvise patru clase.

Tudor însă tresări şi, poate unde fusese luat pe neaşteptate, răspunse rece:

— Ce vrei să cred?

Fica se supără niţel, dar urmă, tot aşa de aprinsă şi de copleşită:

— Cum ce să crezi, dumneata n-auzi ce vorbeşte lumea? C-am intrat în gura lumii, nea Tudore, şi pe nedrept am intrat, pentru închipuiri şi pentru vorbele Tanţei. Uite, să n-apuc eu să văz sfîntul soare mîine dimineaţă dacă Milică s-a atins de mine.

îi mai spuse că nu mai poate sta cu Pavel, el crede că ea l-a luat pentru pămînt şi-i pomeneşte toată ziua de avere, ba cîteodată de asta vorbeşte şi în somn.

După ce termină, Tudor o întrebă:

— Tu mai ţii sau nu mai ţii la Pavel? Vezi de te gîndeşte bine, să nu vorbească gura fără cap.

Fica tăcu o bucată, pe urmă îi răspunse liniştită:

— Să-ţi spui drept, nea Tudore, nu mai ştiu.

— Şi n-ai ţinut niciodată? o întrebă Tudor cam tăios.

Hj — Ba la început, după ce ne-am luat, parcă prinsesem || am drag de el. Da' acu', de cînd cu bănuielile lui, nu mai %|| neam. Cînd îl văz îmi vine să-mi pui o broboadă neagră pd cap şi peste ochi şi să nu mai auz şi să nu ştiu nimic.

Mai merseră şi, apoi, Tudor îi spuse înălţîndu-şi şi scutus Hndu-şi umerii:

B — Nu ştiu ce-i fi crezînd tu... Eu am auzit ce e la voi tu casă şi m-am gîndit la asta. De... Eu aş zice să vă despărţiţi o vreme. Ce să vă mai canoniţi unul cu altul? Sau s-o Iftrnuriţi în vreun fel.

■ Fica primi ideea fără să tresară — o avea şi ea în minte — Ur il preveni încet, încurcată:

■jţ — Bine, da' ce-o să zică lumea? Dacă acu' din închipuiri, Umblă atîtea vorbe. Da' pe urmă?

Bjf Aici le tăie drumul Mitu Plotogea, cam afumat. Cu obiceiul lui de a se lua în furci cu toată lumea cînd era băut, |§1 îi ameninţă cu degetul şi-i contrazise din senin:

m — Păi tocmai asta e: nu ei

■ Tudor şi Fica îl ocoliră tăcuţi.

Cam prin dreptul centrului de lapte, Tudor se opri, îşi pltu buzunarele, scoase chibritul, dar observînd că ţigara II era **aprinsă,** îl băgă la loc în buzunar. Porniră şi după Vieo doi paşi el se opri iar:

l| — Uite, colectiva are nevoie de un brigadier pomicol. Bacă-ţi place, aranjez eu cu ei să te trimită la Argeş, la pros leskmală, un an, să te califici. Tu cu clasele de la ciclu poţi l& ţii piept la carte. Aşa scapi de vorbe.

| Fica nu-i răspunse.

t Cînd ajunseră în dreptul sediului, Tudor îi întinse mînai K — Dă-mi răspunsul curînd. Acu' du-te acasă şi fii linişa **lila.** Vezi să nu te puie naiba să faci vreo nefăcută.

•

Într-o dimineaţă, Pavel se trezi înaintea Ficăi. Tocmai îşi trosnea oasele, cînd îi scăpară ochii pe geam şi văzu pe gard

o pereche de pantaloni peticiţi ca vai de capul lor. Era **UJM** semn de batjocură, care vorbea de purtările femeii în curte« căreia erau agăţaţi. Pavel se îmbrăcă într-un suflet şi se dus®! să-i ia, cu gîndul să-i dosească undeva şi să nu-i spuie nimic! Ficăi. Bănuia că aici era mîna şi răzbunarea Tanţei. Cîn4 îi împăturea îndreptîndu-se spre fînar, simţi

însă deodată I că gata, s-a isprăvit, nu mai poate, îl apucă dracii. Intră în I casă cu bîc, trăsni uşa cu piciorul şi repezi pantalonii în obra- j zul femeii:

— Na, uite ce plocon îţi face lumea! Ia-i, sînt munca 1 ta! puneţi-i pe moaţe!

Şi trînti uşa în urmă.

în ziua aceea, Pavel a trăit ceţos ca în vis. Lui Mitu Ploto- 1 gea care ceruse un dorobanţ de rachiu, îi întinse o cinzeacă 1 de apă, din căzănaşul pentru clătit.

Nici n-a ştiut pe unde s-au scurs ceasurile.

La un timp, cînd da să amurgească şi M.A.T.-ul era gol| 1 pe uşă intră Tudor Leca. Trase un scaun, se aşează şi ceru i jumate de vin cu măsline.

Pe Pavel îl încălzi brusc o oboseală liniştită şi o sfîrşeală ca după o muncă multă. Simţi că în seara asta o să se hotărască tot.

După ce îi puse înainte măslinele, Tudor spuse:

— Ia trage, mă, obloanele alea, că-i fi avînd şi tu dreptul să închizi o dată mai devreme... Aşa, încuviinţă tot el, după ce Pavel închise. Acu' ia-ţi un scaun şi vino încoa, c-avem de vorbit.

Pavel, mai mult, să se amăgească pe el însuşi, să creadă că Tudor n-o să deschidă vorba de ce-i era lui frică, mai ; încercă o glumă, folosind un cuvînt care-i plăcea lui Leca:

— Ai să-mi pui vreo *tematică,* nea Tudore?

Dar ¿celălalt tăcu timp lung, chinuitor pentru Pavel. Apoi [începu încet, ca şi cum ar fi urmat o vorbă începută mai înainte:

— ...că d-aia îţi vine, mă Pavele, să plesneşti de necaz dteodată, cînd vezi că tocmai ce trebuie să se întîmple, tocmai aia nu se întîmplă. De-o probă tu şi Fica. Voi, de lovit v-aţi fi lovit: tu băiat bun, muncitor, ea fată bună, U locul ei. E, cine, cui i-ar fi dat prin cap c-o să sfîrşească uşa?...

B — Ce să se sfîrşească, nea Tudore? se rugă, speriat Pavel. ■i Tudor îl privi uimit, repetă întrebarea ca s-o înţeleagă mai bine şi lăsă apoi să-i curgă vorbele blînd:

I — Păi n-ai ce-i face, mă Pavele, s-a terminat, ţi-o spui «u ţie că s-a terminat. Sau, na, aşa nu mai merge...

P Apoi îşi urmă, sărind, gîndurile lui:

B — Şi să zici c-ar fi fost vreo tîrîtură, c-aşa-i merge acu' buhu' în sat. Draci! C-o ştiu cum te ştiu, de mică. S-a mai ? nimerit şi madam Cocean asta... Ce cap îi fi avut şi tu cînd ai primit-o în casă, nu ştiu... De la ea i se trag atîtea vorbe c-ar fi...

— Nu, nu e, reteză Pavel cu o linişte rece ca şi cum ar fi fost vorba de ceva care nu-l mai privea.

P Tudor luă de bună liniştea lui şi întrebă la fel ca şi cum **ar** fi discutat o chestiune interesantă dar încheiată, indiferentă.

P — Mă, da' cum moartea o fi ajuns ea atunci să nu mai (ic la tine?

— ?...

* Întrebarea îl împunse ascuţit pe Pavel, avu un tremur, picioarele i se ridicară de la pămînt şi cînd le coborî, unul din ele căzu pe pantoful lui Tudor ca şi cum i-ar fi făcut semn să tacă.

Acesta se miră:

- Ce e, mă?

Pavel desfăcu dezarmat braţele, atinse un pahar şi-j dădu jos.

Tudor nu luă în seamă faptul şi-şi desfăşură mai departe, netulburat şi neîndurerat părerile.

— Pavele, eu ştii ce cred c-a fost? Precis nu sînt, aşa cred. Am auzit ce condiţii ţi-a ridicat Panaita cu pămîntul. D-asta nici n-am vrut să te dovedesc atunci, după uşă... Bine, mi-era şi peste mînă şi nici nu era indicat — ai fi crezut pe urmă că te-am strîns cu uşa şi ai dat cererea forţat. Fica' o fi avut de la începutul începutului gîndul că a fost dată

după tine silit. Şi s-a ţinut mai la o parte. Sau tu îi fi crezut că ea te-a luat pentru pămînt... ca să nu iasă din porunca mă-şi... Nu ştiu, tu îi fi ştiind mai bine. Da' între voi doi s-a pus pămîntul şi v-a chinuit. Cam asta e, cam aici vreau eu să bat... Acu' fă şi tu la un fel, că e bolnavă socoteala. Desluşeşte-o. Făceţi ceva, despărţiţi-vă, împăcaţi-vă, altminteri ajungeţi, dracu', de rîsul lumii.

Pavel îl asculta ţeapăn, drept, cu umerii împinşi în sus, cum stau oamenii pe care tocmai i-a lovit ceva în cap.

Cînd Tudor Leca dădu să plece, Pavel îl opri cu voce groasă, poate unde tăcuse atît.

— Stai un pic, nea Tudore, şi scoase un registru de sub tejghea. Uite ce e, eu cu M.A.T.-ul nu pot vedea şi de pămînt, şi Fica, de cînd cu... nu-i mai calcă piciorul pe loc, de a ajuns ca vai de capul lui. Mi-au spus-o şi de la Sfat, e paragină. Aşa că... Eu făcusem cererea de mai 'nainte, da' m-am tot dat după una, după alta şi n-am dus-o. Ţi-o dau acu' dumitale, că eu zilele astea sînt prins ca un inventar şi n-am cum trece la sediu...

O scoase din registru şi o întinse. Acasă, Pavel mîncă tihnit şi după asta îi zise, într-o doară, Ficăi care spăla vasele:

— Nu-ţi spusei... am dat cerere la colectiv.

Femeia se răsuci, arsă:

— Cum?

P **Pavel** repetă şi observă că ea, cu toate că mai avea vase tir **clătit,** nu le mai clătea. Se spăla pe mîini. Apoi începu

■ **le** şteargă îndelung, cu spatele la el.

I **După** un timp, veni aproape şi-i spuse smucit, de-i zvîc- ttc.t trupul la fiecare cuvînt:

Pavele, eu plec la mama.

Pe Pavel îl lovi o bănuială, dar n-o primi.

— Ce te-o fi găsit, ce ai?

H —■ Plec la mama, nu mă mai întorc...

B — Păi acu' te găsişi, în crucea nopţii... O fi dormind şi Vit, nu vru Pavel să înţeleagă nimic ca să-şi păzească liniştit.

jf Pica şedea în faţa lui, neclintită, ştergîndu-se fără rost a® mîini.

■ — Pavele, chemă ea apoi ceva din om, poate înţelegere, «date altceva... eu nu mai am drag de tine...

1
1
2

■ — Am mai auzit-o, nu se poate, se căzni Pavel mai depar- tf, chiar spunînd prostii să nu priceapă. Nu se poate, cine
Stl-a spus ţie, cine ţi-a spus minciuna asta?
■p — Pavele, îl mai chemă femeia înţelegîndu-i durerea şi ipărîndu-se de ea, întorcînd motivul plecării pe altă parte, mi-a zis mama, ştii doar, că dacă dai pămîntul nu mă mai lasă la tine.
■ —A, aşa e, ai dreptate. Bine, du-te, acceptă Pavel absent. K Fica începu să-şi adune din lucruri şi să le pună într-un
paner şi un cufăr. Cînd desprindea nişte şervete de pe perete, ■Nivel se interesă cu voce albă, liniştit:
Bi — Care va să zică te duci la mă-ta.
||f Durerea îi cotropea parcă fiecare mădular în parte şi Bajunsese, mai avea mult pînă s-ajungă sus, la minte şi **lift** fie înţeleasă. Şi Pavel căută cît putea s-o întîrzie.
Ki Cînd Fica termină şi vru să plece, el o invită prietenos |#ft mai stea, de ce se grăbeşte aşa? p< Fica se supuse.

— Care va să zică pleci la mă-ta, făcu Pavel iar, nepă' sător.

— Plec, da’ nu mai stau nici la ea. Mă duc la şcoală, la Argeş.

— Bine, ş-aşa e bine, aprobă el.

Apoi la fel:

— Şi te măriţi cu Milică?

Fica nu răspunse.

— Bine, ş-asta e bine, aşa e mai bine, să ştii, încuviinţă el, ca şi cum femeia ar fi dat vreun răspuns (de fapt Pavel n-auzea, nu mai vrea să audă nimic).

Apoi tăcu. Fica tocmai se gîndea să se ridice, cînd glasul lui Pavel zvîcni acum parcă mai înfiorat, dar tot venit de departe:

— Ştii tu, Fico, cînd am prins eu întîiaşi dată drag da tine? Nu ştii? Stai să-ţi spun eu. Să fi avut tu vreo zece ani, eu vreo treisprezece. Era primprejurul Sînpetrului. Se dase drumul la izlaz de curînd şi vedeam de vite pe la Lacu Popii. Ne jucam de-a mortu' şi tu făceai pe moarta...

Era un joc ciudat între copii între zece şi paisprezece ani, în care intra, întrucîtva, şi o tulburare a simţurilor, Unul din ei făcea pe mortul şi se aşterna ţeapăn la pămînl. Ceilalţi îl împodobeau cu flori, îl ocoleau cu tot tipicul şi la urmă treceau pe rînd şi-l sărutau pe gură. Cînd Fica

făcuse atunci pe moarta şi venise rîndul lui Pavel s-o sărute, el,j cine ştie ce l-o fi apucat, îi prinsese buza de jos între dinţi şi strînsese. Fata deschise ochii şi de uimire nici nu putuse să ţipe. Au stat cîteva clipe, ochi în ochi, ea cu faţa în sus, j el, mai la o parte, cu braţul peste ea, năuciţi de prezenţa a ceva nedesluşit de care apoi le fusese ruşine să mai vorbească. Şi Fica uitase.

— Am vrut eu să-ţi spui mai demult asta, da' cum s-a făcut, că n-am avut cum, venea vorba de altele, de treburi. Dar dacă tu tot ai uitat... îi păru rău lui Pavel. Daâ ia să vedem,

Itiai încercă el, de asta îţi mai aduci aminte?... Era cu un an înainte de a ne lua, toamna. într-o duminică s-a dat bal ţa şcoală peste rîu. Eu te-am poftit să dansăm. Am jucat ¡Uoi ce-am jucat, dar cum s-a brodit că aveam nişte sandale tinai mari cu două numere. Le împrumutasem nu mai ştiu l»ine de la cine. în mijlocul clasei era un cui cu muchia ieşită din podea şi mi s-a prins o sanda în el. M-am povîrnit peste tine de era să cădem. Pe urmă nu mai puteam să scot sandala, ‘şi jucam tot într-un loc şi băteam doar din dreptul. După ce s-a isprăvit jocul şi a început altul, eu te-am poftit Iar şi tu ai zis că acu’ *joc valvîrtej* cu fata asta. Şi ai luat-o pe una de lîngă tine. D e ce-i fi adăugat tu şi *valvîrtej,* nu ştiu Mai ţii minte? o rugă Pavel.

P Fica stătu puţin nehotărîtă.

— Ţiu, asta ţiu, parc-a fost ieri. Eram cu Maria lui Din.. Ţiu, ţiu...

I După felul cum repeta, Pavel ghici că ea nu ţinuse minte nici asta şi zicea aşa ca să nu-l întristeze mai rău pe el.

1. — În lunea ce-a venit, urmă el aşezat, pus pe poveşti ca să scape de gîndurile duşmănoase pe care le presimţea, tu-am dus la strîns de prune la Apostu. Ei, mă crezi tu pe mine, Fico, că strîngeam prune doar cu dreapta, stînga o ţineam strînsă, că în ea ţinusem palma ta şi mirosea a izmă. Tu, se vede, îţi frecaseşi mîinile cu izmă înainte de bal şi mirosul rămăsese şi în palma mea. Nu vream să-l pierd, d-asta

0 ţineam închisă.

1 Fica parcă uitase să plece. Se uita buimăcită la Pavel şi ¿ju-i venea să creadă. Nu-l ştiuse aşa. îi păru bine, într-un Ici ciudat, pentru el, nu pentru ea, că Pavel nu era aşa f«um şi-l închipuise, sărac şi rău la suflet. Şi ochii ei avură Iar, pentru cîteva clipe, zvîcnetul acela bucuros, din vremea feliei, cînd credea că totul se sprijină pe cumsecădenie şi

bunătate.

Şedeau unul în faţa altuia, ocolindu-şi privirile şi mirîn* du-se. Era ca şi cum pînă aci ar fi stat — ea la o mejdini a viei şi a pămîntului lui Pavel, iar el la altă mejdină, şi din depărtare nu se putuseră vedea bine. Şi, deodată, pămîntul s-a scufundat, n-a mai fost, marginile lui s-au apropiat şi ei s-au pomenit alături. S-au văzut întregi, prima dată, şi s-au minunat unul de altul. Şi tocmai acum, cînd trebuiau să se ştie mai bine, să se bucure unul de altul, ei nu mai voiau, îşi fereau ochii. Era prea tîrziu.

Fica tresări deodată, puse mîna pe cufăr şi paner, nefiresc de iute, parcă împotrivindu-se, cu iuţeala asta, la ceva cărei începea s-o împiedice să plece.

— Păi eu mă duc, Pavele, rămîi cu bine...

— Aşa e, du-te, încuviinţă Pavel fără să se ridice, parcă temîndu-se că dacă s-ar fi ridicat ar fi întîlnit undeva sus,] în aer, înţelegerea durerii de care se păzea.

A stat multă vreme amorţit, cu capul căzut în piept, ¡Puteai crede că picotează. Pe urmă, s-au petrecut nişte ; lucruri de care el nu şi-a putut aminti niciodată decît ca prin 3 ceaţă.

Totul a plecat de la faptul că a ridicat capul şi ochii lui ¡au întîlnit dungile late, albe, unde fuseseră prinse şervetele ¡Ficăi. Dungile astea au început deodată să se bulbuce, să j facă valuri, valuri şi albul lor s-a năpustit în ochii lui Pavel şi l-au năucit. Odaia a început să se clatine, să se rotească ! şi dungile albe au început să se plimbe pe toţi pereţii, în lung, în lat, de-a curmezişul.

Apoi, pe ele s-au ivit tivurile negre şi subţiri ale şervetelor care au început să joace şi ele şi pe urmă s-au adunat şi | au închipuit faţa Ficăi. Fica era tristă şi el căuta s-o îmbuneze zicîndu-i: „E bine aşa, lasă că e bine, îţi spui eu că e bine", îi vorbea pătimaş, sufocîndu-se, gîndindu-se că de fapt nu ¡e bine şi el o minte, spune aşa nu ca s-o împace pe ea, să se liniştească el.

Apoi odaia a stat din jocul ei şi toate au venit la locul ||f, Pavel a văzut atunci ceea ce n-a mai văzut niciodată viaţa: ceva pe care el îl numea în gîndurile lui *aerul* ¡BU. S-a uitat la masă, la scaun, la dulap, la pat şi a fost [flit de înfăţişarea aceea iscoditoare şi neruşinată pe care o ■ Obiectele care, deşi sînt de faţă la dureri mari, rămîn nepă- «ftt **pare** şi batjocoritoare. Pavel se mînie pe ele, luă un scaun pMrful bocancului şi-l izbi de-l trimise pînă în peretele celă- Uli, unde scaunul găsi ceasul şi-l fărîmă. în odaie se făcu ntiişte mare, apăsătoare, şi lui Pavel îi fu frică. Era o spaimă ■Jesluşită pe care o simţea în mîini şi în picioare, şi Pavel, Bo risipească, simţi nevoia să atingă, să mîngîie ceva, || simtă un lucru tare în palme. Se ridică, începu să pipăie ^■jţii, apoi dulapul, apoi vasele.... Pînă ajunse la cuier. Luă ^Hlre haină în mînă şi o mîngîie cu palmele. Se opri la un aspru, de lînă, vopsit în negru. Era al Ficăi, îl uitase. pNlvcl nu ştia că e al ei, el nu vedea nimic. Dar cînd îl ■fopie de: faţă, simţi în nări mirosul cunoscut de nă- Hţeală, al femeii. Atunci înţelegerea a ceea ce se petre- fttM' în seara aceea, pe care Pavel căutase atît s-o amîne, Htl I mai iertă, se năpusti duşmănos asupra lui, şi Pavel jrl< cpu tot. Sfîşie în bucăţi jerseul şi, începu să blesteme ft&roape urlînd. Nu spunea pe cine blestemă, dar se gîndea *m* pămînt.

"

După soare

ÎN SPATELE CASEI ERA O RÎPĂ CARE ASTUPA jumătate din cer. Pe Radu rîpa îl înspăimînta şi el o ura, îl înspăimînta, pentru că se spunea — o ziceau cei bătrînl — aici fusese în timpuri îndepărtate o mare şi rîpa fusest malul ei. O ura deoarece era mereu rece şi umedă ca pielea de şarpe şi îl chinuia întotdeauna în somn. O visa cum se desprinde din înţepenirea ei şi se apropie de el

ut

mare, albă şi rece. .Venea §i, cînd era aproape de tot, începea să se aplece asupra - „

"

|«|, să-i înăbuşe. Şi ceea ce-l chinuia mai mult era că se apro- |ilu şi se povîrnea asupra lui încet, parcă i-ar fi dat răgaz **|K** fugă şi să scape. Dar oricît s-ar fi căznit să fugă, nu putea, ţt t| vedea cum se lasă încet-încet asupra lui, mare şi neînduplecată, atît de neînduplecată şi de grea, încît simţea că nimeni, ^liieni, nici chiar părinţii care puteau orice, nu-l puteau scă- |m Şi cînd rîpa începea să-l înăbuşe, Radu ţipa şi se trezea (ic de năduşeală.

■> Toaţe porneau de acolo că rîpa ascundea soarele înapoia |i, de cum acesta trecea de amiază, şi mai avea un drum 9Un de făcut pe cer. Şi copilul vedea cum în curtea lor umbra flMHTii se cobora înainte de vreme şi se aşeza apăsătoare peste toate.

< în dimineaţa aceea, era o dimineaţă frumoasă de toamnăj **Hudu** se trezi cu o nelinişte bucuroasă în suflet. Se trezise IM USC, fără să mai simtă, ca altă dată, nevoia să mai doarmă. Avea presimţirea a ceva neobişnuit de îmbucurător, care o *A i se întîmple. Uşa odăii era deschisă şi soarele îşi năpustise **înăuntru** lumina şi căldura.

p Radu crezu la început că neliniştea bucuroasă pe care o »linţise se datora luminii curate şi neobişnuit de puternice iu care soarele mîngîia toate lucrurile. Pe urmă văzu pe Un deal din apropiere cîteva vite păscînd. Se miră cînd se glndi că pe el pînă acum nu-l sculaseră ca să plece cu vitele, îşi aduse deodată aminte că taică-său îi spusese de ieri că Azi o să se ducă la şcoală.

li Se dădu jos din pat şi începu să se îmbrace. Găsi pe un »caun pantalonii, o cămaşă curată şi_o pereche de sandale de care nu ştiuse pînă acum. Se îmbrăcă şi se încălţă şi i«şi afară cu un simţămînt deosebit. Chiar şi în glasul lui luică-său, care-i spuse căscînd să se ducă să mănînce, i se păru dl desluşeşte ceva neobişnuit.

i Pe urmă plecară spre şcoală. Radu mergea pe drum, **«lături**

de taică-său, fără să spună nimic

Uitîndu-se la soarele de toamnă care lumina şi încăl domol, la cerul curat pe care acum îl putea privi întreg rotund, pentru că nu mai era rîpa care să-l ascundă, pe co îl cuprinse o bucurie mare, pe care ar fi vrut să o spu lui tăică-său. însă pentru că nu găsea cuvinte cu ajuto cărora l-ar fi putut face să-l înţeleagă, îi prinsese mîna d sus, de aproape de cot şi începu să i-o mîngîie. Dar cînd ajun aproape de încheietura mîinii, bucuria aceasta neînţelea ajunse atît de puternică, încît, fără să-şi dea prea bine sea~ ce face, Radu închise ochii, strînse dinţii şi-l ciupi pe taie său atît de tare de mînă, încît acesta îi dădu o palmă du ceafă şi-l întrebă ce l-a găsit. îi mai spuse că, gata, să- bage minţile în cap, acum s-a terminat cu minciunile şi c joaca, e om mare, o să aibă griji, învăţătura e grijă de o mare.

Lui Radu îi păru rău că taică-său nu-l pricepe, se depărt de el şi nu mai spuse nimic. Aşa, abătut, intră şi în curte şcolii şi în şcoală şi nu-l miră şi nu-l bucură nimic, deşi d«j multe ori se gîndise cu tresăriri de inimă la clipa asta. Er absent şi surd la ceea ce se petrecea în jur, şi nici n-a ştiut cum a fost aşezat într-o bancă din fundul clasei. Cînd învă* ţătorul a strigat catalogul, s-a sculat în picioare şi a zis prezent, numai după ce l-au înghiontit cei din preajmă. Asta ' a durat pînă odată, spre sfîrşitul orei, cînd soarele se urcase mai sus şi pe caietul lui căzu o rază de soare, iar în dreapta] caietului, sus, căzu umbra unei frunze de muşcată. Pe pervazul geamurilor şcolii erau glastre cu muşcate. Radu simţii în spate şi în ceafă căldura blîndă a soarelui, încercui umbra; muşcatei pe caiet şi îl năpădi iar bucuria. Ridică privirile, se uită împrejur cu alţi ochi şi toate îi plăceau acum: şi biciu- rile desenate pe tablă, şi învăţătorul bătrîn, şi ochelarii lui, şi tablourile de pe perete. Toate îi plăceau şi ar fi vrut să facă ceva, să-şi arate recunoştinţa faţă de ele, pentru că îl bucurau.

Pe aceea, cînd învăţătorul întrebă cine vrea să mai rămî- Jpţ alinieze băncile, el s-a ridicat primul.

I fptnd plecă de la şcoală, văzu venind dinspre răsărit nori |'Şi strînşi. îşi dădu seama că or să înceapă ploile lungi toamnă. Soarele se aplecase spre amiază şi Radu îşi spuse Itunci cînd o să ajungă acasă n-o să mai fie soare deloc, I fie acoperit de rîpă. Şi cum veneau şi norii aceştia aşezaţi, Hunnă că n-o să mai poată vedea soarele multă vreme, jile ‘ săptămîni întregi. Cînd ajunse acasă, soarele nu se | vedea, trecuse dinapoia rîpei. Adică se mai vedea doar vîrful nucului din curtea casei. în vîrf mai erau doar cîteva mze, şi cum bătea un vînt încet, din vreme-n vreme cădea **9** una. Radu le urmărea şi le prindea jos. Frunzele mai fcltrau în ele căldura soarelui. Şi văzîndu-l alergînd după izele de nuc, soru-sa mai mică îi spuse rîzgîindu-se, vor- Ind ca cei mari:

- Ce faci, mă omule, alergi după soare?

!• Aşa erau de aprinse frunzele de nuc în vîrf, încît îţi păreau Hl«'ăţi de soare.

Pe urmă, rîpa umbri şi nucul. Radu se uita la norii care se propiau încet şi nemiloşi. Se uită şi la umbra rîpei, care se ingea rece şi neînduplecată, vrînd parcă să vină în întîm- lljarea umbrei norilor. O vedea cum se măreşte încet-încet, ¡operind toate, aşa cum îl acoperea şi pe el, în somn. Simţi ¡odată că se sufocă şi nu mai poate răbda. în partea stîngă i rîpei era un deal, drept şi el, dar pe care creştea iarba şi iran mărăcini şi tufe de alun, aşa că îl puteai urca. Aproape ||ră să ştie ce face, Radu se descălţă, aruncă traista cu cărţi şi-o luă pieptiş la fugă pe deal. Un timp, cît dealul era mai I domol, urcă în picioare. Apoi cînd drumul deveni mai greu ‘ Urca sprijinit în genunchi şi în coate. Abia îşi mai trăgea »ufletul. Dealul era din ce în ce mai drept, aproape de nesuit. Copilul începu să se tîrască pe brînci, agăţîndu-se de smocurile de iarbă.

O dată se prinse de o ferigă, însă, cînd trase genunchii stîng mai sus şi se ţinea doar de ea, aceasta se rupse şi se rostogoli înapoi. Se trezi ameţit şi zgîriat pe obraji, mîini, într-o tufă de mărăcini. I se rupsese şi cămaşa nov îi venea să plîngă sau să rupă ceva în mîini de necaz, da după ce se dezmetici şi se mai linişti, începu să urce din nov Urca atent înfigîndu-şi unghiile de la picioare în pămînt, de-l usturau ca şi cum i le-ar fi tras cineva din came. Mai| căzu o dată dar se prinse la timp cu braţul de trunchiv unui alun. Mîna îi amorţi, dar nu mai aşteptă să se dezmorţească — îi era frică să n-apună soarele — şi o porni mai sus,! ajutîndu-se doar cu dreapta şi cu picioarele. Cînd ajunsa sus, era ameţit de-a binelea şi cînd văzu că soarele mai avea două staturi de om pînă să apună, începu să plîngă uşurat, cu capul în iarbă , cuibărit între braţe. Pe urmă, cînd se linişti» se sculă şi se duse pe muchia rîpei.

îl văzu pe taică-său jos, cosind în livadă. îl bucură şi i se păru foarte potrivit că taică-său tocmai acum cosea. Mai văzu şi nişte vite, venind spre grajdurile cooperativei de la păscut. Şi aceasta i se păru potrivit că se întîmplă tocmai acum şi îl bucură. Se uită spre norii care se îngrămădiseră adineauri şi văzu că începuseră să se destrame şi să se retragă. Din nou i se păru firesc şi nu-l miră nimic. Şi deodată începu să rîdă. Luă nişte pietre şi le aruncă în rîpă. Piatra aruncată stîmea celelalte pietre şi grohotişul de pe faţa rîpei şi pornea cu ele la vale, prelungind şi înmulţind rîsul copilului.

Ochelari cu împrumut *(lui Nichita Stănescu)*

P

K ĂRINŢII NU ŞTIAU DE JOCUL COPIILOR.. Era în timpul secetei din 1946. Pământul îşi schimonosea fa(a căscînd guri negre şi uscate din care aşteptai din clipă-n clipă să arunce blesteme groaznice cerului cu faţa frumoasă, albastră şi nepăsătoare. Ierburile se încovoiau, căutînd parcă lă se ascundă de căldura duşmănoasă a soarelui, la adăpostul propriei lor umbre. Copacii se uscau, le cădea frunza şi rămîneau goi şi sărăcăcioşi, ca desenaţi de copii, în linii drepte, cu creta pe tablă.

Lumea era tăcută şi răbdătoare. Oamenii vorbeau ■ masă de întîmplări din vremea războiului, cînd se mine a I mai rău. Femeile îşi preveneau copiii să ciugulească din tel ciul de mei, din păsat sau din pîinea de secară, puţin, ca via bia. Şi cu toate că lumea era zgîrcită la vorbă, zvonurile $ înmulţeau şi umblau ca niciodată. Se spunea aci că în Mol dova, aci că mai aproape, în satele mai de la vale, de la cînT pie, oamenii o duc şi mai rău. Merg pe drumul mare şi c ţepeni pe zona şoselei. Şi cînd doctorul le despică burtd găsesc doar coajă de gorun sau ghemotoace de hîrtie. Se mal vorbea că la o călugăriţă de la un schit de sub munte i s-| arătat ziua, pe la amiaz, Maica precista şi i-a spus că o s cadă curînd, curînd, steaua Pelin în mare şi apele o să s schimbe în pelin şi o să se verse sfîrîind asupra pămîntuluf încins. O să moară aproape toată lumea, beată, doar copiiul care nu s-au deprins cu băutura, o să se suie pe nişte bărci« lăsate de sus, din cer, şi or să scape.

Dar copiii nu ştiau nimic de toate acestea şi-şi vedeau I de jocul lor...

Lui Gogu al lui Fabrică (pe taică-său îl chema altfel, 1 dar pentru că avea cazan de ţuică şi o maşină cu care separa 1 smîntîna de lapte, cum îl mulgeai, fără să-l mai

pui la prins, f i se zicea Fabrică), îi venise cu cîteva zile în urmă frate-său 1 care era băiat de prăvălie la Piteşti. Venise îmbrăcat cu haine I de oraş şi cu nişte ochelari coloraţi în verde — ochelari de j soare. Cînd plecase, uitase ochelarii. Doar Gogu ştia că îi 1 uitase. De cum plecase, el luase ochelarii pe ascuns şi ieşise | în grădină şi pe urmă pe cîmp. După ce-i pusese la ochi, rămăsese la început buimăcit. Toate arătau altfel, de parcă erai pe altă lume şi cine ştie de ce, simţeai peste tot o linişte de-ţi auzeai doar ticăitul inimii. La soare, de care mai înainte nu ştiau cum să fugi, să scapi şi nu-ţi trecea prin minte să ridici ochii să-l vezi, acum te puteai uita fără să clipeşti, ca la un ghemotoc roşu, neînsufleţit. Şi, privindu-l ţintă,

venea să bagi palmele în buzunar şi să le strîngi pumn, kă pară mai mari, cum faci cînd înfrunţi un duşman de B nu îţi mai e fricâ. Şi deasupra pămîntului vedeai atîr- d o umbră mare şi aşteptai ca acu-acu să înceapă să plouă, urmă, după ce stăteai aşa un timp, îţi venea s-o iei la fugă cu ochelarii verzi la ochi. Fugeai întîi şi întîi, pentru H, alergînd, aerul ţi se strecura pe sub cămaşă şi împrejurul Hjtului şi al braţelor şi te răcoreai. Şi răcoarea asta se potri- fjteu cu umbra mare ca de dinaintea unei ploi cu stropi grei» pr care o simţeai prin ochelari. Pe urmă, fugeai, pentru că ¡Vedeai că toate sînt verzi: şi porumbii, şi fasolea, şi carto- ■i, şi prunii. Toate pe care înainte le vedeai uscate şi al- pite, ca presărate cu făină. Şi fugeai de la una la alta, ca **M** le vezi mai de-aproape şi să le pipăi.

Bk Fugise atunci, în prima zi, Gogu, ca apucat, prin grădină **ţi** pe cîmp, pînă ajunsese pe izlaz, în Poiana Spinului.

| Aici se adunau mai toţi copiii satului între cinci şi opt ani. Cei mai mulţi veneau fără treabă, pentru că vitele feluriseră sau le tăiaseră oamenii. Veneau să se joace: Gogu |je dăduse şi lor ochelarii. Se uitau mai întîi la soare, se mirau cu voce tare şi pe urmă o rupeau la fugă de la o tufă de alun, la o alta de măcieş; ba treceau şi hotarele izlazului şi intrau yin porumbişte. Se uitau la fiecare ştiulean în parte, îl vedeau verde, dar cînd îl

pipăiau cu degetele îl simţeau uscat, se ; mirau, dar nu prea mult, lăsînd dezlegarea acestei nepotriviri pentru altă dată şi treceau la vrejurile de dovleci pe care Je vedeau iar verzi, dar nu le mai pipăiau, şi se duceau şi mai departe la locurile semănate cu cartofi sau cu fasole. E Gogu se ţinea după ei şi le spunea să-i dea ochelarii. Cel care-i purta îl ruga să-i mai lase „pînă la prunul ăla, sau la nucul ăla". Gogu îi mai lăsa. Ajuns acolo, cel cu ochelarii 11 mai ruga să-l lase doar să se învîrtească, şi atît. Şi începea **să** se învîrtească, apăsînd cu degetele pe braţele ochelarilor, lîngă urechi, ca să nu cadă. Se învîrtea pînă cînd şi postaţele

uscate de porumb, şi cele de grîu, şi pomii, şi casele începeau să joace verzi în faţa ochilor şi se adunau cu cerul, care şi el era verzui, de-ţi părea că te afli sub o frunză de nuc, mare şi boltită pînă la pămînt. Şi cînd şi aerul părea că e verde, de un verde catifelat pe care-l puteai prinde între degete şi fărîmiţa, copiii întindeau mîinile să-l prindă şi să-l fărîmi- ţeze cu buricele deştelor. Atunci Gogu lui Fabrică, văzînd că cel care avea ochelarii nu-i mai ţine cu mîinile, i-i smulgea de la ochi şi se întorcea în fugă să-i dea altuia. Cel care se învîrtise se legăna un timp pe picioare, pe urmă cădea joşi şi închidea ochii, păstrînd un timp sub pleoape culorile verzi de care se despărţise. Şi, odată căzut la pămînt, simţea jun- ghieturi în tălpile picioarelor — cît alergase cu ochelarii îi intraseră mărăcini şi spini în tălpi. Atunci nu-i simţise, îi simţea abia acum şi-l ustura ca o ispăşire pentru un lucru neîngăduit.

De la o vreme, copiii se adunau în Poiana Spinului numai ca să se uite prin ochelari.

Cînd Gogu a văzut că ochelarii au aşa mare trecere, a început să facă nazuri şi a spus că lasă să se uite doar pe cine aduce de acasă o bucată de pîine de secară, cît s-o prinzi în palmă, sau o legătură cu terci de mei sau păsat, cît s-o prinzi cu amîndouă palmele. Asta o făcea Gogu nu pentru că ai lui n-ar fi avut ce pune pe masă, aveau berechet, dar aşa erau ei, neam rău, căutau pricopseală din toate nimicurile.

Şi copiii, spre mirarea părinţilor, începură să se sature repede şi să se ridice de la masă înainte de a se fi isprăvit ciorba din strachină, strecurîndu-se pe uşă cu pumnii strînşi şi plini.

•

Ziua cînd începe această povestire era o zi ca toate celelalte. Totuşi, pe Dodeţ al lui Ghică Ţucă l-au mirat multe lucruri. Mai întîi că s-au aşezat la masă mai devreme ca alte

---

|||iţ|. Apoi că, odată aşezaţi la masă, taică-său n-a mai

poves- **HR** cum mîncase în vremea războiului, în încercuire, rădăcini Bp zarzări şi frunze de măr, mânate, care i se păreau dulci.

MM maică-sa nu i-a mai spus să ciupească cum ciuguleşte ¡JVrubia din bucata de pîine de secară. Şi cel mai mult l-a »{rat că bucata de pîine era mai mare ca alteori, încît îi **¡Jljungea,** după cum îşi făcu el socoteala, să mănînce ca lumea "Şl **să aibă** şi ce da lui Gogu al lui Fabrică, pentru uitatul JH'inr ochelari.
gp Stăteau la o masă joasă, aşezaţi pe taburele mici, drept- Mjjghiulare, cu picioarele retezate. în mijlocul mesei era un cenac cu fiertură de ştevie. Dodeţ mînca atent, ţinînd Util) lingură bucăţica de pîine. Mîncau, şi taică-său i se adresă, HI duioşie:

B — Ia zi, mă Dodeţ, de cînd n-ai mai mîncat tu o mîn- Bcnre cumsecade?

■ Copilul găsi întrebarea fără noimă şi răspunse:

■ — Parcă tălică nu ştii...

B — Ştiu, mă, dar vreau să văz dacă ne lovim în păreri. **BJACU',** ia spune tu, cam ce ţi-ar place să mănînci dăsară.
B Lui Dodeţ era să-i scape: prajilă cu mărar, dar, părîn- Bdu-i-se că descoperă în întrebarea lui taică-său un fir de bat- Bjocură, răspunse în doi peri:

■ — Ciorbă de miel cu pătrunjel, raţă pe varză şi la felul

■ **doi** (îl auzise pe taică-său cînd vorbea de mîncărurile din ar- Bmată spunînd *felul doi* şi acesta i se părea, nu se ştie de ce,

■ ceva deosebit, cu care se termină masa), şi la felul doi go-

■ goşi cu mac.

¡1 Omul, care de fapt vorbise serios, nu se supără că fiu= § ifiti îi răstălmăcise vorbele. Răspunse de data asta cu iro- K nie blîndă:

I — Ei, asta e altă căciulă. Treaba ta, eu credeam că te-ai **B** mulţumi şi cu nişte prajilă. Aşa se schimbă socoteala.

Dodeţ nu mai zise nimic. Rupea cu grijă din pîine săJ ajungă şi pentru ochelari. De asta taică-său îi zise:

— Ia, mă Dodeţ, mai cu inimă, că-ţi ajunge pîinea. Nul mai ciuguli. Dar Dodeţ mînca la fel. Taică-său reveni d^J data asta parcă supărat.

— Tu n-auzişi, mă, ce-ţi spusei eu? Ia pîine ca oameniiJ că-ţi ajunge.

Şi întorcîndu-se spre nevastă-sa:

— Spune-i, fă femeie, să nu se scumpească atît, că mă 1 duc la Sălătruc să iau ajutorul din Dobrogea şi dăsară o să 1 mănînce pînă o omorî puricele sub centură.

îi zisese nevestei să-i spună ea, poate pentru că se temeai că pe el Dodeţ n-o să-l creadă, cum nu-l crezuse adineauri*! cînd îl întrebase ce-ar vrea să mănînce.

Femeia zise:

— Mănîncă, mă Dodeţ, că azi se dă ajutorul şi o să-ţi | facă mama prajilă cu mărar cum îţi place ţie.

Dodeţ se uită mirat cînd la unul, cînd la altul şi de uimire nu se mai controlă şi rupse cîteva bucăţi mai mari. Apoi îşi reveni şi începu din nou să rupă doar fărîmituri. j Taică-său îl văzu, puse lingura la o parte şi zise:

— Ia dă, mă, pîinea aia încoa.

Dodeţ i-o dădu. Omul începu s-o mărunţească în bucăţele, pe urmă o adună în palmă şi i-o întinse:

— O să mă uit la tine cum mănînci. La fiecare lingură să iei şi cîte o bucăţică de pîine. Că te pomeneşti că nu mai ‘ ştii nici să mănînci ca lumea.

Dodeţ începu să mănînce cu noduri în gît, privind în ochii lui taică-său. Pe urmă, cînd nu mai avea decît vreo două bucăţele, aruncă lingura şi ieşi afară plîngînd.

Pe la amiază, după ce plecă taică-său la Sălătruc după ajutor, se duse la izlaz, la Poiana Spinului. Erau adunaţi

copii şi mai toţi aveau ce le ceruse Gogu. Peste puţin şi acesta. Se adunaseră în jurul lui arătînd fiecare ce :se. Dar Gogu îi dădu la o parte.

• ~ Azi mă uit numai eu. Voi să mergeţi după mine şi să întrebaţi cum arată fiecare lucru şi eu vă spui. O luăm rîu. Şi o rupse la fugă spre izlaz şi prin porumbişti. toţi. Cei care apucaseră să se uite doar o

[f — Zi zău.
■, —■ Zău, ce naiba.
I Şi mai departe:
I; — Şi cînepa lui Nică al Leancii?
| — Şi!
I — Zi să ţi se usuce ţie mîinile şi picioarele!
K; — Să mi se usuce, na.
i Şi tot aşa pînă au ajuns la rîu. Aici se opriră. Nu din ;itii/.a rîului apa secase, dar fiecare lua cîte o piatră şi venea |U ea la Gogu. Mai ales, cei care nu se uitaseră niciodată prii ochelari.
B¡— Cum e, mă?
B — Verde.

dată, în „ prin ochelari, întrebau:

— .Cum sînt, mă, porumbii lui nea Rădoi?

— Verzi.

¡i — Verzi, mă? întrebau aceştia neîncrezători, privind loile albe şi căzute ale porumbului.

K Iar cei care n-apucaseră ochelarii niciodată se îndoiau fi mai mult.

— Zi zău.

— Zău, na.

Pe urmă după ce treceau porumbiştea:

— Dar fasolea lui Ţuculete?

— Verde!

— Verde, mă ?

— Verde.

g tntllnlre tîrzie

— Ia te uită, mă!

Şi tot aşa.

Atunci Dodeţ luă o piatră de cremene şi i-o aduse lui Gogu:

— Cum e, mă?

— Verde!

— Păi cum să nu fie verde, făcu Dodeţ batjocoritor cînd şi fără ochelari e tot aşa. Ziceam că e ceva de capu ochelarilor ăstora.

Ceilalţi rîseră. De fapt, Dodeţ făcuse asta ca să se răz> bune pe Gogu, pentru că ştia că lui acesta n-o să-i dea ir nici un caz azi ochelarii. Lui Gogu i se păru că ceilalţi şi-au pierdut încrederea în ochelari şi spuse:

— Hai, cine a adus ce-am vorbit să ia ochelarii înapoi spre sat, că ne întoarcem.

Marin al lui Frujină îi întinse legătura cu păsat şi luă ochelarii. Toţi după el.

— Cum e, mă?

— Verde!

— Verde, mă?

— Verde!

După un timp Gogu îi luă ochelarii şi-i dădu altuia. Cel căruia i se luau rămînea în urma grupului, răzleţit şi abătut şi nu mai întreba nimic.

Şi tot aşa, pe drumuri ocolite, prin porumbişti, pînă ajunseră pe dealul Momăii, de unde se cobora spre sat. Aici j se opriră deodată ca trăsniţi. Simţiră toţi, urcînd spre sat, 1 spre coama dealului unde erau, o aripă de vînt. Şi aripa asta 1 de vînt aducea de prin case miros de mămăligă afumată, j cum nu mai simţiseră demult. Se vede că femeile sau fetele mari, de cînd nu mai făcuseră mămăligă, uitaseră s-o fiarbă cît trebuie şi o brodiseră acum afumată. Copiii ve- ; deau mămăligile galbene şi moi răsturnate pe cărpătoare. j Şi fiecare îşi închipuia şi amănunte. Unul o vedea pe mai-

t fl .a cum desfăşoară o aţă, dintr-un cui, o trece printre degete ■he apucă să taie cu ea mămăliga în bucăţi. Marin al lui hiijină o vedea pe soru-sa mai mare stînd ruşinată într-un |0lţ al barăcii că a nimerit mămăliga afumată. Iar un ve- tln. nimerit pe acolo, spunea făcînd cu ochiul şi arătînd o irăpătură care despica mămăliga: *m* — Se lasă cu drum de seară, Veto, ştim noi.

K Şi mămăligile abureau pe cărpătoare şi pe fundurile ■pe ale* tuciurilor goale rămase cu o pojghiţă de mălai bolborosea vrute şi nevrute.

■ Copiii îşi aduseră aminte de vorbele spuse de părinţii plecaţi la prînz după ajutor la Sălătruc. Stăteau ţepeni, ca loviţi de trăsnet, şi doar nările le tremurau, ^■încremenirea şi muţenia asta n-au durat de fapt decît clteva clipe. Cum îşi reveniră o rupseră la fugă ca fripţi de Urzici. Ochelarii erau la unul Pică, al Măriei lui Niţă. Acesta, clnd o luă la fugă, uită de ei. Ochelarii îi căzură de pe nas şi nl nu se mai opri să-i ridice. Iar ceilalţi, care mergeau în urmă, îi călcară fără să bage de seamă cu picioarele, de-i _ făcură fărîme. Dodeţ, care rămăsese în coadă de tot, cînd | ajunse pe coama dealului, găsi o jumătate de ramă de care f mai rămăsese prinsă o bucată de sticlă colorată, dar tocmai î atunci îl lovi parcă şi pe el un miros de prajilă acrişoară, făcută cu mărar. Aruncă jumătatea de ochelari şi începu, fără să ştie nici el prea bine de ce, să joace pe ei chiuind şi apoi, după ce îi făcu zob, o luă la fugă spre sat, tot chiuind fi cu mîinile întinse în lături, duduind ca aeroplanele — i se părea că aşa ajunge mai iute acasă.

B Doar Gogu lui Fabricâ, care nu simţea nimic neobişnuit în adierea vîntului dinspre sat, nu pricepu ce se întîm- V plase şi se apucă, plîngînd, să adune cioburile ochelarilor

Paznic la armonii

TJL OTUL A PORNIT DE LA GÎNDUL ACELA. DACĂ n-ar fi fost el poate nu s-ar fi întîmplat nimic. Dar chiar şi aşa, e bine, e foarte bine.

Rămas singur, după ce părinţii plecaseră la muncă, Domnel se trezi din somn cu o îngrijorare nelămurită. Nu ştia nici măcar de unde vine: din vis, din vreo amintire... Se ridică în capul oaselor, îşi frecă ochii cu pumnii, pe urmă îngrijorarea se spulberă, el se mai miră puţin de ea şi se

culcă din nou.

»Dormi puţin, pentru că îl treziră propriile lui bîiguieli fOptite în somn. Se perpeli în aşternut ca să şi le amintească, dur nu se alese cu nimic. Se resemna, se răsuci într-o parte M să poată adormi din nou şi atunci văzu socotitoarea cu Ml* mici. Faţa i se lumină, deschise gura de plăcere şi fugi P locotitoare. începu să numere pe bile: 1,2,3,4,5,6,7,8,9, 10, 11. Mai numără o dată şi ceva care intrase în îngrijo- til'n lăturalnic, undeva pe la margine, se destrămă. Aşa că ft*t.piră' uşurat.

ft' Au rămas la fel: „mai întîi e cinci şi pe urmă şase".

? |t îndreptă spre pat şi pe drum îşi aminti cuvintele rostite I tn somn. „Şi de celelalte cine are grijă?"

Maică-sa era şofer, iar taică-său învăţător. Munca lui taică-său şi-o închipuia (cu lămuririle primite de la acesta, I t,u ce se mai ajutase el) astfel: literele din cărţi taică-său : le aşeza în urechea elevului. Pe urmă cu acest semn se petrecea ceva destul de complicat, pentru că se schimba în sunet I || ieşea printre dinţi şi buze. (La început taică-său nu aşeza Ş Demnul direct în ureche, îl aşeza pe un covor sau pe un preş lligust şi strălucitor, care-l ducea la urechea elevului. Asta I fientru că lui Domnel sunetele i se păreau albe şi argintii taft nu putea pricepe cum din nişte semne negre se naşte ceva ; *&>■)*

Munca maică-şi era mai simplă: lucra pe un microbuz **Нв** transporta pîine la centrele din jur.

P' Va să zică ei se ocupă de lucruri care altfel nu s-ar putea întîmpla. N-ar avea cum. Ei stau la mijlocul întîmplării fi văd şi începutul şi sfîrşitul ei, şi au grijă ca un început să Albă tot sfîrşitul pe care l-a avut şi altădată, cînd a fost bine Cum a fost.

Ajuns aici Domnel închise ochii, mai repetă o dată 1 Această înţelegere. Şi stătu un timp fără să se gîndească. Ca ¡¿t& se odihnească. Se odihni şi privirea i se opri pe socotitoarea cu

bile mici şi colorate. Şi iar cuvintele din somn:

1
3
4

„De ele cine are grijă?"- Atunci îngrijorarea cu care se dei teptase se limpezi. Zvîcni din aşternut, desfăcu o călimară muie tocul în ea şi mîzgăli ceva pe o hîrtie; răsuci comut« toarele şi aprinse lumina din toate camerele apartament« lui primit de curînd. Se duse la baie, deschise toate robim tele, ascultă cum curge apa şi apoi le închise; umplu o can| cu apă, săltă cana şi lăsă apa să curgă de sus în chiuvetM apucă o minge de cauciuc, o trînti cu toată puterea de pode|f şi, se aşează deoparte. Aprinse un băţ de chibrit. Frecă tui băţ de chibrit pe catranul cutiei şi văzu că se aprinde. Ap< suflă în el şi se bucură că se stinge. îl cuprinse o duioşie perj tru toate întîmplările astea care se desfăşoară cuminte făr ca nimeni să se ocupe de ele.

De atunci în fiecare dimineaţă se deştepta nu cu îngriJ jorare. Cu grija de a verifica întîmplările cuminţi care s urmau de la sine în preajma sa.

Pe urmă se plictisi de ele şi ieşi pe balcon. Observă timpjl de mai multe zile blocul şi curtea blocului, oamenii şi în* F tîmplările care li se repetau, întîmplări de care ei nu se pre* ocupau, treceau pe lîngă ele nepăsători, pentru că aveau] 1 grijă de altele.

Le luă el în primire.

Iată.

în faţa blocului se afla un centru de gheaţă unde vindea 1 un bătrîn pirpiriu cu o capelă militară, veche, pe cap, bătrîn] căruia toată lumea îi spunea Toni. Lîngă el, pe un scaun, ştătea şi ţinea numărătoarea la bani nevastă-sa, o femeie ⌡înaltă şi mai voinică de două ori decît Toni.

La ora zece venea mereu să cumpere gheaţă o femeie 1 tinerică şi veselă care vorbea tot timpul. După ce-şi lua I gheaţa în plasă, ea se apropia de Toni, îi sălta cozorocul capelei, îl privea în ochi şi-l întreba cînd divorţează, că vrea -să se mărite. cu 'el.

CM

■ pleca ocărită fără duşmănie de bătrînă. Toni rîdea, ne-VRută-sa îl lăsa o vreme să rîdă ca să se odihnească, pe urmă fi ti dădea o palmă după ceafă, cozorocul capelei lui Toni firldea iar peste ochi şi el se apuca să rînduiască gheaţa din fiU sau să vîndă.

|F La ora unsprezece se întorcea din schimb un muncitor fire lucra la o moară mecanică. Era un om înalt şi puter-(tli care iarna venea purtîndu-şi paltonul pe umeri, iar pri- tn&vnra se întorcea cu haina aruncată pe spate, ţinînd-o (în < heutoare. Tatăl lui Domnel spusese despre el că e un fit „care se simte bine în trupul lui".

A Locuia într-un apartament de deasupra şi copilul îl au-iPii cum se spală cu zgomot, plăcere şi voioşie.

Pe urmă se înapoia de la muncă un bătrîn care stătea Mugur, sus, la mansardă. Nevasta îi murise de mult şi el ■iese mutat aici dintr-o casă demolată. Era paznic undeva ÎM, înainte de a sosi acasă, poposea puţin la bufetul „Bivoliţa somnoroasă"-, aşa îi zicea altădată — acum îi spune simplu „Argeşul". El bea acolo o tescovină mică, dar stătea foarte mult în faţa ei. Domnel ştia — se informase — că el intră acolo nu ca să bea, ci ca să comande băutura. Să-l inculte cineva şi pe el. Sus, în capul scărilor, îl aştepta întotdeauna o pisică chioară. Cînd bătrînul sosea, pisica îşi ffisucea capul într-o parte, alcătuindu-şi astfel un aer galeş bătrînul tuşea încurcat.

r Mai era la parter Monica, o fetiţă de vreo şase-şapte lini, care începea să cînte pe la zece şi jumătate, pe la douăsprezece plîngea pentru că luase bătaie pentru cine ştie ce, Iar pe la unu începea iar să cînte. Pe la două iar plîngea şi uşa mai departe. Dar de ea Domnel nu se îngrijea, nu-i supraveghea întîmplările, pentru că momentele de veselie şi Me plîns nu veneau prea ordonat. El Şi pe urmă era şi sîcîitoare şi chiar obraznică. "

De pildă în blocul vecin, într-un apartament care stătel faţă în faţă cu apartamentul în care locuia familia lui Dorm nel, tot la etajul patru, locuia nişte proaspăt căsătoriţi. El sosea mai devreme, pe la două şi jumătate, iar ea mai tîr< ziu, pe la trei. Cînd o vedea, Monica îi sărea în drum şi o în* treba dacă Valentin — aşa îl chema pe soţ — o sărută. Păi cum să n-o bată maică-sa? Aşa că pe la trei i se auzeau iar sughiţurile de plîns. Dar ea nu se învăţa minte.

Tinerii aceştia căsătoriţi, pe care Domnel îi observa pe geam, aveau mişcări foarte încordate, prevenitoare şi sfioase, care se îndulceau treptat. Şi copilul supraveghea cu plă- cere această liniştire a lor.

Pe la ora trei şi jumătate începea un iureş de veniri, pe care Domnel nu le putea înregistra în parte. Şi atunci închidea ochii de plăcere. îi plăcea oboseala celor care se întorceau de la muncă. Se simţea molipsit şi [el de oboseală şi, pentru că atunci se înapoiau? şi părinţii lui, mîncau şi se odihnea şi el niţel.

De partea cealaltă a străzii, în faţa blocului, se aflau nişte ţigănci care vindeau flori. Marţea şi joia se întorcea pe la cinci după-masă, de la o măcelărie aflată la o întorsătură a unei străzi apropiate, un bătrîn rău. El cumpăra de acolo numai capete de miel sau de viţel. Cînd ajungea în dreptul coşurilor ţigăncilor, plimba capul însîngerat al animalului printre flori. Ţigăncile îl blestemau mult şi lung, iar el pornea mai departe mulţumit, săltînd vesel pe trotuar şi tră- gîndu-şi pantalonii care îi cădeau.

Pe la şapte şi jumătate se întorcea o învăţătoare care j locuia într-un apartament vecin. Taică-său îi spusese că el, i orice ar face, orice ar drege, tot pe mîinile ei o să încapă, j Cînd ştia că se înapoiază, copilul nu mai stătea pe balcon, ieşea pe coridor, se ascundea într-un colţ şi o privea cu spai- j mă şi curiozitate. învăţătoarea era obosită şi nu-l observa, ¡

I I Ir fi vrut să facă ceva ca să fie luat în seamă şi nu găsea, pir mai avea timp.
■ Într-o garsonieră de deasupra apartamentului lor lofllift un pictor tînăr. Odată cînd venise în vizită pe la el, lîomnel îl auzise spunînd că pe el nu-l prea ascultă obiectele din casă şi se apropie de ele cn un aer conspirativ. Piciorul se întorcea noaptea foarte tîrziu obosit din cine ştie ce pricină. Domnel îl auzea, prin somn, tropăind prin cameră. Btia ce face. Se străduia cu îndîrjire — şi aceasta dura destul de mult — să-şi pună pantalonii pe dungă — să-şi aşeze |«ina în cuier şi pantofii la uşă. Şi Domnel ştia şi de ce face el aceasta. Ca dimineaţa cînd avea să se trezească să-şi ipună că n-a fost prea obosit din cine ştie ce pricină în noapr fia trecută, din moment ce toate erau la locul lor. Uite pantalonii, uite haina, uite pantofii — îşi contrazicea pictorul **plt** gînd, amintire, sau părere: „Păi lucrurile astea, care nu fii ascultă nici cînd sînt odihnit, cum aveau să mi se supună dacă aş fi fost obosit?" Şi se scula mulţumit de vicleşugul lui.
●
P Acestea erau întîmplările care se petreceau de la sine, de Care nimeni nu se îngrijea şi pe care Domnel se hotărîse să 'le ia el în primire.
K După ce le observa — sporindu-le mereu — pînă seara, **III**I ra în casă.
ţ ' Cînd intra pe uşă îşi apleca puţin capul plin şi înălţat de întîmplări să nu se izbească de pragul de sus.
[* Cu timpul ajunse să se socotească şi născocitorul acestor întîmplări. Şi începu să le îngăduie el să se petreacă la timpul ştiut.
p Le chema pocnind din degete.

Pîrîul

P

JL ÎRÎUL MURMURA ÎN ALBIA ADÎNCĂ ŞI ALCĂs tuită frumos.

Dar pîrîul acesta se desfăşura mustrat de maluri. împre^ jurimile şi malurile erau verzi, iar pîrîul era bolnav de ver-s de. Şi boala pîrîului, culoarea lui venea de la Combinatul Chimic din apropiere.

înaintea morii, la colţul zis al Bolovanului, era pus în malul dinspre stînga un stăvilar de lemn, care era urcat sau

■

HborSt după felul vremii — secetoasă sau ploioasă — cînd

pfitul venea bogat sau scăzut. Şi valurile de deasupra tre-: (tu stăvilarul şi se adunau într-un pîrîiaş care se spăla în- | §Hm prund de nisip şi de pietre mici şi-şi lepăda culoarea ytrde, bolnăvicioasă. De aici încolo mergea vesel, curat şi copilăros, pînă cînd intra în pogonul de flori al Olinei, pe care t) lăia în două. Aici nimerea pe mîna celor doi copii ai Oli- tin Mihai şi Anca Ghiordănel, care-l despleteau în şanţuri filei ce ocoleau rondurile de flori. Ei făceau mori şi mo- Hţti mici, vîltori mici şi pîrîul prostuţ şi voios asculta de tniinile lor pînă cînd, poate, pămîntul, sîcîit de răsfăţul ne- mcritat şi cam zgomotos al pîrîiaşului, îl pedepsea, îl înve- **I.M** în el. îl omora acolo. Sau, cine ştie, poate pîrîiaşul nu Biai era prostuţ şi nu mai vrea să se ducă mai departe, de frică să nu se otrăvească iar, să se înverzească îmbolnăvit de alt combinat chimic. Şi murea aici, curat,] subţire şi răs-: făţat, în pogonul de flori al Olinei.

•

I Flori pentru nunţi, flori pentru onomastici sau înmormîntări, flori pentru întîi mai sau pentru serbarea sfîrşitului de an al şcolii, flori pentru pus în vaze, atunci cînd veneau inspecţii la Sfatul comunei sau'al raionului, flori de ţinut în gură sau de pus după ureche ori la pălărie... toate •e găseau la Olina şi ea ştia cum să facă buchetul, coroana. Potrivit prilejului.

Se plimba mai întotdeauna îmbrăcată închis, uscăţivă, tristă şi frumoasă prin pogonul de flori, cu stropitoarea şi săpăliga în mînă, izolată de sat de mulţi ani, necăutînd oamenii dar lăsîndu-se bucuros căutată. Avea o casă frumoasă, mare; nu departe de pogonul cu flori, sub o coastă şi sub o tîmplă de pădure, o casă care părea cu două etaje dacă nu ştiai că ceea ce părea primul etaj era o pivniţă uriaşă;
unde muta pogonul cu flori, cînd amenînţa frigul, în ghM vece.

Casa mirosea curat, a călugăriţă, a şerbeturi şi a dulcel ţuri din flori.

Avea multe păsări, mai ales bibilici şi raţe, pentru că

d al] cînd se alungase singură cu cei doi copii ai ei — şi erau ana de atunci — îi plăceau zgomotele. Avea şi un aparat de radio şi o şaretă cu un cal, cu care ducea copiii la şcoală în sati

Şi le făcuse singură, din ce strîngea de pe vînzarea flo4 rilor.

Acuma, sigur, trebuie explicată povestea celor doi copiii ai Olinei.

Familia Olinei, Cojocaru cum li se spunea, trebuia să Îs 1 spună după acte, dar porecliţi Ruginoii în sat, pentru că 1 aveau o casă de lemn frumoasă, la marginea şoselei naţio«] f nale, casă ai cărei stîlpi de pridvor — bogat şi îngrijit scuip- 1 taţi — sub toate bătăile soarelui de dimineaţă pînă seara, I îmbătrîneau şi se uscau frumos, acoperindu-se cu demnitate de timp şi un fel de rugină.

Deci casa familiei Rugină era lîngă şoseaua naţională] care lega Sibiul de Bucureşti şi pe aici trebuiau să treacă, prin 1942, armatele germane spre răsărit. Armatele erau j departe, dar se apropiau.

Dacă mai aveau cinci, şase luni pînă să treacă. Dar era 1 sigur că drumul lor acesta era.

într-o noapte, bătrînul Cojocaru se răsuci spre nevastă:

— Cîţi ani are Olina noastră? Are vreo 16, îşi răspunse tot el.

— Are după Florii, răspunse nevasta mirată.

— Şi ce ne facem?

— Cum, ce ne facem?

— Păi a crescut. Duduie pămîntu’ sub ea?

— Duduie.

Hb~ Şi nu e nici d-alea s-o vezi şi să n-o vezi, s-o uiţi. Nu :# milă.

B — Nu e, îţi seamănă, îl lăudă somnoroasă nevasta pe turbat, crezînd c-o să-l adoarmă.

E — Ba e în partea ta, se răsuci omul sub plapumă, ne-Itiulţumit, ghicindu-i viclenia. Alta e vorba. Vorba e că ffltt nemţii.

B — Ei! Vin şi trec. Vin pe motociclete, maşini şi tancuri p[trec. Trec în fugă. Nu sînt d-ăia care să stea.

E — Iar îţi umblă gura fără cap, femeie. Ce, s-or duce nedormiţi pîn-acolo?

E; — Pînă unde pîn-acolo?

i — Pînă-n Rusia, pînă la capu'pămîntului — cum zic ei. Cu toate motocicletele lor, nu trebuie să doarmă un ceas, două?

B — ?...

E — Ei, asta e: dacă-i prinde somnul tocmai la noi? Toată coloana doarme la noi. Şi după ce se trezeşte, după ce se trezeşte coloana de nemţi cu maşini şi motociclete, de ce are nevoie? De ce are nevoie omul după somn?

| — De ceas! răspunse ce crezu femeia aţipită.

Pf, Cojocaru îi dădu o palmă bună în creştet şi o trezi.

| — De mîncare, băutură şi femeie. D-astea are nevoie...

fi, Femeia n-a fost trezită bine de palma lui, dar încă nedesfăcută bine din somn a scos din ceaţa în care se legăna întrebarea care-i trebuie omului:

— Şi cu Olina ce ne facem?

Cojocaru se răsuci puţin în pat, surprins şi mulţumit de întrebarea nevestei şi-i răspunse:

— Trebuie să vorbim cu ai lui Cătălinoiu.

— Ai lui Cătălinoiu? se miră femeia şi somnul îi fugi de tot.

— Da, răspunse omul căscînd, îţi spun eu mîine tot* şi se lăsă pe-o parte, ca să adoarmă, lăsîndu-şi nevasta ne-l dumerită şi cu somnul zburat pe geam.

●

Cu ai lui Cătălinoiu nu vorbeau demult şi fără vreun 1 motiv anume. într-un fel se poate spune că nici nu vorbi-l seră vreodată. Cei din neamul Cătălinoiu erau croitori şi 1 cojocari, iar Cojocaru-Ruginoiu era cizmar. în concurenţă 1 nu intrau, dar cei din partea lui Cătălinoiu erau mai căutaţi 1 în sat, oamenii veneau la ei şi-şi comandau haine şi cojoace, 1 nu veneau doar pentru peticit sau cîrpit. La Cojocaru, ca 1 la orice cizmar, mai nimeni nu venea să comande o pereche de încălţăminte nouă, veneau doar pentru reparaţii, tălpuit j şi cîrpăcit.

Grigore Cătălinoiu îşi deschisese şi o prăvălioară cu nasturi, aţă, ace, cîteva basmale, cîteva pălării şi băşti; şi] acolo vindea fiul său Mielu.

La el se gîndise Cojocaru că i-ar putea scăpa fata nepîn- gărită de nemţii care se apropiau.

Cătălinoiu avea maşină de cusut în piele pentru cojoace şi Cojocaru începu să-şi facă drum pe la el, pentru croiala unei serviete, sau să potrivească o încăputare; găsea el pentru ce.

Cătălinoiu mai avea un radio cu căşti, încropit mai din nimic de Mielu. Şi o hartă.

După ce isprăveau cusăturile, ascultau comunicatele de la radio, se uitau pe hartă, aşezau metrul de croitorie' pe ea şi socoteau la scară kilometri „unşi pe cizme şi mîncaţi de nemţi", cum zicea Grigore. Se învăţară să se vadă în fiecare seară şi dacă se întîmpla ca, prins de ceva, Cojocaru să lipsească, celălalt îi ducea dorul, trimitea vorbă după el. Toate mergeau bine şi revărsările nemţilor apropiau şi fă-

Mau potrivită discuţia dintre Mielu şi Olina, pe care Cojotaru o pregătea. Dar într-o seară se certară rău de tot.

începuseră să vorbească despre „axă"- şi măsurînd pe Hartă cu metrul de croitorie al lui Grigore ieşi că între Roma |1 Tokio ar fi vreo 1463 de kilometri.

■ — Nu se poate, spuse Cojocaru.

Hf-~ Ce nu se poate? întrebă Cătălinoiu, aruncîndu-şi cortlmuil metrului pe după gît şi scoţîndu-şi ochelarii.

■ - E mai mult, e de trei sau patru ori mai mult. Ba mai Unilt cu mult de trei sau patru ori, începu să ameţească şi Cojocaru, închipuindu-şi distanţa.

K — Bine, hai să mai măsurăm o dată. Şi Cătălinoiu desfăşură de după ceafă metrul şi-l întinse pe hartă. Ieşi la « — în jur a 1463 de kilometri.

■ —- E! triumfă el iar.

K Cojocaru dădu ocol camerei în care se găseau, o văzu CÎt era de dichisită, îşi aduse aminte cum trăieşte el şi cum a duce celălalt, îşi mai aduse aminte cum învăţase el la Şcoală şi cum învăţase sau cum putuse să înveţe să priceapă celălalt şi se enervă.

I — Bă Grigore, eu nu mă amestec în prostia şi pricopieala ta. Atîta vreau să mai ştii că la şcoală te punea învăţătorul în faţa hărţii, te bătea şi tu nu doar că nu ştiai să arăţi cu degetul sau nuiaua Groenlanda, da' nu puteai nici să-i »pui numele. Ca să nu mai zic de aia cu cîinele... (Cojocaru »ti încinsese rău de tot, îşi da seama că răstoarnă şi aruncă lot planul, dar nu se putea opri.) Ca să nu mai zic de povestea aia cu cîinele. p — Care aia cu cîinele?

B — Nu te mai face că n-o ştii, că a făcut ocol în toate clasrle de atunci. Te-a întrebat învăţătoarea cînd te-a scosi „Iu spune, Cătălinoiule, ce animal este înrudit cu cîinele"-. 'Ştii, ce-ai zis?

I — Vreo prostie, copil...

— în loc să fi pomenit de pisică, de tigru, de leu, ai zis că înrudit cu cîinele este căţeaua.

— Ei şi?

— Ei, şi uite că între Tokio şi Roma nu sínt doar 1463 de kilometri. Fă socoteala, dacă de la noi pînă la Bucureşti sínt patru sute fără ceva de kilometri?

— Adică harta mea nu e bună?

— Ba e bună, toate socotelile ne-au ieşit.

— Atunci n-o fi cinstit metrul?

— Nu ştiu, 1463 n-are cum să fie.

Grigore începu să clocotească şi să biciuie harta cu metrul:

— Va să zică la metru băteai. Baţi pildă, ai? Că vorbe sínt, că am metru măsluit şi că la un mintean, după metrul meu, rămîne stofă de-o mînecă în plus... Bine că ştiu cine meliţa.

— Grigore eu... nu m-am îmbrăcat la tine şi de vorbe d-alea n-am auzit. Ziceam că Tokio... se căzni al lui Cojocaru să explice şi să dreagă ceva.

Dar Cătălinoiu îşi puse căştile la urechi şi îi dădu să înţeleagă că nu mai vrea să-l asculte.

Peste cîteva zile, într-o seară, Mielu veni la Cojocaru şi-i spuse că lui taică-su îi pare rău şi-i cere scuze. Pentru că maică-sa tăiase de pe hartă o bucată mare din Oceanul Pacific, care fiind albastră şi tăbăcită aproape i se păruse

potrivită să garnisească buzunarul de sus al unui cojoc făcut în mai multe culori, pentru una din fetele lui Brebenel. Pe urmă lipise bucăţile din hartă la loc, dibaci. Nu se cunoscuse de loc că încreţise unele distanţe. Şi povestea cu Tokio pica pe dreptatea lui Cojocaru. Aşa că taică-său se simţea şi-l ruga mult să treacă pe la el, că are să-i spuie neapărat ceva.

Mielu stătea în pragul uşii, explica ceea ce putea explica, dar mai mult plimba mîinile prin aer şi părea, după

Obiceiul lui, că desenează, că brodează ceva cu degetele, Klunind şi depărtînd fire ştiute numai de el. Pe urmă, mîi- Bllc terminară ce aveau de spus, căzură obosite de-a lungul trupului şi Mielu rămase neghiob şi neapărat în prag B Lui Cojocaru i se făcu milă şi îi venea şi să rîdă de el. îl Chemă înăuntru, în casă, mai mult împins de a doua pornire, ca să-şi mai umple timpul cu puţină veselie pe seama lui.

B — Va să zică nu mai poate, se topeşte pe picioare.

— Cine?

■ — Cine? Taică-tu care te-a făcut şi te-a trimis încoace. IF — Nu că se topeşte, da'i s-a abătut aşa...

|| — Atunci ce să-mi mai rup eu tălpile pînă la el. Că dacă
n oi şti eu cît face o talpă, atunci...

P — Ba asta să n-o faci, că te aşteaptă de-i ticăie inima. Nu ştiu nici eu ce l-a apucat. *ft'*

Cojocaru rîse.

Hr — Bine, mă, o să mă duc.

1 Apoi scoase capul pe uşă şi chemă:

B ~ Olino, Olino!

P Curînd apăru fata ţinînd în mînă o carte cu coperţile colorate din „Colecţia satului"-.

■F — Olino, eu trebuie să trec pe undeva. întreţine-l şi tu Lpe cavaler.

I închise uşa şi plecă rîzînd, după ce luase doi bulzi de | mămăligă din timnic.

■ Cei doi rămăseseră singuri. Se înţelege că se ştiau, că ■nai vorbiseră, că se cunoşteau neluîndu-se în seamă. Acum,

Însă, amîndoi în odaia în care începea să se posomorască amurgul, Mielu şi Olina rămăseseră la început buimaci, pe urmă căutară să fie *naturali.* Adică să se prefacă amîndoi că aînt persoane care se interesează unul de altul şi pot să ţeasă o discuţie în doi. Olina, căreia Mielu îi părea un om cam cu- **io**

rios şi de asta nu-l considera cine ştie cine, începu vorba, I aşa cum simţeau amîndoi că trebuie începută:

— Nu te-am mai mai văzut de mult, domnu' Mielu (îl I văzuse de dimineaţă pe drum).

— Nici eu, în ultima vreme.

— Dar de ce nu stai jos? („Cu asta trebuia să încep", îşi aminti, muşcîndu-şi buzele, Olina, care urmase o şcoală ! de menaj într-un sat de lîngă oraş). Ia loc pe scaun.

— Pe care? întrebă Mielu şi îşi dădu seama că a făcut ol prostie şi-şi mai dădu seama că Olina a ştiut prostia lui.

— Pe oricare, veni neglijent răspunsul, şi Mielu căzu pe ! unul.

— Ce-ai mai făcut în ultimul timp, domnu' Mielu?

— Cu prăvălia, cu de-ale casei.

— Şi vînzarea cum merge acolo?

— Mai nimic, amici, nasturi... Mai mare plictiseala. Dar dumneata?

— Tot cam p-acolo şi eu. Prepar mîncarea după reţete.

Şi ouăle le fierb după ceas. Adică nu după ceas, numărînd pînă la 240.

După un răgaz mic, tot Olina:

— Ce zici despre război, despre astea...

— Despre evenimente? Se cam precipită...

— Cum?

Olina rămase un timp încurcată, depăşită şi căzu pe gîn- duri.

Şi, cine ştie, poate înserarea care începea să legene Şi să învelească muchiile lucrurilor din odaie îi făcu să se simtă altfel, să iasă din discuţia *naturală*.

Şi Mielu spuse eliberat:

— S-a făcut seară. Deocamdată mă duc. La revedere şi bună seara.

* — La revedere şi bună seara, domnu’ Mielu, răsuflă şi Oltna.

•

Cojocaru urcă dealul, săltînd şi fluierînd ca şi cum s-ar fl dus în peţit el, ca ginere. Cîinii lui Cătălinoiu se auzeau lAtrind de departe. „Se păzeşte, nu le-a aruncat nimic de demult. înseamnă că iar ascultă sau vorbeşte... îşi aşeza Cojocaru constatările cînd pe un picior cînd pe altul, urcînd. Ajunse lîngă gard şi aruncă bulzii. Cîinii tăcură. Nu mîncau Orice ca să tacă — mîncau doar mămăligă cu brînză la mijloc. Dacă-i ademeneai cu altceva, adulmecau, se depărtau, Bir adulmecau şi mîrîiau, dar nu se atingeau de îmbucătură. K Aşa că, după ce Cojocaru le aruncă bulzii, cîinii lacomi tăcură şi cizmarul intră în curte. Ajunse pe sală, mîngîie pălimarul cu palma săltînd vesel din loc în loc şi pe urmă puse mîna pe clanţa uşii, unde ştia că-şi are atelierul Cătă- llnoiu. înainte de a o deschide, îşi săltă muşchii obrazului amănunţit: ai buzei de sus, ai buzei de jos, ai nasului, se »trădui chiar să-şi descreţească şi fruntea (Cojocaru nu prea fusese văzut rîzînd). Deschise uşa şi umplu odaia cu Înfăţişarea veselă şi cu chemarea nouă şi bucuroasă: b
— Bună seara, cuscre!

I Cătălinoiu ţîşni în picioare speriat, căştile de radio îi căzură de la urechi, singure, şi răspunse cu voce tăiată, tremurată.

| — Bună seara, tu erai? răsuflă el. Da’ ştiu că trăsei o jtorţie de sperietură. Pe unde naibilor intraşi? r
Cojocaru îşi dădu seama că celălalt n-auzise cînd îl chemase „cuscre", nu se prefăcea, avusese căştile la urechi. „Pe două, pe nouă, s-o lega, nu s-o lega, trebuie să lovesc Iar", nu se lăsă el.

I — Pe unde, pe neunde, de intrat intrai. Pe fereastră nu

Intrai, că nu se face între cuscri. (Nici o tresărire din partea
celuilalt, care aranja ceva pe masă. „E nebun sau e mă gar", începu să aibă disperări Cojocaru.) Şi tot parcă dispe rat: Ce mai faci, cuscre?

— Ai? sări Cătălinoiu. Cum ziseşi?

— Cum auzişi, hai să lăsăm vorbele, încălecă deodată Cojocaru pe situaţie. Copiii rămaseră înde ei, cu ale lor* Trebuie să aşezăm lucrurile.

— Nu înţeleg nimic, da' nimic, auzi tu de la mine...

— Las' c-o să înţelegi acuşica tot. Uite ce e, Mielu o cam tîrcoleşte de mult pe fie-mea, Olina.

— N-am prea văzut şi nici lui nu i-a scăpat nimic.

— E băiat mare, se mai fereşte, i-e ruşine.

— Aici stai în greşeală. Mielu îmi spune şi visele pe car« le are.

— Ascultă, cuscre... mai forţă o dată Cojocaru.

— Şi pe urmă e prea crud şi moale ca să-l însor. La 17 ani neîmpliniţi bine...

Cojocaru văzu că se pierde, că Grigore Cătălinoiu îl stă- pîneşte iar. Mai încercă o zvîcnire de răzvrătire.

— Şi atunci de ce m-ai chemat?

— De urît ce mi-e şi de mut şi surd şi ferit ce stau în vremurile astea. Nu pentru ce ţi-i fi închipuit tu.

— Uite ce e, Grigore, începu Cojocaru, cu o voce deschisă şi rugătoare. Trebuie să-mi mărit la repezeală fata.

— De unde pînă unde, ce-ţi veni?

— Vin nemţii, Grigore. Olina e făcută, e coaptă, stăm la drum, la drumul mare, la şosea şi mi-o lăsă cu burta la gură.

— Şi ce-ţi veni să căşunezi pe Mielu? Averea?* Vorba aia: „Croitoru-i croitor, toată averea pe-un

mosor".

r" Nu e vorba d-asta. Că dac-o luăm aşa: „Cojocaru' tot împunge, mămăliga nu-i ajunge". Vorbe! De avut avem cît ne trebuie amîndoi. Lasă başca zestrea.

— Mielu e prea copil, se încăpăţînă iar Cătălinoiu.

t— Bine ziseşi cînd ziseşi că nu înţelegi nimic. Am bătut vorba de avere sau de nuntă? Nici n-am putea — băiatul re vîrsta. Am nevoie de altceva. Vreau peste cinci-şase luni, cînd o să ajungă nemţii la noi, că de venit o să vie, să fie Olina *rămasă,* ai înţeles? Să nu s-atingă neamţul cutare de şi să-mi spurce sămînţa.
W — Şi vrei să rămînă cu Mielu?
ii. — Păi, cu cine? Arată-mi cu cine? Facem un fel de logodnă şi atît.

Dîndu-şi seama că a cedat cam mult, reveni:
I — De fapt, ar fi cîţiva flăcăi, dar eu mă gîndesc la Mielu.
¡|l Cătălinoiu tăcu.

— Şi-i prinde bine şi lui, insistă Cojocaru. Nu poţi să ştii ce ordine mai pică, şi la ce premilitărie ţi-l bagă şi la banii pe pire o să-i dai pentru scutire mai ai şi motiv că are nevastă, fu/, de forţă, îi zici în acte aşa, că are nevastă şi copil.
■ Cătălinoiu tăcea. „începe să cumpănească", se bucură Cojocaru.

în duminica ce a urmat, pe sala casei lui Cătălinoiu a început o petrecere cu patefon. Se aşezaseră acolo cele două familii, Cătălinoiu şi Cojocaru — Olina şi Mielu stăteau neştiutori între tată şi mamă.
K Plăcile vechi de patefon, înţepate, rostogoleau rotund < iutece răguşite şi parcă chemau, stînjenite, zgomotele şi veselia care să le acopere neputinţa.
I S-a ajuns la un anumit ceas al zilei, la un rîgîit a patefonului şi, în parte, al celor două familii, care mîncau harnic şi «tingherit.

Aerul verii parcă stătea pe loc, priponit în umbre şi glumele care se făceau la masă păreau silnice. Din

această înţe

penire i-a scos ograda de meri din faţa casei lui Cătălinoiu, ogradă a unui moşier, în care creştea multă tătănească. Tătă- nească e o plantă aspră şi lătăreaţă care, totodată, e bună pentru curci, raţe, gîşte, porci şi de fapt, pentru orice. Văduvele sau femeile cu bărbaţi pe front, care aveau copii mărişori, în stare să înţeleagă neruşinările, îşi trimiteau copiii mici să culeagă tătănească, atunci cînd puneau mîna pe cîte un proaspăt întors de pe front, în trecere spre familia din oraşul sau satul lui, sau pe vreun invalid localnic. Aceste acaparări erau mai ales duminicile şi copiii le ştiau, le bănuiau.

Culegeau tătăneasa, pînă-şi umpleau panerele, coşurile sau traistele date de mame şi cîntau, „amad-tunas, amad- tunas". O joacă a copiilor, joacă de duminică, pentru că numai duminica mamele, care munceau toată săptămîna, le lăsau şi lor jocul de-a cules tătăneasa. Cînd apărea cîte unul cu traistă, coşul sau panerul (de fapt, panerul era adus numai cînd erau doi copii din aceeaşi familie), începea o ploaie de întrebări cîntate:

— Şi la tine amad-tunas, şi la voi amad-tunas...?

Şi această întrebare sau zicere, sau poreclă era cîntată cu suişuri şi coborîşuri leneşe.

— Toţi ăştia încovoiaţi acolo o să se pomenească în primăvară cu cîte un frate mai mic, constată lung, fără chef şi fără nici un haz Cătălinoiu.

— Ei, nu prind şi nu rămîn ele toate femeile, răspunse la fel Cojocaru.

Mai răsturnă un pahar, se cutremură puţin pînă „primi", cum zicea el. Se răsuci apoi ceva mai sprinten către fie-sa:

— Şi tu ce te îmboiaşi aşa, Olină, la obraz? Parcă

ar fi prima culoare după steag? Las: că o să ajungi şi o să treci şi tu prin astea.

- Ba n-o să ajungă niciodată ca astea, ca ale ăstora, ca minele nenorociţilor ăstora, îşi aruncă, sufocîndu-se, nevas- | lui Cojocaru, mîna către copiii de peste drum.

— Nu e vorba d-asta sau d-aşa ceva, interveni Cătălinoiu «zat şi stăpînindu-i ca întotdeauna pe ceilalţi. Vorba e că... Hai să trăieşti, cuscre! spuse el brusc şi ciocni cu Cojocaru.

Ciocniră, se rezemară înduioşaţi de spetezele scaunelor vechi şi gustau cu ochii buimăceala copiilor, a lui Mielu şi a | Plinei, care ridicaseră ca înţepaţi fruntea şi ochii în sus, cerşind o înţelegere, o lămurire.

B — Păi da, păi nu? continuă şi stăpîni mai departe Cătăilnoiu masa, părînd că neglijează, trece sau înţelege uimirea celor doi. Ei de ştiut se ştiu, de văzut, vorba aia, s-au văzut,

Î numai că nu s-au ciocnit pe drum unul de altul, aşa că... Păi nu? porunci el.

Hi ⁻ da, repeta Cojocaru care, cine ştie de ce, era buimăcit şi el.

I — Aşa că să fie fericiţi, hai noroc, cuscre Cojocaru, pentru norocul lor. Noroc, cuscră, noroc, nevastă.

I — Noroc, noroc. Vorba aia... dar nu se mai spuse nici o vorbă.

Pentru că ciocniră şi băură iar.

Dar buimăceala, ochii, privirile mari, deznădăjduite, ale lui Mielu şi ale Olinei, care voiau să înţeleagă, îi încurcară din nou, veselia se înţepeni, rămase departe, iar silnică, şi Cătălinoiu şi Cojocaru îşi mai turnară şi băură muteşte cîteva pahare, încordarea se risipi cînd

nevasta lui Cătălinoiu arătă şi zise: — Uite şi p-ai nevlegii, p-ai Tiei.

În livada de peste drum, la tătăneasa, intrau patru copii, ducînd doi cîte doi cîte un paner, Tia era o femeie şchioapă# nemăritată, care avea patru copii. Pentru că era şchioapă şi dezmăţată la vorbă, lacomă de toate, chiar şi de muncă, căzuse de i se zicea nevleaga satului, cu toate că nu era proastă deloc.

— Care s-o fi găsit s-o mai bucure şi p-asta? întrebă Co- jocaru, care, de fapt, ştia cine.

— Ei, cine, Florică fieraru, răspunse Cătălinoiu, deşi ştia că celălalt ştie cine o bucură pe Tia. Astea şchioape, ehe... chicoti el cu înţeles şi pe deasupra şi pe dedesubt. Le pui o cărămidă şi...

— Două, se aprinse Cojocaru. Una ca să-i lungeşti piciorul pînă la tăblia patului, să stea ţeapăn şi una acolo... chicoti şi el şi burta zguduită de rîs săltă niţel masa.

— Ei, da' voi, mă copii, zgudui masa cu o palmă trîntită între pahare, voi nu trebuie să vă încălziţi cu vorbe ca noi ăştia trecuţi. Că vorbele ne-au mai rămas. Ia beţi voi nişte pahare şi duceţi-vă.

— Unde să se ducă, cuscre?

— La pădure, la pădure, da’ unde, unde, cuscră? Unde? începu Cătălinoiu să se topească de rîs şi plăcere.

întrebarea şi rîsul lui Cătălinoiu îl trezi şi-l înţepeni puţin timp de Cojocaru care, cu o grămadă de ani în urmă, după ce se însurase, auzise că nevastă-sa se avusese cu Cătălinoiu. Dar uită repede şi propuse, prăpădindu-se -de rîs:

— Unde? Ce unde? La acioala lui Merealbe, lîngă Lacul Bălţat. La acioala lui Merealbe, se lăbărţa de rîs pe scaun, amintindu-şi că acolo se zicea că se

văzuseră odată popa Nasta cu nevasta lui Cătălinoiu.

— Da’ să vă grăbiţi, să nu fie locul ocupat.

Rîdeau cu toţii, amintindu-şi de vorbele şi bănuielile din tinereţe neştiind ce fusese zvon şi faptă din ele şi nu mai voiau acum la bătrîneţe să tragă un hotar precis între toate. Şi rîdeau şi femeile ameţite şi făcînd mişcări de părăsire.

— Hai, mă, beţi niţel şi plecaţi, îi îmbie şi le porunci Cătălinoiu tinerilor.

|r Mielu şi Olina băură cîte două pahare, pe urmă cei bă-* trîni îi săltară de pe scaune, le împreunară mîinile şi-i împins leră pe scară.

•

Ei porniră parcă plutind, şi după ce ieşiră pe poarta curţii îi ajunse ameţeala şi păşeau şi mai mult ca în vis, **ÎM** dreptîndu-se supuşi parcă, somnoroşi şi îngrijoraţi, spre aci-; oala lui Merealbe de lîngă Lacul Bălţat.

P Se îndreptau chiar spre locul unde li se spusese să se ducă, nu în altă parte, de parcă ar fi trebuit să îndeplinească ceva ce nu îngăduia ieşire din cuvînt, sau parcă să facă o lecţie cu ochii închişi. Erau aşa de speriaţi şi preocupaţi, încît «borul unei păsări dintr-o tufă îi înspăimîntă şi Olina se repezi spre Mielu, care o luă pe după gît şi o ţinu puţin apropiată tremurînd şi el. Apoi se desfăcură, dar merseră mai departe ţinîndu-se de mînă. Ajunseră la acioala lui Merealbe, un fel de colibă de pază a vitelor, făcută din crăci, nuiele şi frunze de arin şi salcie.

Se aşezară jos şi se priviră rugători şi cu teamă unul pe celălalt. îşi cerşeau un fel de înţelegere, pentru că — cine ştie — totul s-ar putea să se întîmple nepotrivit şi tăiat de ruşine. închiseră ochii, începură să se caute şi să se găsească sărutîndu-se şi

cercetîndu-se. Apoi începură să uite. Olina, înainte de a uita, tot mai putu să se împotrivească şi să spună:

— Mielule, ce-o să spuie mama, tata...

Dar mai putu să-şi aducă aminte că şi maică-sa, şi taică- său îi trimiseseră aici. Şi pentru asta îi trimiseseră. Ştiau ce aveau să facă aici.

Aşa că uită totul liniştită.

Cînd se dezmetici şi deschise ochii, Mielu stătea mai încolo, pe o buturugă albă, spălată de ploi. Ţinea capul co- borît în faţă şi fărîmiţa o nuia cu degetele. îi aruncă o privire scurtă, în care se desluşea grija, grija avută şi mai înainte, că

totul nu se întîmplase aşa cum trebuia, cum s-a petrecut şi s-a întîmplat la alţii.

Mielu se ridică apoi în picioare, făcu cîţiva paşi mari aruncaţi din genunchi, în jurul acioalei lui Mere-albe, muş- cîndu-şi buzele.

Se opri şi stătu puţin încremenit şi o rupse la fugă cu paşi mari şi nemaivăzut de săltaţi.

Olina mai stătu puţin întinsă, ca să se mire şi să înţeleagă fuga lui Mielu. Apoi se ridică, se duse la buza lacului, se spălă pe mîini şi pe obraji şi se îndreptă dreaptă către casă. Era la prima ei înţelegere mîndră şi dureroasă.

Alături

PE ATUNCI NU S-AU MAI ÎNTÎLNIT SINGURI niciodată. îşi mai furau înfăţişările cu cîte o privire aruncată icurt şi alunecată apoi în alte părţi, la alţi oameni. Pentru că nu se mai vedeau decît în situaţiile cînd erau şi alţii de iuţă. adunaţi, duminicile sau în alte zile de sărbătoare.

La întrebările venite de la Cazacu şi Cărămidaru privind fogodna sau căsătoria, Olina şi Mielu se închideau în tăceri şi săltări din umeri, tăceri al căror motiv şi înţeles nu-l putea smulge nici o parte nici alta a familiilor. Cînd au început întrebările-porunci, — sîcîielile, — cei doi aruncau un *nu* în silă. Şi mai tîrziu cînd s-a văzut că Olina' *rămăsese,*

sila celor doi, a lui Mieluşi a Olinei, începu să se mute în spaimă şi greaţă.

— Mielule, trebuie să te însori cu Olina, o faci de rîsul lumii.

— N-o să mă însor cît o fi pămîntul pămînt şi cît i-o răsări soarele la margine, dimineaţa.

— Mielule, ce obraz am eu faţă de Cărămidaru? Ţi-ai făcut atunci plăcerea...

— Nu mi-am făcut nici o plăcere. Voi ne-aţi trimis. Asta e! (Şi pe urmă, mult mai tîrziu, tot în cuprinsul acestei discuţii: „Tată, n-a fost aşa cum trebuie, ne-am dus acolo, la acioală, la Merealbe, parcă să ispăşim sau să întîmpinăm greşeli. Nu să greşim noi. Mai citeşte şi tale cărţile alea, măcar. Şi, pe urmă, uite că v-o spui şi p-asta! Nu vrea nici ea".)

Dincolo, la Cojocaru, tot cam aşa se vorbea:

— Olino, mamă, ce e cu tine mamă de te încontrezi, mîine-poimîine o să-ţi vază lumea burta cît dulapu'!

— Nu mă mărit mamă.

— Uite ce e, Olino, tată, se năpustea Cojocaru, eu o să te bat de te fac zdrenţe. Auzi tu ce-ţi spui eu; Ce te-o fi apucat, Dumnezeule din ceruri, ce te-o fi apucat acu!

— Tată, nu ştiu, da de măritat nu mă mărit.

Peste trei luni, aşa cum prevăzuse Cojocaru, nemţii au ajuns în sat. Aveau maşini, motociclete şi tancuri. Aşa turn prevăzuse tot el, au şi poposit în sat pe rînd. Dar cei care trebuiau să se odihnească, se odihneau în localul şcolii, în cel al primăriei şi în alte locuri curate şi fără atingeri cu oamenii şi aşezările prin care mergeau. Ei treceau ca aţipiţi, cu ochii întorşi înspre ei înşişi, sau către ei înşişi. Se priveau atenţi şi grijulii jn oglinzi sau se priveau unul pe celălalt.

s* I.a altceva nu se uitau.

■ Mijlocul Olineicarese umfla încet, încet, de spaima nemţilor, a trecerii lor încolo, prin sat, creştea degeaba. Nemţii |U lăsat în urmă cîteva săpunuri mici, aproape terminate, ittnva hîrtiuţe colorate în care era împachetată ciocolata şi jillcva conserve. Unul singur a lăsat la şcoală o pîine joasă şi ffltundă, făcută la ţest, din care rupsese sau muşcase o bucată,

B Ameninţările celor două părţi n-au dus la nimic, adică ptnă la urmă au dus la faptul că Mielu a fugit pe neaşteptate •lin sat fără să lase vreo vorbă sau vreun bilet lămuritor.

■ Olina îşi purta mijlocul îngroşat fără mîndrie, dar şi fără flişine sau scînceli, aşa cum obişnuiesc alte femei; îl purtata pe o corvoadă pe care fiecare om trebuie s-o ducă în tim- |iu| războiului, ca pe o încercare şi o greutate aleasă şi potrivită pentru ea astfel, de timpul sucit şi tulbure de atunci. Muncea la rînd cu ceilalţi, ba parcă mai mult, cu un fel de

Mdîrjire, dacă nu ca o apucată. E drept că nimeni n-o împiedica şi n-o întîmpina cu îngăduiri. Ai lui Cojocaru, atît părinţii cît şi neamurile o priveau, de cînd nu vrusese să se mărite cu Mielu, cu o curiozitate răutăcioasă şi săltau din umeri: „să sufere pe cămaşa ei, dacă aşa i-a convenit", li' A născut, „a pus jos", cum se zice cînd un copil vine pe lume într-o situaţie nefirească, uşor şi fără zgomot. Cînd încerca să urce un paner cu ceva în podul casei, i? Şi aici a început „încremenirea"- Olinei. Nu era chiar o ¡încremenire, dar aşa a observat cineva. Aşa a zis şi aşa a rămas. S-au pomenit că Olina a căpătat o fereală faţă de pămeni, o căutătură ocolită şi îndărătnică. Asta nu pentru că s-ar fi zidit şi ascuns în dragostea ei pentru copil — un băiat. Pe acesta îl creştea cu o grijă destul de rece şi parcă venită numai dintr-o parte, părea că el i-a fost încredinţat de cineva pentru un timp, deoarece ea este sănătoasă, are piept bun şi are trup şi timp bun curăţa fără să-l privească.

să-l crească. Erau zile în- jiregi în care îl alăpta, îl legăna şi-l

Se ferea, aproape zgribulindu-se ca de frig, de orice împreju rare sau vorbă care ar fi putut aduce vreo apropiere.

Nici mîncărurile calde nu-i mai plăceau; aburul lor car< îndulcea şi apropia liniile celor de la masă îi făcea silă.

— Fata asta şi-a dărîmat tencuiala, spuse Cojocaru în* tr-o zi.

— Cum? întrebă tîrzie ca întotdeauna cu auzul şi cu înţe* leşul nevastă-sa.

— Cum auzişi, o repezi el enervat de faptul că ştia că nimerise bine cu ce spusese, dar nu putea explica nimănui] mai lung şi mai lămurit.

— Nu mai are ani, aia e, mai încercă el. Dar părîndu-i-se] că se încurcă şi mai rău şi că a spus o prostie, se enervă şi mai mult şi-şi ademeni motanul căruia apoi îi dădu un pi-! cior în burtă. (Nu-l ierta de vreun an de zile de cînd acesta mîncase un pui de găină golaş. Venise frigul, era toamnă, tîrziu, şi puiul rămas mic, nu era nici măcar bun de tăiat — tremura de frig de ţi-era mai mare mila. Nevastă-sa îi făcuse o cămăşuţă şi-l ţineau pe lîngă ei. Motanul îl prinsese şi-l mîncase fără să-i dea puiului nici răgaz să se apere, nu putea fugi repede cu cămăşuţă pe el — şi asta îl mîniase pe om.]

De fapt cred că aici Cojocaru se apropia de ceea ce vru- sese să spună şi să lămurească prima oară.

Pentru că zilele Olinei nu se mai legau între ele ca să ducă la o vîrstă; înţelegerile unei zile sau ale unei nopţi nu se mai legau de cele dinainte sau de cele care urmau (zile sau nopţi) ca să le lumineze dacă fuseseră drepte şi exacte sau nu, sau ca să le sporească, să le facă să urce.

Zilele şi nopţile Olinei stăteau alături, dar nu se ţeseau între ele. în cutare ceas sau cutare zi ea nu-şi propunea nimic pentru ceasul sau ziua următoare; sau dacă-şi făgăduia ceva, uita.

Ai fi putut crede că această „încremenire"- a ei aduce a „copilărire"- pentru că atunci cînd fusese mică Olina

fusese la
M de băieţoasă şi de îndărătnică. Dar împotrivirea rece a g$ tic acum era tăiată cîteodată de zile în care era supusă şi Bfuincioasă, zile pline de mişcări aşezate, bine cumpănite, da om mare. Sau de zile în care era bîntuită de o veselie, e flrrpt foarte ciudată şi numai a ei. O puteai prinde înveselită fptoape pînă la rţs de un nimic, de felul cum se zbuciumă Un ou cînd fierbe într-o cană sau de felul cum s-a răsucit pD vrej de dovleac pe pămînt.
1 — Ce te-a apucat, Olino? o întreba unul dintre ai ei, sau
altcineva.
K — Aşa! răspundea ea încremenind într-adevăr şi încrun- pîndu-se, dar fără să-şi scuture desfătarea din ochi şi de pe obraji.

într-o zi, era una din zilele ei ce părea „de-a curmezişul" ifflt *casei* se învăţaseră şi se împăcaseră cu trecerile ei, aşa fă se mulţumeau să afle dimineaţa în care dintre stări se tiflă), Cojocaru şi nevastă-sa se preparau să plece spre Teslui, Un deal la o depărtare de vreo trei kilometri de casă unde aveau de cules nişte prune de vară.
► Olina, după ce-şi domolise şi adormise copilul în troaca lui, începu să se îmbrace şi ea de plecare.
I- — Mergi cu noi spre Teslui? o întrebă sfios tatăl, aşa cum li vorbea întotdeauna în zilele de acest fel (zile „curmezişe“). | — Nu, de ce să merg?, îi răspunse ea repezit.
I — Bine, atunci stai cu copilul, o împăcă el.
K — Cum o să stau cu copilul dacă mă îmbrac să plec? Şi continuă să aranjeze cîte ceva pe ea. Apoi parcă făcîndu-i-se milă de aşteptarea celorlalţi:
I — Mă duc la radio.
I Cînd trecuseră nemţii pe aici, Cătălinoiu îşi cumpărase un aparat de radio şi Olina se ducea des să asculte acolo. De vorbit nu prea vorbea cu ei, se ducea, le dădea bună

ziua, se aşeza pe un scaun şi asculta tăcută orice. Vreun ceas, două. Venea acolo ca la un drept al ei şi faptul era totodată şi singurul semn al legăturii de rudenie dintre eu Copilul însă nu-l aducea niciodată deşi ceilalţi — oricum bunici, nu? — îi daseră de înţeles că le-ar place să-l vadă şi pe la ei. Mai ales după dispariţia lui Mielu. Dar Olina rămînea surdă, adică atentă doar la radio.

în ziua aceea, cine ştie ce ascultase acolo, la radio, se înveseli şi starea ei se schimbă, nu mai era „piezişe" satj „curmezişe".

Se întoarse acasă, îşi îngriji copilul şi pentru prima oară îi murmură ceva. Apoi luă sapa şi se duse să sape nişte car* toii într-un loc singuratic şi nisipos unde fusese cine ştie cînd
0 albie de rîu.

îi plăcea mai ales cînd se afla în stările acestea mai înseninate să aleagă locuri depărtate şi neumblate de oameni undo să n-o tulbure nimeni.

Dar ziua aceea era făcută din lucruri întoarse pe dos. Ea săpa furată de muncă şi dusă pînă la capătul locului do sapă şi de rîndul de cartofi şi întoarsă înapoi tot de luciul sapei şi de numărul cuiburilor de cartofi cînd se pomeni cu- **j** prinsă de mijloc.

— Munceşti, munceşti, d-aia o să ajungi să n-ai ce mînca la iarnă, glumi o voce frumoasă de bărbat.

Era Terbeşel, un flăcău tomnatic, ajuns aşa din mila şi răsfăţul femeilor.

El nu era bun de nimic altceva.

De aici îi venea şi numele — „polocru" care nu spunea nici
1 nimic (aşa şi trebuia) dar lăsa să se întrevadă cu cine ai de-a face.

— Şi dumitale ce cauţi p-aici?

— Caut ziua de ieri, ce să caut?...

-Şi?

— Şi uite că dădui de tine.

Pe urmă Terbeşel îi apucă palma stîngă.

■s — Da', ai bătături, nu joacă. Strîngi prea tare coada ¡pipei. Hai încoa să te mai laşi o porţie de timp.
B 0 trase de mină mai încolo lîngă trunchiul unui stejar Itfttrîn şi ars înconjurat de lăstari deşi. Olina îl urma supusă *Wâ* ne aşezară lîngă lăstari.
Bf — Aşa. Acu prăpădul pămîntului n-o să fie. Ştii ce-o ||-(i facă nen'tu Grigore, Terbeşel zis, ţie acu?
H — Nu ştiu, nea Grigore, răspunse Olina curat.
H — Şi nu ţi-e frică?
■ — Nu mi-e, de ce să-mi fie, te ştiu om bun...
B — Asta cam aşa e. De ce să-ţi fie frică? Şi tot nu ştii fn-o să-ţi fac?
■ — Nu, răspunse ea la fel de curat. Şi-l privea drept, fără llici o tresărire de curiozitate şi fără ocoluri sau bătăi viclene
nin pleoape, aşa cum era deprins Terbeşel de la altele. El pncepu să rîdă încet, în scări şi să coboare mîna.
B Dar de fapt era foarte stînjenit.
■ Olina îl privea la fel de descoperit şi fără tresăriri.
I Terbeşel avea tipicul lui, din care nu ieşea niciodată: I RU-i plăcea să ia nimic pe degeaba sau prea uşor. Aşa că mai I încercă o dată să se lămurească.
B — Ute ce e, o să-ţi fac eu ceva la care trebuie să te în-lontrezi niţel.
Bţ — De ce? întrebă Olina ca şi mai înainte.
Bv — De ce?! Aşa se face, d-aia! se supără omul. Doar ai copil. Cînd l-ai făcut cum a fost? o întrebă el aspru, parcă Bpvinuind-o. Şi Olina speriată de tonul întrebării, se dezvino- | Vftţi:
■ — N-a fost mai nimic, nea Grigore. Veneau nemţii şi Bp«au trimis cu Mielu. Să nu mă pîngărească alţii, străini.
B Terbeşel stătea acum în capul oaselor şi-şi potrivea o I ţigară.
B — Cîţi ani ai, Olino? o întrebă el rece.
B — Am pornit pe şaişpe.

— Păi de ce nu spuseşi, mă, omul lui ^Dumnezeu, de la cap.

Se ridică şi-i spuse blînd, îndepărtîndu-se:

— O să fie vai de tine şi de casa inimii tale, Olino.

Apoi mai de departe poate amintindu-şi-o sau poatej mustrînd-o:

— Olino, Olino...

Cam aşa se adunau şi se tăiau între ele liniile care alcă*j tuiau înfăţişarea şi purtările Olinei cînd timpul îi pregătea alte întîmplări.

Răceli

S

Sf I TIMPUL CURGEA OPINTIT, SFÎŞIINDU-SE
ijn comunicate de pe front, retezînd vieţi şi smulgînd din
pogonul Olinei flori de înmormîntare sau de pomenire.
I Ei îi creştea casa şi băiatul.
■ Casa de fapt mai mult se lăţea, se întindea, pentru că **I fosta** cocioabă a lui Merealbe, dispăruse de mult înlocuită **i de** o odaie măricică şi luminoasă, ocolită dacă nu desfătată, Chibzuit de lumina soarelui şi de umbrele a doi goruni care **IDU** se atingeau între ele.

Pe urmă a mai venit în prelungire încă o odaie foartij mare, ¿u un beci, odaie cu ferestre şi mai mari şi pe cari Olina aproape fără să-şi dea seama a ticsit-o cu hîrdaie, lăzi şi ghivece de flori. Cînd ea şi-a dat seama că încăperea s-a ocupat aproape pe nesimţite a pus să i se facă deasupra ei o cameră mai mică şi cu ferestre mai înguste dar mai multe,
— din care două aveau geamurile colorate — şi care părea năpădită de lumină şi de umbre mai mult decît celelalte.

Codin Dolana, un om bătrîn, rudă cu ai lui Cătălinoiu, priceput de fapt să facă numai cuptoare şi ţesturi sau cârpă toare de lemne pe care se aşeza pîinea sau turta de mălai, se pomenise acum în lipsa zidarilor de meserie că poate să ridice şi case. Chemat de Olina să lucreze „la etaj" el se miră, se sperie şi se împotrivi.

— Uite-te şi tu la palmele astea: n-au legat cărămidă cu cărămidă decît doar pînă la brăcinari, cuptoare adică, cu tine mă potrivii şi mă prostii, om bătrîn, şi-ţi săltai casa I pîn'la un stat de om — (şi Codin care era un om foarte înalt îşi lovi cozorocul unei capele militare vechi atingînd strea-] şina casei Olinei) — şi acum te găseşti să mă caţăr pe unde I ţi se loveşte ca să-mi usuce Dumnezeu mîinile.

Pînă la urmă îi făcu toana, curios şi el într-un fel.

Ca să vadă pînă unde poate şi ce-o să iasă deasupra din | palmele lui: camera ieşi stingheră şi ciudată, aducea cu răsu» j flătoarea unui cuptor, cu un foişor sau (pentru că şi asta 1 se potriveşte şi se leagă de înfăţişările de atunci) — cu turela j unui tanc.

Aici zăbovea Olina în zilele închise, ori în timpul toamnei şi iernii îngrijind cîte o floare mai plăpîndă, mai lingavă, prevenind şi făcînd mofturile altora, împrospătând pământul J sau alegînd şi potrivind „seminţiurile" — cum le zicea ea, — pentru primăvară.

Stătea sus, în foişorul ei, lîngă un ghiveci în faţa ferestrei aşa cum alte femei stăteau şi coseau sau împleteau şi se 1

IpilU departe pînă în vale la satul pe care-l desluşea destul de bine de aici. Sau nu se uita la nimic, şedea aşa.

Copilul se sălta şi el mirat şi pe urmă din ce în ce mai JMijin surprins de nepotrivirea dintre atîtea culori de flori ţi aceeaşi culoare neagră a basmalelor sau broboadelor care fljfăşurau capul femeilor venite pînă aici să le cumpere. B Cîteva sîcîieli, boli mărunte, sau nişte năvăliri ale copilului printre flori pe care le biciuia şi le reteza cîteodată ţu nuiaua — („i s-o fi luat şi lui, toată ziua flori, şi flori şi flori") — îl înţelegea maică-sa bătîndu-l neconvinsă, o mai făceau pe Olina să ofteze.

■ Mamă să ai, mamă să nu fii!

■ Ofta şi se gîndea că zice şi ea aşa, cum zice toată lumea dur la ea nu prea se loveşte: maică-sa se dase după neamuri ţi o alungase şi o împofilase aici şi nu-i simţea lipsa.

•

K Treptat vocea Olinei deveni într-un fel răcoroasă. Vorbea *i* lung pînă la capătul gîndului chivernisit bine şi obositor, fără să sară peste lucrurile care se înţelegeau şi aşa, Rerostite.

K — A apus soarele în nori şi trebuie că mîine o să plouă — H spunea ea lui Mihai. O să coborîm stăvilarul ca să oprim ţrfrîul că aşa şi cu apa de la pîrîu şi cu apa de sus, se îneacă florile.

Cuvintele erau mărunţite şi spuse cu grijă, drepte şi ttn âţive şi ele parcă nu se mai înnodau unele cu altele, parcă | M pîndeau să-şi afle vreun beteşug, vreo greşeală şi începu- ||ră să nu mai spună nimic, să nu mai aibă nici o potrivire Btt fntîmplările sau faptele din care porneau, riuteau undeva ■tndre, boieroase şi într-un fel înspăimîntate de faptul că ‘ di« & ar coborî la rostul lor s-ar pîngări şi scutura.

Pe scurt „schimnicia" la care se silise singură şi o încuviin- ţueră neamurile dădea semne, avea urmări şi poate s-ar fi ajuns la şi mai rău dacă Olinei nu i-ar fi trecut pragul casei întîmplările vremii şi cele de jos, din sat.

•

Şoseaua pe marginea căreia se aduna satul era — am mai spus — una din principalele şosele naţionale ale ţării. Răspundea prin munţi spre Sibiu şi se ştia că pe aici or să treacă acum — după răsucirea războiului armatele către Germania. Oamenii — şi doar printre ei se găseau şi foşti soldaţi lăsaţi la vatră de pe front — aşteptau trecerea trupelor într-un fel copilăros. Cînd se auzea vreun zgomot de motor care de multe ori nici nu era al vreunei maşini, era al unui avion sau nu era decît o închipuire, îi vedeai pitindu-se după colţul casei cu ce găseau să ia mai în fugă în braţe din casă şi pîndind de acolo. Ca şi cum armatele treceau un ceas» două, sau şi mai puţin pe drum şi gata. Bătrînul Cojocaru, cînd auzea un zvon, lua numai o pereche de pantaloni albii de şai şi trăgea cu ochiul de după muchea unui pătul.

E drept că cei mai mulţi îşi duseseră lucrurile la neamurile sau la cunoscuţii de peste rîu sau şi mai încolo, cît mai departe de şoseaua naţională. „Soldatul e soldat, şi de-al tău să fie, român, tot s-atinge. P-o parte, dacă stai să te gîndeşti, au şi ei dreptul şi dreptatea lor: toată ziua, toată noaptea, gamela, glonţul şi tranşeea".

Şi cînd spuneau, îndreptăţind, îndreptăţindu-se astfel, oamenii se gîndeau întîi şi întîi la vite. Aşa că atunci cînd s-a stabilit că e precis, *vin,* se apropie, au trecut de Săpunari, sînt pe la Goala — grajdurile şi izlazul satului au rămas fără vite şi casele fără copii.

Cam la vreun kilometru şi ceva de casa Olinei, la aproape o jumătate de ceas de mers domol cu piciorul începea pădurea Verneştilor, pe urmă Tăierea (un loc întins, plin cu buturugi, trunchi retezaţi şi lăstari) şi mai venea Cîmpia Teiului şi Poiana Spinului.

B Aici hotărîră oamenii să ducă vitele comunei şi ei se întoarseră la un timp de început în care nu se mai ţinea seama Pl loturi, de cruci săpate în coajă de stejari, fagi, frasini sau Bni sau de movilele care fixau hotarele. Totul rămase pe Haina copiilor.

B; Seara copiii legau vitele de copaci mai subţiri, sau le priponeau de ţăruşi şi după un timp au început să le lase slobode, jiintru că ele se deprinseseră aici, nu prea se mai

depărtau. 1 Ei dormeau pe ţoale întinse pe pămînt la marginea pădurii.
B Erau vreo patruzeci-cincizeci de copii aşezaţi unul lîngă lltul şi pădurea, de la streaşină pînă la inima ei, îşi domolea foşnetul şi cîntătoarele de seară şi noapte — mirate sau spe Bite, ca să primească rîsetele, plînsetele copiilor, să se umple de ele, să le mărească sau să le risipească în părţi. Cum îi Convenea.
B Cîteodată le trimitea pînă la ferestrele Olinei.
H Copiii coborau făcînd cu rîndul dacă erau neamuri sau ■jgcini, sau fiecare în parte dacă aveau părinţii mai răzleţiţi t«U mai neîncrezători, — în sat după mîncare.
B Seara, pe sub ţoale îşi povesteau ce văzuseră sau auziseră. Spusa pornea de la un capăt, de la o margine sau din mijlocul leestui aşternut lung şi pestriţ şi se rostogolea mişcînd şi lilfoind învelitoarele. Apoi se întorcea în aceeaşi seară, a doua zi sau mai tîrziu, — *zvon.*
B — Mie cînd fusei jos, un soldat cu o puşcă găurită şi cu Un cerc de tinichea la cap cît o tingire, mi-a dat doi pumni de *ar* de nu i-am putut duce. Nu încăpeau nici în buzunare JÎlJcl în sîn, povestea Din, băiatul lui Aşchioapei.
B — Bă, p-al lui Aşchioapei l-au bătut ruşii cu *zacăr* pînă P*a mai putut. îi vine să zică c-a leşinat de dulce.
B — Peste cine dădu norocul?! Peste o zgaibă. *f* — E la *zacăr* în sat cum e ţărîna. Sau bunăoară cum e taăpada doar că nu e rece.

— Bă, jos e topenie mare. E alb peste tot de *zacăr.* Şi p case, şi pe nuci, şi pe pruni. Pe ce vrei. Dacă ai noroc şi bal vîntul, scoţi limba de zece ori, o bagi în gură şi gata eş sătul.

— Tică, tu ştii pietroiul ăla mare cît juncul din prundţ rîului venit de cînd cu potopu', acu, să fie trei ani. E, aş sînt acu bolovani de zacăr în sat. Bagă ai noştri peste tot - în beci, în pod, în butoaie. E de speriat. A văzut Din Aşchioa pei.

— Adormişi mă?

-Nu!

—Cică în sat aleargă vitele cu limba atîmată după ut zob de sare. Şi cad de-a-npicioarele că nu găsesc neam. Pest tot e numai *zacăr.*

(Ei uitau că toate vitele sînt aici, sus, cu'ei).

Zvonul pornea de la ceva adevărat. în apropierea satului, spre Oarba era o fabrică de zahăr. Proprietarii fugiseră depozitul rămăsese fără pază şi stăpîn, vegheat într-o doar| de nişte paznici bătrîni. Şi căra lumea zahăr praf sau blocuri mici şi mari de zahăr cu ce putea: cu sacii, cu paporniţelfl sau chiar cu căruţele.

— Pică, ascultă ici să-ţi spui ceva ce auzii jos cînd mă dusei. Curcile lui Ion Ţugurin ciuguleau pe cîmp. Un soldat s-a dus lîngă ele şi le-a împuşcat pe toate dintr-un foc. Erau vreo paişpe, cinşpe curci risipite pe cîmp şi pe toate le-a împuşcat odată, le-a... am uitat cum a zis. Asculţi mă sau! duci porcii la jir?

— Ascult, ascult, zi!

— Pe toate cinşpe sau cîte or fi fost, — dintr-un foc. ! După ce le-a împuşcat, le-a aruncat într-un cazan care fierbea într-o căruţă, a dat bici la cai şi gata. Floarea lui Ţugurin plîngea ca după mort, da el fuma şi scuipa şi zicea că aşa e la război.

fi I» Bă, soldaţii nu mănîncă lighioana tăiată la gît cu cus4 **Нм,** La război duci la gură ce împuşti. N-ai voie altfel. ^B» Auzii că în sat s-au strîns toate custurile şi topoarele. Bfti voie să mai mănînci pasăre tăiată.
B Zvonul a fost risipit a doua zi de Pică al lui Bădălan, cînd B întors de *jos.*
B — Care scoase mă minciuna aia cu netăiatul? Că-l tai eu §t il şi-l afum! (Băiatului îi tremurau mîinile, bîţîia tot şi stătea H plîngă.)
B- Al lu...
B Dar nu găsiră. Mai toţi spuseseră sau adăugaseră. Pică se $$czăă pe pămînt şi povesti uitîndu-se la ei cam rătăcit:
B ~ Vedeţi mă voi mîinile astea două cum tremură ? D-abia ţinea legătura cu mîncare. M-a pus mama de-am tăiat toate prfttăniile curţii. Cine era să le taie? Ea, ori soru-mea? Sînt pitici! Le-am adunat pe toate sub şopron, la fereală, şi mi le "llădca pe rînd la mînă la tăietor. Toanta aia de soru-mea ■lingea cît o ţinea, mama o cîrpea că să tacă odată că se |ŞU(le, eu am pus toporişca la o parte.
Bl — Dacă nu taci Mioriţo, îţi aşez capu pe tăietor ca la llţa asta! Pe urmă am luat-o cu binişoru', că dacă mă prinde pi împuşcă... Pe mine mă împuşcă nu pe tine...
BtDupă ce am isprăvit m-am drăcuit că nu mai tai cît oi ■fii eu pe lumea asta. Mama nici nu m-a bătut că m-am drăcuit jp loc să mă fi jurat şi eu pe ceva, acolo. S-a uitat niţel, aşa... B~ Dine, tu mi-ai văzut de vacă, ia nişte *zacăr,* măcar M asta e ceva adevărat, încheie Pică.
•
I Alte veşti erau mai mici, priveau numai pe cineva sau pu puteau fi înţelese şi rămîneau aşa, nu se lungeau pe sub pături.
I< — Mama — aduse povestea de jos Nicu lui Băzălău, bfttea putineiul. Scosese o strachină cu unt şi mai bătea că mai avea de scos. A intrat un rus bătrîn în baracă şi i-l făcut nişte semne — către unt şi către ţest. Mama n-a înţeles sau nu s-a temut, îi da înainte cu bătătorul. Că era lesn< de priceput: piteşte-l, untu, că vin alţii şi o să ţi-l ia. Şl chiar c-au venit, au ciugulit din el niţel, nu le-a prea plăcut, de lapte nu s-au atins. S-au mai uitat p-acolo şi au

plecat, Mama s-a mirat, i-a spus astea lui nea Panţiru ţîrcovnicu' şi el a zis că soldaţii căutau de băutură. Şi untul şi laptel« nu le-a plăcut, că lor nu le place albul şi verdele, le plac« doar ce e roşu. Horondoiu, chioru, invalidu, care stă mal mult pe la noi de-un timp, i-a spus să mai tacă dracului din gură, or dacă-l scarpină pielea şi i s-a urît cu binele să vorbească vorbe d-astea la el acasă nu aici.

De, acu, eu ştiu ce-or fi vrut să zică?

•

— Ce credeţi voi că-mi văzură ochii azi la prînz?, veni într-o seară, gîfîind, Ion al Gogulesii. Cînd plecai mă gîndii că ce s-o mai tai p'în drumul Tăierii, hai să ocolesc şi eu niţel p’în Lupoaica, că dacă nimeresc în şoseaua mare? Merg eu p-acolo printre maşini şi soldaţii adormiţi pe zonă şi ca cine era cît p'aci să dau piept în piept? Cu don'văs'tor Dia- coneasa! Numai că nu m-am crucit. Era îmbrăcat în uniformă. I-am dat bună ziua. Dumnealui m-a întrebat că ce, am uitat cum se vorbeşte pe drum? Adică de ce nu spui pîn'la cap: „bună ziua don’văs’tor". Eu am rupt-o la fugă. Cum era să-i zici, bună ziua don’văs’tor cînd era îmbrăcat aşa?

Băiatul mai gîfîia şi-i privea pe ceilalţi mirat nu de ştirea urcată pînă aici cît de faptul că se terminase povestea şi el tot mai gîfîia.

— N-o fi venit să deschiză şcoala? se îngrijoră unul.

— Nu, am întrebat eu. E într-o mică permisie şi se întoarce iar pe front, mai încolo. în altă zi Bucur al lui Giontu sosi şi el tot aşa, de-abia trăgîndu-şi sufletul.

V

B — Bă, o să vă spui eu vouă acuma ceva de o să rămîneţi Aşa că n-o să dormiţi toată noaptea. Da cu o condiţie — ducă-mi întoarceţi *caroavele* toată ziua de mîine şi poimîine. H — Ce *caroave?*
m — Păi aşa zic ei la vacă, — *carova.*
B Eu gata, la Malbina mea îi zic de azi înainte Caroava. Mi le întoarceţi? Pică şi Dinu mai ales cu voi vorbesc, că »ştialalţi d-abia duc de la mînă pîn’la gură.

Bt’ — Ai clocit iar vreuna de să turbeze cîinii, se îndoiră cei ^B|oi care-l ştiau de mare mincinos pe Bucur.

Bf — Bine, zic prima parte şi pe urmă o să trageţi voi de ■ mine. Bă, Hitler e în sat!

■ — Ce mă?

B — Ce auziră̆ţi, Hitler e pitit în sat, devale. Ce ziceţi H ucu, mi le întoarceţi ca să spui maijdeparte.

K Ceilalţi stăteau prea cu gurile căscate şi Bucur era şi el f plin ochi de noutate ca să mai fie timp şi loc de tîrguieli. I — Să vă spui cum mi-am dat seama. Am văzut doi sol- ■ daţi, — m-am ţinut tîrîş după ei — care se răzleţiseră spre jj **Murta,** mergeau din casă în casă, p’în poduri, fînare, dula- |P puri ba şi pe sub pat şi ziceau doar „Hitler, Hitler". La ,|j| line Dine, mă-ta avea ferestrele de la odaia bună dinspre H; **drum** acoperite cu ziare. I-au făcut semn să descuie că altfel

■ iparg şi uşa şi geamurile. Credeau că Hitler e dosit acolo.

L Tot el aduse peste patru zile altă veste:

K — Ce mai, cade Berlinul. Vorbeşte toată lumea. Sînt III mai tari *aliaţii.* Zicea şi nea Hondoroiu. Sînt precis şi eu ■ **d-asta.** Mai ştiţi closetul de la şcoală! M-am uitat înăuntru şi nu mai e mînjit cu spîrcuiala aia a nemţilor da ciocolata

■ şi cafeaua ca atunci cînd trecură ei încolo. Acu e îndesat gt bine. Sînt mai tari ce mai! Ghiţă Obac zicea că verde a vrut

Hitler, stele verzi o să vază. Nici nu v-am spus că el îi incars tiruieşte noaptea pe soldaţi şi vorbeşte în limba lor.

Bucur mai spuse că Obae se lăuda că pentru cureaua aia de pămînt cîştigată la proces de Cojocaru, acesta o să vadă pe dracul gol de o să-l pomenească neam de neamul lui,

— Ar trebui să-i spunem Olinei, propuse el.

Pe la Olina se abăteau des. La rugămintea părinţilor ea le gătea unora mîncare caldă şi, cum satul era într-adevăr aproape năpădit de zahăr, le făcea într-o oală mare de pămînt, ceai. Flori de tei, cozi de cireşe şi

muşeţel se găseau peste tot şi mai avea şi Olina adunate. Pe ea o desluşeau ca pe o fată cam deodată cu ei. „Tencuirea" Olinei, felul ei de a vorbi într-un fel proaspăt răcoros şi mirat o cobora printre ei. Mai ales că Olina intra des în jocurile lor. Faptul că ea plecase de acasă şi stătea aici, departe, li se părea tot o toană) o joacă de copil supărat şi plecat „în lume" care le plăcea şi le aprindea minţile. Chiar şi mai tîrziu cînd toate se aşeza-t seră, dacă erau certaţi de ai casei, ei ameninţau cu: „mă duc la Olina", sau „fac ca Olina"-.

Sau poate întîmplările din anul acela îi făcuseră şi pe ei să urce repede la înţelegeri mari şi s-o ajungă pe Olina.

Cînd i-au spus de ameninţările lui Obae, ea a săltat din umeri, aproape scăpîndu-i să rîdă şi ei au încuviinţat-o...

La Mihai, băiatul ei, se uitau ca la ceva ciudat, neman întîlnit, ca la un copil de copil. Ca şi cum păpuşile sau chipurile din humă pe care le făceau ei ar fi prins să înceapă să vorbească şi să meargă şi cu toate că destui dintre ei nu erau cu mult mai mari decît băiatul, nu-l primeau în jocurile lor, îl ocroteau sau îl socoteau ca pe o jucărie plă-i pîndă..

Mihai se uita la ei, se ţinea şi el departe şi-şi vedea de treburile lui mici.

Curînd copiii începură să se neliniştească. Ei îi spuseră Olinei că dimineaţa găsesc urme proaspete de copite de

l prin Tăiere, urme care vin şi parcă se întorc, se împletise şi cîteodată dau roată, s C i n e v a dă tîrcoale, să nu fie...

> —■ Şi sus, în Cîmpia Teiului, unde e frasinul ăla trăsnit cresc acu' doar lăstari, e un culcuş de om. E şi un min- ţean acolo. Dar Olina îi asculta tot dintr-o parte, neatentă, păieţii lui Dravdan care la o ţurcă nu vruseseră să „purcă-

E[K] ască" după ce se certaseră cu ceilalţi s-au dus să pască tele mai încolo, spre Verneşti. Acolo au adormit şi cînd iu trezit s-au pomenit fără vite. Le-au căutat, nu le-au {găsit, au venit încoace, la *baştină,* le-au căutat cu toţi pînă ■Sara tîrziu degeaba şi pe urmă ai lui Dravdan au plecat fcoaptea tîrziu acasă să spună că le-au luat vitele soldaţii. ■pDimineaţa vacile se întoarseră. Intraseră într-o postaţe de porumb, tot a lui Dravdan, înnoptaseră acolo, — cunoş- teau pămîntul — şi dimineaţa veniseră la Lacul Bălţat să ¡bea apă. Frica le trecu la toţi şi de data asta Olina chiar lise de ei.

I Dar a doua zi, pe la amiazi, cînd toate vacile rumegau |l umbră auziră limpede tropotit de copite dinspre poteca Rîioasei. Poteca aceasta se croia prin albia unui pîrîu secat, unde Bucur auzise că fusese demult un fund de mare — piai ales că în dreapta era un piept de deal nisipos mic şi drept pe care te puteai iscăli.

Se strînseră speriaţi unul într-altul. Lui Din Aşchioapei Cfcre sugea dintr-un ou fiert i se scurse tot gălbenuşul pe piept.

De după o tufă de alun, apăru vijelios, tăind-o drept cu pieptul calului Mitele al lui Marancea. Merse în galop pînă la un pas de ghemul de copii şi acolo struni calul.

— Ce e bă gîlme cu gît de-aţi mîlcit-o aşa?

Sări de pe cal şi le dădu ocol. Avea un mers îndoit din genunchi, aruneînd picioarele în părţi şi în acelaşi timp yi mîinile. Arunca în acelaşi timp şi mîna şi piciorul stîng i drept dar le ţinea un timp în aer, paralel, de parcă ar fi vrut să se repeadă undeva sau să prindă ceva. Sorbi oul lui Din pînă la fund, mai luă unul, i-l sparse în creştet, îl sorbi la fel şi mai ciuguli cîte ceva din legăturile de mîncare desfăcute ale celorlalţi.

Mitele era un mare mîncău şi de cîte ori se sătura bine i se umfla o gîlmă vînătă deasupra ochiului stîng. El nu se speria şi nu se ruşina de ea şi o arăta mirat şi trufaş la toată lumea cerînd de mîncare, după ce isprăvea un rînd de feluri, ca s-o mai arate odată. Pentru că bila sau gîlma apărea şi dispărea repede. De asta toată ziua

era cu *gîlmă* în gură.

După ce întrebă încotro vine casa Olinei, încălecă şi plecă.

Mitele era dintr-un sat mai îndepărtat Cuca-Măcăii, şi avea în jur de 24—25 de ani. Făcuse ceva front, mai mult armată decît front. Oricum lucrase la intendenţă, „La brînză şi marmeladă"- cum se zicea acolo sau „la brînza şi marmelada mă-şi", cum se spunea tot acolo. Maică-sa, o femeie iute şi oacheşă, proprietăreasă a unei mori mici şi a unei livezi de meri măricele — putea să pară moşioară, — deviase albia rîului şi făcuse din moară un fel de loc de popas ispititor şi discret unde se găseau de toate şi atrăgea pe fruntaşii plăşii şi judeţului de atunci. I se spunea şi în sat şi peste tot „moara de dulce"- fie pentru că vadul fusese secat şi atunci înţelesul se lega de sec, de zile de sec, de post cînd nu se mînca ce se dădea aici tot timpul anului, fie şi pentru că moara se găsea în apropierea fabricii de zahăr. Sau, şi mai bine, pentru amîndouă la un loc. Se bucurau aici de ce pofteau „de la pui fripţi în untură pînă la puicuţe în căldură" cum zicea unul Bob sau Toto, subprefect care nu se referea atît la fetişcane din sat cît la coana Duţa, proprietăreasa, mama lui Mitele, cu care trăia. Pentru că mama lui Mitele îşi dispreţuia de mult bărbatul, un învăţător, deoarece acesta culegea folclor şi deci trăgea cu urechea lacom după orice nimic. Se certau des — ea îi arunca mereu în obraz nemulţumirea

| I că el „n-are fond"-, nu aruncă o vorbă, două plină de sămînţă * să ducă satul către un partid sau altul (care vrea). El, nu, EH lti. şi ascultă tot ce iese din orice gură care *pute.* Certurile , *M* erau retezate în faţa oamenilor prin cuvîntul *silans* şi ei I tăceau imediat. Cuvîntul, folosit cu chibzuinţă, numai în IB toiul încleştărilor aprige căpătă alte înţelesuri nu numai ® pentru oamenii care-l credeau o nemaipomenită învinuire Hpau înjurătură — dar şi pentru ei doi.

K, Cuvîntul pătrunse şi rămase în casă pînă cînd nu mai S fu trebuitor, fu înlocuit de mîhnirea şi dispreţul definitiv Bl cu care Duţa îşi privea bărbatul.

1; Ea folosise legăturile ei vechi de la plasă şi judeţ şi mijlocise ca Mitele să fie vărsat la intendenţă. Pe urmă o îngrijo- B rase şi spatele frontului şi băiatul îi fusese trimis acasă.

■ Mitele lămurea, cu mirarea aceea a lui parcă ţanţoşă, înfumu- **B** rată că fusese lăsat la vatră pentru faptul că se îmbolnăvise B de astenie din cauza zgomotului de pe front. Şuierul de bombă **B** sau de gloanţe mi-a tocat nervii cum toci varza. Ce mai, B m-a 'nervat răboiul ăsta! explica el mirîndu-se.

Trimisese de pe front multe lucruri. O inspecţie tîrzie « şi cam anapoda de exactă descoperise cine ştie cum în hara- **B.** babura de atunci golurile în intendenţă şi trimisese ordin B de urmărire. Pe de altă parte acasă i se mai găsiseră şi nişte B ceasuri şi maşini de cusut cu marcă străină, şi era căutat **B** şi de soldaţii în trecere prin satul lui. Se mai potrivise ca **B** acolo, la Cuca Măcăii, Pomară, „jandarul progresist doar K trei săptămîni" să nu se înduplece şi să vadă zădărnicia,

■ acum, a ordinului de urmărire şi-l pîndea pe Mitele de-adevă- I rat. Pomară a rămas zis „jandar progresist trei săptămîni" **B** pentru că în tot timpul acesta, adică atît cît au trecut tru- B pele pe şosea s-a purtat ca un om la locul lui şi începea orice B avea de spus cu „eu de mult am". Mai mergea şi cu gîtul B puştii întors în jos, spre pămînt, părînd să spună că şi-a B întors arma, ca orice oştean, adică în cazul lui n-a făcut

şi n-o să facă uz de ea. Pe urmă cînd se părea că se întorc *timpurile normale* el scoase lista şi-i urmări cu amenzi pe cei care luaseră zahăr din depozitul părăsit. Cuca Măcăii se afla de partea cealaltă, tot lîngă fabrica de zahăr şi Pomară îi pîndise, îi scrisese pe toţi şi le trîntise şi un proces-verbal j cu care ameninţa — neconvins el — cînd îi căşuna pe cine- va. Amenințări care pînă la urmă s-a văzut că pot să usture, I

Aşa că Mitele, înghiontit din toate părţile ajunse la poarta şi la pogonul de flori al Olinei cu un bilet din partea mătuşă-şi Lelutia. Ea, dacă nu-şi dusese frumuseţea la şanţ, cum aproape îi poruncise Olinei, era ca ferecată la „moara de dulce" unde învăţase să bea cafea şi să umble cu umbrelă şi cu poşeta pentru care avea să se certe pînă la urmă cu Olina. Leluţia încropise o poveste zbuciumată şi totodată zmeurie despre „înfăţişătorul"- biletului şi o ruga să-l ajute „un timp de", îi lăuda familia dîndu-i să înţeleagă că totul n-o să fie pe 1 degeaba.

Mitele călare, o zări de departe pe Olina — pe care n-o 1 cunoştea — îngenuncheată la marginea unui rond. Priponi j calul şi se duse către ea ocolind pe poteci strimte şi răsucind între degete o muşcată, ceea ce părea cam nepotrivit aici. j

— Frumoasă grădină, spuse el cînd se apropie.

— Bună ziua, acu’ isprăvesc — şi Olina continuă să cium- I păvească cu foarfecă tulpina unui trandafir.

Dar cînd îi zări cizmele ridică ochii şi dînd să-şi domolească sub basma un smoc de păr se pătă cu pămînt. Luă apă cu] palma-căuş dintr-un şenţuleţ, se spălă şi se ridică ştergîndu-se înveselită cu şorţul. Cînd o văzu aşa mică şi parcă nedesfăcută Mitele o privi neîncrezător şi aştepta să mai apară ceva, să se mai adauge ceva pentru ca să se alcătuiască 1 femeia povestită de atîtea ori şi în atîtea feluri.

— Aş avea un bilet, începu el să se piardă şi să nu mai priceapă.

— Acuşi!

Şi Olina se duse mai încolo de unde se întoarse cu un "jeţ acoperit.

— Poftim, îi făcu ea semn să o urmeze şi o luă înainte u-i să înţeleagă că discuţii despre altceva decît despre [1] nu se leagă aici între rondurile colorate. Există un loc
pentru ele. Şi ea se aşează lîngă poarta casei pe banca de goruni bătînd şi potrivind mereu ceva în coşuleţ. După iti biletul, cu toate că-i era adresat ei, îl împături şi-l ie. Mitele, mirat, îl mai îndoi şi el o dată.

— De unde şi pînă unde?! se miră ea. Verişoară-mea, unchea asta de Leluţia, cum mi-o fi venind, primită a de cînd o ştiu, primită a rămas. Nu se poate, în cum.

— N-am cum! se mai încredinţă ea ocolind privirea i atîrnată şi lihnită a lui Mitele.

Tocmai atunci din coşuleţ ieşi un melc şi ea cine ştie de se ruşină şi lămuri încurcată.

— îi adun, melcii, că-mi prăpădesc frunza pe ronduri gt* usucă florile. E un om dincolo, în sat, bătrîn, nea Codin,
e mă mai ajută, mi-a ridicat şi casa şi el mănîncă melci. I ştii că nu eşti de pe aici. îi plac de zici că ce e aia. I-i mit prin vreun copil cînd coboară *dincolo.* Eu nu m-ating ei dar ştiu să-i gătesc, m-a învăţat tot el.

Soarele scăpăta, mai era de-un stat de om pe cer, Olinei făcu dintr-odată urît şi nu-i mai plăcu vîntul mic de care-i legăna rondurile şi se teşea pestriţ din aburirea noroasă a florilor. O prinse o poftă de vorbă ca niciodată.

— Cu melcii, săracii, n-am cine ştie ce mare necaz. Mai U e cu păduchii de flori sau cu gîndacii. Da ce să-i faci...
casele lor se joacă Mihai. îţi plac melcii? întrebă deodată

— Da, răspunse Mitele gîndindu-se la mersul lor, şi la e despre ei. Apoi se cutremură îngrozit cînd Olina hise poarta şi-l chemă.

— Hai atunci. Şi cu de-ale mîncării, poţi să dai vorb pe cîte un copil cînd coboară *dincolo* să-ţi trimeată cîte ceva Cînd le mai gătesc lor pot să-ţi gătesc şi dumitale.

Mitele mîncă voiniceşte melci şi-i plăcură. Ar fi ml cerut dar îşi aduse aminte iute de gîlma de pe frunte. Er prima oară cînd nu-i mai apărea şi plecă repede de teani să nu-i apară fie şi numai din poftă.

Olina urcă în „foişor" la ghivecile ei de flori de acolo unde nu făcu mai nimic, le aranjă doar altfel.

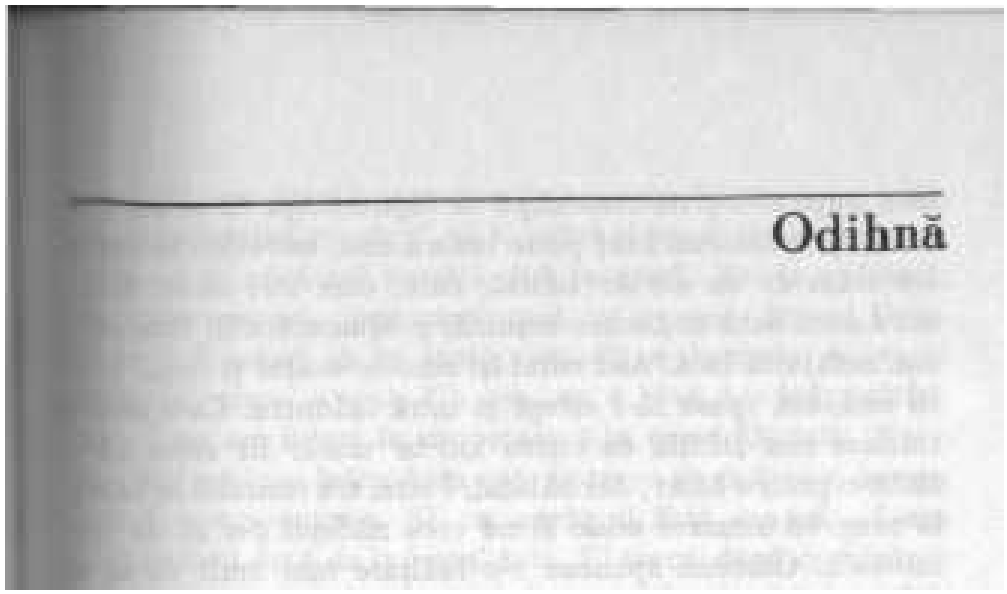

D

■ JL>^ ĂNILĂ LENCIOIU ERA UNUL DINTRE OA-[menii, destui de mulţi, care toată ziua au ce face.

P într-o duminică din toamna aceasta stăteam pe zona H şoselei şi aşteptam un cunoscut. Stăteam şi zobeam între ■ degete boabele negre de bozie, cînd nea Dănilă — el mi-e ■ vecin — ieşi pe podişca a mică şi mă chemă să vin pe la el că K are să-mi spuie ceva. Invitarea m-a cam mirat, că-l ştiam eu

şi duminicile, cît sînt ele de nelucrătoare, el se lua după

una, după alta şi nu avea clipă de repaus. Aşa că m-am du Omul îşi aruncă un braţ peste umerii mei, intrarăm în curt trecurăm de un zarzăr bătrîn, care, cine ştie de ce, înflo rea a doua oară în fiecare toamnă, şi ajunserăm în faţa casa noi, nefăţuită încă. Aici omul îşi sumese braţul şi după um| rii mei, îmi spuse să-l aştept şi intră înăuntru. Casa asta < ridicase nea Dănilă cu cîţiva ani în urmă. El zicea că I făcut-o pentru băiat; dar băiatul, Petre, era contabil la bancă la oraş, se însurase acolo şi nu erau nădejdi c-o să se ma întoarcă. Oamenii spuneau c-o înălţase mai mult ca să s afle în treabă — îşi împlinise gospodăria şi fiindcă nu-l lăs* inima să stea locului se apucase de casa asta. Acum era nelo cuită şi omul ţinea într-o odaie o grămadă de fasole nebă tută, o putină cu varză şi un butoiaş cu ţuică, în alta erai îngrămădiţi nişte dovleci şi două putinele cu murături iar într-alta mai deletuită, ţinea un patefon la care de săr< bători îşi chema vecinii.

După un timp, omul ieşi din casa nouă cu un scăunad cu picioarele scurte, subsuoară, un cenac mare, de pământj cu nuci şi mere în mîna stîngă şi cu o sticlă cu ţuică în dreap-l ta. Nu-mi zisese nimic şi-mi făcu semn să mă iau după el. Ne-am oprit în spatele unei căpiţi de lucernă. Vecinu-meui puse sticla pe iarbă, înfipse picioruşele scăunelului în pământ, puse pe el sticla şi cenacul şi ne aşezarăm jos cu spinările I înfundate în căpiţă. Scurserăm cîteva ceşti şi el începu să-mi j vorbească la întîmplare de timp, de strînsura din toamna asta... Vorba nu se lega. îmi dădui seama că omul are ceva ¦pe suflet, dar nu se îndură uşor să-l spuie. Mai aruncarăm cîteva păreri anapoda, după care nea Dănilă îşi cutremură umerii, ca ţinut de friguri, şi începu poticnit şi parcă încon- trîndu-se cu cineva:

— Uite ce. O să-ţi spui eu acu' dumitale nişte lucruri 1 care, sînt precis, o să te mire. Dumneata eşti persoană cu] carte, după ce mă asculţi o bucată poţi să te ridici şi să-mi

„Mă nea Dănilă, sau nea Dane, cum iţi vine.mai bme, it în mintea copiilor"-. Şi te ridici şi pleci. Nu e supărare. nu te miră mă asculţi pînă la urmă. Mai ia o ceaşcă, trecu o pauză, după care omul, tot smucit: Buun! Dumici îi fi ştiind că eu toată ziua, cît e de mare, n-aveam (ţlmpăr, eram ocupat. Nu aşa, nu e bine, s-o luăm altfel. ;ii că eu am intrat în cooperativă în urma ălorlalţi. Nu e nici aşa, s-o luăm de la cap. Care va să zică eu n-aveam ină, eram ocupat. Şi cu cuvîntul ăsta *ocupat...* L-am iii întîiaşi dată de la bietu' tata. El seara, după ce mîntuia iurile, se aşeza la masă şi începea să citească jurnalul, jurnal de pe vremuri. Atunci nu ţi l-ar fi putut clinti imeni. Cînd venea mama şi-i spunea că aşa şi aşa, mai trebuia făcut cutare, îi arunca peste umeri că e ocupat. Eu H|team sub ţoale în pat, jumătate adormit şi mă uitam HI tata cum citea jurnalul şi ţinea picioarele proptite pe o (pirighie de sub masă. Credeam atunci că *ocupat* înseamnă utilii stai cu picioarele pe stinghie. Minte de copil, ce vrei... Bj Cum îţi spusei, eu am stat în particular pînă spre urmă.

Am făcut cinci ani de armată şi război, cinci ani de şcoală, But sătul de program. „Nu intru să ştiu de bine că..." le flpuneam ălora care-mi băteau la poartă cu lămurirea. Şi ■tain aşa. Da' ce, aveam linişte? Draci chiori! Ăştia intraţii 8»rc cum mă vedea că: „Mă Dănilă-n sus, mă Dănilă-n jos, •iile cum e-n colectiv, uite cum era în particular. Fă doar B comparaţie..." Bine... Am intrat. E! Acu' vorba vorbii... 0« ce ţi-e frică d-aia nu scapi. în cooperativă sînt băgat B brigada lui Petrică Bîlilea. Stai, că iar n-am luat-o bine. IU fie al dracului, cînd te apuci de poveşti, întîmplările vin parcă din două părţi. Aşa... Dumneata ştii că Mituş a lui ligihică Neguţ, tractoristul, şi-a pus la tractor un fluierici **Ba**t de la vreo fabrică şi sună din ceas în ceas să auză lumea. Ciad l-am auzit întîi, taman terminasem de cosit nişte trifoi şi m-apucaseră dracii. Credeam că sună trenul sau vreo

I

fabrică de la oraş şi la noi de cîte ori s-aud astea fluierînd, în noaptea sau în ziua ce vine, plouă. Da’ mai ia. Ia şi nuci sau mere.

Mai răsturnarăm o ceaşcă, apoi omul potrivi între măsele o nucă, îşi dădu un pumn sub falcă şi strînse zoburile în palmă.

— Va să zică sînt dat la Petrică Bîlilea. Ăsta, altfel, băiat bun, priceput, a făcut şi o şcoală la Rîmnic. Ei, da’ ce-l învăţă pe el necuratu-ntr-o zi ... Că după fiecare fluierat al lui Mituş să luăm cîte o *recreaţie* de zece minute, că vorbeşte el cu Mituş să fluiere şi după ce se isprăvesc minutele astea. Că aşa, dacă ne hodinim, o să avem spor mai mare. Ăilalţi din echipă, Odrişcă, Tuculete, al lui Apostu, Aristo* tel, au dat-o p-a lui Bîlilea că, gata, să facem recreaţie. Mie atît mi-a trebuit. îţi spusei dumitale: eu ca omul cu nevoi,! toată ziua nu ştiam ce e răgazul, mă luam după una, după alta. Cum să stai cînd sînt atîtea de făcut? Şi ce mă maij oftica pe mine — programul. Buun! Va să zică mă duc la Bîlilea: „Mă neică, mie-mi dai o postaţă; vii cu mine şi-mi arăţi: nea Dănilă, d-aici pîn-aici e postaţa dumitale. Ţi-O 1 sapi sau faci ce e de făcut şi-ţi vezi de casă. Ţi-ai isprăvit norma". Aşa a şi mers o vreme. îmi lucram postaţa şi mă duceam să muncesc pîmprejurul casei. Asta pînă-ntr-o zi,ş acu’ e anul. Eram la nişte scos de cartofi. Eu, cu postaţa mea. Nu ştiu cum îmi intră mie, atunci, nişte gloduri în bocanci Cînd fluieră Mituş şi toţi ieşiră în recreaţie, mă dădui şi eil la o parte şi mă descălţai să-xfti scutur glodurile. Le scuturai şi dup-aia ce-mi zic: ia să mă las şi eu o serie de timp în recreaţie. Şi mă-ntind pe spate. E, acu-e-acu! Mai ia,' hai noroc!

Cum stăm aşa într-o rînă, mă uit la deştele piciorului descălţat. Şi mă prinde un fel de milă pentru ele, că uite săracele, stau acolo, în bocanci de nu le vede soarele şi nimeni nu ştie de ele. Auzi, dumneata, gînd pe mine! Şi mă descălţai şi la ălălaltul. începui să frec deştele şi mă uitam la ele,

cînd mă loveşte alt gînd, mai primit. Mă vezi, eu sînt cît o prăjină. Mă uit la deşte şi în lungul fluierului şi mă trăsneşte ftşa că, uite de la laba piciorului în sus ţin eu. Că talpa şi gleznele şi pulpa sînt eu. Cum m-o fi pocnit gîndul, c-am limţit că nu-l mai încape capul, că mi se desfac tîmplele din ¡încheieturi şi mă ia cu ameţeli. Am crezut că bat cîmpii, tn-am sculat la iuţeală şi am început să sap. Pe urmă, mai tîr- zm, tot într-o *recreaţie* m-am limpezit eu: vezi, cînd te hodineşti după muncă îţi bat vinele capului şi creierului e aţî- Iţat şi-ţi vin o seamă de gînduri de te cruceşti. Şi tot ce vezi parcă te înţeapă la ochi. Peste un ceas cînd fluieră iar Mituş lini lăsai şi eu postaţa şi mă lungesc mai la o parte. îmi dau Rftr ocol cu ochii şi-mi zic că, uite, ăsta sînt eu. Gîndirea asta nu m-a mai ameţit ca înainte, dar tot am avut o tresăltare ca şi cînd aş fi cunoscut atunci pe cineva cu care mersesem alăturea o căruţă de ani şi nu-l cunoşteam, nu schimbasem o vorbă cu el. Şi atunci, auzi dumneata, ca să ai probă de ce ţi se năzare cînd n-ai ce face... Am început să-mi închipui *¡întemeierea mea.* Da' ia d-acilea... îţi spusei, dacă te-ai săturat de smintelile mele, du-te la horă. îl auzi pe Vergilă cum ţipă cu clarineta. p Ridicai ceaşca şi omul urmă:

K — Stăm lungit pe spate şi mă gîndeam la întemeierea mea. Aşa mi-a venit *întemeierea,* ca la primară — întemeierea Munteniei. Era într-o toamnă. Ai mei, ăi bătrîni, aveau vreo două luni de cînd se luaseră, erau tineri atunci. Era, ||ţi pusei, într-o toamnă şi ei culegeau nişte porumb în] Feţe. După ce isprăviseră şi mai erau doar dovlecii de strîns, tata le tolăneşte pe o grămadă de cotoloaie şi-şi face o ţigară, ■l-o face şi se uită la toate cum atîrnă grele de rod. Ales, j inerele spînzurau grele şi roşii ca păcatele, cum zicea într-o rpoezie pe care am citit-o pe timpuri. Se uită el, tata, la toate ii-i cad ochii pe picioarele mamei aplecate să rupă vrejul de la *o* c:oadă de dovleac. începe să se foiască pe grămada de coto-

loaie şi cînd vine ea cu un *straport* îi lipeşte o palmă pe glezne, o apucă de mînă şi o trage la el, jos. Mama

azvîrle cu un dovleac în el, se smuceşte şi-l bălăcăreşte că ei îi arde coşul de treburi şi lui, uite la ce-i e gîndul. Mai cară ea dovleci, mai dă tata s-o prindă — canei! După ce termină de cărat, ea îi spune să se ridice şi să meargă acasă. El îi zice că nu se poate sălta, şi-i întinde palmele să-l ajute. Mama, c-o fi văzut şi ea că daseră toate în rod, îl apucă de mîini şi-i scapă să rîdă. Tata o trage jos, ea se mai încontrează tot rîzînd — ca să nu-i vadă cineva — şi se cuibăreşte lîngă el pe grămada de cotoloaie. Aşa s-a pus întemeierea mea. Ca să vezi ce-a putut să-mi umble prin cap.

Şi nea Dănilă, cine ştie de ce, aruncă ce mai era pe fundul unei ceşti.

— D-acolo-ncoace n-am mai luat postaţă, şi ieşeam în *recreaţie* la rînd cu toţi. Da' stăm răzleţit d-ăilalţi, că şi la primară mă răzlăţeam la fel. Ce-mi plăcea mie în *recreaţiile* astea, era că, după ce lăsai unealta din mînă, îţi fierbea capul de gînduri şi toate clocoteau în tine. Pe orice-ţi cădeau ochii ţi se năzărea că parcă atunci îl vezi întîiaşi dată şi te minuna.

Odată stăm stîrcit jos şi mă uitam la cer. Era un cer turchez şi înălţat cum e toamna cînd e senin. Eu nu ştiu ce mîndreaţă o fi avut turchezul ăsta al cerului atunci, că am simţit aşa, că mă ia cineva şi mă ridică în sus şi mă sub- ţie ca o aţă. Cum e înainte de-a adormi. Mi s-au mişcat şi măruntaiele şi mi s-a tăiat suflarea. Cum e cînd te dai în lanţuri la tîrg de Sînta Mărie. Atunci am înfipt palmele în pămînt şi am închis ochii. Am stat aşa pînă m-am liniştit. Pe urmă n-am mai deschis amîndoi ochii odată, am deschis doar unul. Să n-ameţesc iar! Asta îţi spusei, unde mi se înfier* bîntaseră tîmplele de muncă.

Cît eram copil şi mă duceam cu vitele, boala mea: să stau cu burta-n sus, să mă uit la cer şi să nu mă gîndesc la

ic. în recreaţie, acuma, mă uitam în sus, parcă acolo -aş fi întîlnit cu mine, Dănilă ăl de-atunci. Mă năvăleau groază de întîmplări şi gînduri, parcă cineva ar fi scris pe r viaţa mea şi eu o buchiseam. Şi nu ştiu cum dracu' se ea că-mi veneau în cap mai multe gînduri, d-altădată,

-ale mele, decît întîmplări. Uite — făcu omul, zobind o ftucă printr-un pumn cîrmit sub falcă — mi-am adus aminte cA în primară credeam că în podul şcolii e o zînă care se tot uită la mine toată ziua. Vezi 'mneata, mie, cît eram copil ture-mi plăcea să citesc. Basmuri, legendele florilor, legen- flele păsărilor, ce se găsea. Să nu mă-ntrebi cît rachiu am văr- |«t la pisici cînd am citit o cărticică luată ca premiu, unde Vorbea de o fată cocoşată, Viorica, de care rîdeau toţi copiii. Va să zică mi se năzărise mie că în podul şcolii e o zînă mică, leat cu mine, şi toată ziulica nu mă lasă din ochi. E, mă crezi dumneata că-n recreaţii nu mă băgăm să joc cu ăilalţi IjHsrchelul sau călăraşii şi stăm răzleţ şi mă gîndeam la vreo poezie sau lecţie, ca zîna — zînele doar ştiu ce e în capul tău — să mă creadă mai treaz ca toţi? Şi în vacanţă cînd treceam prin dreptul şcolii răream pasul şi mă gîndeam numai ; lu lucruri unu şi unu, serioase, şi aveam în piept o dugoare, < Ind mă gîndeam la zînă, cum e iarna cînd stai lipit cu spinarea de un cuptor încins. Minte de copil... Odată, în altă 1*f»creaţie* mi-am adus aminte de altceva. Tot un gînd — că-ţi | (pusei, cînd mă vedeam copil mi se luminau ales gîndurile fi de atunci. Odată, să fi avut treisprezece-paisprezece ani...

Uitai să-ţi spui că şi după ce isprăvisem şcoala nu mă dezle- If gaRem de cărţi. Le împrumutam de la nevasta lui Modoleanu, I inginerul de poduri. Ştii unde stă, la o părere de loc mai la leal de spital. Casa aia cu obloane tărcate. Ce dracu’ or fi IjUS ei obloane, că la noi nu prea se pomeneau hoţi... îmi da ■rţi şi eu iarna îi tăiam lemne sau îi căram apă şi vara, ¡¡lupă ce se da drumul la izlaz, le luam vaca lor şi vedeam de

ea la un loc cu ale mele. Da’ să ne întoarcem. Să fi avut vreo treisprezece-paisprezece ani, era într-o sîmbătă, ţin minte ca azi. Ce-mi plăcea mie sîmbătă seara, vara, după ce curtea e măturată, curată-pahar, şi toate se potolesc. Era ca şi cum curtea ar fi fost şi ea o odaie şi era aşa o tihnă de-mi venea să dorm în ţărînă. Stăm într-o sîmbătă seara d-asta, după ce măturasem curtea, aşezat pe o buturugă şi citeam o carte. După ce termin, ridic ochii şi văd cerul la apus înroşit, soarele căzuse după deal şi dincolo, la răsărit, cerul se întunecase şi luceau stelele. Şi atunci mi-a venit şi mie să zic că soarele se culcă după deal şi trage peste el cuvertura nopţii pe care sînt însăilate, ca nişte bumbi arămii, stelele. Atunci gîndirea asta o brodisem mai bine, c-o şi scrisesem.

Rîzi, vezi, nu eram eu precis c-o să zici că m-am copilărit. Hai că termin acuşi.

Stăm în *recreaţii* şi-mi tot veneau în minte puzderie de gîndiri d-astea. Bine, nu doar gîndiri şi întîmplări. Că tata, de cîte ori vedea că mă uita Dumnezeu minunîndu-mâ de vreo nimicură, venea hoţeşte pe la spate şi-mi plesnea cîte una după ceafă. Zicea ca să-mi viu odată în simţiri şi din Hăznău nu mă scotea. Hăznău, nu l-ai apucat, era nevlegul satului. Unul fonf şi surd, trăia doar din cerşit, că la altceva nu se învrednicea. Avea dreptate tata, nici eu nu eram bun de nimic. Că ajunsesem la şaisprezece ani şi încălecasem şaptesprezece şi nici să văz de vite nu vedeam ca lumea: îmi zbura gîndul la dracu’ şi vitele intrau la unul, la altul de plătea tata la ispaşe pînă i se luase. Nici orătănii nu tăiam, că eram milos şi iarna cînd mă punea tata să fac o stivă de lemne crăpate mă lovea o milă de vreun lemn că mi se părea mie mai altfel şi ziceam că de ce să-l pui pe el în vîrf că arde mai întîi. Dărîmam atunci stiva şi-l puneam jos să-i lungesc viaţa. Atît că asta n-a ţinut mult. Cînd am încălecat pe şaptesprezece ani, s-au petrecut nişte întîmplări care m-au

lilţlnat zdravăn şi m-au făcut alt om. în vara aia — vezi,- Hti ţi le spui precis că m-am gîndit la ele înainte — îmi zice litta să mă duc pînă-n gura podului să-i aduc un ham. Mă vtfuc şi acolo — în gura podului aruncasem eu toate cărţile B» dau de o carte: „Ceauşu haiducu', groaza fanarioţilor", îmi bag nasu-n ea şi cît o fi trecut nu ştiu, că-l auz pe tata cum ţipă, după mine. Arunc cartea, mă uit după ham, nu-l văz, cobor şi-i spui că nu e acolo, o fi în altă parte. Lui îi lare ţandăra, zice c-o să-mi arate el mie să casc ochii bine, [illegible] ie suie în pod şi scoboară cu hamul. M-a bătut atunci pînă Ţni-a liniat spinarea cum liniezi hîrtia. Tot în anul ăla, după Hptntămăria mică, mă trimite la munte, la devălmăşitul oilor.

● |â devălmăşii eu rămîi mai în coadă. îmi aleg oile după semnul făcut la ureche cu custura şi din zece dovedesc doar nouă. Ciobanii îmi zic că una a căzut după o creastă şi s-a flcut zob. Se-ntîmplă. Acasă cînd le spui ce, cum, tata înjură o vreme şi se domoleşte. Pestre trei-patru zile îl văz ■Cft intră bîcos pe poartă. Mă cheamă în odaia bună, şi după ■o vorbă, începe să-mi care. M-a deşălat atunci în bătaiej pînă m-am făcut cum e creta şi am căzut grămadă pe duşue " mea. Pricina am ştiut-o mai tîrziu: el dovedise oaia noastră printre ale lui Bîlilea, nu ăsta de e brigadier, un unchi al 111 Ui. Cînd m-am desfăcut din leşin, mama mă bătea cu palma pe faţă şi-l certa p-ăl bătrîn. Lui tot nu-i trecuse bîcul, puf *m* nea că mîine, poimîine, o să apuce drumul cimitirului şi «pulberea s-alege din tot ce s-a canonit să strîngă dacă încape pe mîna mea. E, parcă i-a fost gura aurită, că-n toamna | f nia s-a suit într-un nuc să-l scuture şi a căzut din vîrf. A murit H Cum mor paraşutiştii: i-a intrat os pîn os şi greabănul i se Htuise mai sus de ceafă.

■ Omul se opri, bău o ceaşcă absent, fără să mă-ndemne şi mine şi după ce tăcu o bucată:

E — Pe urmă nu mai ştiu... A fost cum mi-ar fi scos cineva H iplina şi am pornit o goană fără opriri. Ţine minte că rămăsesem, vorba ăluia, stîlpul casei, trebuia s-o ţin pe mama şi pe Lixandru, frate-meu, mai mic cu patru ani ca mine. E] e însurat acu' la Domneşti. Pămînt n-aveam decît două pogoane. M-am făcut, îţi spusei, altul. îmi veneam în simţiri, vorba tatei. Am lăsat dracului cărţile şi cînd săpam

sau eram la coasă şi mă zgîndărea vreo gîndire dam mai înverşunat cu sapa sau cu coasa, după munca la care eram, pînă o spe- riam, gîndirea, şi mă lăsa să-mi văd de lucru. Cu vremea m-am învăţat aşa. N-aveam piculeţ de astîmpăr. Găseam eu ce să fac. I-am zidit casa asta nouă băiatului, măcar că el s-a instalat la oraş. Ba acu' vreo cinci ani începusem să; mă calicesc să cumpăr pămînt. Alergam ca un smintit şi adunam parcă tot mi-era frică de ceva care o să vie să spui* î bere tot şi nu vream să mă afle nepreparat.

După ce muşcă de cîteva ori, rar, dintr-un măr, nea Dănilă continuă:

— Stăm în recreaţii cu ochii la cer şi mă gîndeam la toate < ce ţi le spusei. Da' află dumneata că nu-mi mai venea în minte nimic despre mine, după ce am trecut de şaptesprezece ani. Adică îmi aduceam aminte că în anul cutare am lucrat un pătul. în alt an am şiţuit o magazie şi m-a înşelat un om din Sălătruc, de la care am luat şiţa, cu vreo două sute de bucăţi; că într-un an am desţelenit pogonul de la Bîrzetea; că într-o vară mi-a murit vaca umflată cu boroghină. E, da' ce-oi fi gîndit eu în vremea aia, asta n-o ştiu, nu-mi venea nici un gînd de atunci. Parcă aş fi fost surd şi orb sau aş fi dormit somn fără vise. Nici o gîndire, nimic, măcar de sămînţă.

Cu timpul, aşteptam fluierătura lui Mituş cum aŞtepţi o sărbătoare. La început mă hodineam după fluierătură doar atît cît lucram în gospodărie. Cînd munceam pe lîngă casă eram tot ca înainte, fără tihnă. Pe urmă a început să mă ia locul şi cînd eram acasă. Cum îl auzeam pe Mituş, gata, scoteam ţigara, mă aşezam jos, mă gîndeam la ce-mi venea

|i puneam în cuvinte tot, ca să pot să le spun şi altora. Şl nu că acu' nu m-aş fi ocupat de treburi. Mă ocupam şi Bile mele şi de-ale cooperativei. Dar parcă le-am scos din Klne şi le-am pus la o parte şi mă gîndesc şi mă uit la ele cum *ir* uiţi la o masă sau la un scaun. Dimineaţa cînd mă trezesc pu mă năpustesc, cum mă năpusteam, ca un apucat după treburi. Stau pe dunga patului, îmi fumez ţigara şi mă minu- de vreun vis sau de vreo gîndire. Pe urmă plec la muncă. Biată am pus în cuvinte că nu mă mai năpustesc după treburi , că nici treburile şi amarurile nu se mai năpustesc la Inine cum se repezeau. Acu' un an, nu ştiu dacă ai cunoştinţă, a fost plointe din vară pînă a dat zăpada. S-a mucezit jKH'umbul pe loc, că n-aveam ce-i face. Da’ ce, am rămas ■ n-avem ce pune în căldare? N-am rămas. A făcut coopera- pva un împrumut şi estimp îl dăm îndărăt, că s-au făcut B toate, berechet. D-asta îţi spusei eu că nu se mai reped ucazurile cum se repezeau.

I Omul tăcu. După ce trecu un timp scurt zise cam tăios |ll parcă supărat pe mine:

B — E, asta e! Cam încurcat, da' asta e! Acu' ce-i fi crezînd, tiraba dumitale.

H Scurse în ceşti ce mai era pe fundul sticlei, ciocnirăm şi Bmăserăm tăcuţi şi încurcaţi. Apoi el suci spre apus gîtul, M după căpiţă, şi exclamă văicărindu-se:

Hj«— Aoleu, soarele dă să scapete. Hai, coane Dănilă, că **Huşi** e noapte.

Transferul

PE ÎNVĂŢĂTORUL DANDU PANŢURESCU ÎLl împlini o mulţumire mijlocie...

Dar după această mulţumire învăţătorul tînjise ani, j zeci de ani şi nimeni n-ar putea spune cînd şi cum', ea deve*j nise ţinta vieţii lui. Ceea ce se ştie este faptul că el împreună cu soţia funcţionau la şcoala din satul Rest şi aveau casa peste rîu, în satul Model. Iar în Model, sat de centru, pe aici trecea şoseaua regională, funcţiona familia Nununuţă, car® avea domiciliul în satul Rest.

tUc peste douăzeci de ani, în fiecare dimineaţă, familia Pan- 'cscu se întîlnea cu familia Nununuţă cam în dreptul podului vului — una trecînd din satul Model spre şcoala din satul K«»t, iar cealaltă din satul Rest, spre satul Model.
B Nu-şi vorbeau.
« Acum vreo zece-cincisprezece ani fiecare familie întîl- |flu mai întîi copilul celeilalte. Aceştia căutau să treacă lliă să dea bună ziua. Dar cînd, să zicem, Nununuţă Augus- Bta punea capul în pămînt şi iuţea pasul, învăţătorul Pan- Brescu îi tăia calea şi o întreba:

Cum te cheamă pe tine?

■ — Pe mine mă cheamă Nununuţă Augustina. jg.
— în ce clasă eşti?
B — Sînt în clasa a treia.
B^ — Şi pe cine ai învăţător?
B — Pe domnul învăţător Nununuţă.
B — Pe domnul învăţător Nununuţă? se mira Dandu l'miţurescu. Şi aşa te învaţă dumnealui, să treci fără să dai hună ziua?
B O trăgea de urechi şi îi dădea două palme.
B Aproape la fel se petreceau lucrurile şi cînd şcolarul ¡Panţurescu Savu trecea prin dreptul familiei Nununuţă f&ită să dea bună ziua.
B — Cine eşti tu? tuna Nununuţă cu voce groasă. (învă- ţllorul Nununuţă era mic, slab, cu o frunte palidă şi adîncă, «•imanent transpirată, şi-şi îngroşa glasul — dar numai în fkt[a] dopiilor — pentru că îi plăceau cărţile cu mistere.)
B Copilului, cînd îl auzea, de teamă i se făcea somn, i se jpârca că s-a făcut noapte.
■ Răspundea subţire, pierit:

B — Panţurescu Savu.
M —■ Aşa te învaţă la şcoală să răspunzi? Răspunde întreg! B — Pe mine mă cheamă Panţurescu Savu.
B — în ce clasă eşti tu?

— Eu sînt în clasa a doua.
— Şi cine e învăţător la clasa a doua?
— Doamna învăţătoare Panţurescu.
— Răspunde întreg!

Şi după ce băiatul dădea răspunsul întreg:

— Aşa! Şi ce te învaţă doamna Panţurescu să faci cîfl te întîlneşti cu cineva pe drum?

Urmau palmele.

Apoi copiii se întîlneau între ei şi cînd se zăreau îşi ştel geau lacrimile şi se priveau pe furiş, cu stimă şi curiozitate.

Dar acum ei se măriseră, erau plecaţi la alte şcoli şi s întîlneau numai familiile cam în dreptul punţii Savului,

Pînă acum cîţiva ani, familia Panţurescu făcuse în fiecarl vară cerere de transfer în satul Model, unde locuia, dar nicio« dată cererea nu fusese aprobată. Aceasta pentru că învăţă« toarea Susana Nununuţă fusese şi se mai păstrase o femeii frumoasă şi putea convinge uşor pe inspectori de dreptatea el,

Ea îl iubise odată, foarte demult, pe Dandu, dar tatăl acestuia, un ţăran mare şi dîrz (care, şi el, oprit să ia pe cea care fusese mama lui Dandu, o iubise pe aceasta într-o noaptlj într-un pod de fînar pînă rupseseră grinzile şi căzuseră amin* doi în ieslea din grajdul vitelor şi pe urmă părinţii ei nu sa mai împotriviseră şi el o luase) îl bătuse de-l zvîntase pa Dandu şi-i spusese că lui să nu-i aducă *rugină* în casă. Susaiul avusese de tînără o frumuseţe istovită, ochii îi erau negri, părul negru, pielea neagră, dar de un negru domol, şi poate că tocmai datorită acestei potoliri, acestei lipse de aprinde«! re, frumuseţea ei năucea aici, în satul de munte.

Cine ştie cum o fi spus atunci bătrînul Panţurescu euvînt ul *rugină* şi cum o fi căzut el la urechile lui Dandu, pentru c& acesta povestea că simţise un gust de cocleală în gură şi nu se mai putuse uita la Susana.

Aceasta îl întîlnise — de fapt făcuse rost — pe învăţă«

torul Nununuţă, sărac, supus şi mic — la el toate era micii!

ţi capul, şi mîinile, şi ochii, mai ales ochii, se căsătorise cu $1, îl adusese la ea acasă în satul Rest şi-l stăpînea. El nu se pnpotrivea niciodată preţului cu care Susana, la început B| să se răzbune pe Dandu, apoi din obişnuinţă, mijlocea ca firerea acestuia să fie respinsă ani după ani, în fiecare toam-
"A
HI Dar dacă cineva i-ar fi şoptit Susanei că prin îndîrjirea M face un bine, un mare bine familiei Panţurescu, ea n-ar ■crezut. Sau dacă ar fi crezut, nu se ştie ce s-ar fi întîmplat

H: Pentru că aşteptarea transferului peste rîu alungase, în Innulia Panţurescu, încruntările şi ocrotise pînă acum —
[t'înd ele erau nelalocul lor, erau ticuri — gingăşiile. Era o [luferinţă mică cu care ei se alintau şi care le prelungise încor- Sdltrea timidă în faţa lucrurilor şi oamenilor şi gîndul că le

Iniprind numai o parte. Şi îşi făgăduiau — tot ca în tinereţe B» să se' întoarcă odată asupra fiecărei întîmplări, s-o adîn- jească şi s-o trăiască definitiv. Odată, cînd ei aveau să fie împliniţi.

I Şi timpul acesta sosise neprevăzut şi nedorit.

W Pînă acum cinci ani, Susana Nununuţă le împiedicase I trunsferul prin cunoştinţa cu inspectorul Voicilă, care ţinea I pltt de piuit la ea, încît îmbătrînise şi nu se însurase nicioda-
[(A. Dar Voicilă fusese înlocuit de mult, iar familia Panţu-
(Inicu, obosită de atîtea neizbînzi, nu mai făcea cerere încă IMin anii cînd Voicilă mai era inspector.
B În vara aceasta însă, învăţătoarea Panţurescu, pentru (A li rămăsese un timp gol între sfîrşitul cumpărătorilor în şi plecatul acasă, trecuse pe la secţie şi mai făcuse o I purere.

K — lntllnire tîrzie

I

Peste cîteva luni Dandu Panţurescu a fost chemat i| judeţ şi-a fost anunţat că i s-a aprobat, lui şi soţiei, transl rul, din satul Rest în satul Model.

•

După ce luă decizia de transfer, învăţătorul simţi 1 trebuie să se gîndească la lucruri ştiute, numai la ceva ştiţi şi să uite ceva. Mergea pe stradă cîţiva zeci de metri, aţx»| se oprea încruntat. Stătea cîteva clipe pe loc, apoi pornea» Distanţa de un kilometru şi ceva pînă la staţia de R.A.T.A, | o străbătu aproape într-o oră. Luă bilet şi se aşează pe un scaun din spate, cu toate că erau locuri şi în faţă. Aici zdruncină* turile erau mai puternice şi, printr-o crăpătură aflată lîngă picioarele învăţătorului, intra praf. Dar învăţătorul nu observi! şi nu simţea nimic şi pe drum aţipi de cîteva ori.

La intrarea în sat, şoferul încetini motorul, scoase mini pe fereastră, apucă şapca unui om de pe drum aflat lîngă maşină, scuipă de trei ori în ea şi apoi i-o aşează pe cap,

Cînd celălalt începu să mormăie, supărat, ceva, şoferul îl ameninţă:

— Căzutule, să taci, că-ţi iau bagajul!

Acesta fugi înspăimîntat şi oamenii din maşină începură] să rîdă.

învăţătorul nu mai putu să se simtă ca pînă acum la faţa unor întîmplări care-l supărau — neputincios, neîmpli* nit, şi din cauza asta să se înduioşeze niţel de el însuşi. **So** simţi obligat să fie puternic, să protesteze, ridică mîna ca să spună mînios ceva, dar peste o clipă braţul îi căzu moale şi din mîneca hainei ieşi o dîră de praf. Se îndîrji, aruncă iar palma înainte şi spuse:

— Asta e lipsă de... e măgărie. Asta nu se face! ,

Dar vorbi încet, îneît de-abia îl auziră cîţiva care-l prk viră miraţi. Maşina opri curînd în staţie şi el coborî iutei
B Pe drum fu oprit de Căzutul care-l întrebă speriat şi HllbSit dacă maşina se duce cu adevărat să-i ia bagajul.

El avea trei geamantane jerpelite de piele pe care le

ţinea |R podul caselor părăsite din sat. mutîndu-le din timp în timp dintr-un loc într-altul. Geamantanele erau goale. Mai ftvca şi trei rînduri de haine pe care le ţinea îngropate într-o Hpdă, undeva la marginea satului, lîngă o grămadă de băligar. || În zilele de lucru umbla cu nişte haine rupte, căpătate, ¡pr sărbătorile îmbrăca toate cele trei rînduri de haine, bune, BlBe unele peste altele, se ducea la biserică şi apoi se plimba (•» şosea, uitîndu-se mîndru şi ursuz la oameni. De fiecare ■fttă cînd intra o maşină în comună, el se speria crezînd că K venit să-i ia geamantanele. Şi se temea nu atît pentru ele, ■tt pentru faptul că i se descoperă şiretlicul — că ţine geman- Enncle goale într-un loc, iar hainele le are în alt loc. Căzutul Kştepta încordat răspunsul învăţătorului, dar acesta privi lltnp mult în ochii albaştri şi limpezi ai nebunului fără să Ipimă nimic. Acesta se sperie şi fugi.

■ învăţătorul mai stătu cîtva timp pe loc şi apoi porni ţl el. Cauza pentru care nu-i răspunsese nebunului era aceasta. K Una din cele mai mari desfătări ale lui Dandu Panţu- fesiii era aceea ca fiecărui om pe care-l cunoştea, întîlnindu-l, fttnmte de a începe vorba, să-i desfacă în părţi felul de a fi, j|,.fiecărei întîmplări să-i afle punctul de pornire, să meargă *fm* firul ei, şi după ce-o despica să-i refacă rotunjimea şi s-o rt(f<v.e undeva printre lucrurile de care era fericit că le înţe- I'Ti'

Bf» De fiecare dată cînd păţea ceva deosebit, învăţătorul îşi ■fpjwpccta înţelegerile. Dar niciodată nu i se păruse că le isto- ţWşle. Bănuia dinapoia lucrurilor ştiute nişte înlănţuiri care aţflbuiau să aibă multă frumuseţe. Acum cînd se transferase H|§e împlinise, aştepta ca în spatele înţelegerii asupra viclesugului nebunului să i se dezvăluie înlănţuirea ultimă şi ■pmccătoare pe care o aştepta de atîţia ani.

Dar nu-l cutreieră nici un fior şi el porni înainte, învinuia* du-se că s-a înşelat şi, totodată, învinuind pe cineva, n-af fi putut spune pe cine, că l-a înşelat.

Ajunse în dreptul casei lui Nel Popescu. Acesta fuse* de mult, cu peste zece ani în urmă, elevul lui Dandu Panţa*

rescu. în timpul şcolii, cu toate insistenţele, nu voise să cînto, deşi avusese cea mai frumoasă voce dintre băieţi. Fusese III» copil cam greoi, cam gras şi stîngaci — băieţii la jocuri! lor rîdeau de el şi el se speria că, dacă ar fi cîntat, ar fi fos trecut „la fete", „la muieri".

Apoi cînd băiatul împlinise optsprezece ani, lucrînd la batoză, şi înfigînd un snop mai adînc, dinţii măcinătoruli îi apucaseră o mînă şi i-o smulsese din umăr.

După ce rămăsese ciung, Nel Popescu începuse să cîntej învăţătorul se opri în dreptul casei lui şi-şi recapitulil înţelegerea asupra băiatului: el nu cîntase cît timp era copil, pentru că-i fusese ruşine, şi acum, cînd se mărise şi trebuii să-i fie şi mai ruşine, cînta fiindcă era ciung.

Dar nu mai află nici o plăcere în acest gînd. Merse mal departe, întristat că trecuse pe lîngă ceva ocrotit şi dezmiea dat ani la rînd şi care nu voia să-şi arate recunoştinţa. 1 Se întoarse şi-l strigă pe Nel Popescu la poartă. El veni şi învăţătorul îl privi cîtva timp, căutînd la înfăţişarea lut ceva aşteptat şi meritat. Dar se îndepărtă repede fără să i spună nimic băiatului.

Apropiindu-se de casă, trecu prin dreptul Floarei lui Ghică al Savei. Aceasta — ştia Dandu — era o femeie cărei» îi plăcea să-şi facă publică viaţa de familie. Ultima intim* plare, pe care o povestea la toată lumea, era aceasta: 4 în lunea după ce făcuse nunta fetei, ea plecase pînă la cooperativă să ia ceva. La întoarcere îl prinsese pe bărl batu-său cu cuscra, cu mama ginerelui. Floarea pretindea că cei doi avuseseră în lipsa ei următoarea discuţie îflj faţa butoiului cu ţuică:

- Hai noroc, cuscră! săltase Ghică ceaşca.
- Noroc, cuscre! ciocnise femeia.
- Cam trecut băiatu' gineri-meu.
- Las' că nici fata nu e vruna...
- De, de ce să zic...

Acu’ ei cu ale lor, noi cu... Hai noroc!

Hai!

B — Ce mama Ana oi fi avînd, zisese cuscra după un timp, ip de la o vreme mă ia cu nişte vîjîiri la ceafă...
» — Păi de unde pînă unde?...
B — De, de, de. Acu' şi văduvă, fără bărbat de-o groază $1 ani.
im Mai băuseră — zicea Floarea — o sumă de ceşti şi pe ■H&ă Ghică scăpase mina acolo. Cînd se întorsese ea de B cooperativă şi-i prinsese, ei îşi trăseseră ţoala peste cap. fpoarea nu le-a zis nimic, a întors o oală de la gura sobei I fl ti ieşit afară. Nu le-a pomenit nimic nici în zilele în care au lipit şi cu cuscra s-a certat mai tîrziu pentru altceva. Pentru BH furase un bulgăre de sare de pe sala casei. Şi nici pentru B — îşi continuă învăţătorul gîndul — nu s-ar fi certat, f jir aşa e obiceiul: dacă nu te cerţi pentru sarea furată, ÎS mor vitele care au lins din ea.
^■Dar gîndul desfăşurat nu numai că nu-i plăcu învăţăto- Hlitil, dar îl găsi fără noimă, fără nici un dumnezeu. Un

HC.Snd ajunse în dreptul casei îl prinse din urmă un băiat acesta îi fusese cîndva elev. îi spuse gîfîind, sufocîn- fptic de bucurie, ceva din care învăţătorul alese că el, cu BMe că e tînăr că e cel mai tînăr, fusese pus şef de echipă ti nioperativă. Şi brigada lui ieşise prima, iar el fusese |BRmd la judeţ, unde i se spusese că o să plece undeva într-o jtrft străină pentru schimb de experienţă. jj& 1 tăiatul vorbea, vorbea mereu, gîtuit , şi se vedea că nu-şi Pil c trăi veselia întreagă dacă nu molipseşte pe cineva de ea.

Dar învăţătorul nu putu s-o primească, se simţi bătrt şi obosit, îl privi vinovat pe celălalt şi intră în curte.

Şi acum, pentru prima dată, îl cutremură bănuiala c el se oprise la ceva care nu era nici prea înalt, nici prea jo*, Că viaţa o să curgă pe lîngă el, desfăşurînd lucruri mari ţ frumoase, dar ele aveau să curgă pe lîngă el pentru că simţi* rea şi înţelegerea lui nu le putea face mijlocii ca să le poall cuprinde. După ce trase poarta, privi casa şi lucrurile din curte cu ochi străini şi se duse la bucătăria de vară. Peşti puţin timp veni şi învăţătoarea. Ca de obicei, cînd unul plec a la oraş, începu socoteala banilor cheltuiţi.

Şapte sute — teracota; douăzeci lei — datorie Raţiu; tra lei — crema; cinci lei — oraş prăjituri; douăzeci lei — pingeli bătut; opt lei — ciorapi.

— Şi restul de douăzeci şi cinci? întrebă necruţătoari învăţătoarea.

— Restul? întrebă Dandu.

Şi pentru că nu putea să îndreptăţească patima lui pentru bretele de pantaloni — mai avea patru perechi şi mai cumpă* rase una — spuse:

— Ştii că ni s-a aprobat transferul la Model?

— Cum?

Dandu repetă.

Şi cu toate că era în toiul zilei, iar soarele era sus pe cer, amîndoi simţiră că li s-a făcut somn.

-
#

Bucurie

MAI ALES DUMINICILE DUPĂ-MASĂ, VARA •rau ceasurile cînd învăţătoarea Genoveva Panţurescu lua — «lupă. cum spunea ea însăşi — cunoştinţă de sine. Atunci stătea pe sală, pe patul scos afară, la răcoare. Din casă se auzea »înrăitul uşor al bărbatului, căruia îi plăcea să se odihnească înăuntru. învăţătoarea îşi aşeza capul între mîinile sprijinite pe pălimarul sălii şi asculta zumzetul jos şi

mărunt al »Hunelor intrînd şi ieşind din stupii puşi de-a lungul păli-

mărului şi măcăitul egal şi leneş al gîştelor dormind în nisi pul din curte. Stătea aşa şi privea puii mai mari de găini aţipind, cu gîtul întins pe pămînt, sub umbra mică a ardef lor din grădină şi se înveselea de micile întîmplări ale curţi cînd motanul care, trecînd în fugă spre bucătăria de vară speria curcile şi cloştile şi în cele din urmă se speria el însus de alarma lor şi se ascundea zbîrlit după o stivă de lemne învăţătoarea vedea şi asculta toate acestea şi se simţci cotropită ca în copilărie de o bucurie a faptelor mărunt < şi-i venea să tragă peste cap o cuvertură, să se cuibăreascl sub ea, să-şi ţină cîteva clipe răsuflarea şi să nu se gîndeasci la nimic. Pe urmă nu mai auzea şi nu mai privea ceea ce s< întîmpla în curte, ci era atentă la altceva care se ţesea uşo şi subţire ca un abur deasupra lor şi care însemna linişte temeinicie şi siguranţă. Mai ales siguranţă. Atunci ridici ochii spre plută, parcă cerînd o încuviinţare. Pentru că pluti asta înaltă şi argintie din faţa porţii hotăra — destrămîndu-l sau întărindu-l — sentimentul acesta de siguranţă şi trăinicie. Cu cîtva timp în urmă, tot în ceasurile cînd lua cunoş tinţă de sine, învăţătoarea îşi explicase de ce pluta din faţa porţii hotăra totul şi de ce ea îi însoţise întotdeauna neliniş tile şi mulţumirile. Pluta asta era cu puţin mai înaltă decît toţi copacii dimprejur. Se ridica mîndră şi argintie deasupra tuturor.

Uneori, în diuminicile de vară, pluta tremura neliniştită parcă de faptul că fiind mai înaltă trebuia să înfrunte singură palele de deasupra ale vînturilor de toamnă şi ale viscolelor de iarnă. Şi mîndria înspăimîntată a plutei îi amintea învăţătoarei de neliniştile ei de acum şi mai ales de cele din tinereţe. De timpul cînd, după ce terminase *Normala* şi se întorsese în sat, copiii celor bine înfipţi din comună, atunci cînd le dădea exerciţii de gramatică, citeau mai cu toţii propoziţii al căror subiect era *cărpător.* Aceasta era porecla în sat a lui taică-său, se zicea că el n-avusese niciodată la masă

9 mămăligă cu care să acopere întreg cărpătorul. Avusese şi ik. de la început, mîndria neliniştită a omului care merge Itt vîrful picioarelor, puţin săltat deasupra celorlalţi, dar Bre se teme de cineva care ar putea veni din spate sau illntr-o parte să-l apese pe umeri sau să-i dea brînci ca să-l ('©boare în rînd cu toţii. Şi nesiguranţa aceasta se prelungise chiar şi după ce se căsătorise cu un învăţător şi se mutase la (4 într-un sat din apropierea Coziei unde-şi întocmiseră o gbpodărie. O prelungiseră nenumăratele transferări şi suspendări fără motiv. Adică era unul: îşi vedeau doar de şcoală || gospodărie, nu se amestecau pe atunci în politică, pentru J > A îi înspăimînta. Şi partidele în vremea aceea, schimbîn- ilu-se des, schimbau şi învăţătorii cinstiţi care nu le sprijineau interesele. De asta, după-amiezele de duminică, atunci dud aluneca vîntul, tremurul neliniştit al plutei îi amintea de neliniştile din tinereţe.

•

...Alteori, tot în ceasurile acestea de duminică după-jitînz, nu era nici un pui de vînt. Frunzele rotunde şi neclintite ale plutei păreau nişte bănuţi de argint spînzuraţi cu o lloară de crengi. Atunci învăţătoarea Genoveva Panţu- u\s< u privea iar puii mari de găină aţipiţi cu gîtul întins pe pilinînt, sub umbra mică a ardeilor, şi asculta zumzetul io» şi adormitor al albinelor ieşind şi intrînd în stupi. Privea , şi neclintirea plutei şi era năpădită de o bucurie a statorni- • iei, aurie şi moale ca mierea, şi se povîrnea în patul de pe Ml&. însă, înainte de a pune capul pe pernă, se ţinea un pic tu vîrful coatelor, alunga cu dreapta o muscă inexistentă de pe frunte şi bîiguia cu voce răguşită, adormită: „Cine poate garanta... Nu garantează nimeni... niciodată nu poţi să fii HBr"... Şi-şi trecea iar palma peste frunte, prinzînd parcă intre degete şi aruncînd bucuria aceasta a siguranţei pe care o simţise, şi pe urmă adormea.

Genoveva Panţurescu se învăţase de mult să nu-şi a găsească bucuriile întregi. Se deprinsese să şi le chibzuiasi Ele nu mai erau lăsate — deprindere veche, venită din zb ciumul şi neliniştile care o măcinau zilnic altădată — să, năpustească de-a dreptul asupra ei. Erau oprite, fără mot acum, undeva departe, poate la poartă, poate şi mai depar şi acolo erau otrăvite cu puţină neîncredere prevăzătoal Abia pe urmă erau primite. E drept că aşa bucuriile nu r aveau răsucirile ameţitoare din tinereţe, care te făceau uiţi totul, dar pe de altă parte, dacă ele se dovedeau înşe toare sau după ce ele treceau, nu mai urmau nici prăbuşii dureroase de atunci.

De pildă; acum doi ani 'cînd fiu-său intrase la Agi nomie la facultate. Băiatul, Savu, terminase o şcoală mei pomicolă într-un orăşel al judeţului şi fusese repartizat tehnician la cooperativă. învăţătoarea însăşi spunea ceh lalţi învăţători, cînd aceştia se mîndreau cu copiii lor ajui ingineri sau doctori, că Savu face un stagiu de trei ani, du care i se dă dreptul să meargă la facultate. După trei a băiatul dăduse admiterea şi reuşise. învăţătoarei îi păr? bine, cum să nu-i pară, doar îşi pusese atîtea nădejdi în ast dar se şi îndoise puţin, ca, dacă bucuria ar fi înşelat-i faptul să n-o găsească nepregătită ca altădată.

— De, mamă, îi spusese copilul. Eu ştiu. Paşte iarba* j care o cunoşti. Tu de preparat ai fi bine preparat, dar aco o fi orarul greu. Dacă rămîi pe la jumătate... Aici aveai leafă bunişoară şi erai şi acasă...

Sau cînd venea băiatul în vacanţă. în dimineaţa duj ce-i sosise copilul se ducea la un vecin să-i taie [un pui i găină. (Băiatul era milos, nu tăia.) Vecinul, după ce dăd cu toporul, îi spunea:

— Te văz mai înseninată, doamnă. (Oamenii îi spunei cum apucaseră mai demult la şcoală — *doamnă.)* Ţi-a vei

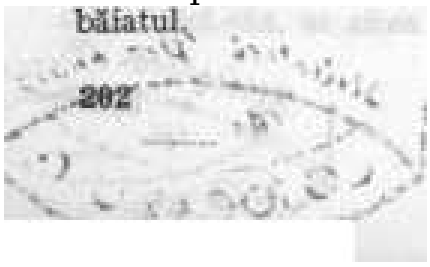

■

wŞi învăţătoarea răspundea:

— Mi-a venit, Mite, mi-a venit, dar ce, parcă asta e bucuri» H Sta doar vreo două săptămîni, că trebuie să se ducă)ft practică. Nici n-apuci bine să vezi dacă obrazul îi e la fel Şttm i-l ştii, şi pleacă.

|| Kra fericită, dar dacă în fiecare clipă a acestei fericiri ţtHma o picătură din durerea despărţirii, despărţirea îi era | pl uşor de îndurat.

P Aşa îşi chibzuia învăţătoarea Genoveva Panţurescu bucu-

P S-a petrecut însă în primăvara aceasta o întîmplare după p?e a pierdut obiceiul de a şi le chibzui. A fost aşa:

9r învăţătoarea suferea de reumatism. Făcuse cerere încă rf« ci iarnă la grupa sindicală să i se dea unul din locuri **Im** o staţiune. Spre primăvară i s-a spus că biletul s-a dat Altuia. învăţătoarea s-a dus la secţia judeţeană de învăţă-mtnt cu toate certificatele de boală, însă cei de acolo au ridi- Cttl din umeri: astea le rezolvă grupa sindicală de la centrul şcolar. Atunci Genoveva Panţurescu, ambiţionată, făcuse iMrcre de pensionare. Mai avea cîţiva ani pînă să iasă obişnuit la pensie, dar dat fiind dosarul medical... Şi cererea fusese iprobată. Asta o întărîtase şi mai mult: şi ai judeţului ar fi Hlbuit să-şi dea seama că, dacă ceruse ce ceruse, asta o făcea ainlru că era pornită împotriva grupei. Dar Manea, şeful pcţici, care atunci arăta obosit sau poate supărat, răsfoise tliull dosarul, citise cererea, o aşezase deasupra dovezilor <M>(spusese, parcă gîndindu-se în altă parte, că el crede că o «lt ne aprobe. Genoveva Panţurescu ieşise afară pe coridor, j|| băgase într-un colţ unde erau aşezate, alături, jos pe podea; I scuipătoare cu nisip şi o glastră cu flori şi-i scăpase să plîngă dS necaz. A mai domolit-o faptul că pînă la urmă grupa ilîldicală i-a dat locul la staţiune. După trei săptămîni, cînd l>u întors de la

■

Sovata, pentru că mai era un timp] bun

ca de obicei pe la secţie. Uitase de povestea cu pensionarea şi cînd Manea, acum mai într-ale lui, o întîmpină gălăgios cui „Oho, pensionara noastră", i se făcu ruşine de toată poves tea de atunci. Lăsă iar o cerere, arătînd că după tratamentu medical se simte: „aptă de a presta eforturi în munca şco Iară"... Manea îi spusese că asta depinde şi de alţii. înainte de a pleca, învăţătoarea rugase pe o nepoată a ei, Mărioara Lămbescu, care era inspectoare şi lucra la secţie, ca, atunc^ cînd vine avizul, să-i trimită o telegramă la cooperativa agricolă din sat. Ea nu mai putea veni pînă la judeţ — satu] era departe. Şi acuma, uite, venise duminica în care se ţinea serbarea de sfîrşit de an şi nu primise nici un răspuns.

în duminica aceea de sfîrşit de iunie, familia Panţurescu s-a sculat cum se scula de obicei. în faţă se vedea dealul Pelinului despicînd în două razele soarelui nesăltat, de dinii* neaţă. Se vedea, pentru că vara dormeau cu uşile deschise,

Deşteptările familiei Panţurescu nu erau dureroase, nu retezau somnul sau visele şi în bucuria aceasta a lor se păs* trase tipicul deşteptărilor din tinereţe. Mai întîi se trezea învăţătoarea, care spunea privind âcele deşteptătorului C.F.R, şi razele soarelui:

— Hai, măi băiete, ce facem?

Asta nu însemna neapărat că trebuiau să se scoale, dar dacă bărbatu-său are vreo treabă anume de făcut, să-şi amintească şi să se îmbrace. învăţătorul nu răspundea nimic, mormăia ceva şi se răsucea într-o rînă. Urma un timp scurt în care „cloceau"-, cum zicea învăţătoarea. Aţipeau şi se trezeau cu vreo treabă a zilei în cap şi pe urmă iar aţipeau. Apoi tot ea:

— Ce facem, Dandule, ne sculăm? (Peste zi, din cauza unei jene neînţelese, nu-şi ziceau niciodată pe nume, sau dacă trebuiau neapărat să se cheme îşi spuneau ca toţi din sat: „bărbate", „femeie".) Acum se trezeau de-a binelea, dar nu-şi vorbeau şi nu se sculau: îşi lăsau unul altuia timp să

Spargă aburul care înconjura chipurile şi întîmplările din Visele ¿nopţii. Apoi învăţătoarea, devenită brusc gospodină, ipunea privind acele ceasului care arăta şase şi jumătate: *m*
—Aoleo, e şi treizeci! Scoală-te. Avem o groază de ¿treburi.
‚f Şi se sculau.
B Omul se apuca de treburile de bărbat: potolea vitele şi Bpt lemnele, iar femeia făcea mîncarea de dimineaţă şi o punea pe cea de prînz pe plită. Pe urmă dădea la păsări, jpnd învăţătorul, întorcîndu-se de la vite (grajdul era în fundul curţii), trecea pe lîngă nevastă-sa ocupată cu orătănii-

îi spunea de parcă ea n-ar fi ştiut:

W — Vezi că trebuie să mergem la şcoală. Dă mai repede.

El era şi director şi rămăsese în primul rînd om al şcolii. |e ducea în casă şi punea la punct cataloagele sau răspundea li corespondenţă. După ce isprăvea se uita la nevastă-sa fire tot nu terminase cu păsările şi exclama supărat, adre- «indu-se cuiva nevăzut:

ti — Te pomeneşti că tocmai azi vine inspecţia şi ea uite-o CUm se moşmondeşte. Şi o întreba calm, cu toată seriozi-jltea: Măi femeie, tu mai mergi la şcoală?

Pe urmă intra iar înăuntru, îşi punea hainele de clasă, §§tt cataloagele şi se oprea pe pragul scării de piatră cu ceasul cure arăta aproape şapte şi jumătate în mînă, şi spunea: ||»
— Eu am plecat! Zicea doar atît, scurt „eu am plecat", «ft nevastă-sa să înţeleagă supărarea lui, pentru întîrzierea el, într-o mie de cuvinte nespuse. Se ducea pînă la podişcă, nucii; mai stătea de vorbă cu oameni plecaţi la treburi, aşteptînd să fie chemat la masă de nevastă-sa, care, ştia «!, nu prea se sinchisea de toate îndemnurile şi supărările ■ea ale lui. Mîncau şi plecau împreună. Ajungeau întotdeauna la timp — şcoala era aproape.

Iv În dimineaţa aceea de sfîrşit de iunie, tot tipicul acesta ■pleşteptării şi al plecării la şcoală s-a desfăşurat exact ca şi în alte dăţi. Ba poate mai mult. Şi unul şi altul se stră«

duiau voit să se petreacă întocmai, pentru ca faptul venit pe neaşteptate, şi cam prosteşte, al ultimei zile de şcoalj a învăţătoarei, să n-aibă importanţa pe care o cerea şi ma ales să nu-i încurce şi să nu ştie ce să-şi spună. A lipsit totuşi *i* singura parte. Atunci cînd învăţătorul a spus supărat: „Ei am plecat", nevastă-sa nu l-a mai chemat la masă şi nic el n-a aşteptat şi a pornit-o singur la şcoală. Puţin mai tîr ziu a plecat şi învăţătoarea. A fost un fel de înţelegeri nerostită. Dacă mergeau împreună ar fi trebuit neapărat să vorbească de pensionare şi pentru aceasta se cereai vorbe mari de care se despărţiseră din tinereţe şi se temeai sau se ruşinau să le folosească acum.

Cînd învăţătoarea sosi la şcoală, clasa şi coridorul erau pline dg oameni. Mirosea a flori de cîmp şi a lămîiţl de la coroniţele pe care şi le făcuseră şcolarii. Curînd începu şi serbarea. Mai întîi poeziile recitate de copii cu ochii lipiţi de un tablou al lui Tudor Yladimirescu de pe peretele din faţă.., Apoi corurile dirijate de învăţătoare cu gesturi moi, obosite, Mai urmă o scenetă după care se trase cortina făcută din cear< ceaiuri, înaintea ei fu aşezată o catedră şi directorul citi situaţia şcolară. Apoi, fără nici un fel de trecere, el începu:

— Tovarăşi şi tovarăşe, dragi săteni. Azi e o zi deosebită pentru dumneavoastră. Aţi văzut roadele muncii copiilor de un an de zile. Dar e o zi deosebită şi pentru şcoală, Tovarăşa învăţătoare Genoveva Panţurescu, care vreme da atîţia ani a muncit în mijlocul dumneavoastră, astăzi...

Mai vorbi un timp. învăţătoarea stătea în dosul cortinei şi-l asculta. Nu-i plăcea cum vorbea bărbatul său. în faţi oamenilor avea o demnitate neînsufleţită, obrajii îi deveneau parcă făcuţi din lemn şi vorbele căde au cumva sălcii, parei tocate încetişor de un ciocănel de lemn într-o seîndură,

Deodată se pomeni singură în faţa sălii. Luată de gîndurl nici nu observase cînd au fugit copiii dimprejurul ei de pe

Icenă şi aici cînd şi cine desfăcuse cortina. A urmat o încremenire încurcată pentru toţi. învăţătoarea trăgea în jos

(Wnecile jachetei de lînă tigaie şi zîmbea. îşi dădea seama cfi ora un zîmbet silit şi nelalocul lui, dar zîmbea pentru a-şL ţine încordaţi muşchii fetei. Se temea că dacă i-ar destinde ar Jgbucni în plîns. îi venea să facă şi temenele, cum fac copiii după ce termină de spus poeziile. Pînă la urmă le şi făcu. Ura ca şi cam în toţi anii de muncă nu făcuse decît să recite 0 poezie lungă şi acum se înclina, aşteptînd aplauzele. Dar #u aplaudă nimeni. Oamenii tuşeau încurcaţi şi-şi potriveau mintenele, de parcă tocmai acum ar fi observat că alunecaseră Ipe spate. Femeile făceau, fără rost, noduri peste noduri, tub bărbie, cu capetele tulpanelor. Noroc că se înfiinţa pe teenă Mituş a lui Ghică Neguţ, cu un buchet de flori în imînă. El spuse întinzîndu-i-1:

If — Ca uneia care v-aţi muncit pentru şcoala noastrăj

Aici vocea i se stinse, înecată de bătăile din palme ale oamenilor. învăţătoarea, fără să-şi dea bine seama ce face, începu să-l sărute pe Mituş pe amîndoi obrajii. Mituş îi fusese elev, terminase şcoala primară cu vreo zece ani în urmă. în şcoală se pricepuse la lucrul manual. Acum era ¡■factorist în cooperativă şi nu se ştie de la ce fabrică luase |0 sirenă, o pusese la tractor şi fluiera ora fixă în sat. Ultima lui ispravă, de care se vorbea, era că făcuse un aparat care funcţiona cu ţuică. Dar despre asta nu se ştiau prea multe ţi nici el nu vorbea. Poate ceva nu mergea încă bine.

După ce totul se termină, învăţătoarea ieşi în curte. ■ Bărbatu-său îi spuse că el mai stă un pic, să se ducă sim gură acasă. învăţătoarea plecă. Ajunsă acasă, se aşează pe patul scos pe sală, se descâlţă şi trase o cuvertură pe deasu- pru. Nu putea dormi. îl auzi pe bărbatu-său intrînd în curte. Acesta se duse mai întîi la bucătăria de vară, unde stătu un timp, apoi veni pe sală, puse mîinile pe marginea patului şi spuse, pentru că ştia că nevastă-sa nu doarme:

— Eu mă duc pînă la soru-mea peste rîu. N-am văzut-o de

mult şi mi-e cam dor de ea.

învăţătoarea nu-i răspunse nimic, dar se suci nemulţu- mită în aşternut. îi vorbise încet, ca unei bolnave.

Se mai zvîrcoli în pat pînă auzi păcănitul bicicletei lui Mituş. Acesta avea o bicicletă căreia îi pusese un motoraş s aşezat pe portbagaj şi, cine ştie de ce, îi vopsise ghidonul în galben. Duminicile umbla cu bicicleta fără rost în sus şi-n jos, şi — ce fudulie o fi văzut el în asta — îşi punea după ureche un creion galben cu gumă la capăt. După puţin timp, ! auzi poarta zgîlţîindu-se. îl văzu pe Mituş şi acesta-i spuse să se ducă pînă la gospodărie, la tovarăşa Puiu, care are să-i J spună ceva. Apoi el se întoarse şi încălecă pe bicicleta pe care 1 o rezemase de un dud din zona şoselei fără să-i oprească 1 motorul. Dacă-l oprea, nu-l putea porni uşor. învăţătoarea nu terminase cu încălţatul cînd în curte intră alergînd băiatul lui Petre Odrişcă, elev în clasa a IlI-a. Copilul îi spuse, sufocîndu-se, că l-a trimis taică-său... la cooperativă... o 1 scrisoare mai veche... să funcţioneze la clasele unu-patru. îi zvîcneau obrajii şi ochii i se aprinseră şi se măriseră de] ţi-era teamă să nu sară din căsuţele lor. învăţătoarea începu 1 să bănuiască de ce e vorba şi o apucă un tremur al mîinilor ¡de nu mai nimerea ochiurile pantofilor. îl chemă pe copil în casă să-i dea nişte dulceaţă de prune de vară şi nu-l mustră I cînd el pătă tişlaifărul cinat de pe faţa de masă. îi mîngîia absentă creştetul, cu părul tuns scurt, şi simţea cum încet, încet o potopeşte o bucurie mare, cum nu mai avusese de 1 mult. Avu ca de obicei pornirea de a chibzui, de a opri din 1 ea un stoc de siguranţă, dar simţi că bucuria de acum era] aşa de rotundă şi mare, încît n-o poate prinde şi măsura, ca să vadă ce e sigur şi ce e nesigur în ea. îşi spuse atunci că azi n-avea cine să-i dea telegrama şi că toată potriveala

aceasta avea în ea ceva de necrezut. Găsi insa zeci de posibilităţi datorită cărora totul putea ii adevărat şi bucuria, (periată o clipă, i se întoarse. Dar parcă nu întreagă. în timp ce ie căznea să se încalţe şi la celălalt picior, pe la poartă mai trecură o sumă de oameni care-i spuseră să se ducă la coope- | fativă. Unii erau de aici, din cătunul Nucetului, care începea din faţa casei învăţătoarei. Alţii erau din sat, de la vale, şi după ce băteau la poartă se duceau puţin timp la deal şi pe urmă se-ntorceau. învăţătoarea îşi dădu seama că aceştia veniseră încoa' numai ca s-o anunţe pe ea, şi faptul acesta ti întoarse din nou bucuria, acum întreagă, şi nu mai simţi | ffjevoia să şi-o chibzuiască.

I începu, cine ştie de ce, să-şi schimbe hainele.

I * Pe drum, spre cooperativă, se mai întîlni cu cîţiva care ţinură şi ei să-i spună vestea. Se duse la biroul unde erau | | telefoanele şi Puiu, telefonista, cînd o văzu, se ridică încurca- [1] tă în picioare, muşcîndu-şi buza de jos. învăţătoarea se aştepta [Sil ceva rău, la o spulberare a tot ce o însufleţise, nu dădu I t drumul la clanţa uşii, se rezemă în ea şi începu să citească lozinca de pe peretele din faţă, fără să audă ce-i spunea fata. O citi de cîteva ori, pe urmă o repetă în gînd, mişcîndu-şi buzele. Asta o linişti şi îndrăzni s-o întrebe pe telefonistă ce a spus. Fata repetă, tot încurcată, că telegrama fusese primită cu trei săptămîni înainte, într-o seară, că tocmai în seara aceea [»ti plecase în concediu şi în dîrdora plecării uitase să i-o mai [I trimită. Că azi, cînd se întorsese din concendiu şi oamenii [1 fi vorbiseră despre serbare şi pensionare, ea le spusese de I telegramă şi-l trimisese pe Mituş s-o cheme, mirîndu-se că [| n-aflase nimic de la secţie pînă acum.

pi. Şi-i întinse telegrama. învăţătoarea o luă, o citi, nu-i «puse nimic fetei şi ieşi, închizînd uşor, cu o încetineală / 4nefirească uşa. Pe drum răspundea scurt, fără să se oprească, Iu întrebările de o curiozitate bucuroasă a oamenilor.

Se opri doar cînd îi tăie calea Zînovia lui Tilă.

Aceasta puse palma la gură şi spuse cu o mirare fără rost:

— Taci că te văzui, domnişoară. Trecuşi pe la telefoane? Aşa? Atunci ştii... Că d-aia mă şi gîndeam... aşa, avezi! Să ne lase domnişoara noastră? Păi p-ăsta micu' cine-l mai învaţă carte?!

Zînovia fusese prietena de tinereţe a învăţătoarei (şi-i spunea şi acum *domnişoară).* însă nu mai vorbeau de cîţiva ani, de pe timpul înfiinţării cooperativei. Tocmai atunci, în preajma înfiinţării, Tilă primise o moştenire şi nici el, nici nevastă-sa nu voiau să intre. Se întîmplase că Tilă şi Zînovia picaseră tocmai în „sectorul" (cum zicea Dandu) celor pe care trebuia să-i lămurească învăţătoarea. Cînd se dusese la ea şi-i spusese ce şi cum, Zînovia îi închise poarta şi-i vorbise de peste gard că, dacă mai vine la ea cu vorbe d-astea, pune gura la cepul butoiului, se îmbată ca să prindă curaj şi o încaieră în mijlocul drumului. Şi dacă umblă să-l încînte pe Tilă, îi scoate vorbe, cu toate că e femeie bătrînă. Cînd se mai dusese o dată, Zînovia îi spusese aceleaşi lucruri, dar ţipînd de se strînsese lumea. Pînă la urmă intraseră şi ei după un an. însă de atunci învăţătoarea nu mai schimbase o vorbă cu Zînovia.

Şi acuma uite-cum vine — şi erau ani de cînd se ocoleau — şi-i spune veselă că aşa şi aşa, fără să se-ncurce. Ba, de fapt, se cam încurcase ea la ultimele vorbe cînd zisese că se gîn- dise ea „că n-o să ne lase domnişoara noastră", care aduceau a compliment ocolit, de parcă Zînovia tocmai atunci şi-ar fi amintit de ce fusese între ele. Dar nici asta n-o supără pe învăţătoare — îi aducea aminte de vicleniile de faţă ale Zîno- viei şi de tinereţe.

Privind faţa luminată a femeii, învăţătoarea îşi dădu seama de ce azi nu mai putuse să-şi chibzuiască bucuria. Nu mai era a ei, era a oamenilor. Adică era tot a ei, dar se rezema în alţii. Şi ea se bucura acum de bucuria celorlalţi.

Pomi mai departe, pe drum, aşternînd încet pe pămînt talpa piciorului. Nu doar ca să vadă dacă o mai j unghia reumatismul. N-o mai j unghia. Dar mergea aşa pentru că ceea ce simţea acum se potrivea cu mersul liniştit cu talpa piciorului aşternută întreagă, încet şi sigur pe pămînt. Cînd ajunse acasă, se opri un timp în faţa plutei. Tremura ca şi în alte dăţi, înspăimîntată de faptul că se înălţa cu puţin deasupra copacilor dimprejur. Neliniştea plutei îi aminti iar de nesiguranţa ei de altădată, nesiguranţa omului săltat puţin în vîrful picioarelor deasupra celorlalţi.

I se făcu milă de plută, ca de un om pe care-l părăseşti, neajutorat, şi-i unse nişte locuri unde coaja îi era roasă de un berbec înfometat.

întrerupere

VJL AMILIA MERDENELE ERA O FAMILIE ÎNTRE-ruptă. A spus-o cel dintîi Tudor Dindelegan, dar cum el e ocupat acum cu altceva, am să lămuresc eu ce este cu familia aceasta şi ce a vrut Tudor Dindelegan să spună.

Familia Merdenele stă sus pe culmea Grohotişului şi miroase a capre. Şi pe drum, jos, după ce coboară de pe culme, toţi ai casei miros la fel. Asta pentru că sînt cinci şi trăiesc din laptele a patru capre şi din pensia bătrînului, a lui Iancu Merdenele.

K lancu avea pensie, pentru că fusese ani, zeci de ani, funcs ţionar al comunei şi nu pentru că —aşa cum credeau cei mai mulţi — îi lipsea un picior. Piciorul îl pierduse din cauza unei bube. El ocolea întotdeauna oamenii necunoscuţi. Aceş- tia, neştiutori, îl întrebau în ce război şi-a lăsat piciorul şi lui îi venea greu să spună că n-a fost vorba decît de o bubă.

•

p lancu făcuse o şcoală de meserii într-un sat din vale şi la o petrecere cu poporenii, un prefect îl văzuse cuviincios şi cumpătat şi-l adusese la primărie. Aici lucrase corect şi spe- rios pînă la pensionare. Cînd încă nu împlinise douăzeci şi opt de ani, fusese ochit de Şalga Mosorel, fata frumoasă şi falnică ft unor proprietari de munţi. Ea fusese legănată numai în I >ine şi răsfăţ. Pleca uneori cu lunile la Rîmnic, la Piteşti sau Bucureşti, burduşită de bani şi îmbrăcată în costume naţionale strălucitoare. Acolo petrecea cum şi cu cine vrea şi nimeni n-o întreba cum petrecea şi arunca banii pentru că Întoarsă acasă, în munţi, era tăcută, tristă şi răutăcioasă, fj; Şalga se speriase din senin că ar putea rămîne fată bătrînă, ,»«' năpustise la lancu, îl ademenise lesne şi-l luase sus în munţi la ea. Fotografia de nuntă îi înfăţişa astfel: el, subţire, Înalt şi slab, cu o privire cinstită şi îndărătnică, dar puţin iperiată, îmbrăcat cu un veston negru încheiat sever la gît. Mai avea nişte pantaloni albi de şai cam scurţi, pentru că ttu-i acopereau gleznele, şi era încălţat cu nişte pantofi cam ■¡Kăţivi, cu botul ridicat niţel în sus. Ea era îmbrăcată într-un ¡fOitum naţional scăpărător, cu fluturaşi de aur pe ie, surî- isfnd toată, parcă topită de veselie, frumoasă şi împlinită, **S|IM** la hotarul dintre împlinire şi oboseală şi moliciune, pri- Hindu-l pe el cu nişte ochi luminoşi şi

aprinşi. Poate din Ricina aprinderii ţi se părea uneori că ochii ei îl neglijează *Ut* lancu şi se uită peste umărul lui la cine ştie cine.

După ce s-au luat, neastîmpărurile Şalgăi s-au mai urmat o vreme puţină şi pe urmă ea a început să se strîngă pe lîngă casă. A mirat faptul că Merdenele, intrat printre proprietari de munţi şi devenit proprietar de munţi, continua să lucreze la primărie. Şi pe măsură ce Şalga se astîmpăra, el devenea şi mai sfios şi mai cumsecade. (Deşi cîţiva — care putuseră — observaseră la el o resemnare ironică. Uneori cînd vorbea el îşi lipea vîrful limbii de una din măselele din stînga şi avea un zîmbet pieziş, sau îşi sugea amîndouă buzele deodată, şi prin aceasta îşi alcătuia o faţă foarte înţelegătoare şi îngăduitoare pentru tot ce vedea şi asculta).

Nimeni nu bănuia că Şalga îl ispitise şi-l copleşise prin trufie, şi acum cînd trufia ei începuse să nu mai plutească peste toată lumea şi se oprise, împuţinată, numai la el, Iancu Merdenele se întristase şi devenise un ironic cuviincios, înţe- ept şi resemnat.

Ei avuseseră trei copii: un băiat — Didiţă — şi două fete: Mieluţa şi Anghelina.

Pe Didiţă îl dăduseră la un liceu comercial din Piteşti. Dar acestuia nu-i ardea de carte şi se pomeneau cu el acasă în mijlocul iernii, vînăt de frig, fără palton (îlvînduse) şi fără nici un ban, pentru că îi cheltuise cine ştie cum.

Judecăţile aspre dar abia mormăite ale lui Iancu se loveau de împotrivirea tăioasă a Şalgăi care le risipea. Ea îşi apăra copilul — semăna în partea ei — îl corcolea, îl îmbrăca din nou şi-i dădea bani de gazdă, de taxe şi de diferite cheltuieli. Şi-l ducea iar la şcoală. Lucrurile se repetau însă şi după trei ani, în care

Didiţă nu trecuse nici o clasă, nu-l mai trimiseră. L-au ţinut acasă şi l-au făcut dezinfector comunal.

Pe urmă el se însurase cu o moaşă, avusese cu ea doi copii şi după cîţiva ani nevastă-se murise. Rămas cu seringile, cu cîteva lucruri aflate de la moaşă şi cu ce mai ştie el, Didiţă începuse să facă pe agentul sanitar în comună. Cum umbla mai mult beat, dădea mereu celor care-l întrebau despre

1 beteşugul vreunui dobitoc un singur diagnostic: „Vezica urinară e pe cale să dispară“- şi făcea injecţii anapoda.

I ; Oamenii încetaseră să-l mai caute, în comună venise un ţ veterinar adevărat, pe care Didiţă îl reclama săptămînal pentru tot felul de fleacuri. El explica — în anii noştri — nereuşita lui prin originea socială. începuse să facă regulat plîngeri la judeţ şi la Bucureşti, apoi iar la judeţ şi la Bucureşti, arătînd că nu mai poate profesa din cauza originii lui „nesănătoase"-. Mai arăta că el nu e vinovat de asta pentru că de părinţi s-a izolat de mult şi nu s-a lăsat „nici momit, nici molipsit" de ei. Dar, aşa cum şi trebuia, plîngerile lui, de “ care Şalga ştia — ea îi cumpăra şi plicuri, şi timbre, şi hîrtie 11 — rămîneau fără urmări.

I Vînduse aproape tot din casă şi rămăsese cu un pat, două ţoale, o masă, un scaun şi cîteva crătiţi şi oale. De mîncat, mînca peste drum, la bătrîni, şi întotdeauna se alegea cu mai mult decît ceilalţi datorită următorului procedeu: i se puneau în faţă strachina cu lapte şi bucata de mămăligă. El mînca | laptele, de mămăligă abia se atingea şi pe urmă constata mirat şi supărat ca şi cum ar fi fost tras pe sfoară:

— Mi s-a terminat laptele şi mai am mămăligă.

I se mai turna lapte. Termina la repezeală mămăliga şi mai cerea pentru că mai avea lapte. Ceilalţi nu crîşneau, pentru că ştiau slăbiciunea Şalgăi pentru el.

Avea o grădină cu cîţiva pruni şi cea mai mare distracţie £ **a** lui — de fapt şi singurul eveniment la felului cum trăia — era toamna, după ce făcea ţuica. Atunci îşi îmbăta găinile. Lua cîţiva pumni de boabe de porumb, le ţinea în ţuică pînă **cînd** se umflau bine, şi pe urmă le dădea la păsări. (Se ştie că păsărilor, ca să aibă carnea fragedă, înainte de a le tăia, li se **dă** băutură). Didiţă, beat şi el, se uita la cele şapte găini ale lui cum ţopăiau, se legănau şi cotcodăceau. Şi-l lovea o duioşie moale pentru el şi pentru ele: uite-le, sărăcuţele, mitite- ■ telele, cum se zbat şi se văicăresc crezînd precis că el le-a

îmbătat ca să le taie şi lui nici nu-i trece prin cap aşa ceva, că om mai cumsecade ca el este greu să mai găseşti azi pe lumea asta, dar cine să priceapă asta! Lua găinile în braţe, le alinta, le arunca în sus, le prindea, pînă cînd curtea întreagă se umplea de fulgi şi el rămînea în mijloc ţeapăn, ca o statuie de bunătate şi duioşie, care, ocolită de penele şi pufu care pluteau împrejur, părea gata-gata, din clipă în clipă, să se înalţe sus, la cer.

Spunea peste tot că el e bolnav şi nu munceşte, pentru că suferă de inimă, iar aceasta o explica prin aceea că după ce stă jos şi se ridică în picioare simte un fel de ameţeli, sîn- gele i se repede la cap şi inima îi bate m ai tare.

Didiţă avea doi copii: o fată, care fusese înfiată de bă- trîni şi un băiat care urma acum la o şcoală de meserii, aceeaşi la care învăţase şi bătrînul Merdenele, dar acum schimbată. Schimbată începînd cu clădirea.

e

Tudor Dindelegan, instructorul U.T.C. al comunei, începuse „transformarea" lui Didiţă discutînd despre viteză.

A... şi nici nu trebuie uitat faptul că Didiţă şi Dindelegan erau prieteni din copilărie. Pe urmă se despărţiseră, Tudor plecase din sat, lucrase în mai multe locuri, apoi intrase în- tr-o şcoală de activişti şi pe urmă se întorsese instructor aici în sat.

Ceea ce îi legase atunci în copilărie era o ruşine pe care n-o puteau uita nici acum cînd erau oameni mari. Era într-o toamnă — ei aveau opt-nouă ani şi vedeau de vite pe cîmp. (Dindelegan care era orfan vedea pentru haine şi mîncare de vitele unuia Banu, un bătrîn chior, care avea două maşini de treierat).

Porumbii se uscaseră şi, trecînd printre ei, foile îţi loveau şi tăiau faţa, usturau, şi ei făcuseră o întrecere de durere.

Pierde şi întoarce vitele celuilalt cel care, străbătîndu-şi în fugă postaţa de porumb, rămîne cu obrazul mai netăiat de foi. Ir Şi-au ales postaţele şi alerga fiecare pe-a lui, pînă cînd Dindelegan se oprise. Pe linia lui o găsise pe fata lui Măcinic adormită. Fata era mare, avea vreo douăzeci de ani şi dormea cu genunchii ridicaţi, iar fusta se retrăsese destul de mult. Dindelegan îl chemase pe Didiţă să vadă şi el. Acesta venise, Ite

uitaseră împreună ţepeni, şi li se făcuse ruşine la amîndoi pentru că se uită... Dacă nu erau amîndoi poate că nu li se : făcea. Dindelegan risipise ruşinea prin cuvîntul „încetişor" Iii arătase lui Didiţă gura întredeschisă a fetei şi-l întrebase: Ir — O auzi cum sforăie?
Bi. — Cum? izbucnise Didiţă zgomotos ca să scape de stîn- jenire.
p — în-ce-ti-şor, îi venise lui Dindelegan în cap, şi cuvîntul acesta moale şi legănat îi năucise pe amîndoi mai mult decît înfăţişarea fetei dezgolite.

I Ei erau învăţaţi doar cu vorbe tari, scurte şi necîntate.

•

1: Deci Dindelegan începuse „transformarea" lui Didiţă cliscutînd despre viteză. Au vorbit despre şoferi, despre tractorişti, despre motociclişti şi au ajuns la încheierea că acestora le vine foarte uşor s-o ducă, pentru că datorită vitezei, clipa, minutul dinainte nu mai apasă momentul în care se află. Nu şi-l mai amintesc amănunţit şi asta poate să fie şi bine, poate să fie şi rău, dar oricum e mai uşor aşa. iţ — Omul trebuie să aibă uitări, uitări de care pe urmă dă-şi aducă aminte, chiar aşa i-a spus Tudor Dindelegan. Altfel e greu să trăieşti. Şi celor mai mulţi dintre oameni le place munca pentru uitare, nu uitarea, altceva, nu ştiu filei eu cum să zic, poate tot pentru uitarea minutului dinain- pta minutului în care se află. Pe urmă îţi aduci aminte şi de Minutul pe care ţi se pare că l-ai uitat. Da' asta e că ţi-l aduci aminte cu plăcere, uşor. D-asta — încheiase Tudor — cel mai lesne le vine ăstora legaţi de viteză.

Pe urmă Dindelegan îl convinsese pe Didiţă că el trăieşte foarte greu din pricina holii, îl compătimise pentru boală, împrăştiind chiar şi ultimele îndoieli ale lui Didiţă asupra ei.

— îţi e aproape de nesuportat, spusese Tudor, fără să clipească a rîs.

Şi-i mai spusese că trebuie să stea tot timpul liniştit şi de asta tot ce i s-a întîmplat, adică nu ce i s-a întîmplat, pentru că lui Didiţă nu i se întîmpla nimic, dar ce-i trece prin minte într-un anumit moment îl urmăreşte şi-l sîcîie mereu, pentru că nu poate uita.

Pe urmă Dindelegan îl invitase să facă o baie la gîrlă, la Lacul Popii.

Ieşit din apă după vreo jumătate de ceas, Didiţă scăpăra şi se îneca de veselie şi sprinteneală. Dindelegan l-a întrebat că este că dacă nu-şi aduce aminte *imediat* e mai uşor? Este? i-a mai spus.

Şi s-au înţeles că Didiţă să fie factor poştal în sat. Iordan, factorul de pînă acum, se îmbolnăvise rău de ficat şi-şi îndeplinea serviciul stînd pe o bancă sub un dud în faţa cooperativei şi împărţind scrisorile la drumeţi sau la cei care veneau aici să cumpere cîte ceva.

Dindelegan îl ajută pe Didiţă să-şi cumpere o bicicletă şi încet, acestuia începu să-i placă să alerge, să-i placă viteza, munca şi meseria.

Acum se ducea din ce în ce mai rar să mănînce peste drum, la bătrîni. Aici se adunau împrejurul mesei Iancu, Şalga, cele două fete — Mieluţa şi Anghelia. Şi Cornelia, fetiţa lui Didiţă. Stăteau împrejurul mesei şi de obicei, înainte de a începe să mănînce, Merdenele îşi privea familia.

Anghelina era voinică şi albă, avea sprîncenele albe, părul de pe mîini şi de pe picioare alb. Şi de unde venise albul aces- ⌊ta nimeni nu ştia.

B; Cu trei ani în urmă sosise în sat un tînăr care spusese bi e de la A.D.A.S. şi fusese cazat la Merdenele. Aici acest biiat a stat cîteva luni şi a început să se atingă de Anghelina. *f:* Cei bătrîni vedeau bine apropierile dintre ei, pentru că Anghelina în sat era uitată de toţi băieţii. Cînd a venit toamna i-au cumpărat un palton lui Aurel — aşa îl chema pe biiat. Peste cîteva zile acesta a dispărut. Anghelina, bănuind că el e la Rîmnic, a plecat şi l-a găsit în gară fără palton. Il vînduse. Ca şi altădată, Didiţă. I-a dat din nou bani din Htrînsurile ei. Aurel şi-a mai luat un palton nou şi s-a întors cu ea acasă. A mai stat pe culmea Grohotişului vreo zece zile şi pe urmă a dispărut din nou şi nimeni nu i-a mai putut lua turma.

§ Anghelinei a început să i se albească şi părul de pe cap Işi suspina tot mai des — pe măsură ce timpul trecea — după Aurel. Şi atunci era alcătuită toată numai din albeţe şi suspine. Dar dintre toţi ai casei ea era singura care muncea: vedea de capre, le mulgea, fierbea mămăliga sau prăjea turtă, ■i Şi Mieluţa... O, Mieluţa care roagă pe oricine întîlneşte pe drum să vină acasă la ei, la familia Merdenele, şi să spună F fcă a văzut cum baticul sau mărgelele sau orice lucru pe care şi-l cumpărase ea singură a fost cumpărat de viitorul ei adora- por... (Chiar aşa zicea, ea, viitorul ei adorator.)

Iм, Şi trecătorul se îndupleca, venea şi spunea că da, aşa F'#, iar familia Merdenele rămînea încîntată. Doar Anghelina fugea afară şi mai plîngea o dată şi pentru soră-sa. i Mieluţa fuese măritată, adică nu fusese măritată, dar făcuse nunta acum cinci ani cu un învăţător. Pe atunci acesta lucra lu o şcoală din Şendruleşti, depărtare de vreo douăzeci şi ninci de kilometri de culmea Grohotişului. Şalga se împotrivise de la început căsătoriei — spunea că nu-şi dă fata după pnul care nu e de sămînţă. Pînă la urmă Şalga se mai îmblîna nise — fata o ameninţase că fuge de acasă dacă n-o lasă să M mărite — dar pusese condiţia ca ginerele să-şi lase serviciul şi să vie să muncească la pogoanele din vale.

(Pe atunci nu se înfiinţase cooperativa şi Merdenele avea nouă pogoane arabile jos, în vatra satului.) Ginerele spusese că la muncit pogoanele el n-o să vie în nici un caz, dar că o să încerce să se transfere.

Se făcuse nunta şi aproape de miezul nopţii, mirele şi mireasa se duseseră în camera lor, camera bună, din faţă. Abia apucaseră să se dezbrace şi să se culce plini de curiozitate, că uşa odăii s-a deschis şi a intrat Şalga. O apucaseră iar dracii că fata ei se duce după unul care nu e de neam şi nici nu lucrează aici ca să-i sprijine pe toţi. O să agonisească numai pentru el şi Mieluţa.

— Mîine nu te mai duci acolo! poruncise ea.

— Mîine nu, dar poimîine trebuie să fiu, răspunsese băiatul din pat, răsucindu-se încurcat.

— Atunci de fată nu te atingi!

încrucişase braţele pe piept şi începuse să se plimbe de la un cap la altul al odăii fără să scoată o vorbă.

A trecut un ceas în care cei doi miri o priviseră ţepeni pe Şalga cu ochii mari, ruşinaţi. în cameră se auzeau doar paşii Şalgăi şi respiraţiile lor. Pe urmă s-a mai auzit plînsul Mieluţei, dar ea n-a putut plînge mult şi arunca maică-şi priviri umede şi rugătoare.

A mai trecut încă un ceas, pe urmă mirele a aruncat pă» tura, a sărit din pat şi a început să se îmbrace. A ieşit fără să spună nimic şi pe la familia Merdenele n-a mai călcat niciodată.

Peste vreun an s-a transferat aici în comună. S-a însurat şi are o casă care pică la piciorul culmii Gronotişului. Şi-a cumpărat un patefon şi cîteodată, în serile liniştite, sunetele lui urcă pînă sus, pe culme. Cînd le aude, Mieluţa oftează pînă cînd îi sar nasturii de la ie. Nasturii care-i cad din cauza aceasta îi pune într-o cutiuţă colorată. în locul lor coase alţii — noi.

P Ea e mai totdeauna liniştită şi tăcută, stă în odaia ei şi
H soră-şi şi zace pînă la prînz sau coase, iar cînd apare printre MI casei, în ochii ei se vede îngrijorarea, aproape spaima de a nu izbucni cu răutăţi asupra tuturor. Cînd nu se mai poate înfrîna, dispare cu zilele şi lucrează la o fermă din vale, la Clrpenişi. Cu o parte din banii cîştigaţi îşi cumpără nimicuri şI spune printr-un trecător că sînt de la viitorul ei adorator. **Şir** restul de bani îi doseşte cine ştie pentru ce. Pe urmă Începe iar să zacă pînă nu mai poate.

■ Cu maică-sa vorbeşte scurt, peste umăr şi în silă.

Era în ziua din ajunul tîrgului de Sfîntu Ilie, care se ţinea Cărpenişi. Familia Merdenele se adunase la prînz, pentru masă, în baraca de vară.

w lancu, bătrînul, şedea într-un colţ sub un coşuleţ cu ieminţe de dovleac pe care le cojea. Ca să le dea lui Ghică Turlea la teasc — să scoată ulei. La plită era Anghelina care fcesteca mămăliga şi cu ochii se uita la colarezul din lapte de capră să nu dea în foc.

H Tot lîngă plită şedea Şalga, care rupea cîte o ţigară Naţională în două, apoi jumătate o risipea într-o foiţă de jurnal, Şl încropea ţigara pe are o aprindea la jarul din gura sobei ¡p 0 fuma. Cînd o fuma îşi arunca piciorul stîng, înfăşurat în molton, peste celălalt, şi lăsa falnic capul înconjurat de roto- loalele de fum, pe spate.

| Atît, aşezarea aceasta mai rămăsese din Şalga de altă- tiuiă, Şalga de-ai lui Mosorel.

K- Ea călcase odată, era o primăvară, într-un ciob de geam. Piciorul i se umflase, se dusese la Piteşti la spital, se vinde- **S#M>** la repezeală, dar, întoarsă acasă, spusese c-o mai doare şi ■pbuie să-l ţie în molton. N-o mai durea, nu mai avea nimic, |br îl ţinea aşa, ca să semene niţel cu piciorul de lemn al lui Jitie u. Urmărea să mai îndulcească privirile duşmănoase, de

o duşmănie resemnată şi obosită, pe care i le arunca de la o vreme Iancu, din a cărui pensie trăiau.

•

într-o margine, pe un pat îngust de fier, vopsit în alb, se răsfăţa cu faţa în sus Cornelia, fata înfiată a lui Didiţă. Ea avea petrecută pe după gît o sforicică de care erau prinse două turte dulci pe care le alinta. .

Mieluţa, pe cînd se întorcea după dispariţiile ei, îi aducea fetei un şirag de turte dulci pe care erau desenaţi ursuleţii iepuraşi sau altceva. Fetei îi plăceau tot aşa de mult turtele dulci pe cît îi plăceau chipurile de pe ele şi de asta le sugea cu plăcere şi tristeţe şi părere de rău. Dar întotdeauna mai păstra din ele şapte sau zece turte dulci, două sau trei — pentru figurile de pe ele. Acum ea mîngîia şi apăra de muşte cele două turte dulci de pe care chipurile de ursuleţi şi iepuraşi începuseră să se şteargă. De fapt, tot de muşte îşi apăra şi colţurile buzelor umezite de pofta reţinută de a mînca turtele.

Mieluţa şedea tăcută, cu mîinile în poală, în alt colţ. j Dintre toţi lipsea Didiţă, care de cînd era poştaş nu mai venea să ceară lapte pentru că mai era mămăligă şi mămăligă pentru că mai era lapte.

Mîncară.

După aceea Iancu îşi privi familia, ridică arătătorul în! sus, se uită spre nevastâ-sa şi spuse încordat şi cu un fel de disperare ca întotdeauna după masă:

— Vezi, Şalgo, cum toate ajung la vorba mea? (VorbaI lui n-o ştia nimeni, n-o spusese niciodată, dar aşa zicea mereu el.)

Mai stătu un timp liniştit şi iar ridică degetul:

— Şalgo, eu o să mă omor.

Şalga căscă, mai potrivi tutunul de Naţionale în foiţe şi spuse căscînd:

Hi— A ajuns ziua ca ceasul şi trece ca părerea.

H Iancu se ridică şi plecă. Toţi ştiau unde se duce. Se ducea la un ochi de apă, un izvor înconjurat de izmă broaştei. Izmă iceasta, al cărei miros se alcătuia dintr-o aromă aspră şi înviorătoare împletită cu una leneşă, lîncedă, de baltă şi broaşte, îl odihnea şi-l împăca întotdeauna pe bătrîn. Era LUI loc care-l întîmpina mereu cu o prietenie blîndă şi neputincioasă.

•

K>i începuse tîrgul de Sfîntul Ilie la Cărpenişi. Se ţinea pe 0 măgură şi la începutul urcuşului şi tîrgului era un chioşc de băuturi răcoritoare dinăuntrul căruia vînzătorul striga : Miere vînd, miere vînd! Nu e miere, nu mai vînd. p i Şi vindea.

în faţa acestui chioşc se afla altul deschis de reţeaua ■cală de comerţ şi vînzătorul de acolo striga şi el: ■r — Avem haine pentru bărbaţi, femei, copii şi tot felul de persoane.

Mai trebuie amintit un vînzător ambulant care stătea **fii o** tarabă şi vindea nişte mere, cam jigărite, mici şi pătate, pe care le recomanda neconvins şi obosit astfel: ■f — Luaţi contra foamei, luaţi mere contra foamei.

| Şi mai trebuie pomenit şi Şantaliu. Şantaliu stătea sus le tiribombă şi cînta din clarinetă. Avea un scăunaş aşezat » coloana ce susţinea leagănurile în care se dădeau băieţi şi «te. Arăta foarte mîndru şi fălos Şantaliu şi fala lui era Hfccurată doar de înfăţişarea şi faptele lui Paşavel care se 9umba călare prin tîrg. Acesta era un bătrîn de vreo 84—85 fjl uni, voinic, cu obrazul roşu şi rotund, cu mustăţi bogate. Inima lui, la fiecare tîrg, era să cumpere un car cu oale şi H urmă să spargă oalele cu măciuca. Tocmai isprăvise cu Hpe oalele şi acum străbătea tîrgul ţanţoş, călare.

în rest, totul era ca la orice tîrg — multe glume, multe ţipete şi multe culori.

Dar la amiază, pe la ora trei, s-a petrecut un fapt care i a răsturnat totul.

Un camion din Clarii-Vechi — venit aici cu zarzavaturi — era aşezat pe coama măgurii. Şoferul plecase în altă parte şi se întinsese la vorbă cu nişte cunoştinţe. Pe lîngă maşină roiau o mulţime de copii care cercetau unii farurile, alţii cauciucurile, alţii se băgau pe dedesubt să-i caute „inima". Copilul şoferului — un băiat de vreo şapte-opt ani — ca să se grozăvească, s-a urcat în cabină, a tras uşa după el, a început să învârtească volanul în stînga şi-n dreapta şi a claxonat de cîteva ori. Dar cum ceilalţi copii începuseră să-l privească fără curiozitate, plictisiţi, băiatul şoferului s-a uitat prin cabină să vadă ce mai e pe acolo, a văzut o cheiţă şi a răsucit-o. Era cheia de contact şi maşina aflată în pantă şi pusă în viteză a început să meargă domol şi tăcută la vale.

Unul din copiii aflaţi dedesbut să caute „inima"-maşinii a fost călcat de roţile din spate peste picioare şi schilodit, altul peste burtă şi omorît. Apoi camionul a dărîmat un chioşc cu îngheţată, în spatele căruia a găsit o bătrînă mică, uscată, pe care a călcat-o pe piept. Sinii uscaţi şi pieriţi da mult ai acesteia s-au umflat şi arătau ca sînii de fată maja,

A mai prăpădit şi un bătrîn, dar pe acesta nu rămăsese nici o urmă. S-ar fi putut ca să nici nu-l fi călcat — în învălmăşeala şi năuceala aceea nimeni nu mai putea observa nimic precis. Poate murise simplu, pentru că îi venise ceasul toci mai atunci. în timp ce el se zvîrcolea sufocîndu-se şi aruncÎn-B du-şi braţele şi picioarele în aer, un copil cu ochii albi şi mări™ de groază făcea ca apucat toate mişcările dinaintea morţi® pe care le făcea bătrînul. După ce omul se mai încordase gfl dată şi apoi se liniştise, un flăcău se desprinsese din cercul dM oameni dimprejur, se aplecase, ciocănise cu degetul arătăto®

fîtlejul moşneagului, apoi îşi ştersese mîinile pe pantaloni şi ; declarase: p — S-a dus!
I Un flăcău băut îl întrebase cu o veselie nepotrivită pe cel Care ciocănise gîtlejul:
B — Tu scăpaşi?
H Cineva îi dăduse un cot în burtă şi cel vesel nu mai spu-

I |esJ nimic.

■ Maşina cobora liniştit. Nu mai atinse pe nimeni, oamenii luziseră ţipetele şi se fereau, iar camionul cobora printr-un i roiîdor de costume naţionale. Mai dărîmă totuşi un chioşc ru băuturi şi mititei. Pe urmă ajunse la marginea şoselei, ptră cu roţile din faţă într-un şanţ şi se opri. Copilul şoferu- t |Ut a fost găsit întins pe canapeaua cabinei leşinat.
■I Ţipetele şi plînsetele femeilor şi bărbaţilor au fost tăiate I ţ| acoperite de glasul unui miliţian, care, urcat sus pe culme, IU atrigat anapoda — întîmplarea poate îl năucise şi pe el: I — Toată lumea trece dincolo de şosea. Chioşcurile rămîn I M| loc!
•

tn timp ce maşina cobora şi prăpădea, Mieluţa se afla în ##ttl.ilfă margine a tîrgului şi cinstea pe doi brigadieri silvici | ţi un contabil cu îngheţată.
| i’e urmă ea intră curioasă în cercurile care înconjurau pe ; Iii omorîţi sau schilodiţi. Cînd miliţianul a spus: „Toată f **Ipifla** trece dincolo de şosea, chioşcurile rămîn pe loc!“- şi ea | Ae«a dincolo, prin minte i s-a strecurat un gînd plăpînd — || cu a avut noroc şi n-a fost călcată. I-a fost ruşine de acest Iflp. s'a întristat pentru ea însăşi şi şi-a spus că la ce-i folo- norocul... Plecă apoi spre casă, spre Grohotiş, pînă BBji avea opt kilomteri ‘ de mers. Mergea singură şi făcea,

HH» Inttlnlre tirzie

degeaba, cu mîna şoferilor să oprească. Unii cărau pe ce loviţi, alţii nu transportau nimic, dar erau tulburaţi şi ni opreau. Aşa că Mieluţa merse singură pînă acasă. Pe drum i fost prinsă din urmă de contabilul Ionel. Ea l-a rugat p Ionel atunci cînd au ajuns în dreptul casei să urce puţin p Grohotiş şi să spună că tot ce cumpărase i-a fost oferit di adoratorul ei.

’ El a mers, a spus şi a coborît. Mieluţa a dat zece turti dulci fetei lui Didiţă şi pe urmă a început să povestească o s-a întîmplat la tîrg.

Şi-a isprăvit povestirea aşa:

— Eu dacă aş fi fost călcată, miliţienii şi-ar fi făcu un pat de braţe şi m-ar fi adus acasă pe palme. N-ar mai *i* chemat maşină.

Ianeu Merdenele, după ce a ascultat, tot a întrebat-oi

— Cu; atît ai rămas tu din toată grozăvia d-acolo? ?

Mieluţei i s-au albit ochii şi a spus tremurînd de supă'
rare, minţind: ■

— Cu atît, şi dacă, ce?

Nici ea nu ştia de ce minte. Pentru că cele întîmpla acolo o cutremurau şi acum.

. Şi a ieşit afară. .

în odaie s-a făcut tăcere cîtva timp. Pe urmă Mefdenel a ridicat, ca întotdeauna, arătătorul în sus:

— Vezi, Şalgo, cum toate ajung la vorba mea?

• Mai stătu puţin şi ieşi şi el. Se duse la ochiul de apă îri conjurat de izmă broaştei. La locul cared întîmpina cu o pric tenie blîndă şi neputincioasă.

I se făcu repledi silă de această legănare şi afnorţire j aroma dulceagă a iznlei şi coborî spre sat.

- Merse pînă în dreptul stejarului. Stejarul era un sfc din triunchiul neînchipuit de mare al unui stejar bătrîn i

Ira sute de; ani. Era gol pe dinăuntru, din el rămăsese ir scoarţa groasă şi era acoperit cu o poiată de şiţă.. Stejarul, acesta îi speria şi-i atrăgea pe capiii din casele apropiere,: deoarece cu vreo zece ani în urmă un copil se **¡tase** printr-o crăpătură â scoarţei şi spusese că acolo cresc jirne de cerb. Şi. toţi gopiii pînă la zece ani erau speriaţi jpf; cine ştie pentru ce — de ;aceste coarne nevăzute de cerb B ajunşi în dreptul stejarului, treceau pe partea cealaltă a Btlei şi-l priveau cu ochi arşi de curiozitate.

B După ce treceau de zece ani, nu se mai uitau la stejar şi ■ergeau nepăsători pe lîngă el cu gîndul în altă parte, la Be ştie ce.

B.'Ajuns în apropierea stejarului, Iancu Merdenele a auzit **Bte** împuşcături şi s-a oprit. (în apropiere era un ocol silvic **Binginerul** de aici îşi invitase nişte colegi de facultate aflaţi Bconcediu la o vînătoare.) împuşcăturile erau trase după **B iepure** care a ţîşnit dintr-un cîmp de lucemă.

B Tocmai atunci a trecut pe şosea un G.A.Z. Praful şi miro- | ul de benzină rămase în urma maşinii au ameţit iepurele şi H|ta a rămas buimac în zona şoselei.

II Merdenele, fără să ştie nici el de ce face asta, s-a apropiat, Blnlins bastonul de corn, cu care se ajuta, cu încovoietura BjUtite. Şi atunci s-a întîmplat potrivirea.

Iepurele, cu toate că e un animal ager şi îndemînatic, a **brut cu** gîtul în încovoietura de mînă a bastonului. Inima l< .iia, trupul i se umfla şi i se subţia în încovoietură. Şi el **hpu** să se odihnească acolo.

jMerdenele privi la început cu uimire şi duioşie la spaimele ■ftiştirile iepurelui. Peste cîteva clipe însă se simţi umilit, adică ? — Opt ingineri — aşa îi venise lui în cap, opt — urmăresc cu puştile un iepure şi dobitocul vine şi Bă prins, pentru că simţea că nu mai are scăpare, de el, ■erdenele, un şontorog, un infirm. Vine şi gîfîie în basto-

nul lui. Merdenele apropie încovoietura, prinse iepurele de urechi, îi dădu două palme peste bot şi-l aruncă.

Apoi azvîrli şi bastonul după el. Iepurele, trezit şi înviorat, izbucni la fugă în partea cealaltă a şoselei. Merdenele se duse şi el cu paşi iuţi să-şi ridice bastonul din ţărînă. îl ridică, pe urmă se întoarse cu paşi şi mai iuţi îndărăt. Auzea cum se apropie cei opt ingineri şi — ca nişte oameni necunoscuţi — l-ar fi putut întreba în ce război sau în ce întîmplare mare şi-a pierdut piciorul. Se grăbea pe culmea Grohotişului.

Ultima proprietate

După ce ne am trecut mai în urmă-
ln« «pu Apostu Neamţului — eu, Petre Tamburu, Aristotel, Hţtnudea, Matei 40 de centi, şi încă vreo cinci tot ca noi, (pneni mai cu strînsură, am cerut să facem toţi o echipă. Adunarea generală cînd ne-a primit—că toţi am intrat odată — | aprobat. A aprobat, da' pe cine crezi că a propus tovajttful Jantea, instructorul, să fie şef de echipă? Pe Oncică Şlldolun-Ciocoiu. Adunarea generală a aprobat şi asta, şi noi,

cîr-mîr, ani ridic âT palmele.'Ca'dacă,"am zis, eî'ău 3at-o p â lioastfă, rie-aufasat 4a un loc,--hai s-o dăm şi noi p-a lor, ca să nu ne risipească.

— Unde V-ar place? ne-a întrebat Costică, preşedintele.

— La zootehnic, am vrut noi (că ăştia şapte-opt cîţi am intrat atunci, mai la urmă, adusesem după noi tot atîtea vite cîte avea total cooperativa pînă am venit noi).

— La zootehnic?

— La zootehnic.

— Bine, la zootehnic, că tot cunoaşte'Oncică la vite.

Ăi din sală au rîs şi să-ţi spui de ce.

Tac-su al lui' Oncică — nu l-ai apucat — a fost cel mai prăpădit om din sat. Lumea îl poreclise în două feluri. O dată Pistolan — adică nu gol puşcă, puşca mai are un pat de lemn în care rod carii — gol — pistol — Pistolan, de pistol nu se atinge nimic; şi încă o dată — Ciocioiu. Asta în rîs, El, Ciocioiu ăl bătrîn, şedea într-o amărîtă de aciuială, doar de-o odaie, la marginea satului, lîngă lacul Bălţat, Acu' orice cetăţean, cînd pisica îi făta mai mulţi pisoi, or cînd căţeaua îi făta căţei, care-i ieşeau omului din socoî teală, venea cu ei, pînă nu le da ochii, şi-i arunca aici, în lac. Pistolan pîndea şi, după ce omul arunca pisoii sau căţeii, intra după ei în apă şi-i scotea. Peste un timp se prezenta mal ales la femeia omului:

— Mă lele, vezi că acu' o săptămînă ai aruncat nişte căţij în lac. Căţeaua i-a scos, noaptea, i-a alăptat şi acu' au tr^s la mine. Le-a dat ochii şi mie nu-mi vine să-mi. bat joc da suflet să-i înec. Vino de-i omoară.

■ Femeia, miloasă şi ea, dacă auzea că le-a dat ochii, n-(lăsa inima să-i omoare şi-l ruga pe Pistolan să-i ţină la el c-o să le aducă de mîncare.

El nu primea.resturi: cerea mălai şi carne bună. Cei car

aduceau resturi se pomeneau cu pisoii sau căţeii, după ca| aruncaţi în curte.
Şi el trăia din, mălaiul sau carnea aduse la căţei, la pisoi, cică fi-su, îşi făcuse o casă tot lîngă lac. Pînă a intra în peratiyă muncea cu ziua la unu', la alţii'. Da' cel mai mult tiga din tuns — în armată fusese frizer. O învăţase şi pe ică-sa să tundă şi duminicile, cînd era gloată şi nu dovedea, dea el pe-o parte a capului unuia şi mă-sa pe altă parte, ta era Oncică.
El era un zîmbet toată ziua, de dimineaţă pînă seara, şi **ea** într-o parte a gurii un dinte îmbrăcat care sclipea şi **se** părea că toată ziua e vesel. Fie că-l beşteleai, fie că-i cai lucruri care să-i placă, el îşi sălta buza şi rîdea înceţ, \tru el. Asta fiindcă punea la îndoială toate: nu credea că menii pot să;! aibă în ochi aşa buni ca să se bucure tare şi i **să-l** aibă oamenii în nume aşa de rău ca să se umbrească, toate le punea la îndoială.
I.a cîteva zile după ce adunarea l-a aprobat ca şef, eu m spus că este o curcă pestriţă care nu ştiu unde ouă. mi-a zis să-i bag nişte sare în tîrtiţă, s-o ţin închisă un ceas, ceas şi... la urmă să mă iau după ea, c-o să'se ducă aţă la li.
Să-l fi văzut ce s-a mirat cînd am făcut cum a zis el! T ntr-o noapte l-a trimis pe Mamudea în pădure cu o scroafă, iturâ de mistreţ, care nu-ţi făta — s-o tai — decît ai în pădure. Mamudea s-a dus şi Oncică iar a ridicat **inceneje,** şi a deschis gura de mirare.
A ai început să nu-i ieşim din vorbă de plăcere, **ca** să-l
L [1] cum se miră.
Pe urmă Oncică s-a schimbat»
<** Nea Bolbocea, fă o culme de pămînt pe la mijlocul dului între vaci.
p» Tovarăşe Tamburu, biberoanele viţeilor sînt cam

mur- , Spală-le şi . dumneata mai des.
- Aristotele, fă...

Nea Apostole, du-te...

El credea atîta că nu se poate să nu-l ascultăm, că noi îl şi ascultam. Ne plăcea cum credea el c-o să-l ascultăm, Da' ştii de ce ne plăcea? Stai, c-o să-ţi spun eu mai încolo ca să înţelegi mai lesne.

Peste vreo jumătate de an, poate mai mult, Oncică, după ce a văzut că nu-i mai ieşim din vorbă, ce crezi că a făcut? A început să fie *popular* cu noi.

Cînd a venit directiva să se mărească sectorul zootehnic şi judeţul a zis ca noi, cooperativa agricolă de producţie „Prietenia română-vietnameză", să apăsăm, mai mult pe prăsirea oilor, Oncică ne-a strîns în şedinţă.

— Ca orice cetăţean, a zis el, noi ştim că vita aduce mare folos omului. Acu' de ce mai ales de oiţă trebuie să ne ocupăm? Păi fiindcă oiţa ne dă lapte, ne dă lînă şi ne mai dă şi carne,

Şi l-a pus pe Aristotel să mai puie trei felinare în ţarcul oilor şi să aibă mai multă grijă pentru „traiul existent- al animalului.

După ce s-a asfaltat şoseaua din sat, toate echipele au ieşit la muncă voluntară să puie pomi pe zonă. Cînd a venit rîndul nostru, Oncică ne-a strîns şi ne-a explicaţi

— Constatînd că şoseaua s-a făcut bună, frumoasă, noi trebuie să ne gîndim ca şi marginile ei să fie bune, frumoase. D-asta o să punem azi pomi pe zonă.

Devenise popular cu noi şi ne lămurea tot, ca să pricepem.

Acuma, Mamudea a făcut şcoala de meserii la Şuiei şi se pricepe la picturi de te apucă mirarea. El face toate firmele din comună, anunţurile, crucile din cimitir, tot el le vopseşte şi le scrie; nevasta Tamburului a făcut un an la şcoala de menaj; Bolboceanu a fost şi el cîţiva ani

băiat de prăvălie la oraş. Eu am făcut aproape doi ani la un gimnaziu. Şi Oncică, el care e d-abia în clasa a şasea la fără frecvenţă, se găseşte să fie popular cu noi, să ne explice orice nimicuri.

Da’ nouă ne plăcea. Ştii de ce ne plăcea?

K Şi Apostu Neamţului mi-a spus că lor le plăcea, fiindcă toată bucata din viaţa lui Oncică, de la timpul cînd acesta **ie** mira că e ascultat şi pînă cînd se purta popular cu ei, o lucraseră ei, echipa.

B — Era un drept al nostru, mi-a spus el.

H Era, mi-a mai dat să înţeleg, ca şi cum el, Aristotel, Tamburu şi restul echipei ar fi agonisit un pogon în sufletul lui Oncică.

— Păi — mi-a mai spus Apostu — dacă a putut Oncică

I Ş*o încovoaie şi pe Floreta lui Bîlilea...

§" Asta, o ştii — frumoasă şi fudulă, primejdie mare... Urgie, ce mai...

0 tîrcoleau o sumă, şi ea nu se uita la unu'!

t Într-o dimineaţă vine Oncică şi ne spune că în seara [Ce trecuse le întîlnise pe şosea pe Floreta şi pe fata lui Gagu.

— Cînd ajungem în dreptul şcolii — povestea Oncică — Floreta îi spune la a lui Gagu:

— Tu parcă o apuci pe poteca spre Murta?

Ce, avea s-o apuce pe poteca a lui Gagu? Ocolea. Drumu'- Ihorii era mai drept. Floreta i-a zis aşa ca să rămîie ochi în ochi cu mine, se încredea Oncică.

Noi nu i-am spus că a lui Gagu se are cu Barbu din Murta, •ni zis că d-aia a îndemnat-o Floreta s-o ia p-alt drum ca să Mintie cu el.

Hp Oncică a crezut, a făcut-o şi pe Floreta să creadă că da, f» uită la el şi pîn'- la urmă ea s-a uitat şi s-au şi luat.

I Şi toată ziua — Oncică — vesel, iute şi popular.

Mergeai cu el pe vreo mirişte unde adunau pionierii

lpl< e.

® — Spicele strînse de ei vor deveni pîinea noastră de mîine, **IIP** explica, şi rotea palmele peste mirişte şi peste capul nostru.

Sau treceai printr-o blană de porumb:

Jk — Uite ce deşi sînt puşi! Păi vine d-acolo că nu se mai

Utile ca înainte — că raru' umple caru’. D-aia sînt deşi.

Cînd întîrzia la vreo şedinţă şi n-avea scaun, făcea semn la oameni să stea jos, că el poate sta şi în picioare. Ca şi cum s-ar fi înghesuit vreunul să-i dea scaunul.

Lumea nu pricepea, nu ştia ce e cu el, ştiam doar noi, dat nu spuneam la nimeni, ca să nu-l facem de rîs.

Şi să-l fi auzit cum vorbea. Mai mare dragul! Cînd fu cu hotărîrea să facem im parc, Oncică se scoală şi el la cuvîntl

— Cînd ascultai aci propunerea să facem un parc, eu* tovarăşul Oncică, repede m-am gîndit ca să punem şi duzi pentru viermii de mătase, că ei se hrănesc cu frunza de dudj Sînt buni ei teii, nu zic, casă stai sub ei, da' sa nu stai singur..,

Inimos şi cu cap, ce mai...

I s-a aprobat propunerea.

A fost ales deputat şi în consiliul pe comună. Cînd era pus în vreun prezidiu ne făcea semn şi rîdea la noi, echipa. Ne uitam şi noi la el ca la un drept. Noi îl crescusem, era pro* prietatea noastră.

Asta pînă alaltăieri. Beam asupra serii, toţi, echipa şi ni el, bere la bufet. Nu mai ştiu care-o dase. Beam şi intră p^ uşă Costică, preşedintele.

— Ce faci, mă Oncică ?

— Beau cu poporu', zise Oncică. Trebuie să mai bei şic,(poporul...

Şi ne bătu- pe umeri. Tamburu, Aristotel,. Bolboceanu Matei 40 de centi şi ăilalţi îşi lăsară sticlele pe jumătate ş ieşiră dugoşi afară.

Eu o răstorn p-a mea pîn' la ultimu', şi mă iau după ci

— Ce e, mă?

• — Păi nu văzuşi, ce eşti orbeţ? Tu faci om din el, şi el. ' Ăştia tot proprietari. Chiar în timpul cînd el, Oncică, s mira că nu-i ieşim,; din cuvînt, şi mai pe urmă cînd ne explici toate nimicurile şi era *popular* cu noi, ei se uitau la el tot d sus. Mai ţineau la avere. Cum să nu ţie, că ei o

moşteniseri

iNi munciseră! Xu ştiau cum e făxă.-T-â~meă eu mi-ărri în-Cropit-o, am cărat bolovani cu spinarea din rîu ʼca ¿ă-mi fac i ¡»să.. Păi ce-ar fi vrut ei...

B Cînd Oncică a fost propus să meargă doi ani la calificare •i s-au opus, că de ce să se ducă, să stea aici să ne conducă. Proprietari, cum îţi spusei. Ţineau să rămînă să se uite la el Cft la o proprietate.

B — Ne-a. lăsat, ne-a lăsat, oftă Apostu Neamţului. S-a dus, a luat-o înainte. Şi bine a făcut. Păi ce-ar fi vrut ei, să **Bм** aşa?

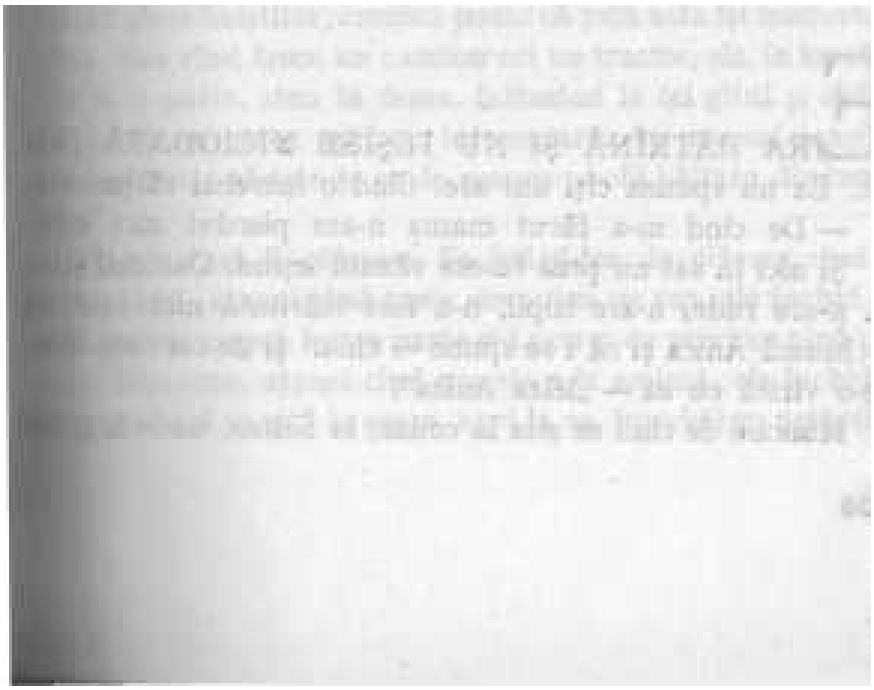

Drumul

JL-VRA **BĂTRÎNĂ ŞI NU IEŞISE NICIODATĂ DIN|**
sat. Ea nu spunea cîţi ani are. Cînd o întrebai răspundea: f
— De cînd m-a făcut mama n-am pierdut nici unult j Şi
nici în sat nu prea fusese văzută ieşind. Oamenii ştiadj că
n-are rude, n-are copii, n-a fost măritată niciodată, (o
cheamă Anica şi că i se spune — chiar şi de cei care
eratjfl de-o vîrstă cu ea — „lelea Anica"-.

Muncise de cînd se ştia la conac, la Seltea, unde îngrijişi

<!o păsări. După alungarea boierilor, rămăsese tot la conac. Aci era acum sediul fermei de stat. Ea avea în fundul curţii o odaie şi vedea de crescătoria de păsări.
K Trăise toată viaţa printre orătănii, avea despre fiecare C părere anume şi vorbea cu ele într-o limbă ciudată, alcătuită de ea,
K Despre găini, poate că îi erau foarte apropiate şi se împiedica de ele la fiecare pas, nu credea nimic, o lăsau nepăsă- toare. Şi-ar fi dat seama cît ţine la ele numai dacă i-ar fi lipsit, dar asta n-avea cum să se întîmple.

în fiecare an îşi alegea cîte un pui pe care-l răsfăţa, îl cleprindea să se ţină după ea, vorbea cu el despre celelalte păsări, iar noaptea îl culca la ea în odaie. Cînd se mărea îi dădea drumul.
R Curcile nu-i plăceau. Cînd sînt mici sînt plăpînde şi trebuie să le cocoloşeşti în toate chipurile, să le dai brînză proaspătă, piper, smîntînă, iar cînd se măresc au o mîndrie prostească. De aceea ea le privea cu dispreţ şi, poate pentru că Ului toate erau negre, le numea „halimane drăceşti'-.
■ Nici gîştele nu-i plăceau: erau gălăgioase, răutăcioase şi ¡¡proaste, Iar în purtarea lor era ceva necinstit şi obraznic. Ctiul le prinzi într-o postaţă de fasole pe care au forfecat-o, •lc, în loc să fugă cum fac găinile, rămîn pe loc sîsîind şi întind gîtul liniştitor, crezînd poate că prin asta îşi micşorează ■ina. Sau cînd trece un camion ori un tractor, ele, în loc să se *fjtuu* la o parte, stau în drum, întinzînd la fel gîtul şi sîsîind llfl parcă ar putea opri cu înfumurarea lor mersul maşinii, ■fu-i plăceau gîştele şi ea le numea „holii bălţate din lumea •ll>ă".

B Raţele însă îi plăceau. Se prăpădea de plăcere cînd le ptldca cum, atunci cînd trece un avion pe sus, ele închid un ■pehi, întorc capul într-o parte şi-l petrec cu privirea pînă dis- *ftuv.* Sau cum, atunci cînd soarele e la amiază, ele închid la *bl* un ochi şi se uită la soare, apoi la ea, întrebător, aşteptînd

să Îi se dea rrtîncăre. Şi raţele îi plăceau mai ales pentru că» din toate păsăriley ele aveau privirea cea mai veselă şi-şi păstrau această veselie şi după moarte. De cîte ori era tăiată o raţă, lelea Anica îi lua capul, îi desfăcea pleoapele şi> descoperind aceeaşi uimire blîndă şi voioasă în ochii ei, mîinile începeau să-i tremure de durere şi supărare, îşi' muşca buzele •adînc şi pleca bombănind. De asta, de cîte ori la începutul -anului se făcea planul fermei, ea se zbătea ca toate raţele să fie contractate, şi să nu se mai taie nici una în fermă.

Era bătrînă, trecuse în viaţa ei prin atîtea, încît. cînd cineva îi spuiiea cum şi de ce s-a îmbolnăvit unul, cum şi de ce a murit altul, avînd aerul că povesteşte ceva nemaipomenit, ea era gata să-i povestească o sumă de întîmplări asemănătoare, trăite de ea.

Ciudat era că, deşi datorită experienţei putea încadra tot,] -îşi păstrase un fel de a se uimi în faţa' celor mai neînsemnate lucruri.

O vedeai uneori, seara, căutînd ouăle de plod la luminai unei luminări. Şi deodată se întorcea spre cel care-i stătea în preajmă şi-hexpliea aplecîndu-şi capul într-o parte, îndoindu-şi j braţul de cot, pînă cînd palma ajungea la înălţimea umărului şi răsfirîndu-şi ¡degetele cu o mişcare înveselitor de copilă- ¡rească:

• .Vezi l hnneata? Are flacăra firavă că şi ea e subţire; dacă luminarea ar fi mai groasă, şi flacăra ar fi mai mare,

. Tocmai de aici, de lai această bucurie a descoperirilor, plecau şi necazurile ei. Pentru că încărunţise şi ea nu putea spune ce e bine şi ce e rău, nu avea o părere stabilită despre lucruri sau fapte. Fiecare întîmplare aducea cu alta pe cari o mai văzuse, dar din ea răsărea şi un colţ neştiut care âfîşia cenuşiul liniştitor al lipsei de noutate în care ea voia s-c •înfăşoare. Şi ea nu putea

osîndi sau încuviinţa nimic pînă la capăt, pentru-că toate erau noi şi ea rămînea în faţa lor lipsită de apărare.

■ De cîte ori vedea un trecător sau d combină sau o altă ■leşină a fermei, pe faţa ei se aşternea o înţelegere blîndă,
aproape rugătoare, prin care ea voia să spună că le încuviinţează maşinilor existenţa, dar în schimbul acestei încuviinţări cere-îndurare, vrea ca ele, maşinile, să nu-i mai dezvăluie..ceva nemaivăzut, care s-o tulbure. Că ea e bătrînă şi ■U mai poate, tulburările îi mănîncă şi nimicul de somn pe îare-l mai are şi-i dărîmă sănătatea.

■ Şi ea lua toate măsurile pentru a se apăra de nelinişti. *wfc* Cînd îi povesteai ceva într-adevăr nemaipomenit, ea »»culta ce asculta şi deodată clătina aprobator din cap şi ■punea:
I — Diferite lucruri...

■ ■Apoi te urmărea cu expresia feţei aşa de încordată, încît, deşi părea că-ţi soarbe fiecare cuvînt, îţi dădeai seama că nu Iţe maţ agcultă, nu mai vrea să te asculte.
Să-d fi[1] spus cele mai cumplite întîmplări, mai mult decît

K* _ păi, dar... diferite lucruri... — nu puteai scoate de la

»'Atunci cînd se afla în faţa unei împrejurări sau a. unui

B — Cit trăieşti, multe le vezi, multe le auzi, multe le pă- Bfti...

■Km neobişnuit ea se liniştea spunînd:

V Şi se depărta împăcată -şi demnă.
^■ Lumina electrică (ferma avea un dinam) o tulburase la piceput groaznic, pentru că n-o pricepea’ Stătuse seri de-a plinul în cabina Strungărăşului (acesta era electricianul

fer- **fflt'i,** dar pentru că lucrase la început la un strung şi era scund I spunea Strungăraşul), îl descususe cu binişonil, dar nu Hmise să dea meşteşugul luminii.
■ De aceea seara, de cîte ori răsucea comutatorul în odaia ■r »punea:

— Cît trăieşti multe vezi, multe le auzi.

Privea becul cu o uimire aşa de respectuoasă şi spunea cuvintele negreşit în fiecare seară cu un astfel de fior, încît ţi se părea că rosteşte o rugăciune.

Şi dacă, în loc de tractor spunea „trotor", iar pentru penicilină, contractare, şi altele, avea denumirile ei, de fiecare dată altele, care de care mai ciudate, n-o făcea aşa cum credeau cei mai mulţi, ca să provoace rîsul. Şi în rostirile ei nu era nici unda aceea de batjocură şi neîncredere niţel răutăcioasă a bătrînilor cînd vorbesc de lucruri noi şi pe care nu le mai înţeleg; vorbea aşa pentru a da să se înţeleagă că între ea şi ceea ce se vede şi se petrece acum în sat e o legătură anume, ascunsă, numai a ei.

Stima ei, plecată din prevedere, era o măsură de apărare pentru tot ce părea neobişnuit şi nou, mergea uneori atît de departe, încît chiar lucrurilor pe care cei mai mulţi le găseau fără noimă ea le afla rostul şi se împăca cu ele. Cînd Mişu lui Turbăţel, vizitiul fermei — „conducătorul-hipo", cum îşi zicea el de cînd îşi citise fişa de încadrare — spunea că într-o dimineaţă, la ora de gimnastică la radio, a văzut-o pe lea Anica făcînd exerciţii lîngă difuzorul din holul sediului, oa-l menii rîdeau şi o necăjeau pe bătrînă, cu toate că nu prea credeau ce spunea Turbăţel. Iar ea ridica din umeri, fără să adeverească sau să se împotrivească celor spuse de el. Totuşi s-ar putea să fie foarte adevărat. Ea, ascultînd vocea crainicei de la radio s-o fi mirat că de ce-o fi mai trebuind să te dez-l morţeşti dacă alergi toată ziua „hi-ncoa, hi-ncolo, după una, după alta". Dar dacă aşa s-a hotărît, trebuie că e ceva şi cu asta. Dar ce? întrebarea o fi tulburat-o şi lăsînd-o nedezlegată ar fi sîcîit-o toată ziua. Aşa că se apucase să-şi mişte oasele bătrîne cum poruncea difuzorul. Şi-şi aplica braţele şi capul pînă la pămînt, ca să

afle rostul exerciţiilor de dimineaţă sau să se împace cu ele, supunîndu-li-se.

B Odată venise la gospodărie un reporter de la ziarul judeţean. Era un băiat tînăr, cu nişte coşuri mărunte împrejurul Rasului. Ea îl văzuse de dimineaţă plimbîndu-se prin curte, vorbind stînjenit, roşind şi bălăbănindu-şi mîinile de parcă i*r fi vrut, cu mişcarea asta a lor, să risipească stînjenirea pe care o simţea aşezîndu-se între el şi cel cu care vorbea. Pe **la** amiaz' venise şi la ea, în curtea păsărilor, încurcîn- du-se printre orătănii şi ţinînd mîinile în părţi de parcă ar fi plutit. Cînd îl văzuse aşa neîndemînatic, lea Anichii i se păruse că băiatul o fi astfel pentru că nu-şi află rostul — toţi muncesc, numai el se plimbă cu un carneţel de la unul la altul, încurcîndu-i.

I Cînd el se apropiase, ea îl întîmpinase astfel:

■ — Ce umbli aşa împiedicat, maică? Las' că şi tălică ai O cădere. Scrii, eu mai aflu ce fac unii-alţii din lumea albă, «i citesc ce e mai pe la noi, ce vorbim noi... Ia stai acilea.

| Şi începuse să vorbească blînd cu el, vrute şi nevrute, văzute şi nevăzute.

Dar cel mai frumos era s-o fi văzut pe lea Anica atunci cînd amenința întunericul şi oamenii se întorceau de la muncă. Ea îi privea pe toţi, îşi aşternea capul pe umărul stîng şi opunea, alintîndu-i cu privirea:

Bu — Care cu „trotorul", care cu vitele, care cu ogrăzile... B Atunci obrazul ei încreţit se netezea şi se înfrumuseţa **de** fericire că toţi aveau un rost şi ea putea înţelege şi îngădui le est rost. Iar cel care se nimerea pe aproape şi-i privea faţa §ra năpădit şi el de fericire şi de bucurie pentru fiecare lucru ce cădea sub ochii bătrînei. Şi i se părea că luna şi stelele şi |»ftinîntul sînt aşezate aşa cum sînt ca să găsească lea Anica rostul acestei aşezări şi să se bucure de el.

●

B într-o zi, miliţianul, care pusese prinsoare cu cineva că **tea** Anică n-are mai mult de şaizeci de ani, îi ceru buletinul.

IX

Ea îl căută şi i-l aduse şi atunci se constată că actul expirase de cîţiva ani. Miliţianul îi puse în vedere bătrînei să lase tot şi să se ducă neapărat la judeţ să-l schimbe.

Aşa că într-o. vineri ea porni la Argeş. De fapt ea mai fusese odată la oraş, cînd era o nagodă de fată de cinci-şase ani. Se îmbolnăvise şi părinţii o aduseseră aici, al doctor, în- tr-o căruţă cu boi. în timp ce ei se duseseră după doctor, pe ea o lăsaseră în căruţă, la locul de dejugat din spatele halelor de carne. Stătuse aproape un ceas cu zidurile în faţa ei şi în frigurile bolii, albeaţa lor îi fripsese ochii şi stăruise mult, pînă acum, în amintirile ei.

De mică şi pînă acum închipuirile ei despre străinătăţi se bizuiau pe amintirea acestor ziduri şi de aceea, de .cîte ori vorbea despre locuri sau oameni străini, ea cuprindea totul în vorba „lume albă".

Porrii spre oraş pe jos, de dimineaţă, după ce potolise păsările. Pe dealul Clocoticiului se pomeni alături de Tuflică un căţeluş care se aciuise pe lîngă ea de cîteva luni. Căţelul zburda vesel, alerga după lăcuste sau rămînea clipe întregi pironit de mirare în faţa cîte unei tufe dimcare' zbura o mierlă. Lea Anica se căznea să se înveselească urmărindu-l, astfel uita de neliniştea întlnirii cu oraşul, nelinişte pe care o simţea crescîndu-i în suflet. Uneori însă, la o mişcare mai speriată a căţelului, se bucura nesilit şi spunea adresîndu-se vreunui stejar, parcă invitîndu-l şi pe el să se bucure şi să nu-şi rîdă sau să-l judece aspru pe căţel:

— Dobitoc crud şi el... Ce să ştie!

Cînd spre prînz ajunseră la oraş, căţelul îşi pierdu veselia, închise gura, trase coada între picioare şi se ţinea aproape de bătrînă, mîngîindu-i piciorul cu blana. Lea Anica se simţi puternică, în stare să-l ocrotească, şi duioşia care o cuprinse îi risipi teama vederii oraşului.

La intrarea în oraş se afla uzina electrică. Ea, după

ce j citi firmă, iuţi pasul fără să se mai uite la clădire. (Am mai;

»pus, lumina electrică o speria pentru că nu-i aflase meşteşugul). Urma apoi o linie îngustă de cale ferată, pe care tocmai atunci trecea un tren mic-, un fel de mocăniţă care căra lemne din munte. Ea îl privi fără frică şi fără curiozitate: ■|la fermă era o linie de decoVil şi cu ce mai ştia ea, cu ce mai Hp&zuse la vagonete, socotea că aflase destul despre tren.

Trecu - mai departe. începuse căldura şi ea Văzu: nişte § oameni adunaţi în faţa unui centru de' răcoritoare. Se aşează Hp. coadă, iar cînd îi veni rîndul întinse'banii fără să spună nimic,.pentru că nu ştia ce se dă. I se întinse o sticlă cti suc. Ka il bău şi după aceea ridică dreapta în sus, aprobator, încuviinţîndu-i existenţa:

■/ — Bun! ■

| :Şi mai ceru o sticlă.

V Apoi pleacă pe trotuar oprindu-se din cînd în cînd la dte o vitrină. însă în treacăt, ca nu cumva să vadă vreun obiect pe care să nu şi-l poată explica şi s-o tulbure... Totuşi, cu toate prevederile luate, într-un loc ochii ei se loviră de un lucru care i se păru ciudat. Se mai uită un timp la el cu mînie fi răutate, apoi intră în magazin şi întrebă supărată cît fiice. Curb costa numai zece lei, îl cumpără şi-l înfundă coco- ■tindu-l în paporniţă, parcă răzbunîndu-se pe el.

B Era un abajur.

I Pe urmă nu se mai uită deloc la vitrine. Se apropia de ■Mină oraşului. Mergea printre clădirile mari şi pe faţă i se Sfecleau o admiraţie şi o bucurie cuviincioasă prin cáré mărturi- jgiett că toate lucrurile care o înconjurau, dacă sínt aşa, în- gjptUTnnă că aşa trebuie să fie, n-au de ce să se ruşineze pentru ||& sínt ciudăte, ea se împacă cu ele. Se împacă, dar nici ele să Hl se arate duşmănoase. Mergea şi ţi se părea că în faţa şi în ■Datele ei se rostogolesc valuri de bucurie şi bunătate.

Ajunse la miliţie şi îşi schimbă buletinul în faţa unui ghi- ||*ii unde un sergent glumi prietenos în legătură cu vîrsta ei. ■t*' tea Anica rămase mulţumită de răspunsul pe care-l dase: Anul, ca banul, mamă, se duce.

Plecă de aici cu şi mai mult curaj şi încredere. începu să privească din nou vitrinele, zăbovind de data asta mult timp în faţa lor. Cînd vedea ceva necunoscut îi arunca o privire cam de sus, îngăduitoare şi blîndă, se depărta repede şi spunea liniştitor, ca de obicei:

— Diferite lucruri...

Curînd, impresiile o obosiră şi ea simţi nevoia să le judece şi să se odihnească. Se aşeză într-un loc mai tihnit pe trotuar, ca şi cum s-ar fi aşezat pe buza şoselei. Se gîndi o bucată la ce văzuse, apoi adormi. Căţelul se tolăni alături. Peste vreun ceas, un ceas şi ceva, o trezi un miliţian. Ea se frecă la ochi, îşi dădu seama unde se află, sări speriată în picioare şi-i întinse miliţianului buletinul. Acesta îl citi, o îndemnă să se ducă acasă şi-i spuse că-i arată el drumul. Lea Anica mergea alături şi după ce se desfăcu bine din somn începu să-i cerceteze un colţ al vestonului cu degetele:

— Subţire, de vară, constată ea.

Mai merseră un timp în tăcere, apoi ea îl cuprinse pe miliţian într-o privire şi spuse:

— Şi vezi, vara purtaţi haine deschise, albe, că astea apără de dogoare. Iarna, uite să vezi 'mneata că vă dă haine închise, că aduc căldură.

Miliţianul tăcea şi asta o cam supăra.

— Poate crezi că mint eu?...

Miliţianul îşi potrivi încurcat curelele. Lea Anica le privi cam mirată şi fără prietenie.

— Şi aveţi şi curele. De, trebuie şi ele — mai agăţi o geantă, mai una-alta... Trebuie, trebuie şi ele... continuă ea cu glas deosebit de convins, cu care vorbea tocmai despre lucurile de care nu era convinsă.

Miliţianul tăcea şi pentru că ajunseră pe strada

ce răspum dea la drumul care ducea spre sat, o bătu pe spinare şi-l spuse pe unde să apuce.

Lea Anica merse un timp pe stradă, apoi se opri amintin* du-şi că are de făcut nişte cumpărături. Intră într-un „magazin

pBlixt" şi ceru o pereche de bocanci. în timp ce vînzătoarea, o femeie între două vîrste, lega cutia în care erau bocancii, lea Anica puse deodată palma pe mîna ei şi spuse:

■ — Dumneata ai copil la depărtare, în armată sau în şcoli. B Vînzătoarea o privea uimită.

— Am, în armată, da' de unde ştii?

B — Am eu semnele mele, se zgîrci bătrîna în lămuriri. I Dar pentru că vînzătoarea o privi şi mai uimită, ea se înduplecă :

1 — Vezi, cînd plimbaşi sfoara şi legaşi ochiul la nod, l-ai mîngîiat, nodul, cu deştele şi ţi-a fugit pe obraz dor de mamă pe trimite pachete la copii.

1 Luă bocancii, îi înfundă în paporniţă, apoi începu să se plimbe prin faţa rafturilor.

B — Aveţi şi dril şi „Diagonal marinăresc'', de ăstea e şi la noi la cooperativă, de ce moartea i-o fi zicînd aşa? Şi pînză pe saci, începu ea să explice vînzătoarei ce are în rafturi. 1 Se opri în faţa unei stambe închise.

B — E stambă neagră, bună pentru soacre să poarte doliu după nurori. Ia măsoară-mi de-o fustă.

în timp ce vînzătoarea aşeza metrul deasupra stambei, lea Anica glumi:

1 — Să nu-ntinzi de stambă, mamă, că-ţi întinde Dumnezeu

«ilele.

B — Păi dacă mi le-ntinde, întind eu şi, rîse vînzătoarea. r Lea Anica băgă şi stamba în paporniţă şi se îndreptă spre uşă. Cînd era să iasă, vînzătoarea, cucerită, o opri:

B — Auzi, ia mai rămîi. Şi eu stau la doi kilometri de oraş, În ţară, în Valea-Danului. Ne-au venit nişte bocanci mai buni pentru ţară, „monolit", au pielea mai prinsă de tălpi şi se flfuiesc bine cu apa şi

pietrele. De ăştia am luat şi eu, ia j| dumneata.
K Lea Anica luă bocancii şi porni cu pas săltat şi vesel pe ptrada ce răspundea la drumul care ducea în sat.

Din vorbă-n colţuri şi rotundă

Cum îi sade călătorului cînd mai şi sade

STOVITE SAU POATE GATA SĂ EXPLODEZE atîta înţelepciune şi experienţă închisă etanş îii zicere ată, rostogolită în dreapta şi în stînga de marţea pînă ţea sau şi mai rău, paremiile cele mai blajine au pornit dezvăluie şi desfacă muchii tăioase, vag sau violent nestatoare după

urechea în care pică, pentru că hi să fie, că spinări — destule".

Această privire piezişă a proverbului pleacă aproape sigur

dintr-un reflex sau instinct de vitalitate; — maliţia — rece fiind — conservă sau, oricum, cheamă la întrebuinţări atente şi rare. Pleacă, dar duce şi la năpăstuiri devastatoare şi contes- tatare aproape scandaloase.

Să luăm, pentru un fel de început de drum, povestea călătorului căruia i-ar şedea bine cu drumul. Aruncată de o gazdă sastisită cînd şi cum trebuie între două bucate cu sarea potrivită ori înaintea făgăduielii aromitoare a unui somn întins, zicerea se dovedeşte lesne şi repede atacabilă. De unde pînă unde?

Dacă îi şade ceva bine călătorului îi şade să mai şi şadă. O călătorie izbîndită e una cu multe popasuri, pînă cînd uiţi de unde, încotro şi pentru ce ai pornit-o. Şi dacă drumului îi şade bine cu hanurile sau (cu încă neînregistratele de paremiologie — motelurile şi hotelurile) — de ce nu i-ar sta bine călătorului cu ele?

De ce atîta grabă, cînd se ştie că drumurile drepte sînt mai mereu înguste şi subţiri, iar pe cele ocolite se ajunge, des, mai iute şi pentru ce atîta gîfîit, cînd „te poţi opri cînd te sui, dar anevoie cînd cobori"?

Mai ales că marea călătorie e oricum începută cu „opincile de la botez" către fundaţia săpată grijuliu altuia.

Cu ochiul în castraveţi şi lovitul în ciuperci

Gavrilă şovăi cît şovăi, pînă într-o joi, zi de tîrg,

cînd se hotărî să-i fure boul lui Eftimie. îi tăiase nehotărîrile pîra unuia cum că Eftimie spusese că el e din ăia care-şi mănîncă şi sămînţa de cînepă.

— Şi dacă n-aş munci, vorba proverbului, opt ore pe zi, **RC** minţea Gavrilă; (el era greu de pornit la muncă, de oprit pe oprea uşor şi singur).

K Acuma, de furat boul — de fapt nu era chiar bou, era un juncan, pe care Eftimie îl creştea pentru vînzare — era lesne. Omul îl ţinea legat de un dud, iar pe timp plointe îl băga într-un grajd din fundul curţii. Cîinii îl cunoşteau, pe Gavrilă vreau să zic, — doar erau vecini. Şi ar fi mai preparat, pentru vreun caz forţat, cîţiva bulzi de mămăligă cu brînză, ca să le potolească şi înăbuşe dacă nu lătrăturile ţi poate muşcăturile, măcar remuşcările lor de animale credincioase şi vigilente. Da, dar Gavrilă nu vrea să se abată fi să iasă din învăţătura veche, că trebuie furat, mai întîi, oul şi pe urmă boul. Şi asta era mai greu. Auzea el cotcodă- cînd găinile lui Eftimie, dar ştia că într-un loc oul se găseşte şi-n altul găina se făleşte. Bine, le-ar fi dibăcii el cuiburile «lin fînar, dar ouăle erau adunate seara şi ziua, dacă ar fi Cotrobăit pe acolo, ar fi dat faţă cu vreun nod de copil de-ai lui l Eftimie, şi ieşea altă aia. Să fi aşteptat pînă creştea lucerna ţi — după coasă — să-l fi ajutat pe celălalt să o urce în pod, l«r nu putea zăbovi, juncul creştea iute, punea carnea pe •1 cu lopata, de parcă se pripea să se suie pe cîntar şi să-l mtngîie cuţitul sau toporul între coame. Aşa că Gavrilă puse ochii pe o curcă de-a lui Eftimie, care se răzleţea des ■I o apuca preocupată şi îngrijorată printr-o curea de pflmint cu ghizdei. Era limpede că oua pe undeva, în »•creţ. Dar Gavrilă nu era precis dacă şi oul pistruiat de Hună se încadrează sau se cuibăreşte în zicerea înţeleaptă despre calea de la ou la bou.

■ îşi făcu drum de cîteva ori pe la Paremie, abătînd vorba | ptt* învăţături. Pleca de acolo cu capul duduind de spuneri ¡Hi nu se legau, pînă cînd într-o seară fu răsplătit. Paremie ■hese că „găina vecinului e curcă".

— E-n clară! s-a luminat Gavrilăşi a doua zi pîndi outoa- rea, îi puse sare în lintiţă, ca să-i iuţească mersul,spre cuibul secret. îl află, o aşteptă înţelept şi răbdător şi-i luă oul. Erau mai multe, dar. el luă doar unul. Acaşă,. nu ştiu ce să i facă cu.oul; — învăţătura nu prevedea,, nimic, aşa că îl puse în tigaie. încet, se dudulci la ouă ide c.urcă şi uită de bou. Pînă într-o zi — tot . de joi — cînd se întîlni pe şosea cu Eftimie, care avea înfăşurată pe braţ şi pe mina stîngă, o funie. Mergea vesel pe talpa stîngă, şi îngîndurat pe talpa : dreaptă.

— Hai să ne omenim, oftă Eftimie şi se îndreptă spre Costică Mat.

Băură ei cît băură la bufet şi nu se înveseleau.

— Ce-ai, mă?

— Pe dracu’ am, aia am, răspunse Gavrilă, care avea] şi oul de curcă în buzunar. Că ochesc în castraveţi-şi nimeresc în ciuperci.

Da' dumitale ce ai?

— Am, că vine d-aeolo. că-l ţinui pe boul ăsta ca n fabulă, de ajunsese boier mima' cu luţernă şi ăştia mi-au'j dat doar cinci, nu Opt sute, cum fusese' învoiala.

— N-afe nimic, îl împăcă Gavrilă, răzbunat.

Şi se gîndi să nu-i mai fure nici funia cu care duseseI boul la tîrg. Peste noapte se răzgîndi şi i-o fură. A doua zi j dimineaţa, cînd îl auzi ţipînd pe copilul lui Eftimie, bătuţi cu altă funie de-i linia spinarea cum liniezi hîrtia să spună j unde a ascuns funia," că să-şi facă vreo ţuţeicâ, că el şi-aşal mare noroc n-a avut cu carnea juncului, 'Gavrilă se gîndi săi arunce funia boului peste gard/ că prea plîngea copilul ca o streaşină. r

Şi; pînă la urmă 6 aruncă. Eftimie începuse să-i bată pe amîndoi copiii, de plîngeati unul ca o streaşină de primăvară,* altul ca o streaşină de. toamnă.

chiul stăpînului.,.

într-acestea, Pop Zăbavă, leneş peste, şapte sate,, sătul ¡•norocul terciului că altfel mînca mămăliga goală, se duse r-o zi la sanitarul Dragomir şi-l întrebă dacă; are ochii tini.

Vestea se lăţi, întrebările şi nedumeririle se; încălecau nimeni nu dibăcea vreun răspuns cît de cît, acolo. Bine, ; se bolboroseau cîteva cum că o fi vrînd să facă reclamaţie ‘ntra lui Pîrvu, văru-său, care după ce-i cîştigase cu proces [Curea de pămînt şi-i prinsese vaca pe acolo, i-o luase la ■' r, la primărie şi el trebuise să plătească şi taxă de obor ispaşa. Aşa că Pop o fi vrînd să .fie . precis dacă poate să ă desluşit litera reclamaţiei aşternută de el sau de altul lurtie. Sau dacă poate să ajungă cu ochii şi să-şi citească jrocul -în .stele sau, doar în ,palmă. N.u se lovea şi nu se trivea mai nirnic.

Sanitarul Dragomir îl trimise îndărăt să ivină, ca să-l "tate, cu o sticlă de ţuică. Să-l stropească în ochi, c;a să-i ză mai limpezi şi mai mari.-Pop Zăbavă se duse, şe întoarse aduse. Dragomir bău singur două ceşti, ca să-i vadă cali- jHftşiî t&ria, îl. ustură şi- pe;Zăbavă cu două-stropituri în “ivitori, îi desfăcu pleoapele şi-i zise că pînă aici ,e bine, ‘hiar foarte bine. Pe urmă îi dădu şi lui o ceaşcă mai.mică, :ială, şi-i spuse că o să-şi moaie el un deget în gură şi Pop Tjbuie să bage de seamă, la distanţă, care buric de deget e) scuipat şi care fără. Pop Zăbavă băgă (de seamă, adică) porni bătut pe spinare şi încurajat .pe drum. El.a ajuns .a poposit —la domnul: Paremie, pe care l-a întrebat »a dreptul dacă şi porcul face parte din. categoria vită. tonie s-a consultat cu. amintirile, părerile şi cunoaşterile p şi i-a spus că da, face.

||ira inai întrebat dacă şi ochiul stăpînului poate îngrăşa u de felul ăsta, pentru că bănuia şi el. S-a dus acasă, s-a culcat şi a adormit ca să-şi păstreze ochii puternici de

stăpîn şi cînd s-a trezit le-a dat ocol la cele două vite pe care le avea, cu cîte un ochi: pentru porc ochiul sting, la vacă ochiul drept. Ca să nu se întîmple vreo nenorocire, cu îngră- şarea, dacă le-ar fi privit cu amîndoi ochii deodată, fără bună împărţeală. Şi de mîncare — nimic — dacă tot le ocolea cu ochii. Mai scotea totuşi vaca — Viorica îi spunea el — şi o priponea de un ţăruş lîngă cureaua de pămînt a lui, a lui Pîrvu acum. Acolo îi aducea doar o vadră de apă la prînz, dimineaţa şi seara. Vaca şedea liniştită, rumega şi bea apă şi iar şedea. Pop Zăbavă mai venea doar din două în două ceasuri şi-i da ocol, cu un ochi. Şi vaca chiar se îngrăşa şi avea spor de lapte de dădea putineiul pe afară.

— Asta-i bagă vitamine, în vadră, s-a neliniştit văru' Pîrvu.

Şi lui începu să-i crească, de mirare — în apreciere şi importanţă, văru-său Pop despre care zicea înainte că sînt veri nu după burtă, ci după oală, de la moşi, umplută cu cola- rez şi flori. Sau, tot aşa — rudă după mămăligă crudă. Şi cîrcotaş, nemaiavînd cu cine se certa, Pîrvu începu să slă-] bească el.

Pop Zăbavă rămase şi el într-o mirare cam la fel. Rîmătorul lăsa după el şuncă după şuncă, de-i numărai de la stînga ; la dreapta şi îndărăt coastele şi costiţele, cu toate că el, Zăbavă, îi privea, îi acorda de la un timp amîndouă privirile din ochi.

S-a desluşit tîrziu nepotrivirea cum că vaca, îngrăşată ziua doar cu priviri sau ochi de stăpîn, găsise în grajd, două grinzi putrede de deasupra fînarului, de unde smulgea noaptea lucemă. Porcului nu-i cădea nimic, de abia cînd a murit, doar cu un pai în gură, Pop Zăbavă i-a găsit explicaţia prostiei şi nesimţirii:

— Taman cînd se învăţase să trăiască nehrănit îl găsi moartea. Dobitocul tot dobitoc. Porc!

Cînd doi se ceartă şi al treilea, ca să cîştige, mi se mai iveşte

B — Bă, acu' nu că-mi eşti văr, da’ ai zis!
-Eu?!
B — Tu, cine mama dracu...
Bp — Povestea aia?
I — Aia!
■ - Eu?
B — Tu!
■ — Să fi zis eu, adică...
■ — Tu, bă, în ce naţie de discuţie ne aflăm noi acu?
■ — Oi fi zis, da' care dintre ele?
1 — Aia!
B — Aia cu că...
■ — Las-o p-aia!
■ — Atunci te-o fi bătînd gîndul la ailaltă...
— E, e...
■ — N-am zis-o eu.
-Bă!
B — Nici un bă!
B — Ăsta mi-e răsăritu' şi asta mi-e crucea dacă eu...
— Mă, dau!
B — Să-i sară iapa cui i-a văzut ochii, nă, caz că eu...
— Mă, dau!
— Cu lopata aia!
■ — Cu!
| — De palmă vreau sa zic... lopată de palmă.
— De! vreau să zic şi eu.
t — Ţi-a sărit sîmbăta, te pomeni...
— Mi-a sărit!
— Mă Airinie?!
: — Bă Eftimie.
— Dai, mă? Dă!

— Mă, dau!

— Dă, mă, dă!

-Mă!

— Dai, n-ai, căscă Eftimie, cînd Airinie ridică palma şi o lăsă moale, jos. C-aş fi zis eu, adică, se încurajă el, cum că ai fi d-ăia care pune laptele în sticlă şi-l linge pe dinafară ?!

— Ţi-am zis s-o. laşi p-asta.

— .Ba n-ai zis, am zis eu că n-ai zis.

Era căldură mare, o grămadă de grade la umbră, umbră de salcîm. Şi cam aşa se lungea neînţelegerea de sub pălăria lui Eftimie contra celei de sub şapca lui Airinei.

Amîndouă cumpărate atunci de la tîrg$_f$ de unde ei se întorceau cam făcuţi gutui. Al treilea, ca să se ivească cînd doi se ceartă şi să cîştige, cum bine şi clar e prevăzutJn vorba înţeleaptă, nu se ivea. Pregeta poate din cauza. căldurii. Aşa că greul şi chinul pică tot pe ei.

Se mai odihniră niţel, îşi mai făcură vînt cu pălăria unul, i cu şapca altul, după care Eftimie se opinti şi porni iar:

— Atunci oi fi zis-o p-aia că se ţine norocul .după tine ca muştele după cîine în postul Crăciunului.

— Nici p-asta.

— Da' de ce? se cam , enervă Eftimie.

— Nu se loveşte.

— Atunci, mai caută Eftimie, aia că .eşti făcut de nouă taţi şi isprăvit de un călugăr beat.

— Nuooo... se apără Airinie.

— Cum şi de ce?

— Eşti prea prost ca s-o fi zis tu.

— Bravo, vere, foarte brayo! Eu prost, va să zică?

Şi Eftimie, mai aprig dădu. Dete, dete, pînă stete. Xind să dea şi Airinie, dădu tot Eftimie. Stătură un timp buimaci, după care Airinie parcă amintindu-şi ceva, întrebă:

— Dăduşi — cumva?

| Şi scăpară şi fulgeră şi el la palme, după acelaşi tipic. ■ Şi al treilea, al treilea nu se mai ivea odată, ca să cîştige fi să le taie chinul. Pregeta, precis, din cauza căldurii. Sau găsise alte surse de cîştiguri.

Ostenind şi pălăvrăgind la groapa altuia

E Pentru că una din crăcile mărului — era un măr bătrîn, botan — izbucnise şi se aplecase dincolo, peste palanul său „gardul", cum era pomenit în actele de departajare sau ■) vorbele avocatului, gard care le despărţea ogrăzile, cei **Hi** veri, Eftimie, şi Airinie, au început să-şi sape fiecare • ftltuia cîte o groapă.

■ Adică vreau să s*pun, că apropiindu-se vremea de dat Un copt a merelor, ei îşi încrucişau potecile, bătute mai ales ctnd amenînţa întunericul, şi să se apuce de lopătat la gropi. I Mai erau şi „feriţi" — adică nu se vedeau, din cauză că palanul era îmbrăcat frumos şi ceţos de nişte tufe de coacăze. Nu se vedeau, nu se auzeau, potecile erau zbicite şi răsucite doar de ei, pînă cînd — într-o înconvoiere a serii către noapte B» se auziră.

■**Lţ-** Sapi, vere, sapi, aruncă Eftimie vorba odată cu lopata ide pămînt, şi îi fi încrezător că o să câd eu în groapa ta? H — Aş cam fi, i-a răspuns Airinie. Altminteri ar veni că Hincesc degeaba.

— Nici nu mă gîndesc să cad.

H*“—Dar dacă te-ai gîndi, ai cădea?

H Văru’ Eftimie n-a spus nimic, a dat înainte cu hîrşeul

■ lopata.

■ Asta pînă cînd — gropile lărgindu-se se apropiau, îşi Hbţiau depărtarea — *óéi* doi şi-au atins degetele de la picioa- fe La început le-a prins Eftimie pe ale celuilalt.

— Dacă nu cazi în groapa asta, îţi tai degetele cu hîrşeul Şi ţi le arunc peste gard cu lopata.

— Cad, a minţit Airinie, da' sínt înăuntru. Dă-mi drumu' să urc deasupra.

Celălalt i-a dat drumul. Pe urmă a prins şi el piciorul vărului şi i-a spus la fel că-i taie tot ce-i de tăiat şi-i aruncă sus oscioarele cu lopata.

— Bine, vere, mi-o făcuşi va să zică.

— Ţi-o făcui p-a ta, mi-o preparaşi pe-a mea.

— Şi ce, eu n-am bolovani de năduşeală şi pe frunte şi spinare, săpînd?

Şi opinteau şi „deranjau somnul pămîntului" înainte, cum avea să povestească Eftimie mai tîrziu.

Şi au ajuns la rădăcinile bătrînului măr botan.

— Acum chiar că ţi le retez, a ţipat Eftimie.

— Doar că sínt rădăcinile mărului, taie-le dacă-ţi pică bine despre partea ta.

Ajunşi acolo, adică la rădăcină, cei doi veri au ieşit din gropi şi şi-au azvîrlit şi vorbele şi uneltele peste gard.

— N-ai vrut nici tu, n-am vrut nici eu...

— Oricum, tot ajunsesem la rădăcinile mărului, a zis Eftimie care era ceva mai înţelept.

— Eu ce să zic, urmă tot el. Văru' Paremie bate pildă p'în uliţe că, dacă noi doi ne certăm, ar cîştiga el. Că-n £ctul de partaj pentru măru' ăsta botan, unchea Miţa i-ar fi lăsat şi lui o cracă.

— Bate el pildă aşa?

— Bate.

— Uite cum facem atuncea, propuse şi Airinie. îmi arunci tu peste gard pămîntul scos cînd îmi săpaşi groapa şi ţi-l arunc şi eu, tot peste palan, pămîntul scos de la groapa pentru tine şi le astupăm frăţeşte.

— Pe urmă îi săpăm o groapă nouă lui văru Paremie, înţelese Airinei şi se bucură şi rîse că înţelesese.

■f[1] — Aşa e, se înveseli şi celălalt şi începură să-şi arunce peste gard pământul.
B Seara, cînd a trecut pe poteca dinspre casă şi pe lîngă măi Paremie, om umblat şi pe mare, a văzut groapa săpată. H zis doar hop! a sărit-o şi a pornit-o vesel şi fluierînd, pentru tă văzuse că verii lăsaseră gropile descoperite, pământul ■B **o** parte şi de alta a gardului era aşezat lîngă adînciturі. B Fiecare pentru celălalt şi amîndoi pentru toţi trei.

la 2 în 12 de nu-l scot nici 24 *m* Marin cel scump mergea spre tîrg cu o traistă de tărîţe [li cu una de mălai şi tocmai inversa preţurile maximale, tăgînd etichetele dintr-o legătură într-alta, fără ca fostul jtmdarm Pomară, care mergea în spate pe potecă, cu un Hrean subţioară, să bage de seamă. Chiar dacă ar fi băgat (u era mare lucru, Pomară nu mai avea căderea de altă l|t&, da' orişicît. Cînd să taie spre dealul Cotîrlăului îl văzură Be Pop Zăbavă, leneşul pe şapte sate, alergînd cu opriri H|ri, lungi, după doi iepuri. Aceştia nu erau prea speriaţi, ■t se omorau nici ei cu fuga, trăseseră cu urechea, urecheaţi H&d şi aflaseră că, dacă merg cîte doi, nu pot fi prinşi, nici ■I e voie. Cine aleargă după doi iepuri.... E lege şi scrisă H,nescrisă. într-acestea, care nu i-a fost mirarea şi a lui Pop ■ a unuia din iepuri, poate mai reflexiv, mai melancolic, Hte-i sări în încovoietura braţului 'şi rămase acolo, privin- du I cu blîndeţe şi fără spaimă!

S-alege praful, în timpurile de azi, de învăţătura ■plinească, protestă şi se enervă Zăbavă, căruia nu-i plăcea Hpea de iepure, zicea că e grea.
Şi pentru el, de...

lf * Intllnire tîrzie

Răsucea mustrător urechile urechiatului, cînd îl auzi pe Marin ţipînd năpraznic:

— Ia-l, sergent! Şi ia-i şi iepurele! El n-are încadrare în proverbul cu iepurii, e în altul. Fostul sergent se repezi cu energia de altădată. Luă iepurele şi-l aduse şi pe Pop Zăbavă. Apoi plecă, fără să priceapă nimic, ca şi pe timpuri.

— Ce sari, bă, gardul în bătătura altei ziceri? N-ai încadrare la alergatul după doi iepuri. Asta mi s-ar lovi mai bine mie; tu eşti la „leneşul mai mult aleargă" şi atîta tot, îl repezi Marin pe Zăbavă.

— Adică la...

— La leneş, da. Ce, ţi-e că năduşeşti su' limbă dacă zici pîn’ la cap?

— Şi de unde pînă unde era să ştiu?

— Ia zi, cînd termini cu încălţatul, soarele e înălţat? îl luă celălalt iute, pe scurtătură.

— Cam e, recunoscu Pop Zăbavă, da’ tu de unde ştii? îi fi scumpul?

— P-aproape. Ştiai că am băgat în plug amîndoi, unul cu alergătura şi altul cu paguba, şi te ţii după doi iepuri,

Se recunoscură, mai stătură ce stătură, pînă li se făcu foame şi se gîndiră să taie iepurele.

— Tu du-te după uscături, dacă tot ţi-e înscrisul şi datul cu lenea şi alergatul. Da’ să nu le iei din pilcul ăla de pădure, că e prea aproape şi nu intră în socoteală şi proverb. Du-tl mai sub coastă, că e mai departe.

Cînd Pop Zăbavă se întoarse dărîmat de povară, iepd rele fugise.

— Şi aşa nu era prins legal, rînji Marin, alergaseşi dupl doi şi nu e voie să prinzi nici unul, iepuri adică.

— Ascultă, scumpule, legal, nelegal era alergătura (strînsura mea, începu Zăbavă să se supere încet. Legal, ai îşi aminti el. Apucă traista cu tărîţe şi începu să-i care celui

Uit peste obraji şi spinare. Da cu tărîţele, pentru că ştia că li ele ţine şi se scumpeşte celălalt mai mult.
I Marin se gîndi că iese mai ieftin, poate chiar în cîştig, dacă-l înjură. 0 luă pe îndelete, sîrguincios şi ostăşeşte, de ■f „arhivele mă-sii", şi cînd ajunse departe, la una lungă, ■t care-i istorisea celuilalt cum o să intre în el ca „doi în doişpe, fde nu-l mai scoate nici douăzeci şi patru", bagă de seamă |cl Pop Zăbavă adormise şi sforăia scăzut. Marin cel scump scuipă scîrbit unde şezuse, ca să nu-l spuzească bubele, şi pomi spre tîrg cu traistele de tărîţe şi mălai, în care inver- lase preţurile maximale.

1‘Iua şi apa bătută acolo

H Fiind rău conducător de căldură şi, în general, de sen-¡¡»liri, domnul Paremie băgă de seamă singur, într-o seară Hflat în faţa focului mic şi zgîrcit, că „se încălzeşte la faţă fi ia spate îngheaţă". Ba parcă, bătută de dogoarea flăcării, fl fruntea i se mai împuţinase, ca şi cum ar fi cufundat-o Iu nisip încins, iar părul de la ceafă trăgea încoace la căldură fl da să acopere şi să astupe şi puţinul care mai rămînea din B|tite.
B Aşa că domnul Paremie găsi ieşirea din situaţie prin Iti'li' sirea băilor de apă caldă şi sărată în lighean, la picioare. Bpiinia, ca sa nu facă prea multe drumuri, aducea piua |l bulgării de sare şi bătea apa cu pisălogul pînă cînd, zdro* ■kil bulgărele, încălzea lichidul spre gradul şi dozajul pri-»•' călcîielor şi degetelor — de la mic la mare — ale dom-■Hlui Paremie.

■ Bineînţeles că tot pe umerii şi spinarea lui îngheţată se greutatea găsirii şi schimbării subiectelor de discuţie

(Parimia bătînd apa în piuă); astfel, într-o zi, cu şira înfiorată şi cutreierată de căldură şi cu obrajii înfăşuraţi în aburi săraţi, el îi spuse cu blîndeţe gramaticală Parimiei.

— Cred că este foarte indicat să-mi aduci bereta de marinar de dincolo. Al cincilea cui pe stînga. (Am uitat să amintesc că domnul Paremie fusese, într-adevăr, marinar al flotei Mării Negre şi lopătatul cu picioarele în apa sărată îi frăgezise aducerile a sau către minte).

— Da, afirmă domnul Paremie — cînd avea bereta pe cap, nu nega nimic — pe întinderea albastră mi s-a întîmplat odată să salvez o fată. Pe mal, încinsă de recunoştinţă, iacă... înţelegi, poate... eu am refuzat. Totul după verighetă şi cu verighetă, a fost şi este principiul meu.

Şi iar se lasă înfăşurat şi plutit în aburii săraţi, pînă cînd s-ar putea zice că aceştia vorbeau.

— Parimio dragă, îmi vei aduce tu verighetele de odinioară. Sînt toate în sertarul din stînga.

Parimia părăsi bătutul apei în piuă, scoase şi aduse cinci verighete aurite.

— Da, le jucă domnul Paremie de sub beretă. Acestea două sînt de pe vremea Ecaterinei (el, părăsit sau părăsind, scotea şi aduna verighetele, cinstit, şi ale lor şi ale lui)» **j** M-a lăsat cînd navigam. Astea două — mai sună el cu unghia I altele — sînt de pe vremea Atenei. Am lăsat-o eu. Că ea ce I mi-a zis cînd „a pus jos" mai devreme? „De trei luni ne cunoaş-l tem, de trei luni vorbim şi de trei sîntem luaţi. S-adună şi j sînt nouă luni... Aşa că de-asta a venit şi ăsta pe lume".| „Ei, nu, i-am zis eu, copilul n-a fost cu verighetă, e din altă I parte", şi am lăsat-o.

— Asta, sună el pe cea de-a cincea aurită şi stingheră, I ţi s-ar cuveni ţie. Dar te-am luat începută şi ţi-o voi acordai după felul cum vei fi de supusă.

— Ce-mi dai, ca să vorbim degeaba? se răzvrăti Parimia« şi răsturnă piua cu apă bătută.

Bculatul de dimineaţă degeaba

Ascultă, Parimio, ce mama Ana îi fi avînd de te scoli j|| o porţie de timp cu noaptea în cap sau în ceafă, cum vrei? li trosni omul nemulţumit oasele, într-un vineţiu al dimineţii, Hpit încă de geam. Treburi presante ca să zici că ai, să arunce pătura de pe tine şi să-ţi smucească perna de sub cap, n-ai, iu-ţi aruncă pătura, adică, şi nu ţi-o smucesc — perna — Vreau să zic, explică el mai departe, spunîndu-şi ca întotdeauna gîndirea pînă la cap şi cuibărind atent vorbele aţipite || urechile femeii, ca să n-o păgubească de vreun înţeles, dlndu-i răgaz să le numere odată cu boabele de fasole. *mm* — Şi să fii gînditoare după vorba cu sculatul de dimi- leuţă Şi ajunsul departe, n-ai de ce nu prea mai ai cum şi de fi porni, dacă ai pus odată cu mine capu’ sub Evanghelie j§nd ne-am luat. Da' te duci pîn’ la poartă şi-ndărăt, ca să te llVfrteşti pînă asupra serii, ca găina jur-împrejurul casei.

* Văzînd-o pe Parimia că dă înainte, tăcută şi încăpăţînată? tu nlesul fasolei şi ştiind el că mînia mare duce la prînz mic, |r Paremie nefiind tocmai el omul care să mănînce joia de «t (pentru că era într-o joi de dimineaţă şi vinerea ca vineţia), mai merge , se întoarse de unde ajunsese, pe o potecă flpii dulce:

Că nu sînt nici ca alde Pistolan, care nu-şi trezeşte ne-jplta pînă-n crucea prînzului, şi cînd caută în portofel dă Mir de aţa de la mămăligă şi femeia i-a căpătat albeaţă la Hfetie, greu de vindecat. Şi nici ca văru’, ştii cine, care-o jjMflc pe nevastă să bată apa pîn-o scoate unt. Nu, la mine fptpătarea şi cumpătul. Că dacă e să fie vorbă, cu el nu-ţi Bty'i umbletul. Ştii ce fac eu, cînd mă duc la tîrg sau la oraş **Hм** treburi şi-mi mai rămîne timp între ele, între treburi? fi lovind părerea că mă duc la o circiumă, o bere, un

nu-ş' ce? Nu, mă duc la un cinematograf, nu mă intereseazi filmul, mă uit, nu fumez, nu consum şi plec, economiseşti Sau la muzee. Aleg mai ales muzeele care au şi canapele, Te-aşezi pe una, canapea adică, priponeşti ochii pe-un tablou, o maimuţă împăiată, ce s-o găsi în faţa canapelei, şi nimeni nu te deranjează. De economisit, economiseşti: de fumat n-al voie, de băut o bere sau chiar altceva, de unde pînă unde la muzeu? Şi cînd mi se apropie timp de plecat la ce am de făcut| plec.

— Asta e! Cumpătarea, îi mai explică el şi ceru iar lighea< nul cu apă pentru picioare, deoarece domnul Paremie obiş nuia să se spele pe picioare şi dimineaţa, nu doar seara. Spâ latul pe picioare de dimineaţă, zicea el, e la fel de bun caş spălatul pe faţă.

Lopătînd şi stropind cu picioarele apa din lighean, fl începu, privindu-şi casa încărcată şi ajunsă, să spună cevi foarte încurcat — mai mult pentru el — după care, ca s| ajungi să fii cumpătat în toiul vîrstei, al puterii şi-al ajungerii înseamnă să arăţi lumii că eşti mai mare decît norocul tău

Oricum, gîndul nu se limpezea şi n-avea cum fi explica lesne Parimiei şi poate s-ar fi ales ceva, ori s-ar fi încîlcit f mai rău, dacă nu se întîmpla bătutul în poartă al unui băiat un nepot.

îl chema Anton.

— Du-te şi vezi ce vrea, îi spusese Paremie nevestei, duj4 ce trăsese perdeaua de la geam, să vadă cine e. Şi văzus(şi ştia şi ce vrea.

— Doar că nu se potrivesc la funcţie şi la nume, că altfc se loveşte tot, ca în carte, bolborosea cătrănită în palmă Par mia, aplecată spre ivărul porţii. Ar pica să fie după ţipi

„Bună ziua, primarule!"

„Răspunde tu, Ptrvule!"

Ulciorul şi ulcica

K într-o zi, era miercuri, Paremie segîndi să-şi cheme finii **fft** vizită, la masă. Temătoare de alergătură şi osteneli, Parimia se împotrivi atît cît putea ea să se împotrivească.
B — De ce, doar buricul finului i se vede o singură dată.
Usă să se apropie ziua de adus ploconu'.
■ — Nu, hotărî Paremie, consideră-i ca şi invitaţi.
H — Te pomeni că, dacă nu ţi-o fi de finul Zamfir, ţi-o fi de fina Domnica, aruncă Parimia şi se miră şi se sperie şi ea
Î de ce spusese — da' de ce-i fusese să audă ce spusese. I Doar nu se cruci şi nu puse palma la gură.
I Paremie lăsă un timp puţin, ca să-l cutreiere cum trebuie Upărarea, i se arunce în obraji şi să se taie în muchii de tivinte, care să taie şi ele.
I, — Ascultă aici, Parimio, porni el încet, după ce trecu igazul, ţi-am explicat eu ţie odată pe scurt, dar credeam ¡tul de pe îndelete şi pe înţelese că eu am săvîrşit totul înspre partea mea şi a voastră, femeiască, cu verighetă şi ii ales după verighetă. Pe tine cînd te-am luat, naş' Lazăr •u şi întrebat dacă aveai ulcica goală, i-am răspuns cu frun- I sus că da. Şi nu fiindcă n-aveai lenjerie pe sub fotă sau Mit, -i fi purtat atunci, dar şi zestre îmi adusesei iepuri peste deal.

Se mai odihni niţel şi urmă ceva mai săltat :

| Şi, pe urmă, bărbatul e bărbat, are căciulă. îi mai cade Ciula în ţărînă, o scutură şi o pune la loc, nu se cunoaşte, iftieia n-are căciulă, are basma şi odată căzută, e căzută, ţărînă sau după tufă.
Mrîndu-i-se că vorbise destul şi că Parimia se cam piperai zgribulise de atîtea găleţi de înţelepciune rece arun

cate peste ea, domnul Paremie tăie mai cald încremenirea odăii şi a femeii.

— Şi i-am chemat şi într-o zi de vineri, pe fini, zi de post, iese mai ieftin: nişte fasole cu murături şi un ulcior cu apă de izvor.

— Da, dar ulciorul nostru nu mai merge la apă.

— Ulciorul nostru?

— Ulciorul nostru.

— Nu mai merge?

— Nu mai merge!

Domnul Paremie îşi privi Parimia cu bănuială duioasă»

— Nu cumva ai luat de-a dreptul îndreptarea mea de atunci, nu mai ştiu cînd, ca pentru fiecare prostie făcută sau spusă să pui cîte o boabă de fasole într-un vas?

— Nu, minţi Parimia — şi avea să se mire multă vreme de curajul şi isteţimea minciunii ei (spărsese de mult ulciorul)— am pus cîte o boabă pentru fiecare vorbă bună, de ţinut minte de la tine.

— O să găsim noi o altă ieşire, îşi bătu aprobator Paremie nevasta pe spinare.

Şi rosturile casei şi ale vorbelor fiind aşezate în rafturile lor şi pînă sub seară mai găsindu-se vreme, dădură din foan fece către fini. Că dacă le dai, le fată iapa, le ceri, le moare mînzul; că umblă gătiţi ca linşi de viţei. Pînă cînd, îmbărbă* tată, Parimia spuse:

— Şi sînt proşti de te umplu de purici.

Paremie rămase pe gînduri şi ea se sperie că, poate, îşi întinsese vorba mai mult decît plapuma.

— Da, spuse el, ar fi o piedică puricii ăştia. O să dai cui petrosin, D.D.T-ul e vătămător.

Şi Parimia, temătoare de osteneală, se porni să frece aprig 1 cu petrosin lucrurile şi podelele.

Fiecare pai îşi are umbra lui

H Domnul Paremie, în seara de colindeţe, îşi aştepta colindătorii sau urătorii, cum vrem; Parimia preparase covrigii tare, atîrnaţi şi legaţi pe sfoară, sunau uscat şi arătau frumos. întunericul începuse să se lipească de ferestre şi Pare- pie da semne de nerăbdare, dacă nu de supărare. El stătea cu spatele proptit de sobă, ca să nu i se mai întîmple ca altădată, să intre în zisa că încălzeşte la faţă şi la spate îngheaţă. K Acum, se înţelege, Paremie aştepta să-i bată la uşă sau l&-i cînte din curte, sub geamuri, proverbele — adică cei cu i fee adrare precisă şi definitivă acolo.

Hţ Primul care deschise uşa, trăgîndu-şi sufletul, fu obositul I C&lător căruia îi şedea bine cu drumul. El îi întinse o listă de [poteci, ba chiar de magistrale bătute. Era ceva, era destul j de bine şi Paremie rămase mulţumit. îi dădu un covrig şi un i judiar cu vin, pe care neistovitul oaspete le consumă, ca să-şi fespecte blestemul, plimbîndu-se prin odaie.

K Pe urmă sosiră finul şi fina, sfioşi, şi pentru că Paremie feotărîse că sînt proşti de te umplu de purici, au fost aşezaţi flltr-un colţ dezinfectat cu D.D.T. dinainte.

Apoi, Eftimie şi Airinie, vecini, care-şi săpau, pe sub j (mbra mărului] bătrîn şi a gardului, gropi unul altuia şi nici se gîndeau să cadă singuri în ele. Aici, în casă, neavînd cum / (Apa gropi, îşi trăgeau unul altuia scaunul de sub ei, atunci ■|d se săltau să mai ia un covrig sau să bea un pahar de vin. ||r privirile mustrătoare ale lui Paremie rămîneau atîrnate în zadarnice.

i| Mai sosiră leneşul Pop Zăbavă, leneş peste şapte sate,

Í **ţi** Marin, scumpul. Pop Zăbavă sosi iar cu un iepure în braţe, I «litru că sărise din nou gardul în alt proverb; el uita mereu I M este leneşul care mai mult aleargă şi că nu e cel

care aleargă după doi iepuri şi nu trebuie să prindă nici unul. De asta şi prindea iepuri — din greşeală adică. Marin scumpul aduse şi el o traistă cu tărîţe şi una cu mălai, pe care le aşează jos. „Prind bine, nu se împotrivi Paremie, nici la iepurele adus din greşeală de încălcare a proverbului, nici la traiste, prind bine, de ce să..."

Mai sosiră Stănică şi Pîrvu, care nu-şi făcuseră căruţa iarna şi sania invers. Nu erau desfăcuţi bine de băutură/ veniseră chiar cu o şaretă, şedeau şi aproape — oricum era[1] vreme rece, de iarnă, ger de-ţi bărbierea obrajii — şi se aşe* zară tăcuţi unde li s-a spus să se aşeze.

Au răsturnat cîteva pahare şi pe urmă au început să se certe.

— Că voi nu vă ţineţi de zisă şi vă săpaţi gropi şi nu cădeţi singuri în ele. Cad alţii.

— Că zicerea voastră nu e bine făcută, ce e aia cu subiect tul în cazul dativ ? cîrteau cazul călătorului, cu invidie pentru că proverbul lui intrase şi în manualele şcolare.

— Aia nu e învăţătură comprimată! îl mîrîiau pe Gavrilă, cel care se încurcase cu oul şi n-a ajuns să fure boul. Dai acesta nu sosise aici, fiind, precis, ocupat cu altele.

Paremie îi asculta cu înţelegerea părintească, întinzi» du-le din vreme în vreme cîte un covrig.

— Fiecare pai îşi are umbra lui! aruncă el ca de obicei < vorbă, anapoda, şi-i lăsă pe ceilalţi buimaci, că dacă vor **sj** priceapă, să priceapă, dacă nu „călătorul"- le arată drumul/

Şi pentru că tocmai atunci veniră nişte colindători ade văraţi care explicau sub tocul ferestrei cum că:

„Frunză verde lămîiţă,

Noi sîntem copii de ţîţă

Şi-am pornit să colindăm
Pe la case să urăm",

Paremie i-a primit în casă, cu toate împotrivirile celorlalţi - că asta nu e proverb, e urare...

Oamenii mari au nume de străzi

■ După ce plecară colindătorii cu veselia risipită, aproape I Mâncaţi pe uşă de protestele mai ales ale lui Marin cel scump,
care dîrdîia de necaz că de ce au fost îngăduiţi în casă cînd ei iduc urări şi nu proverbe, el temător mai ales fiind ca nu Cumva să plece cei mici cu buzunarele sau traistele burduşite, I |n odaia tăiată vreme puţină de ger şi de obraji roşii şi glasuri j »oaspete de copii se lăsă o tăcere încordată şi înţeleaptă.

■ Domnul Paremie lămuri de pe scaunul cu spetează înaltă, **I** ţ& anul nu se taie cu foarfecă, ci cu colindele (asta i-a sosit în

tisa neaşteptat, fără să fie dospită dinainte), ca să-i împace pe toţi. Le-a mai explicat pe scurt că vremea scapă printre I degete, oricît ai ţine pumnii de strînşi.

E Pe urmă, domnul Paremie şi Parimia s-au dus şi au aşe- j| p»t pe tocul ferestrelor douăsprezece foi-căuş de ceapă, cu Huţină sare în ele şi cu cîte o etichetă lîngă, ca să se ştie care i pUnă e plointe, care nu, care e roditoare sau care secată de ■late. Şi o străchinuţă cu grîu special.

■ S-au întors între ceilalţi, au dus la gură şi de-ale lingurii li de-ale paharului. Paremie şi-a bătut pe spinare, aşa cum
ţBplăcea lui, pe tînăra fără verighetă acordată deocamdată, ■pimia, căreia îi spusese şi le spusese şi celorlalţi cum că o | l»ă fără femeie e pustie pe dinăuntru şi fără bărbat e pustie ■f dinafară. Şi iar numără prin bătaie ocrotitoare coastele ■pvcstei tinere, rîzînd cu: „Baba mea fără şapte dinţi are ^■ţ. Ceilalţi — cu locuri fixate în proverbe — rîseră şi se N|| iiiiceau cu lingura şi paharul către gură.

« După ce ceasurile şi pendula veche a casei hotărîră tim-1«! părăsit lovindu-se de timpul de găsit şi de întîmpinat, ■imnul Paremie se duse la tocul geamului să vadă, prin foile ^■| de ceapă, cum stăm cu lunile anului. Se întoarse ^■de şi cumplit de supărat de acolo. Cineva mîncase luna

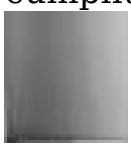

lui aprilie. A fost prima oară cînd Paremie s-a supărat rău şi public şi cînd şi-a scos de trei ori picioarele din apa sărată, bătută în piuă de Parimia. îşi plimba privirile de la unul la altul, ca să-l dibăcească pe hoţ şi mîncău:

— „Asta nu, se opri la Pop Zăbavă, e prea puturos ca s-o facă. E tîlhar, dar fură tot de la el".

„Ăştia cam tot pe acolo, îi îmbrăţişă rău cu ochii pe Airi- nie şi Eftimie, cei care-şi săpau groapa unul altuia. Se pîrau ei pînă acum". „Gavrilă e hoţ, da' e prost. Cade pe spate şi-şi juleşte nasul. De putut s-ar putea, de...'' „Marin cel scump, dacă s-a lăcomit, o are băgată ori în traista cu tărîţe, ori în a cu mălai. O să văz, cînd o da să plece".

Nemulţumit, domnul Paremie se propti bine în scaun şi tună aprig:

— Cineva a mîncat sau a furat o foaie de ceapă. Păgubi e mare, acel cineva a mîncat o lună din viaţa fiecăruia. Luni lui aprilie, cînd pică Paştele. N-o să mai aveţi Paşti anu ăsta.

în odaie se arcui iar o tăcere încordată.

— N-are nimic, o să muriţi mai tineri. Atîta vreau să vă zic vouă, ca ştiut să fie, capul de măgar nu albeşte niciodată,

Scuipă în lighean şi cîţiva, cîţi putură, au văzut plutim cîteva fîşii albe de ceapă. Nici unul nu se îndesă să-i arat greşeala sau nebăgarea de seamă. Din contră, se căzneau să-l însenineze pe domnul Paremie.

Aşa că veniră bine vorbele, la început silnice, ale lu| Gavrilă care, de cînd furase oul ca să fure boul lui Eftimie ţ s-alesese praful, se simţea încolţit de priviri. El spuse că venit fi-su de la liceu în vacanţă şi că i-a spus un proveri parcă spaniolesc, cum că mai toţi oamenii mari poartă num de străzi.

Şi cam aşa şi e, dacă te gîndeşti că strada mare dej oraş se numeşte bulevardul Cuza. Ştia el, Cuza, cu ocaua lt cu tot, ce fel de stradă să-şi aleagă.

jP Aşa că şi el îl roagă, în numele celorlalţi, pe Paremie, să Pprimească, deoarece n-au străzi, să împrumute numele lui I uliţei pe care stă, Valea Calului.

Domnul Paremie se gîndi, oftă şi primi, r Paharele

scînteiară sus şi rubiniu.

Cireşele trec, obrazul rămîtie

Într-acestea iarăşi, Stănică, ieşind de la mica şi îndesată petrecere de Anul Nou făcută la Paremie, o rupse cu paşi I harnici şi legănaţi prin zăpada care se tăia albastru şi sub bocanci şi înainte.

Ajunse în faţa casei lui, dar cînd văzu o fereastră luminată şi fumul ieşind pe coş, o crezu repede vapor şi o rupse la fugă, ţinînd-o doar pe buza şoselei, ca nu cumva să cadă în apa mării închipuite, care-şi învrăjbea valurile la mal, cînd socotea el, se albeau de furie.

i. La marginea aşezării, pe o culme mică, părinţii înţelepţi ai satului, ales primarul Glăvan şi notarul Pîrvu, ridicaseră un foişor înalt de lemn, cu scări răsucite şi o platformă cu geamlîc colorat. Pentru inspecţii. Adică de ce să mai coboare controlul în sat cu piciorul, şareta ori trăsura, cînd de pe uliţi nu puteai vedea totul sau mai puteai şi auzi vreo vorbă rea ori piezişă. Pe cînd de aici, de sus, se putea vedea uşor Icum creşte satul: mai un acoperiş, mai o bina nouă, mai... {le găsea ce, în camera-platformă se putea lua şi o gustărică ; şi un păhărel, geamlîcul era colorat, va să zică „viziune de iinsamblu şi specifică“- se poate avea, gîndise şi lămurise ¡notarul Pîrvu, care avusese ideea.

■ Cu două nopţi înainte viscolul mîncase o poiată de şiţă plin acoperişul foişorului, de care acum era proptită o scară lungă şi îngustă. Pe ea se căţără iute Stănică şi se aşează în locul polatei, ca să scape de înec.

Aici îl găsi dimineaţa omul de ordine Pomară, fost pînă nu demult şi om de armă. El îi puse în vedere, mai cu vorbă lungă şi blîndă, mai cu poruncă scurtă, să coboare de acolo, că se află călare,, ca şi pe o instituţie".

Stănică îi răspunse că nu coboară, că se îneacă, Pomară că de unde o scoase şi p-asta, Stănică — nu, că ştie el. Şi tot aşa, pînă cînd el se dezmetici din băutură şi nu mai văzu case-vapoare şi nici mări cu valuri de zăpadă. Dîrdîind sus, de frig, zise că ar coborî, dar să nu-l ducă la dom' şef ăl nou, dom’ Tighin. Pomară făgădui că nu, nu-l duce.

Stănică se dădu jos şi Pomară îl duse.

— Las’ că-l fac eu să mănînce ochi de icoană şi să bea apă după pisică moartă, cocea dulce Stănică ce dospise în gînd.

Cînd ajunseră la odaia autorităţii, el se prăbuşi, gîfîind, pe muchia mesei-birou, ca şi cum ar fi fost îmbrîncit, şi aruncă în urmă priviri mirate şi mustrătoare către Pomară, care sta încremenit şi buimac în prag. Şeful nou împrumută şi el culoarea mustrător-întrebătoare a privirii lui Stănică. La care Pomară:

— Dom' şef, l-am prins pe acoperişul bisericii... al foişorului nou, vreau să zic.

La care şi Stănică întrebă dacă el, ca un om cu ceva carte, are doar şcoala de menaj, poate sta de vorbă între patru octi, nu ca oameni de aceeaşi meserie, da' oareşicum... îl rugă, adică, pe dom' şef nou — Tighin — să-l ţină puţin afară pe Pomară, ceea ce acesta şi făcu.

— Dom' şef, atîta v-aş întreba, cîte ore a făcut de serviciu în noaptea asta dom' Pomară?

— Păi cam mult, n-a avut schimb...

— E limpede acum: cum să n-ai vedenii, atîtea ceasuri în cizme, adăugase poate şi cu un pahar de sărbători şi contra gerului.

»« Şi pe urmă:

— Acu' spuneţi şi dumneavoastră, ce aveam eu să caut pe acoperişul foişorului?

Celălalt rămase nehotărât şi poate ar fi găsit ceva posibil | şi suspect dacă Stănică nu izbucnea aproape cu disperare:

— Dom' şef Tighin, eu nu plec din odaia asta.

| — Cum adică nu pleci?

— Nu mă ridic de pe scaunul ăsta, dacă nu-mi ziceţi că dom' Pomară n-o să păţească nimic de la întîmplarea asta. ■J, Celălalt cumpăni ce cumpăni şi făgădui.

Mfc —■ Nu aşa, nu aşa, mai disperă o dată Stănică, vreau să auză şi el şi urechile lui, cît mai poate auzi, după atîta stat în picioare, că nu, şi nu...

Kt. Pomară fuse chemat înăuntru şi fu încredinţat că pentru B vedenie şi aducere forţată n-o să aibă nici o pătimire, prin ^■Intervenţia domnului Stănică, aici de faţă.

■ Plecară amîndoi şi, pe drum, Stănică pocni cu unghia ^■ Obrazul întins şi ţeapăn de năuceală al lui Pomară şi-şi mîn- gîie şi lui faţa, cu blîndeţe:

— Cireşele trec, obrazul rămîne!

1 Porni cu pas săltat şi vesel înainte, dar la un cot al drumului, mai răsuci capul şi aruncă:

— Acu' du-te acasă, aşază-te la masă, pune-ţi căciula ■| Înainte şi judecă-te singur.

■ Şi o apucă spre cofetărie, ca să se prepare pentru alte K N&rbători.

Ziceri sub streaşină iernii

p în dimineaţa ce veni să-i spele geamurile cu o lumină «irdară şi cam

sleită, după ziua în care-şi tăiase porcul, vărul Wfinică se trezi cu capul-tuci — (de şi-l ciocăni să vază dacă e tot al lui şi şade unde trebuie să şadă) — şi cu un picior care bîţîia pe sub ţoale. Şi care, de fapt, îl şi trezise şi-i tăiase somnul. Făcu repede socoteala de cam cît băuse după ce înjunghiase şi isprăvise rîmătorul. Se cam aduna. îşi coborî cu grijă părintească picioarele din pat şi se căzni să le dea căldura necesară prin îmbrăcare şi încălţare. Mergea anevoie. Cu pantalonii a mai mers cum a mers, dar la încălţări era luptă mare. Stîngul, piciorul adică, le-a primit cuminte, dar dreptul se încontra, nătîng. Atunci Stănică l-a pedepsit, ducîndu-se cu el desculţ pînă la puţ, unde a răsturnat o ciutură cu apă, jumătate pe cap, jumătate pe gură. întors în odaie, cel drept s-a astîmpărat doar pînă la jumătate. A primit bocancul, dar îl lovise ce-l lovise, acu, să nu lase şireturile să nimerească în ochiurile lor. Văru' Stănică l-a pedepsit iar, a scos bocancul şi s-a dus cu talpa dreaptă, desculţă, jos, unde a băut o oală de vin. Nu se alesese — vinul — era tulbure, şi, întors, sus, piciorul drept n-a mai bîţîit, a ascultat şi de bocanc şi de şireturi, care au intrat parcă singure.

Văru' Stănică, acum teafăr, a ieşit în curte şi a început să-şi bată cîinele cu bocancii. Lătrătorul nu se prea ferea, venea şi lingea botul bocancilor, poate şi pentru că pe acolo rămăseseră pete de grăsime de la porcul tăiat sau pentru că era el mic, şi credincios, şi lacom. Şi-l privea în ochi cu lacrimi de fiară mică şi de curte.

Vărului Stănică i se făcuse silă şi-l prinse mirarea de ce-o fi bătînd aşa cîinele. îşi răspunse că parcă îi ţipa curtea a pustiu fără oftatul sătul al cocinii porcului, acuma goală.

îşi istovi gîndul şi lămurirea pînă aici şi se uită peste gard. O văzu printre şi pe deasupra ulucilor pe vecină-sa Sevastiţa tocînd pe un cărpător nişte măciuci de varză acră.

— Ce faci, Sevastă, mai vru Stănică să afle încă o dată ce face vecina.

Ce să fac, mi-a plecat bărbatu' la moară şi nu ştiu: Ifl-lmai aştept sau să mă mărit...

B Stănică înţelesese prea mult sau poate înţelesese doar cît IŞtebuie şi trecu dincolo, unde începu să guste din trebuitoarea fi tămaduitoarea varză acră. Sevastiţa toca varză cu mînecile nmese şi braţele voinice i se înroşiseră frumos de ger. Aşa că ea îl cheamă în casă şi-l omeni cu încă vreo cîteva căni de vin. Stănică scăpă de cîteva ori mîna şi poate s-ar fi ajuns la şi pai jos, ori mai departe, dacă nu s-ar fi auzit bătutul porţii |i paşii de gospodar ai lui Pîrvu.

B Stănică dădu să sară pe fereastra dinspre grădină, în Bâtele casei, dar nu ajunse la toc şi Pîrvu îl găsi roşu la **obraji,** ca scos din

fiertură nouă.
B — Ce faci, vere, p-acilea ? întrebă el, duduind podeaua cu **Beii** aruncaţi pe jos.
B — D-alea nefăcute, aia fac, se învinovăţi celălalt prosteşte. **B.** Şi d-aici a pornit cearta, de se clătinau pereţii odăii.
B — Că umbli cu haine de Anglie şi cu petice o mie, arunca Pîrvu.
■ — Şi pe tine te-o fi luat vodă-n ziua de Paşti.
B — Că treci din casă în casă după femeile altora, cum trece Căscatul de la om la om.
B — Nu stric eu orzul pe gîşte, cînd am iarba pînă la ge- **Jiunchi.**
",— Aşa, se repezi şi Sevastiţa, după ce că umbli uns pe ¡Şir şi uscat pe maţe, şi vara stai să numeri cîntatul cucului, Bai ai glas...
B — Bine că am să dau, nu să iau, a răspuns şi Stănică iŞnapoda.
B Şi tot aşa, pînă au uitat din ce se luaseră şi Pîrvu mai scoase, B iă-şi aducă aminte pricina, nişte căni de vin, care se în- dniiră, iar Stănică se duse dincolo la el, să aducă nişte şorici
B P°rc-

Şi cum zăpada se îndesa afară, ei îşi aduseră aminte că e iarnă şi nu şi-au făcut căruţă iama, au doar sănii făcute de cu iama ailaltă şi sînt cam păcătoşi că nu se ţin de învăţătură veche, şi le scăpă a plîns, şi se legară ca chiar de a doua zi să s-apuce de încropit o căruţă.

Căruţa făcută iarna...

După ce se constatară ei ca păcătoşi şi netrebnici pentru că nu-şi făcuseră şi nu se învredniciră să-şi facă pînă acum — ‘ toi de iarnă — căruţă în vreme de ninsoare, cei doi veri Stănică şi Pîrvu, asupriţi de cănile cu vin răsturnate se gîndiră să se apuce de treabă.

— Că altminteri o să ajungem la devenirea de o să avem casa sub căciulă, se îngrijoră şi se îmbărbătă, şi-l îmbărbătă şi pe celălalt, Pîrvu. Stănică avea roţi de căruţă, pe care le ţinea în fînar, ca să se usuce obada şi să se îmbuce bine,jpi Pârvu avea un lin de cărat prune şi se gîndiră s-o înjghebe, deocamdată aşa, căruţa, ca să scape măcar de vină şi vorbe.

Se duseră, scoborîră roţile de sus din pod şi le rostogoleau şi le atingeau pe părerea de drum, de distanţă, care le separa casele—rîzînd de doar nu se tăvăleau pe jos de zicerea vechi cum că roţile carului nu se întîlnesc niciodată.

— Uite-le cum se întîlnesc şi se cată şi se ciocnesc, sa hîţîna de rîs Pârvu şi lovea roata pe care o ţinea subţioarl de roţile pe care le ţinea la fel Stănică. Şi pe urmă îşi rostqj goleau roţile pe jos, îndemnîndu-le cu palmele să se rostogO' lească, aşa cum poartă copiii cercurile. Şi iar se topeau de iii că iacătş.-le cum se întîlnesc şi se lovesc.

I

■¡Aduseră şi linul, îl aşezară pe o capră de retezat lemne, dar după ce se opintiră un timp de..., o vreme bună, şi vi- lură că nu se leagă nimic, trimiseră vorbă după Zamfir al Firii tot a lui Zamfir să vie să-l ajute. Aceasta, mic, ager, luciuiiu, îndemînatec şi fierar, potrivi roţile, dar cînd coborî- Jiucrarea" de pe capră şi merseră cu ea o porţie de bătătură, ;ură că se apleacă rău într-o parte.

Zamfir al Firii tot a lui Zamfir, care pusese şi el cuţitul În gîtul porcului cu o zi înainte şi-i tăiase grăsimea topită pe tingire cu băutură, nu putu să dea nici o lămurire mai ca Jtimea. Rămaseră buimaci şi se uitau la căruţă, adică la Unul cu roţi, ca la o altă arătare. De spaimă au intrat în casă. Stanică s-a dus la iuţeală pînă la el şi a mai adus nişte şunci, Meocamdată neafumate, şi la masa stropită — potop — au itttezat iar cu gîndul la căruţă.

I Zamfir, acuma, le-a dat o înţelegere mai ca lumea. Că ■iar dacă e jumătea lui decemvre săritâ spre sărbătoare, li nu văd că nu mai e iama iarnă şi dă de sus doar cu ploaie?

| ~Dă?

B - Dă!

Pârvu s-a dus pînă afară, a văzut că plouă, s-a întors în fduie, s-a uitat la ceasul „C.F.R."-, care ticăia harnic şi zgo- t afeotos de abia nu dîrdîiau pereţii, şi a zis că da, nu prea e liniă. Şi a întors şi a potrivit ceasul cel mare „C.F.R." după || **HSU**1 mic de buzunar — care mergea mai înainte, ca să jpropie o iarnă ca lumea şi să s-apuce să facă aşa cum tre- lle căruţa pentru vară iama.

a Şl tîrziu, în aprilie, treaz, cînd îi trebuia căruţa, şi-a amintit ■ luase de la Stănică doar trei roti — şi d-asta şchiopăta Itaul

| ...Eu îl las potrivind ceasurile ca să cheme zăpada şi

Hi,

Cu musca pe căciulă
(Căciula frumoasă)

Schimbase el, Stănică, multe căciuli ocolite de muşte, fie verzi cum sínt ele verzi, fie roşii cum sínt ele roşii, ca o albină sau ca două albine, fie albastre, cum sínt ele, muştele, pe mal de apă şi de lac.

Dar tocmai în ziua cînd el, Stănică adică, îşi vîrfuise pe cap o căciulă de miel ţurcan, i s-a aşezat şi gospodărit acolo o muscă.

O muscă obraznică, ştiutoare şi sîcîitoare — se înţelege.

•

... — Ca să vină ea dinspre partea aia, îşi inspecta gre*j şelile, prelungindu-le cu... (puncte adică). Stănică...

Musca zăbovea pe căciula frumoasă.

El, Stănică, n-o alunga. — îi plăcea căciula.

— Să fie şi să bată despre partea bolovanului de sar furat de pe prispa lui Ghică Ţugulea-Uscărrufe? (Acestu bătrîn îi murise de curînd nevasta şi se spăla singur şi îş usca, singur, albiturile).

— Nu, nu-ooo, precis nu e de acolo, se apăra Stănică d musca de pe căciulă.

Altminteri mureau vitele lui Fruginoiu. Şi Stănică, deş« tept, vînduse bolovanul de sare lui Fruginoiu, ca dinspri parte cinstită.

...Musca tot pe căciula lui Stănică.

Şi atunci aproape o luă la fugă.

•

Întîlni în drum pe copilul Ionel, chiar în faţa „Prăvălioa rei săteşti"-. Zgîrcit, dar isteţ, Stănică intră acolo cu copilul Ionel şi cumpără o jumătate de cantitate de halva în palmq
fără hîrtie, adică. Pe care Stănică i-a dăruit-o toată copilului j Ionel.

în ideea, în ideea lui Stănică, vreau să zic, cum că musca o să tragă la halva.

Dar musca a zăbovit tot pe căciula lui Stănică. Ceea ce , iarăşi Stănică, rupt de supărare, a smuls o parte din halvaua [copilului Ionel, s-a dus acasă, şi-a pus căciula pe masă, a prins musca, a băgat-o sub un pahar şi a început să mănînce

halvaua în faţa ei, pînă a omorît-o de poftă...

...Plînge rîsul de-astă vară

Era o căldură care juca şi se ţesea în pînze subţiri, cînd mai apropiate, cînd mai pierdute, şi o lumină blîndă şi unduită, de-ţi venea să te înveleşti şi să te rostogoleşti în ea cu ochii închişi.

Pe malul rîului îngust şi acuma cam scăzut, Valentin cu a sa Marioară învăţau să facă plajă. Mergea greu, destul de silnic, nu se lega mai nimic. Bine, sigur, mai fuseseră ei pe aici, la rîu, dar doar pentru un scăldat între prînz şi amiaz, ca să mai lese şi să lepede năduşeala, adunată pe spinare sau braţe, ori pe piept, în prima parte, mai aprigă, a zilei, a treburilor şi muncilor ei adică. Numai că acuma se aflau la plajă (erau ucenici la o şcoală tehnică dintr-un sat aflat mai BUS), în vacanţă, şi nu ştiau să facă plajă... Aveau cam de toate: apă, nisip, puţin dar de-ajuns, căldură, lumină, nişte brînză cu pîine în sacoşe.

i Le mai lipseau doar tablele şi conversaţia.

ii Aşa că nu ştiau, se bîlbîiau cum să facă plajă. Erau lîngă ei nişte tufe ademenitoare şi ocrotitoare — în umbră de arini,

ipe care ei le cercetau cu sfială şi spaimă. Le era frică, adică. să-şi ducă acolo, ocrotiţi de umbră şi priviri tresăririle mici, noi, ale ochilor, braţelor, şi în general şi aşa mai departe.

Valentin încercă să mai taie plictiseala şi căscatul Marioarei sale cu nişte castele de nisip făcute cu laba piciorului. Nimic! Atunci, deci, Valentin i-a spus:

— O să fac eu de acuma cîteva lucruri pe care n-o să ţi le explic decît la urmă.

Şi-a început să ia nişte pietre mici şi netede, cu care „minţea apa"-. Le arunca, adică, în susul şi în josul apei şi acestea, pietricelele, săltau de patru-cinci ori şi apoi se înecau. Pe urmă, Valentin a rotunjit un ochi mic de apă stătătoare lîngă mal, unde a aruncat cîteva pietricele.

După asta a privit-o galeş-întrebător pe Marioara.

— Nu se înţelege nimic, l-a lămurit şi lăudat ea admirativ şi în costum de baie.

— Păi de-al dracului ce sînt, contra proverbului, că apa trece pietrele rămîn. Cînd minţi aşa cu pietricelele, ţi-am

arătat că şi rîul curge, dar şi pietrele trec peste apa rîului. Şi nu mai rămîn.

— De-al dracului de deştept ce eşti? se topi de rîs a sa Mărioară.

— De! spuse exact şi fără modestie Valentin.

— Şi cu apa, cu ochiul apei, ce-ai vrut, unde ai bătut?

— Că, dacă e vorba, şi apa stă şi pietrele şed.

— Tot de-al dracului ce eşti contra proverbului.

— Tot! Şi ei se prăpădiră de rîs. Valentin, vesel şi trufaş, se apucă şi închipui lîngă marginea apei, hotărnicite cu pietre albe şi cu pietre roşii, ca pentru amnar şi iască, două, într-un fel paturi; — mai aduse şi două bucăţi măricele şi scobite de lut — căpătîi, cum ar fi, şi o chemă pe Marioara.

Stară ce stară, întinşi pe spate, Valentin vorbea multe şi de toate pînă cînd ea îl întrebă că asta ce mai e, unde vrea să bată.

t — Vine de acolo, o limpezi el, că vorbele trec proverbul ■ rămâne.

Vî Şi iar râseră de se prăpădiră şi se tăvăliră de rîs fiecare de ■ partea lui, până ce uitară şi se prăbuşiră în ispita şi uitarea **J de** care se temuseră atât, când erau ademeniţi de tufele ade- Bmenitoare şi ocrotitoare de porniri încinse, nepregătite şi ne- 1 cugetate.

•

E ...Şi toamna, în odaia posomorâtă, mama către fiica sa Marioara, aflată într-un ungher suspinat şi întunecat, ca să nu i se vadă tot mijlocul îngroşat — cu vocea şi spusa luată | cu împrumut de la Paremie:

— Plînge-n tine rîsul de astă-vară...

...Şi a sa Mărioară către Valentin, aflat în cizme şi sub **arme,** într-o scrisoare deschisă, cu valoare declarată:

— Plînge-n mine rîsul de-astă-vară, a ta Marioară...

într-un papuc şi-o opincă

■ După ce ieşi din cizme, din uniforma ca muştarul şi de **sub** arme, lăsat fiind la vatra sa mică, Valentin se prezentă cim llţit-ostăşeşte la Stănică, pentru a cere mîna Marioarei sale, «u care învăţase să facă plajă în vara de atunci, pe

malul I rtului şi se lăsase cu ce se lăsase. Despre partea verighetelor, aranjase, el le închiria de la domnul Paremie, unchiul-său, **Bare** după cum se ştia avea trei: două de la nevestele care-l ┃ lăsaseră şi una de la cea pe care-o lăsase el. (De fapt şapte; ■pentru că le aşeza şi pe ale lui, din vremea dată, în aceeaşi ^Cutioară).

A buimăcit o lume faptul că Stănică s-a pus curmeziş şi l»u aruncat lui Valentin ameninţarea că, dacă-i mai calcă piciorul prin bătătură sau îşi mai saltă pălăria peste ulucile curţii lui şi-şi mai strecoară şoapte printre aceleaşi uluci, îl măsoară şi-i liniază spinarea cu un catralion de pari.

Şi asta acu', după ce fata, Marioara, *pusese jos,* şi copilul frumos şi deşteptat prea devreme din zăbovirea dulce şi lîncedă a somnului lui de copil — cum sînt toţi întîmplaţi aşa .. începea să caute şi să cotrobăie prin odaie cu ochii, dinapoia mamei, după cel de al doilea făptaş, care-l iscase.

...în sat era, aruncată şi aşezată peste rîu, un fel de uzină electrică, care nu arăta nici măcar ca o moară, o închipuire a cuiva, a unui moşier, Viereanu, care-şi mutase jocul cu morişca de pîrîu aici. Mai tăiau satul şi cîţiva stîlpi cu ceşti pentru becuri, bune de ochit cu mai mereu praştia de copii, pistruiate de lepădăturile vrăbiilor ori ciorilor.

Valentin, întors din armată cu ceva cunoştinţe într-aceas- ta, ceru încuviinţarea şi ajutorul părinţilor înţelepţi ai satului — primarului Glăvan şi notarului său respectiv, — aceştia încuviinţară şi Valentin dezmorţi mica uzină şi stîlpii de pe şosea sau chiar instalaţiile, cîte erau, de prin case.

Oamenii îşi puseră iar lămpile cu gaz în colţuri uitate de odăi. Sau le mai ţineau şi le luau în mînă pentru ziua şi fapta cînd pîrleau porcii. Paiele se împuţinau şi ei luau podoaba ultimă a victimei din urmă a iernii cu flacăra ridicată de la fitilul lămpii casnice. Asta pînă cînd... Şi aici începe povestea.

Pînă cînd lumina de bec a începu să se întrerupă între anumite ceasuri. S-a repetat de cîteva ori, pînă ce tot Pop Zăbavă, leneşul, a venit înaintea agerimii celorlalţi:

— Valentin taie lumina, ca să se vadă cu Marioara.

Frumos era că chiar aşa şi era.

Şi mai ales joia şi sîmbăta, cînd Stănică avea treburi la

tîrg şi nu se ştia precis dacă întîrzie.

Cîteodată, se înţelege, îl prindea tăierea electricii şi în circiuma din sat şi se rîdea cu îndemnul:

— Săi, Stănică!

P Şi Stanică fugea ca să-l prindă pe Valentin, pe întunericul fără de lumină electrică, cu fie-sa Mărioara. j|. Glumele se îndesau, se zicea că el sare şi noaptea doar într-un papuc şi-o opincă, ca să-l prindă. li Şi tot aşa...

|| Pînă cînd tot Pop Zăbavă, leneşul peste şapte sate, a băgat ochiul în observaţie că Stănică merge la braţetă cu Valentin, după şi înainte de tăierea luminii. Şi a mai băgat tot el de seamă că, în loc să-şi bată fata pentru păcatul de cu vară, îi lasă să meargă tot la braţetă în faţa lui. Pe Valentin şi pe Marioara, adică.

■ Şi tîrziu, tîrziu de tot — nici nu mai ştiu a cui a fost băgarea de seamă — s-a văzut că, atunci cînd Valentin tăia lumina electrică, văru'Stănică, îmbiat de ceilalţi să-şi cate şi să bată fata, într-un papuc şi-o opincă se ducea la vecină-sa Sevastiţa a lui Pîrvu de peste drum şi gard. Sevastiţa cea cu braţe roşii şi rotunde.

Hi ...Şi la nunta lui Valentin cu Mărioara, în curtea lui Stănică, vara:

R — Al dracu' Stănică...

Bf — Minciună cît turnul Colţii de mare.

[Şi cînd dispăru Valentin şi stinse iar lumina; unul aruncă: — Săi, Pîrvule!

Nu cîntă ea, privighetoarea, pe o cracă uscată

I Foarte a mirare a stat lumea şi repede i s-a cusut gura, ţn ziua cînd Valentin şi-a lepădat cămaşa cadrilată şi a îmbrăcat una albă şi s-a dus la a sa Marioară, ziua-n amiaza luare, treaz-luminat, şi a cerut-o de nevastă.

Şi Stanică, tată şi socru, a primit.

— Băiat condiţional, ar fi spus şi a spus-o Manole, tractoristul cel pistruiat şi năucit de femeile plimbate cu tractorul.

•

Se întîmplase într-un fel, de fapt în amîndouă felurile sau situaţiile tot aşa: se săturaseră amîndoi — şi Stănică,

socru, şi tată, şi Valentin, ginerele — să se vadă unul cu Sevas- tiţa, vecina, nevasta lui Pîrvu, seara sau noaptea, pe întuneric, atunci cînd Valentin, în calitate de electrician (o meserie învăţată la armată) stingea lumina în tot satul de la mica uzină. Şi se săturase şi Valentin să-şi vadă Marioara sa, fata lui Stănică, tot atunci, în ocrotirea întunericului nopţii, netulburat de grupul electrogen.

Bătea primăvara în frunze mici şi muguri rotunzi şi parcă speriaţi de cine ştie ce, şi se alcătuiau tufele cu umbre şi adă- postiri vinovate, ocrotind, făcînd degeaba sau de prisos întîlnirile de sub întunericul luminii electrice tăiate.

Nunta a fost hotărîtă în prima duminică după duminica Tomii.

Greutatea venea d-acolo că nu se putea face la casa mirelui, care, chiar dacă „nu-şi prinsese deştul sub ladă", trebuia, avînd meserie, s-o facă la el, în satul şi la părinţii lui. Ai lui, ai lui Valentin, părinţii, locuiţi peste deal, distanţă de trei sate, s-au pus curmeziş că nu, nu vor mireasă începută şi şi-au aruncat punctele de vedere peste culme, cum că, în caz de nuntă la ei, primesc şi se înghenunchează în faţă sorţii, dar o să servească la ciorbă linguri cu fundul găurit, ca să vază o omenire că al lor copil a luat mireasă sau nevastă începută.

S-a dus mirele *condiţional,* Valentin, dincolo, peste o coamă de deal, să-şi înduplece familia, bogată, dîrză şi de neînduplecat.

| — „Omul e ca sacu'! ţipa taică-său. Bagi în el şi pe urmă
Bw.vezi că n-ai unde-l mai aşeza în casa.

i Pînă la urmă, Valentin, de data asta ca fiu, în satul ■^Surpaţi, a recunoscut că da, aşa e, el poate părea şi fi tot ce H. vor ei.

Şi, tot aşa, încovoindu-se ca fiu ascultător, i-a înduplecat să ,1 vie la nunta lui. Dincolo, peste coama dealului.

...Era, parcă am mai zis, o primăvară plăpîndă şi grăbită şi ameţitoare, ca nişte pete de zăpadă pe ea şi pe dealuri, ■ de parcă ar fi purtat un pardesiu scurtat, în carouri.

HL Ai lui Valentin veniră în duminica aceea de după aTomii, 1 în două brişti.

I Şi a început nunta, cu aşezări posace ale rudelor despre ^■partea mirelui de o parte a mesei, pieziş, cu veselia rudelor Hmiresei, pe de altă parte, în vizavi. Mitul Oifăleanu, vioristul, căuta să arunce punte de cîntec şi legătură între naţii de rude cu invenţia nouă de cîntare a lui: „Foaie verde sufle- *[m* teşte"... Nunta n-a zbuciumat şi ameţit chiar zilele toate ale ® unei săptămîni — de luni pînă luni — că s-a întîmplat, I aruncată peste ciorba de potroace, de la capăt de masă, K vorba naşului.

B Pentru că a zis Paremie, care era în capul mesei, bătînd < U palma pe umerii şi chiar pe omoplaţii miresei, privindu-l B duios pe ginere:

B — Nu cîntă ea, privighetoarea, pe-o cracă uscată...

■ Şi tocmai frumuseţea zicerii a picat rău sau alături de |J Înţepenirea încruntărilor posace de rude.

■ Pentru că tăcerile dospite şi acrite lung se potriveau *Wm* se loveau mocnit, ocolind străchinile. Se spunea despre Hpnrtea neamurilor mirelui Valentin:

K: — Pană de puică în coadă de cloşcă...

M La care, dugos, cei din partea miresei spuneau neauzit Hti pe sub sprîncene şi cu buzele subţiate:

B — Te pomeni c-o fi cîntat cocoşul lor pe gardul nostru...

Faptul galeş a venit de la Ghică Borceag şi Mitu Ciuplitu, gestionari destoinici la „Prăvălioara sătească", care ţinîndu-se de gît se aoleau aşa:

— Norocul lor!

— Care?!

— D-aia!

— Păi nu! Păi da!

— Tu bei şi vorbeşti de animale, i s-a întristat şi umbrit ochii lui Mitu Ciuplitu, de gîndire.

— Caz de vită.

Ghică Borceag, lopătînd cu lingura în strachină, l-a întrebat aşa, mai mult din umăr:

— Care?

— Avantajul vitei e că intră în burta omului!

— Care! nu-l slăbea celălalt cu neînţelegerea rămasă

în lingură.

— Adică m-am concentrat să-ţi spun că omul mănîncă găini, porci, şi ele nu se duc direct în mormînt. Doar omul.

— Care? l-a mai întrebat sughiţat Ghică.

La care întrebare Mitu Ciuplitu s-a lăsat şi el pe-o rină* pentru lipsă de discuţie ca lumea. într-acestea, însă, nuntaşii s-au mai îndulcit, adică părinţii şi rudele dinspre partea lui Valentin am văzut că partea femeiască n-are doar buze subţiri şi rele, iar despre partea bărbătească a fost mai lesne prin ridicare mai îndesată de pahare.

Şi totul s-ar fi isprăvit bine, dacă unuia dintre nuntaşii de peste culme nu i se făcea rău. Iar nevasta dornică să o prindă dimineaţa în curtea ei, cu găinile, curcile şi raţele ei, nu-l ruga pe Stănică, socru nu (?), să le împrumute şareta.

Stănică a zis că şareta cu cal cu tot e plecată.

— Nu e plecată, a spus nevasta ce trebuia să-şi vadă j bătătura cu soare, găini şi raţe — pipăind şi numărînd roţile j şaretei mici, aflate în curte.

K — E plecată de mult, explica treaz şi încruntat rău Stă- | f,ică.

■ — Bine, dar... aproape lăcrima femeia, plimbîndu-şi dege- [tele pe spiţele şaretei, şi pe coama şi botul umed — răbdător — al calului,

B — Sînt ale mele toate, explica Stănică treaz (nu băuse mai nimic), dar au plecat de mult...

K După ce s-a liniştit femeia, domnul Paremie l-a întrebat, ca naş, pe Stănică, ce a vrut el să zică.

— Aşa sînt eu, l-a lămurit Stănică, decît să dau ceva cu 1 pmprumut, mai bine nu-l văz dinainte, decît să nu-l văz pe urmă.

■ Şi nunta curmezişă, posacă şi aşa, s-a risipit şi spart Iute. Calul n-avea nici o vină. Şi nici Mitu Ciuplitu, care-l poreclea, mîngîindu-l şi scărpinîndu-l pe celălalt, pe Ghică ftorceag, cu „erizipeluleee, erizipelul meu..."

lîte-am tras şi nu m-am ras...

B „Cîte-am tras şi nu m-am ras — nici acuma nu m-oi jlttnde“, se îmbărbăta slab şi neconvins Manole, foindu-se pe patul din vagonul dormitor al tractorişti lor.

■ De abia bătuse anul de cînd ieşise pe tractor şi cartea de Buncă i se pistruiase cu cîteva mustrări — ba una scrisă cu avertismentul bătut şi la maşină şi semnată şi de mînă fusese trimisă şi acasă, la părinţi.

Slab şi necopt, cu o bască — obişnuita şi zgîlţîita bască tractorist izbucnită deasupra capului — Manole îl auzea s, prin somn, pe Buşe, şeful staţiunii S.M.T., spunînd în le ce-şi potrivea ochelarii pe nasul încovoiat, aşa de

încovoiat încît părea că are nepermisa curiozitate de a i se uita în gură:

— Caracteristic! Anormal, dar caracteristic.

Şi acesta, Buşe, adică, îi deretica pe urmă prin cartea de muncă.

Şi Manole sărea de multe ori din aşternut şi se plimba şi chema:

— Vino dumneata după claia aia de paie, şi-mi dau eu două palme singur, dacă nu sînt băiat robace. Da' să auzi ce se întîmplă.

Şi se întîmplă cam aşa..

Aici, la Surpaţii Vechi, unde pe atunci, prin apropierea şi pe deasupra anilor '52, nu prea pătrunseseră tractoare, vara, Manole fusese trimis pentru două lucrări: să facă trei transporturi ziua cu saci şi pe urmă să se odihnească. Ca să are seara sau noaptea. Cum îi venea lui. Contract aveau cu S.M.T.-ul din Urlaţi.

...Vară, cîmpia clocotea şi unduia depărtîndu-se şi apropiindu-se potolită, prăpădită ori bucurată de căldură. Batozele înfulecau lacome snopii de grîu, cutremurîndu-se de plăcere. Manole transporta harnic sacii de grîu, pentru obţinerea chitanţei nr. 1 pe raion, de trei ori pe zi.

Astea mergeau bine, dar venea seara, cînd mustratul tractorist trebuia să are mirişte a tunsă scurt şi jos.

Venea seara cu nenorocirile ei.

Lui Manole, cu basca izbucnită pe cap, îi veneau fetele sau — ce dacă? — femeile pe tractor, să le ducă în sat, fie la Cămin, fie acasă, fie la cinematograf. De două ori le-a dus şi la chermeză.

Se căţărau seara pe tractorul lui blajin care fixa cu farul linia ca trasă cu unghia ori cu sfoara pînă la tufa de cătină, de unde vrea să pornească el brazda.

— Că, du-mă, Manole, pînă acasă...

— Că, hai pînă la cinema, rulează Mielu (acesta era ope* I ra torul).

— Că, hai, pînă la chermeză.

Şi pe drum şi mai ales la chermeză, ele, după ce-i ziceau, pe drum, „că dacă nu găseşti buze dulci, ţi le lingi singur"-, îl lăsau stingher şi neghiob. Mai veneau cîte unele, verighete- tele, şi-i mai aruncau cîte un „îmi placi ca o cămaşă de sîm- bătă" sau „eşti viteaz de tai mămăliga-n două"...

Manole pleca mîhnit, cu tractorul, şi-şi cînta singur:

„Tu mă credeai nasol.
Că pentru tine mor;

Dar eu nu sînt nasol,
Beano, drama mea".

Şi s-apuca noaptea iar să are, dar n-apuca mulţi handri, lormea pe ogor şi în duduitul maşinii.

A doua zi, mic, necopt şi puţin sîsîit cum era, jurîndu-se să nu i se mai întîmple, i se întîmpla iar, şi se mai găsea şi cîte una să-l ispitească legănat: „mult e pîn' la rai, dar pînă-n iad, e doar un gard şi ş-ăla-i spart"... Şi-l lăsa în drum necopt

Işi cu motorul duduind... A ajuns să tragă brazde doar după piezul nopţii.

Dar părea că, pe măsură ce-şi apropia cu tractorul braz- I dele de hotarul mărginit de cătină, se apropia şi lăţea şi geamul mereu neadormit al lui Buşe, care-l pîndea să-i îmbogă- pţească şi împestriţeze cartea de muncă. Şi cînd termină tot ||şi se îmbărbătă slab iar cu ... „multe am tras, şi nu m-am ras"..., văzînd geamul neadormit şi aprig al lui Buşe, el se gîndi că se cam apropie şi ameninţă timp de tunsoare.

Toader şi cinci sute

■ Păun al Firii lui Piţurcă, din comuna Vaca, se pomeni ■I se trezeşte într-o dimineaţă foarte înfumurat.
Ht Starea nu-l buimăci, şi-o agonisise el mai de mult, cînd ■ti picătura, cînd cu lingura, dar luat acu' aşa pe nemîncate-

lea... După ce-şi dădu ocol cu ochii pînă la degetul mic de | la piciorul sting, se constată bucuros, teafăr şi trufaş. Sări 1 apoi iute şi îngrijorat din pat şi îmbucă ceva la repezeală, 1 ca nu cumva să-i prindă urechile vreun cîntat ele pupăză pe burta goală şi să-i trăsnească gura toată ziua.

Contra neprevăzutului se stropi totuşi şi cu ceva odico* I Ion. Pe urmă îl prinse mirarea şi bănuiala că nu poţi fi fudul | doar faţă de obiectele, lucrurile neînsufleţite din cameră, J Şi alea puţine, pentru că lui, banii ce-i ieşeau din socoteală îi depunea. Privi îngăduitor la puţinul dimprejur şi pînă la urmă se hotărî să-şi plimbe sentimentul sau starea şi s-o ducă] neapărat pînă în satul natal. El şedea acuma tot într-un sat, j dar mai apropiat de calea ferată, cu staţie, adică haltă, j aşa că putea auzi mai repede şi duduitul şi fluieratul locomo« tivei. Răspundea aici de un centru de creşterea viermilor] de mătase şi, normal, şi de tăierea frunzelor de dud. Şi, la el, înfumurarea adunată cu picătura plecase nu ca la alţii, cu nasul în sus, de să nu-l ajungi nici cu strănutatul, nici cţfl prăjina, plecase cu fruntea şi ochii pironiţi mîndru în jos,i Încît doar unul mai bătrîn observase şi aruncase:

„Ce are, bă, ăsta de se uită aşa fudul în jos, ca cîn’ ari avea mereu bocanci noi?"

Cam aşa o porni spre satul natal, aflat după măguri, Păun al Firii, de parcă s-ar fi dus peste munţi.

Se îmbrăcă, îşi puse un costum întunecat, îşi îmbrăcă degetele mîinilor de la mic la mare şi de la dreapta la sting» cu mănuşi tuciurii, cu toate că era cald şi-şi luă un bastoni Cînd să treacă peste pragul odăii, îşi aplecă fruntea şi capul de parcă, scund şi neplouat la timp cum era, l-ar fi putui atinge şi clinti stinghea de deasupra. Porni pe şosea, săltîn< du-şi sus picioarele şi întinzîndu-le lung, ca şi cum ar fi mer pe ace. Ca să i se vadă cusătura şi dunga pantalonilor. Umbfi lui de-abia îl mai ajungea şi lovea călcîiele. Merse el fudti ca musca-n lapte pînă la bufetul din comună, unde făcu seini

I

celorlalţi să stea jos pe scaune, să nu se ridice — şi bău un sirop. Ieşi aplecîndu-şi din nou fruntea sub pragul de sus, pe care nu-l atingea şi porni înviorat spre satul cel

natal. După încovoietura măgurii întîlni un cioban care-i fusese coleg de bancă la primară; se făcu că nu-l cunoaşte, îl întrebă cum îl cheamă, ce face şi unde se duce. Acesta, pe care pustietatea munţilor şi a stînelor îl îndemnase la citiri şi spu- Ineri, i-a răspuns scurt despre numărul oilor şi de unde venea Bi unde le duce:

— De la văi la munte,

B Toader şi cinci sute B Şi-şi

îndemnă măgarul aşa:

I — Ciuş, Costică, la inimă drum.

B Păun îşi continuă şi el drumul şi văzu în stînga nişte Hţopii care adunau spice de grîu. El explică, arătînd cu bastonul, profesorului sau pedagogului, ce-o fi fost:

B — Spic cu spic, patriei, snop, bine, chiar foarte bine.

■ îi mai înţelese şi îi lămuri şi pe nişte lucrători ai pămîn- ■ţului, care năduşeau la praşila porumbului, că e bine, e foarte ■rine aşa cum lucrează rotunjind cuibul cu toate că nu se po- | trivea. Şi nu auzi sau se făcu că n-aude ce-i aruncă unul din

urină:

B — Ăsta n-o fi logofătul Trancana, cu mămăliga-n basma? B Ajunse şi la fraţii săi din sat şi, în vremea prînzului lao- Bftltă, îi limpezi şi pe ei că n-au de ce se plînge, au de toate

■ sat de la şosea cu asfalt pîn' la...; ca şi cum ei s-ar fi perpelit de nemulţumiri. Pînă cînd una din cumnate, mai pieliţă, nu mai putu şi aruncă:

K — Nu-i fi d-ăla cu ce e pe el şi pe culme, ferească Dumne- BCU de vreun foc, că n-are ce arde?

B Păun al Firii o privi îngăduitor şi mîhnit şi porni înapoi But. Mai bău un sirop şi în bufetul din satul natal. Şi-l mai Byloră doar mirarea sau nepriceperea unuia aruncată peste ■ulucă de la marginea satului.

Intllnlre ttrzie

— O fi d'al Firii? Că, dacă nu e cine e, cine e, cine e să nu mai fie?

Şi el, Păun, mergea săltat ca pe ace, şi umbra mai scăzută d-abia mai încerca, fricoasă, să-l mai atingă şi ajungă.

Cartea şi partea

Metodistul casei de creaţie dintr-un fost raion, tovarăşul Matache, un om scund, grăsuţ şi cu un început prestigios — pentru îndeletnicirea şi obligaţiile sale — de chelie intelectuală, şedea în faţa instituţiei şi-şi ştergea gîtul năduşit *cui* o batistă cît un pogon, imprimată cu motive naţionale. (De fapt cu flori locale, mai ales brînduşi). îl sîcîiau pantofii noi, încălţaţi în ziua aceea, care după ce că-i încălecau şi striveau degetele, mai şi scîrţîiau aproape necuviincios.

Se organizase o *duminică model,* un festival dat de maj multe sate într-o comună de deal. Şi tocmai în ultima clipă, cum se zice (pentru că înştiinţarea sosise cu vreo două oral înainte), s-a anunţat venirea şi participarea —'ca să asiste,! se înţelege — a tovarăşului Zidaru însuşi din partea centru«! lui. într-un tîrziu sau într-o vreme, acesta sosi şi cobori dintr-o maşină lungă şi destul de strălucitor vopsită.

— Tovarăşul Zidaru?

— Da.

— Tovarăşul Matache, se recomandă Matache şi-i scîr# ţîiră pantofii înfiorător, pînă ce Zidaru, ca să-l scoată dinj încurcătură, scoase din maşină o femeie înaltă, oacheşă şi destul de apreciabilă.

— Tovarăşa Carmen, secretara noastră.

— O cunoaştem, o cunoaştem, e pornită de pe meleagul rile noastre, greşi Matache şi fu vitriolat de privirile femeii,!
caie lucrase o vreme pe aici, la un teatru de păpuşi, şi cîntase şi la un restaurant.
|u> — Altfel, cum merge munca? veni o întrebare.
Iii | — Păi, cum ştiţi şi dumneavoastră, muncă şi muncă. Zici cultură, zici alergătură, cugetă metodistul Matache. i Zidaru o prinse pe Carmen de braţ şi întrebă neutru şi neglijent:
— Tovarăşu'... ?
i.: — Matache, se mai recomandă Matache o
dată. li .— Ceva obiective pe aici poţi să ne arăţi?
p : — Cum să nu, se poate?
fev Şi el le propuse să meargă să vadă noul stadion. Porniră. (Zidaru înainta la braţ cu tovarăşa Carmen şi Matache în spate, ca să nu i se audă scîrţîitul pantofilor, din pricina căruia tovarăşul Zidaru strîmbase de cîteva ori din nas şi obraz. Ajunseră, văzură, gazon-gazon, porţi-porţi şi cîţiva jbătrîni care jucau care şah, care table pe bănci, fie la peluze, |ie la tribuna întîia.

E bine, foarte bine, îi explica tovarăşul Zidaru secretarei. Tovarăşul?

Matache, îşi recita celălalt o parte din buletin sau din actul de naştere.

— Da, exact, putem să pornim spre Surpaţi parcă, la ■uminica model?
». Celălalt încuviinţă, ajunsese la maşină - Matache, fireş- ■«, cu doi paşi în urmă, ca să nu se audă scîrţîitul groaznic a pantofilor. Se urcară în maşină. Acolo:
S» — Tovarăşul? întrebă Zidarul din spate, de lîngă Carmen, îicretara.
— Matache, Costică Matache.
— Altceva, greutăţi, dificultăţi?

— Atît ce v-am spus: zici cultură, zici alergătură.
Au ajuns la Surpaţi, lume colorată în costume naţionale, tru duminica model, echipe de fluieraşi, formaţii de dansa-

tori, lipseau doar solistele de muzică populară, care mînca- seră o groază de îngheţată şi nu mai puteau să cînte. Ca să mai treacă timpul de revenire, Matache l-a condus pe Zidaru pe la bibliotecă, unde-l aştepta altă încurcătură. Bibliotecara ştia titlurile cărţilor, dar nu ştia autorii. Şi mai avea şi vreo cîteva cărţi primite noi şi neînregistrate.

— Las’ că ai tu carte şi cărţi, da' o să-ţi ai şi partea ta, o ameninţă cătrănit, şoptit şi năduşit, Matache pe bibliotecară.

Pînă la urmă i s-a spus totul lui Zidaru, că solistele mînca- seră prea multă îngheţată şi nu mai puteau, răguşite fiind, să cînte, la care el a propus să cînte Carmen, secretara, ceea ce ea a şi cîntat. Şi la plecare, înainte de a se urca în maşină, Zidaru l-a chemat pe Matache.

Tovarăşul? a uitat el iar.

— Matache, Costică Matache.

— Totul a fost bine, a fost foarte bine.

Şi motorul a duduit şi a pornit. La care, pe urmă, şi Matache s-a dus la bibliotecară şi i-a spus că e bine, e chiar j foarte bine, că aşa e: cînd ai carte, ai parte... Doar seara, acasă, cînd îşi scotea pantofii cu chin, a răbufnit în faţa nevestei:

— Zici cultură, zici alergătură.

...Ca mireasa la moară

Era o moară ca toate morile, dar poate ceva mai

un deal, „dealul morii"-, cum e mai aproape în toate satelj un cazan sau o baterie de făcut ţuică ceva mai sus pe maltl drept, al .iazului, şi, din cauza asta, roata morii învîrtea ţ

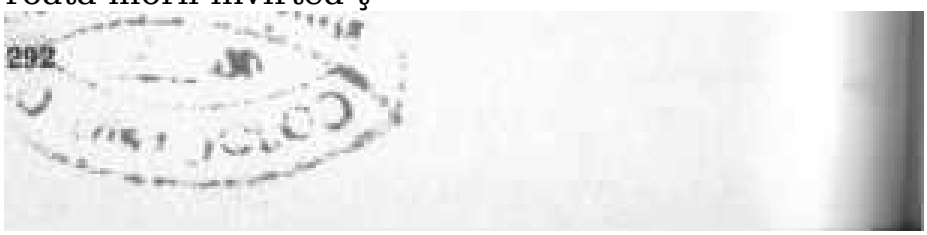

harnică. 1 Avea adică două coşuri, unul pentru grîu, altul pentru porumb,

zdrenţuia nemiloasă multe pălării sau căciuli ameţite. Pe I morar îl chema Cicerone, dar pentru că .numele era cam | anevoios şi niciodată scăldat şi repetat în putina de botez

Î a părintelui Lixandru, lumea îi zicea Mertic, mai ales că el era scund, îndesat şi niţel cam dublu.

B Erau mulţumiţi de el, „rînd ca la moară" nu prea era, pentru că vara spăla şi curăţa coşul şi roata de porumb, ■i vărsa şi măcina doar grîu în amîndouă, iar toamna spăla 14 coşul dinspre partea griului şi măcina mai mult porumb. I Uiumul îl lua cu o cană mare de tablă, după ochi, după sac, i sau baniţă vreau să spun, cu încuviinţarea omului. Avea «tn moară şi o cămăruţă rostuită bine, cu sobă cu plită, pat, | masă, ba chiar şi cu două afişe cu avioane şi cu măşti de gaze, rămase din timpul războiului. Şi era o plăcere să stai şi să f auzi, ales timp de toamnă ori iarnă, duduitul sobei din odaia lui Cicerone-Mertic, deasupra trecerii şi zbuciumului apei de dedesubt.

B Femeile, măcar, treceau greu de ispitirea asta. Mertic bănui sau băgă de seamă, şi atunci cînd una venea înroşită I de frig sau oboseală, cu baniţa de grîu ori porumb purtată || pe cap, el îi spunea să se odihnească şi să se încălzească în | Odaia lui. Acolo, o ruga, ca pînă-i face măcinatul, să-i prepare iţ ciorbă de peşte. (Avea patru vîrşe: două puse înaintea morii, ; ţi două după moară). Prindea adică două neamuri de peşte: Hna care intra în vîrşe după momeala din rîme sau mămăligi. doar din lăcomie sau prostie, dinaintea morii, şi alta tsie intra în vîrşele de din mai josul morii doar din foame şi Hptieţeală. Soiurile erau la fel, clean sau mreană, doar că Bjd prinşi mai jos păreau mai dulci.

H Femeile îl găteau. Mertic le mai ţinea un pic cu:

B — Vezi că acu’ a băgat alde Oneaţă grîu cu gozuri. Mai Bl de-un rînd să se spele roata.

Bl lacrima, **ori cu mălaiul**

Şi femeia stătea şi pleca tîrziu, ori cu făina de grîu albă

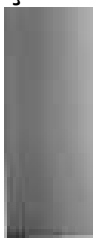

Se înţelege, nu plecau aşa de tîrziu, ca să se zică: vine seara, pleacă dimineaţa şi lumea mai şi zice că a dormit aici.

Şi toate se legau bine, pînă cînd Mertic auzi de prea multe ori în aceeaşi zi — o duminică — la horă, nişte vorbe aruncate şi legate rău aşa: „Stai ca mireasa la moară“ şi iarăşi „stai ca mireasa la moară“.

Se întoarse mohorît către moară şi se hotărî să se însoare. O ştia pe Didina, una din nepoatele, multe, ale lui Paremie. Secase odată iazul, adică el ridicase stăvilarul de mai sus ca apa morii să se ducă pe matca rîului, şi el cu Didina prinseră peşti, rîzînd, cu lanterna, în basca lui şi în basmaua ei. Mai făcu asta o dată, dar altfel. Timp plointe fiind, el pusese stăvilarul astfel că apa ieşi ceva-ceva dintre maluri şi ei prindeau acum peştii mici şi cîteva mrene mai mari, prin iarbă.] Şi tot rîzînd. Şi tot aşa şi aşa, au căzut şi în altele, şi pe urmă au zis să facă nunta la moară. Domnul Paremie a încuviinij ţat, notarul Pîrvu a cîrmit ce-a cîrmit din nas, cum adică] mireasă şi nuntă la moară? — şi nunta s-a făcut acolo, iar; masa tot acolo, întinsă între cele două coşuri de pe scocu-j rile cărora curgea şi mălai şi făină.

Tristeţea sau nepotrivirea a fost pe urmă.

După ridicarea şi răsturnarea paharelor nuntaşilor şi plecarea lor împleticită pe potecile „împletite"-, care duc -şi întorc de la moară, Cicerone-Mertic şi-a dus tînăra nevastă] în odaia morii. Şi atunci ea a văzut un şoarece şi a sărit dini primele minute ale primului ceas al primului pat conjugal,;

La ceea ce, pe loc, şi Cicerone s-a povîrnit singur pe-o parte a patului şi s-a hotărît să dea foc morii, ca să omoarl şoarecii.

Şi i-a dat foc.

Dar focul a fost mic şi plăpînd, atît de pipernicit, înc| a putut fi stins de pălăriile şi căciulile umplute cu apă aii celor zăboviţi sus, la cazanul de ţuică.

H Şi Didina, mireasa, s-a întors morărească; bărbaţii veneau ca altădată, femeile, cu baniţele pe cap şi zăboveau ca să Je iasă mălaiul sau făina curată, în odaia în care soba duduia deasupra zbuciumului rotund al apei. ij Mertic-Cicerone era trimis din ce în ce mai des — seara de Didina — să predea uiumul, proprietarului, unuia Jenică. Şi în odaia morii începuse să zăbovească mai mult bărbaţi, care se cam îndesau de la o vreme la moară.

Hp- ■

Pe două, pe nouă

HI Cînd văzură că aşa nu mai merge, n-are cum să mai meargă, s-alege praful, ei, adică Din, croitorul, şi Savu, cizmarul, se văzură siliţi, pe două-pe nouă, la o ieşire urgentă cfîn situaţie. Au încercat separat la început, dar n-a ieşit Bimic. Croitorul se îmbrăca tot prost, încropit, cu pantalo- li ca nişte semne de mirare ori exclamare rău aşezate, cău- tîndu-şi prin schimbare mişcată locul potrivit la sfîrşitul jtndirii zise sau scrise; privitor la încălţările lui Savu, era ■ki înlesnită constatarea despre felul cum se potriveşte P*marul cu încălţările lui făcute personal: doar văzîndu-i faţa |i ochii care priveau chinuit în sus, bănuiai lupta dintre dege- ■le de jos încălecîndu-se şi duşmănindu-se în umblători. B — Zici Din, zici din, zicea lumea, duminica şi în spatele Şi în faţa croitorului Din.

Zici Savu, ai zis... şi aici gura duminicală a lumii Hivăia, negăsind un cuvînt care să sune la coadă nici potrivit Mj numele, nici cu meseria.

■ *4 Zici* Savu, zici Savu, se spunea, ceea ce era şi mai rău, ^Ktru că aducea a „polocrul" nebunului localităţii, „Trei Hjbnantane".

— Ai zis „Trei geamantane"-, ai zis „Trei geamantane"-.

Aşa că cei doi, întîlnindu-se la pescuit şi cu vîrşe şi cu undiţe pe malul rîului şi neizbîndind , s-au trezit vorbind:

— îmi scapă, mina, explică Din, croitorul, şi d-asta îmi iese mereu un din în plus şi...

— Aţa lungă face noduri şi se rupe unde e mai subţire, îl înţelese şi-l explică pe celălalt Savu, cizmarul.

— Şi mie, urmă tot Savu, mi-e milă să tai de unde e mai mult, din piele adică; da, tai, dacă zice el, clientul, că-* vine la picior. Da' rămîne, fir-ar al dracului, rămîne! Şi d-asta-mi fac...

— Rămîne?

— Rămîne!

— Şi d-asta crezi că cizmarul n-are *umblători,* sau hai; *tropot ei* ca lumea?

— D-asta.

— Şi croitorul cum că ar avea clinul după el...

— D-asta, că le face din resturi.

Se priviră, se înţeleseră şi-şi înţeleseră durerea şi neîmpli- nirea.

...Zi de vară, fără întîmplări mari, deasupra lor şi a rîu-, lui moţăiau nişte nori albi, rătăciţi. Şi, ca dintr-odată, j atunci cînd scoaseră şi undiţele şi vîrşele, se loviră în priviri, în înţelegere şi propunere. Se văzură semănînd şi la înălţime,] sau măcar ca bust — şi la lungimea şi lăţimea picioarelori lăsate pe nisipul cald şi mărunt de pe marginea rîului. Şi »1 rămas aşa: ca Din, croitorul, să-i facă lui Savu, cizmarul, 1 două rînduri de haine pe an sau la comandă din care unu« să-i fie oferit cadou lui Din, la fel, ghete sau bocanci, făcut« de Savu pe care să-i ofere *una. surpriză* tot lui Savu, cizmarul,! Se mai gîndiră să-l ia în înţelegerea lor pe Dodică, bucăta«! rul şi cofetarul localităţii, care slăbea, nemîncînd, de-i numă* 1 rai coastele. Dar nu-l chemară, pentru că mînca prea mult fa j masa altora, neîntocmită de

el.

i Aşa că Din şi Savu îşi făceau vizite în familie. Din lepădîndu-şi hainele în antreul lui Savu, iar Savu, în duminica ce urma, lua încălţările în casa lui Din.
I Şi au urmat tot aşa: adică Din, croitorul, cerea două perechi de ghete bune sau bocanci buni lui Savu, şi Savu, cizmarul, cerea două costume de haine bune, lui Din. ᴋ Pe
B urmă nu mai pot să ştiu, adică aş putea şti, dar mai . departe tot nu se ajunge şi se încurcă şi mai rău.

Buturuga, cerul şi carul | A fost la început o tulpină firavă şi plăpîndă, ca orice primă alcătuire, izbucnită de pămîntul lui Pop Zăbavă, chiar la buza şanţului de drum subţire, care lega Răscăie- Bţii de sus cu Răscăieţii de jos. Omul s-a mirat o porţie de timp — cît se putea mira el în lenea lui, ca să nu obosească, ■ se gîndea încet şi anevoios, ca mai mereu, c-o fi vreo mlă- diţă de nuc sau de prun şi ar mai aduce ceva în casa cea golaşă unde nevastă-sa, tot pe potriva lui, cînd ploua spăla stră- lehinile şi cînd bătea vîntul mătura odăile.
K Omul a îngrijit şi oblojit tulpina cu jurnale — iarna — lin să n-o mizdrească iepurii, el neştiind în faţa cărui fel de ■om sau copac se află şi zăboveşte. Creştea ciudat şi noduros BUlpina şi Pop Zăbavă tot se mai minţea cu gîndirea c-o fi Mflcar stejar sau gorun, cu sămînţa brodită anapoda aici, H^cimpie, stejar ori gorun sub umbra căruia să-şi tolănească ■l zile de vipie — lenea.
B* Pînă ce, într-o zi, Sică — un vecin — pipăind nodurile, B fnpt negii trunchiului, îi spuse celuilalt că se nimereşte,

precis, să fie o corcitură de măr sălbatic, cu ceva ce nu ştie nici el.

Atunci l-au apucat pe Zăbavă rarele lui porniri de hărnicie repede şi supărată.

S-a apucat cu securea şi fierăstrăul să taie tulpina devei nită trunchi şi a rămas doar „trupina", adică buturuga.

Şi de aici începe de fapt povestea buturugii. Ea nu s-d mulţumit să fie doar mică, a păstorit pe lîngă ea nişte lăstari naivi, cărora le adulmeca şi sugea seva. Şi tot aşa, pînă ce oamenii se uitau la ea ca la altă minune. S-a lăţit aşa de tare, încît şi-a putut îngădui să-şi lase noaptea (neştiută), şi cîteva părţi de putregai.

— Cum — obşteşte se ştie — orice buturugă vrea, n-aro tihnă, nici dinspre partea de sub pămînt, nici dinspre ceai de afară pînă nu răstoarnă un car. Şi cum la fel de bătrîneşl«] se ştie, putregaiul luceşte sau arde noaptea. Buturuga asta, lăţindu-se, mărindu-se, nu mai putea să răstoarne nici un

Altfel ieşea din proverb şi, după ce ieşea, se alegea şi praful şi nici n-ar fi fost povestită aici. Aşa că şi-a lăsat dina«! dins o margine de putregai linguşitor şi strălucitor pe lîngă părţile zdravene.

Ca să ademenească de pe cer carul mare; buturuga mare mişcat din părţile fosforescent lucitoare ale bucăţilor ispitf« toare de putregai din noapte, către cer. Nimic! Carul **rn;** de pe cer a clipit frumos şi ţeapăn din ştiutele stele alcătui toare.

— Nici măcar ultima stea-roată?

— Nici! răspundea carul mare.

Buturuga mare şi-a orientat luminile către carul ml cu aceleaşi făgăduieli cum că nu e pusă pe răsturnări. De ai< au căzut cîteva stele neştiutoare, dar cînd au văzut des ce este vorba, s-ar fi făcut mai ‘bine farfurii zburătoi

■y Şi, de atunci, buturuga mare a început să crească puieţî pe buza cealaltă a drumului, a lui Airinie, poate în nădejdea că vreo buturugă mică o să se lupte cu vreun car mic de pe **R:** şosea.

■ Şi ea aşteaptă şi se usucă şi iar aşteaptă, şi nu ştie că şleaurile carelor mari sau mici s-au schimbat de mult, pe alt ■ drum şi ele nu se mai lasă răsturnate.

Cu telefonul

PEAGU ŞI IFTIMIE ERAU VERI. SE DUŞMÂ- | ncau de mult şi din mai multe motive. Numai că Peagu (ăsta îi era „polocru"-; îl chema Perţea, dar lui îi convenise Bai mult porecla şi muncise să şi-o acrediteze în sat) era om *Wă* serviciu la Sfatul popular al comunei Toceni. Iar Iftimie ajunsese portar la Sfatul popular al raionului.

Hf Unul din punctele de pornire ale duşmăniei lor fusese ■ rînd de meri. O unche, care-i venea de-a-ntîia lui Peagu

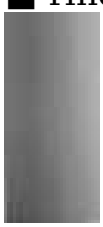

şi de-a doua lui Iftimie, murise şi nu lăsase acte de partaj asupra acestui rînd de meri. Un an, doi, trei l-au cules pe rînd, adică două toamne Peagu şi o toamnă celălalt. Cum însă rîndul era în apropierea casei lui Iftimie, lui Peagu într-o toamnă cînd îi veni rîndul la cules i se păru că merele sînt mai puţine decît se aştepta, aşa că îl acuză pe văru-său că i le fură noaptea. „Bine, i-a zis acesta. Ca să isprăvim povestea, o să-ţi plantez eu ţie un rînd de meri în tabla ta de pămînt, şi pînă dau în rod culegem jumate şi jumate." S-au înţeles, dar după ce merii au dat în rod, Peagu a constatat că văru- său îi plantase mai mulţi meri creteşti şi mai puţini meri domneşti, deci nu se respecta proporţia rîndului moştenit, alcătuit şi el din amîndouă aceste soiuri de meri. Şi a continuat să culeagă un sfert din ceea ce producea rîndul, acum I al lui văru-său. Apoi, prin 1950, Peagu l-a acuzat într-o şedinţă I pe văru-său că atîrnase mai demult într-unul din merii săi] aflat la marginea şoselei o cămaşă verde şi că pîndea cu bîta i şi lovea pe oricine nu-şi ridica pălăria sau ce avea pe cap în faţa cămăşii verzi. E drept, au spus unii că Iftimie atîrnase 1 o. cămaşă într-un măr, dar nu se putea şti precis dacă era j verde, sau năclăită de năduşeală, sau murdară. E drept, au j mai spus unii că stătea cu o bîtă, dar păzea nişte juncani, ij

— A atîrnat, sau n-a atîrnat? a întrebat răspicat un trimis M al Sfatului, care purta o şapcă mare, albă de vată, mult mal largă decît capul lui şi al cărei cozoroc îi cădea sîcîitor pestei ochi.

— Da, de atîrnat a atîrnat, au răspuns oamenii, luaţi« repede.

— Şi stătea cu o bîtă pe marginea şanţului?

— Stătea, da...

— Nici un da. Stătea?

— Stătea.

— Atunci, bine că lămurirăm şi luminarăm şi problem! asta!

Şi Iftimie a fost expropiat de rîndul de meri şi trecut **în** | altă categorie socială, pentru juncani şi restul de pămînt. |, Feste cîţiva ani, în perioada cooperativizării totale, preşedintele Sfatului a primit următoarea scrisoare de ameninţare:

EL „Nu-ţi mai bate joc de lume cu fapte şi cu ademeniri viclene. Ca să duci lumea la ruină şi la pieiri. Că tot de ruini şi de pieiri o să ai parte curînd-curînd. Crezi că nu eşti mar- . cat, dezastrul pe care-l faci şi te aşteaptă ziua. Oamenii stau fugiţi pe lunci ca hunii şi tătarii şi alte neamuri spurcate. Că pentru faptele tale va suferi toată familia ta patimi, că nu vor ierta cîte ai făcut, nu mai laşi loc de bună ziua şi vrei să *supremezi* lumea ca să iei *prema* la 1 mai. Da poate de unu mai o avea Dumnezeu grijă de voi, şi din voi cine a făcut bine, bine găseşte."

Peste cîtva timp apăru la gazeta de perete a comunei o E scrisoare deschisă *„către foştii clăcaşi"-,* semnată de Peagu.

în ea, cam pe la mijloc, se spunea: „Aş vrea să ne aducem I aminte de viaţa grea pe care o duceam odată, de ticăloşia Tai cîinia boierilor, care parcă n-aveau sînge de român, ci de gin. Şi sincer să le comparăm pe toate cu cele ce se petrec Bftstăzi. Venea primăvara, eram cu toţi la curtea boierească Ea lui Matei Colonie să ne dea pămînt în dijmă. Venea sece- Brişul. Săptămîni întregi înotam în pogoanele măsurate de [boieri cu pasul sau cu cordeaua. Plecam toţi ai casei şi luam ECU noi mîncare: mămăligă, castraveţi şi zarzăre. Alături de I noi, la umbra şirii, boierul spinteca puiul, gusta din sticle **I** diferite, încheind cu cîteva pahare de vin. împinşi de nevoi, trimiteam copiii prin zăvoaiele ce le posedam, de stăteau fugiţi ca hunii şi tătarii şi alte neamuri spurcate... Şi ei au ■Vut parte de ruini şi pieiri." Şi scrisoarea deschisă continua Ba mereu.

Învîrtindu-se pe la Sfat (găsea el ceva de făcut), Peagu lase de scrisoarea anonimă de ameninţare, care era comentată în rîs.

„Haiti!"- îşi spusese auzind că se repetă povestea cu hunii şi tătarii şi ruinele şi pieirea... Dăduse fuga şi rupsese scrisoarea deschisă *„către foştii clăcaşi."*

El fusese cu o seară înainte la Marin Fiertu şi i-o dictase. Acesta era un tînăr cam la treizeci şi ceva de ani. Se spunea că fusese făcut de fata lui Matei Colonie cu vizitiul curţii. Fusese ţinut o vreme la un schit de călugări de lîngă Cozia şi apoi trimis la şcoli. Se întorsese după cîţiva ani în sat, cu priviri cam rătăcite. Oamenii spuneau că-i crăpase capul de carte. Cum să intre atîta învăţătură într-un copil de vizitiu? Fiertu muncea, mergea, vorbea, se purta ca toţi oamenii. Numai o dată pe an, de Blagoveştenie, se ducea la Lacul Bălţat, un lac cu apa cam sărată, cu o pipetă în mînă, din care zicea că picură apă dulce pentru peşti. Să aibă şi ei în sfînta zi de sărbătoare cîte o picătură de apă dulce. Era singurul motiv pentru care era socotit cam într-o parte; nebun.

Avea un scris frumos, şi oamenii mai treceau pe la el să le scrie cîte ceva mai deosebit. Aşa făcuse şi Peagu. îi dictase scrisoarea deschisă^ şi pe urmă n-o mai citise, aşa că nu ştia de adăugirile puse de Fiertu de la el. După ce a rupt-o, s-a interesat dacă cineva aflase de potriveli.

N-aflase nimeni.

Liniştit, se duse la Sfat şi spuse că numai văru-său Iftimie putuse să trimită scrisoarea de ameninţare. Dar nimeni nu-l luă în seamă, pentru că de scrisoare se rîsese cît se rîsese, şi pe urmă fusese uitată.

Peagu nu s-a astîmpărat.

A bătut seara la uşa lui văru-său şi l-a tras pe acesta, cu un aer îngrijorat şi secretos, în odaia bună. Acolo l-a întrebat dacă mai e cineva în casă afară de nevastă-sa. Cum nu era nimeni, a început:

— Iftimie, ca văr ce-ţi sînt şi ca om al Sfatului (aşa îşi zicea el, dar, am mai spus , pe la Sfat se învîrtea fără nici o treabă), trebuie să-ţi spun că e prăpăd mare pe capul tău. j

| — Ce prăpăd? se mirase celălalt.
Şi Peagu îi spusese povestea cu scrisoarea către preşedintele Sfatului.
■ — Bine dar nu e mina mea, n-am scris-o eu.
■' — Ai scris-o, n-ai scris-o... de păscut, tu eşti păscut. A doua zi, Iftimie s-a dus la Sfat, dar preşedintele exa cam sîcîit. Nici n-a apucat el să-i spună bine pentru ce a venit şi
Îi s-a zis să mai aştepte, c-o să se constate bine totul. Prin totul, nici preşedintele absent şi nici Iftimie nu ştiau ce se înţelege.
I Pe urmă el n-a mai întrebat nimic, ieşea în sat şi stătea pînă seara tîrziu pe drum cu oamenii. Doar-doar i-o spune [cineva ce se mai aude cu povestea lui.

într-o seară se întoarse mai devreme acasă şi-şi găsi nevasta cam fîstîcită. Din camera vecină auzi un fel de clifăit. Deschise uşa şi-l văzu pe Peagu opintindu-se să sară pe geam, cu un picior pe rama geamului şi cu altul băgat într-un putinei cu lapte, de unde nu-l mai putea scoate. I — Ce faci, vere, aici?
K — Pe dracu fac, aia fac, gîfîi celălalt, căutînd acum ; să sară pe geam cu putinei cu tot. (Peagu, om scund, se vede că pentru a ajunge la pragul geamului se sprijinise pe putinei şi-i scăpase piciorul înăuntru.)
K — Păi stai, vere, că nu se pleacă aşa dintr-o casă de om.
E, Luase un vătrai de la gura sobei, îl apucase bine pe văru-**H|&u** de mijloc, i-a scos putineiul din picior şi a început să-i cerceteze fluierul cu vătraiul, pînă cînd a ajuns la gleznă, i **Ajuns** la gleznă, a lovit mai tare şi i-a spart-o.
■ L-a luat prieteneşte de braţ, l-a dus în camera cealaltă, tinde era nevastă-sa, Dragomira, care torcea. L-a dus ca pe-un musafir.
■ — Pune o oală la fiert, îi spusese Iftimie nevestei. O oală ■)(ţuică, nu vezi că avem vizită?
■ Dragomira pusese oala.

Oala a fiert repede, şi cei doi veri au început să

ciocnească.

, — Noroc, vere!

— Noroc, vere!

Altceva nu-şi spuneau.

. Femeia se uita la ei. Era o femeie nemaipomenit de voinică şi de muncitoare. îşi făcea treburile ei cum îi plăcea.

Ultima oară, Iftimie, o prinsese cu un funcţionar de la ORACA. Ea îl trimisese la MAT să cumpere nişte vin. (Arvuniseră ceva, şi deoarece Iftimie se întorsese mai devreme de la MAT, ea îl bătuse doar pentru faptul că venise prea devreme).

După cel de-al şaptele „Noroc, vere!", „Noroc vere!"-, timp în care cei doi nu-şi mai spuneau nimic, uitîndu-se unul în ochii alţuia şi pe urmă la ea, Iftimie cercetător, Peagu ca la o izbăvire, Dragomira se înălţă în picioare, mare, Parcă umplu odaia, care se făcu mai neîncăpătoare, şi lucrurile de acolo deveniră mai mici, făcîndu-i loc.

— Faci examinaţie, ai? se repezi ea la Iftimie.

îi arse ochii cu două palme. Cum acesta nu-şi reveni imediat, îi atinse şi obrajii. Iftimie găsi repede uşa şi ieşij

— Ce dacă a fost? Las' să fie, numai eu muncesc aici,]

Peagu îşi pipăi piciorul. Se uita în ochii ei, aşteptînd răsplata durerii.

- Şi tu ce stai, mîlcoşitule? ţipa Dragomira la el. Jjîi-lj băgă furca de tors în piept. Hai, îmbracă uşa!

Peagu mai arătă o dată spre gleznă. Dragomira se năpusti iar cu furca.

—Vrei să-ţi scot ochii? Ia-ţi piciorul în mînă şi să nţ vă mai văd neamul. Asta e!

Peagu ieşi şi el.

Peste cîteva zile, Iftimie plecase singur la oraş. Lucraşi pe unde găsise, şi pînă la urmă ajunsese portar la Sfaltd

raional.

Jp Peâgu îşi cumpărase un bocanc ortopedic, ceruse în cooperativă un loc potrivit pentru beteşugul lui, venit, — zicea el, — de la o căzătură de pe un şopron pe care-l şiţuia.

1 Fusese o vreme îngrijitor-şef la grajduri. I se spunea „ofiţer de serviciu la grajd", pentru că toată ziua dădea ■numai porunci celor trei băieţi pe care-i avea în subordine, porunci de felul: „Vitele trebuie duse la apă cîte una şi nu cu înjurături şi huiduieli la vaci, că vaca are nevoie de linişte cînd bea apă".

■ De asemenea, făcuse şi un orar al grajdului: deşteptarea a 5. ţesălatul la 6, mulsul la 7, furajul la... adăpatul la... H Plnă la urmă ajunsese şi el om de serviciu la Sfatul popular al comunei.

t

K Era vară, pe la ora patru după masă, şi o căldură de curgea năduşeala pe Peagu rîuri-rîuri — şi pe piept, şi pe spi- Bare. Era aproape singur la Sfat. Numai din biroul stării |civile se auzea glasul lui Curelea, care întocmea actele de ■Ş&sătorie ale unei perechi cam trecute care trăiau împreună Be vreo patru ani, dar nu se luaseră oficial. îl auzi spunînd ca întotdeauna:

K — Va să zică, nimic la „boală transmisibilă", apăsînd pe *mrans* şi spunînd *sibilă* încet, de parcă limba i-ar fi plutit pe ipasupra sunetelor.

B Curelea mai trînti gluma lui amărîtă că omul nu poate gieăpa de trei lucruri în viaţa asta: de naştere, căsătorie şi | moarte, se mai auziră cîteva pahare ciocnite — oamenii or pi adus ceva de băut. Pe urmă, Curelea încuie uşa biroului Eli plecă şi el.

B Peagu rămase singur în Sfat. Năduşeala îl năpădea rău *mi* gîdila, aşa că se duse la o găleată cu nisip pentru incendii Buşi presără ţărînă pe piept şi pe spinare.

îşi presăra numai cînd era singur, pentru că preşedintele îi pusese în vedere să nu-l mai prindă că face aşa ceva, că dacă o să treacă cineva pe acolo o să creadă că ei sînt un sat de înapoiaţi.

Era adunare generală la C.A.P. şi lumea trecea pe şosea. Peagu şedea la geam şi se uita. Năduşeala începuse iar să-l potopească şi el privea pieziş şi acru la cei ce treceau.

„Uite-l pe Buligă (acesta era un brigadier de la grădină). Parcă-l aud vorbind — se gîndea Peagu. „Tovarăşi, eu am fost născut între barabule, acolo m-a pus mama. Eu, tovarăşi, mă fac negru la obraz cînd văd că planta e galbenă". Şi o să termine cu: „Eu, tovarăşi, prin asta strig trăiască comuna noastră scumpă!" şi-l închipui Peagu. Mare lăudăros! E i drept că de scos scoate, grădina e bună, dar de ce să se Iau-l de..."

„Uite-o pe Oriţa (era moaşa comunală). Mare deşteaptă! j Cică: „Tovarăşi, să terminăm odată cu moaşele *imperice!"* . (De fapt, şi Peagu ştia de curînd că se zice empirice de la ¡ doctor, care o corectase). Şi uite-o şi pe verişoară-sa. Altă deşteaptă! Se duce ea la învăţămîntul agrozootehnic lecţie de lecţie şi, întrebată o dată de inginer la recapitulare, 1 zice: „Eu, tovarăşu' inginer, la tema asta am fost, că ştiu | că ningea afară, dar nu ştiu precis dacă era lecţia asta, da I de nins ningea.'"-

„Şi domnul Obrocea, ăsta cu pardonu-n două luntri, 1 munceşte o săptămînă la cooperativă şi una la G.A.S." I

„Si Cumilate, directorul cimitirului, s-a săturat de sfo*B răit acasă, de ce să nu mai sforăie şi la şedinţă?" (Trecea pe I şosea un bătrîn de peste optzeci de ani.)

Şi Marancea cu palmele în buzunar. „Tovarăşi, mărfuri ca 1 la prăvălioara noastră sătească nici la Londra nu găseşti,« O fi avînd ştampila în buzunar?" (Marancea,

responsabili»^

prăvălioarei săteşti, era foarte înţepat pentru că avea ştampilă. Se certase o dată cu preşedintele Sfatului şi-i aruncase: „Eu ştampilă, tu ştampilă, ce tot te încrezi atît?")

„Uite-l şi pe Perete. Asta, ce e a lui e a lui, zideşte bine". (Perete era brigadierul cu construcţiile cooperativei).

„în fine, vine şi Guran. (Acesta era preşedintele cooperativei.) 0 să-şi frece mîinile în prezidiu. 'Tovarăşi, încăputa- răm şi luminarăm şi problema asta. Să trecem mai departe şi să nu vorbim la marele general.'"

Pe drum mai treceau oameni, dar lui Peagu i se acri. Peagu se enervă că toţi au un rost, muncesc, fac ceva, *1* doar el e om de servici la Sfat. Cine ştie cum şi de ce, isi vinovat pentru toate pe vâru-său, pe Iftimie. Aşa că pune mîna pe telefon şi chemă Sfatul raional. Îi răspunse chiar Iftimie.

- Alo!
- Da.
- Raionul?

_' — Raionul.

I — Cine e la telefon?

— Eu!

— Cum eu, care eu? (Peagu îl recunoscuse de prima **lată)**

— Eu, portarul.

I — Păi zi aşa. Ce e aia eu? Eşti nou în muncă, se vede, Rrărăşele. Cîţi ani ai?

- Patruzeci şi şase.
- Ani în muncă la Raion, te-am întrebat.

, — Patru, răspunse celălalt, cam pierit.

Mde, învaţă-te să vorbeşti. Aici e preşedintele din kceiii. Vreau să vorbesc cu tovarăşu vice Butaru.

- Păi e pe teren, vine pe la nouă seara.
- La nouă?
- La nouă.

— Bine, noroc! Şi vezi cum răspunzi la telefon cînd te

întreabă cineva. E sugestia mea personală.

Peagu puse telefonul în furcă, rîzînd în receptor.

La ora opt, cînd se gîndea cum o să vorbească cu Butaru, el primi un telefon.

— Alo! Sfatul din Toceni?

— Da.

— Cu cine vorbesc ?

— Cu Peagu.

— Peagu? Care Peagu?

— Peagu, omul de serviciu.

— Bine. Tovarăşul preşedinte e pe-acolo?

— E. Acu îl aveţi.

„Asta e văru-meu, îşi spuse Peagu. M-o fi cunoscut la prînz."

El se duse într-un colţ, bău o cană cu apă, deschise şi închise uşa pe dinăuntru tare, ca să se-audă în receptor. , Se întoarse şi răspunse cu vocea preşedintelui.

— Alo, da!

— Tovarăşul preşedinte?

— Da, tovarăşul Sandu, preşedintele.

— La telefon e Butaru de la Raion.

— Bună seara.

— Bună seara.

— Uite ce e, tovarăşe Sandu. Ai acolo un om de serviciu,] Peagu parcă.

— Da.

— Nu prea se conformă la dispoziţii. într-o zi i-am spuil să se ducă la văduva Fira Zamfir să-i spună să vină la Raion I cu încurcătura plăţii pensiei pentru două luni. Ne-a spus că-fl vine peste mînă, că văduva stă departe, în culmea unui deal J i Şi el nu urcă dealul vara, are icneli. Aşa că vezi şi .dumneata I ce faci cu el.

f — Bine, o să văd, tovarăşe vice.

— Bună seara.

— Bună seara.

J|: Era să pună receptorul în furcă şi să-l înjure pe Iftimie,

%dar de la celălalt capăt al firului auzi:

1 — Tovarăşul Sandu?

| ~Da_

| — Bine că n-ai pus receptorul în furcă! Să ştii că în legă-

^Btură cu casa nouă de oaspeţi a voastră, Raionul nu poate ■aviza nimic. în camera aia din spatele Sfatului stă tot tova- BLrăşul leu?

I -Tot.

K — Ei, spune-i să-şi găsească o gazdă în sat, amenajaţi-o. ■^Depărtaţi niţel mai sus centru ăla de lapte de lîngă ea, şi Kp să aveţi o casă de oaspeţi de nivel regional. Nu zic eu bine?

I — Ba da, tovarăşe vice, o să...

li, — E, să trăieşti, şi vezi cu văduva aia, să fie trimisă la Kpoi.

B — Bună seara, răspunse Peagu prostit, şi cu vocea lui ■ de toate zilele, uitînd să şi-o prefacă. Pentru că „nu zic eu **B;** bine" era vorba obişnuită a vicepreşedintelui Sfatului raio-s !- nai Butaru.

■>; Rămase mohorît şi descumpănit cu receptorul în mînă. ■‘ Era Butaru, îşi spuse. „Cînd i-oi fi zis eu că nu mă duc după ^■odoroaga aia de Fira? Poate în somn, dimineaţa, ori pe la ^Eftmiazi, cînd aromesc, sau seara".|

•

I A doua zi dimineaţa era cu văduva Fira la Sfat.

■ — Alo, Raionul?

B ” Da’

1 — Sfatul din Toceni. Am adus pe văduva Fira Zamfir

— Pe cine?

— Pe văduva Fira Zamfir.

-Şi?

— Păi aşa aţi cerut!

După puţină tăcere:

— Cine este la telefon?

Peagu recunoscu vocea vărului Iftimie, dar răspunse cuminte:

— Peagu, omul de serviciu.

— Nu avem, tovarăşe, nici o văduvă pe lista noastră de azi şi nici... Aşa că noroc!

— Noroc!

Peagu se întoarse către Fira Zamfir, văduva, o femeie bătrînă, îi spuse că firul telefonului e defect, puse receptorul în furcă şi o lăsă acolo.

Ieşi în faţa Sfatului, ţipă la nişte băieţi de la centrul de lapte care puseseră nişte bidoane pline lîngă trepte, ba chiar şi pe trepte, pentru că era dimineaţă şi Sfatul părea al nimănui, o casă ca oricare alta: preşedintele şi secretarul veneau pe la nouă-zece. în ziua aceea trebuiau să treacă pe la grădiniţă.

Peagu intră din nou în birou, văduva îl văzu rău şi ieşi. j

Peagu se aşează pe scaun şi oftă:

— Bine, vere!

Zăcu un timp pe scaun, pe urmă ieşi şi se aşează la aer, 1 pe banca din faţa Sfatului.

Văzu un copil care mergea fără chef la şcoală aşa că îl j trimise să umple o găleată cu nisip bun de sub rîpa Melci- I lor. Umplu şi el o găleată cu apă, mătură şi scutură birou- 1 rile. După ce termină şi băiatul aduse nisipul bun pentru] transpiraţie, el nu mai avu^ce face.

Se îndîrji iar, deşi nu era ora, împotriva lui Iftimie» I

Puse mîna pe telefon.

— Vreau Raionul! porunci el.

■ Stătu un timp cu receptorul mut la ureche. îşi dădu

■ seama că n-a făcut decît să ridice receptorul. Aşa că învîrti de cîteva ori manivela mică şi neagră a telefonului pînă cînd
■ obţinu Raionul.
H — Raionul?
f — Raionul.
— Cu tovarăşul vice Butaru, ceru Peagu cu vocea lui
■ Sandu, preşedintele.
I — Păi nu e. Va să zică astăzi sîntem în 15, mîine în 16. Pe 18 îl puteţi găsi, că e chemat sus, la o plenară. Sau
■ mai bine pe 19, că poate nu vine direct aici.
K — Pe 19 la ce oră?
■ — Păi, ori de dimineaţă, ori, dacă are teren pe la nouă
■ seara.
I — Bine, să trăieşti. Rămîne după ora nouă.
■ Şi astfel continuă şi nu se isprăveşte telefonul dintre cei doi veri. Vorbesc între ei în timpul zilei, se recunosc, cîteodată îşi respectă dispoziţiile pentru că nu ştiu care dintre ele e adevărată.
■ După ora nouă seara, ei nu se mai recunosc, vorbesc
■ seriozitate şi răspundere despre lucrurile şi lucrările comunei sau ale raionului.
■ Trec zilele, trec lunile, poate or să treacă şi anii, şi ei • nu ştiu că după ora nouă seara vorbesc unul cu altul. îşi fac binevoitori sugestii şi propuneri. Unele se respectă şi se li Înfăptuiesc, pentru că erau hotărîte de mult să se facă, şi le auziseră de la preşedintele Sandu sau de la vicepreşedintele Butaru. Altele nu, pentru că le veneau lor atunci fir cap.

Ziua, cînd nu se recunoşteau la telefon, se alergau unul Be celălalt, potrivit unor dispoziţii propuse de ei. După ra nouă vorbeau respectuos, călăuziţi şi încărcaţi de răspun- ri.

încăierare *C*

V^>ASA PĂREA CĂ NU ARE AMINTIRI. ŞI MINŢEA, minţea de mult pentru că era invidioasă pe scări, pe coridoare. Scările şi coridoarele, treptele lor, măsurau prin pantoful, bocancul sau sandaua (cu care erau cercetate) întristările sau bucuriile celor ce urcau sau coborau.

Scările aveau întotdeauna ceva numai al lor.

Casa rămînea albă şi mare şi era invidioasă pe scărl.l

Duşmănia mocnea, dura de mult.

■fe; Dar într-o zi casa s-a revoltat pur şi simplu, jt Eu trebuie să spun că această casă fusese a unui direc- I tor de puşcărie şi acesta o ridicase cu meşteri zidari şi tîm- | plari car-e mai aveau doar o lună, numai o lună de ispăşit, Lor nu le convenea să fugă. Lucrau la această casă cu 1 toată sîrguinţa. Fiecare mare meşter pe partea lui. La prînz li se dădea castronul cuvenit de fiertură şi pe urmă regle- ■pientarele ore de odihnă. Adică erau puşi într-un fel de liber- tate. în cele două ore de odihnă ei plecau la gară unde furau. K - Cine cum putea: portofele sau geamantane. Meşterii ! zidari furau în gară sau prin apropiere şi după ce trecea ultima lună plecau acasă, la nevestele sau la neamurile lor, la ţară sau la oraşe şi acolo deveneau oameni cinstiţi jjsau nu deveneau oameni cinstiţi.

H în urma lor veneau alţi meşteri zidari de la puşcărie, în ultima lună de ispăşire, completau ceea ce făcuseră cei- ilalţi după cum le convenea lor.

| Din pricina aceasta, casa n-avea nici un stil, arăta ca o adunătură de camere aruncate una peste alta, una alături I de alta.

Ip Ciudat era însă faptul că în haosul şi harababura casei : exista totuşi o unitate: pe dinafară semăna perfect cu o Buşcărie. Pe dinăuntru era o aşa răsucire de coridoare şi jpcări, încît totul era o desfrînare de linii. Meşterii zidari, | hoţi, parcă dinadins voiseră să dea o ultimă dovadă a înde- inînării lor.

-Contraziceau, batjocoreau exteriorul disciplinat al

casei, I cu vagabondajul interioarelor.

■ ¡Directorul închisorii s-a mutat la parter, într-un aparta- Bient alcătuit bine, cum trebuie, iar toată adunătura de **Blugi** (şi ea neplătită, toţi erau puşcăriaşi în ultima lună)

fusese cuibărită pe sus, unde chiţcăiau de plăcerea lipsei de 1 organizare şi de simetrie a scărilor şi coridoarelor cu care

■ obişnuise şi îi torturase puşcăria.

Numai şoferul avea o cameră izolată deasupra casei pentru că el trebuia să se odihnească.

Casa sumbră şi severă suporta mînioasă tot dezmăţul şi toată veselia care exista pe scările şi coridoarele ei.

Şi a început să-şi rumege pe îndelete furia şi tencuiala ca să arate odată şi odată ce se petrece înlăuntrul ei.; directorului închisorii care habar n-avea de nimic, (nu ieşea din apartamentul lui de la parter) nu urca pe scări şi nu cutreiera coridoarele.

Deci casa îşi consuma mocnit mînia şi tencuiala, se şubrezise destul de mult şi aştepta doar un vînt sau un viscol mai puternic, care s-o ajute să dezvăluie, ca o mînăstire, desfătările şi dezmăţul din lăuntrul ei.

Şi aici ea a greşit sau poate n-a greşit cine ştie ce.

Pentru că după ce a fost naţionalizată s-a prăbuşit.

Meşterii zidari şi cei care deveniseră cinstiţi, şi cei care nu deveniseră pînă atunci cinstiţi s-au apropiat de casă.

Şi ei au ştiut unde să atingă locul plăpînd al casei ca ea să se dărîme.

Şi casa s-a prăbuşit şi a arătat tuturor dezmăţul liniilor, scărilor şi coridoarelor, pe care-l făcuseră şi-l ascunseseră meşterii zidari.

Ea, casa vrea să-l arate doar directorului închisorii. Dar acesta era de mult la închisoare.

Scările s-au arătat caraghioase, roase şi răsucite — lumii jîntregi.

Erau atît de caraghioase şi răsucite încît păreau că rid, că rîd de casă, ţinîndu-se de burtă cu propriile lor trepte, j

La un dublu decimal

I

B

INE, NU-ŢI MAI FAC NICI UN CERC.

■*— Care cerc? Nu m-am prea amestecat eu în cedarea ■ta, pe care n-o înţelegeam sau poate o uitasem, şi mă iltam la el, la Dică, nedumerit. Cu Dică învăţasem ultima Hasă la un fel de gimnaziu. îmi venea — mi se spusese — fl un fel de neam, foarte de departe. Dar era o încurcătură Im sînt destule între neamuri: mi-era cam nepot, cu toate 1 era cu mult mai mare ca mine.

Rămăsese în sat, să se ocupe cu ce-o să spună el singur.

— Cum care? Nu ţi-am spus că te leg de o trupină de nuc din Cîmpia Teiului, fac un cerc de jur împrejur ca să nu vie şerpii şi-ţi dau de mîncare cînd am chef sau, tot după chef, îţi dau foc? Asta dacă umbli la gîndurile mele şi le spui.

— Bine, nu umblu. (Şi-mi veni poftă să-l zîdăr niţel, să văd ce-o ieşi — tot era timp închis, de zăpuşeală.) Da de lovit loveşti în interesul omului...

— Lovesc? Lovesc, ai?! De legat nu te mai leg şi nici nu te mai ard. Că d-aia! Că tu te priponeşti în vederea ta că am casă cu opt odăi, televizor, două covoraşe şi că and chiar şi ceşcuţe de ceai şi cafea. Şi că nu muncesc. Că aş *excrochcri.* Bă, eu de *excrocherit* nu excrocheresc, că dej sculat mă scol pe la 5, 5 şi jumătate, şi perna seara îmi aţin« ge obrazul după orele 12.

— Bine, dar te văzui eu vinerea trecută cum îl jumulişi pe Boace cu trei lăzi de mere la cîntar.

Dică scuturǎ piedestalul dublu-decimalului cu o măturică şi se aşează pe o butură (nu pe cîntar, aşa cum m-aş fi aşteptat eu). Continuă să se cureţe cu măturică pe pantaloni,

— Aici tu faci două prostii. Prostii descheiate de mine, că trebuia unul din neamul nostru să le descheie şi risipească. Află tu aici de la mine două lucruri. *

Întîi şi-ntîi, că eu nu lovesc în om. Adică, tu poţi zici că lovesc. Dar dacă stai bine să judeci, eu pic de şi cam al zecilea sau al o sutălea în drumul fructei sau bunuh poftim, de la cracă sau de la izvor pînă la gura omului Va să zică eu sînt o fază, o portiţă prin care trece bunul O condiţie, na, dacă-ţi place mai mult. Aşa cum e vîn§ din primăvară sau musca, albina, ce-o fi fost, care-a am| tecat polenurile, cerul senin care n-a adus ploaia care scuture floarea, va să zică lipsă de ploaie, pe urmă ploaia j vreme, pe urmă soarele care a trebuit să bată cu o

nire anume ca să nu usuce mărul, fructa, orice-a fi, doar să-l împlinească, să-l coacă; şi pe urmă tot soarele care a ieşit la timp atunci prin jurul lui Sîn Petru, de-a spart norii ăia de grindină şi s-au lăsat către Loviştea. Şi pe urmă... Ce mai, nici un pe urmă... Dac-o luăm aşa... Zici de Boace... da ce, el nu e tot o poartă în mersul produsului? Ce daca e al lui... Ce decoraţii să-i pui eu pe piept lui, că pometul ■Si fuse ocolit de piatră, şi peste drum, la Odrişcă, distanţă d-un fum de ţigară lung, a pisat piatra de i-a făcut chisă- liţă toate: şi pruna, şi mărul, şi para. Aşa că dacă o luăm într-un fel, în felul tău — că eu pot s-o dau şi pe partea ta, nu mă costă nimic — despre partea lui Boace nu e nici o ■isperare. A ţinut Boace la fructa, produsul lui, mai mult decît Odrişcă? L-a îngrijit, l-a corcolit mai mult? Nu! H-a ţinut.

» Aşa că, într-un fel, mi-a scăpat mîna la cîntar pe drept, Bţneneşte. I-am mai luat zăduful lui Odrişcă, dacă a tras Către mine cîntaru, e treaba mea. Ce-oi fi ca Borunga, ca imărîtu ăsta? De cunoscut îl cunoşti.

■ — îl cunosc.

H — 0 duce potrivit. Da e un fel de adventist, de pocăit Kl banii. Şi-a făcut şi o teorie cu care se leagănă. Ştii ■C zice el, nenorocitu de Borunga? Adică, ce nenorocit, că

■ gras, liniştit şi împăcat. Şi fără nici un pic de nerv. Zice rfl orice om din republică trebuie să cîştige doar 1 500 de

pi pe lună. Atît. Ai cîştigat mai mult pe luna cutare, te ■bei şi declari că ai cîştigat mai mult — ca şi cum ai declara H furt — şi laşi banii la bancă. Şi luna ce vine te odihneşti

■ ceri înapoi banii depuşi. Aşa face el. Adică nu tocmai aşa, Hjju-i depune la bancă. îi dă cu împrumut. Şi se odihneşte ■fu consumă cu socoteală. Cîteodată îi mai dă şi pe gît, j|| de băut îi place să bea, da bea tot cu chibzuială. Nu-şi **Hi** de ce trece de nevoile lui, ale casei adică, şi de plăcerile Hjjţnai mult de 1 500 de lei. A isprăvit prisosul, se

apucă

de muncă. A isprăvit prisosul din ce-a scos el de la atelaje, nevasţă-sa de la grădină şi fie-sa de la grădiniţă (de la bucătărie)? La muncă pe brînci, Borunga! Sînt cazuri cînd nu poate să scoată 1 500? Că de fost sînt, a plouat şi n-a putut ieşi la cîmp, s-a betegit un cal sau l-au ciupit ăia de la calculări... că de înşelat poţi să-l înşeli lesne pe toate părţile şi rubricile, el crede uşor, e cam orbeţ...? Nu-i iese, zisei? Nu doarme, nu mănîncă, face din noapte zi şi-i scoate. Treaba lui, eu de condamnat nu-l condamn, nici de apreciat nu mă topesc să-l apreciez şi să-l fac exemplu pentru vreun copil — al meu sau al tău.

- Hap!

Pe dublu-decimal sări un cîine. Dică întinse mîna, îl cîntări neglijent, şi cîinele ieşi la vreo treizeci de kilograme. Nu m-am prea mirat, cîntarul era doar dublu-decimal. Cîinele a plecat după ce a mirosit niţel greutăţile. S-a dus lîngă o bătrînă şi a început să mănînce prune.

— N-o să facă diaree, m-a liniştit Dică, pentru că mănîncă şi sîmburii.

Şi în al doilea rînd, că mai ales *în al doilea* vreau să j vorbesc cu tine, adică nu vreau să vorbesc cu nimeni, vreau j să spui şi eu cuiva. Al doilea — şi poţi să rîzi dacă eştij prost — întîi şi-ntîi mie îmi place să trăiesc din ce *e peste*• | Tu plecaşi de-aci, te făcuşi ce te făcuşi. Al lui Lebădă ajunse ⌡ şi el pe la Oneşti, inginer. Nu prea credeam. Al lui Simni-3 cioiu de peste rîu era mare director de fabrică, acu tot în ziare] citii că e criticat şi că l-a schimbat. Cu economiile. Da-n sat a venit cu o maşină şi mai lucioasă, a zis că l-a trecut în ; minister. Cred, de ce să nu cred? Aşa...

Şi cine rămase, mă, aci în sat să se uite la dealurile j astea, la pomii ăştia, la oamenii şi casele astea de aci.,,1 într-un cuvînt, la toate bunurile? Cîţi au stat aici din cîţil am isprăvit atunci gimnaziul sau cum îi mai zicea? Eu, vili şi ţuşlamaua aia de Eugen. Ăla care cînd fuse director Itf

G.A.S., zis fermă acum, s-a purtat în ambiţie cu un neam al I tău. Şi i-a făcut ce i-a făcut. Da ţie şi alor tăi ce, v-a durut ■ceva? Nimic, de unde?!

' — Care Eugen, nu Valentin?

— Eugen... Nici nu mai ştiu cum îi mai zice. Unu cu pistrui pe obraji. Ne-am răzleţit din clasa şaptea.

|î — Poate Lică...

— Lică? Parcă Lică. îl ţii tu minte cînd era să-ţi pierzi ■calitatea din cauza lui.

H — A... Dar nu calitatea, asta se zice la membrii de mai sus. Era să-mi pierd cravata de pionier.

K. — Aşa, cînd jucam echipa B cu echipa A, tu ai băgat un gol. El era în poartă şi a mutat bara şi a zis că n-a fost gol.

K — Şi am dat cu bara după el, era un bulgăre de pămînt — bara, şi l-a podidit sîngele.

B — Păi ăsta e. El te-a reclamat la tovarăşul instructor, unul cu B, aşa-i începea numele. Muri înecat. A recunoscut că a schimbat bara, adică bulgărul, şi că n-a fost cinstit. Da |â zis că de ce l-ai lovit, că asta contează şi să ţi se ia cravata. Şi ăsta cu numele care începea cu B, după ce tu ai Hs ce-ai zis, că-ţi pare rău (de prost ce erai, nu trebuia să-ţi pară rău deloc, trebuia să-l schilodeşti), a zis că eşti... i — Că sînt superficial.

K — Aşa e! Vezi că ţii minte? Atunci am învăţat toată Hlasa şi tot detaşamentul ce înseamnă cuvîntul *superficial.* L E, da ne înnădirăm. Va să zică am rămas eu şi cu puş- ®[mî]ua asta de Eugen-Lică p-aici, să ne uităm peste dealuri. După . gimnaziul ăla sau nu ştiu care ciclu a bătut o dată, i a ma bătut o dată la poarta liceului. Nu s-a putut. A încer- i sat ş la o şcoală de ţîrcovnici, c-aveam în orăşel; nu s-a :, putu trebuia să te pricepi la mai multe cîntări. A luat-o cu o omui şcoală tehnică pomicolă, şi uşurel, pîş-pîş, o ispră- . Cu vaţie cîntări, da altfel.

*

■ — Intllnire tlrzia

De ştiut o ştii... La noi în pustiul ăsta nu-ţi vine nici un tehnician. Pustiu? Nu e nici un pustiu, că prindem imaginea la televizor mai bine decît Constanţa. Da orice-am zice şi am face, nu prea zăbovesc diplome de doctori şi ingineri pe la noi. Dealuri şi şosele proaste. Acu, mai fiecare are la butonieră maşină sau motocicletă, şi ce te faci cu ele pe prăpăstiile astea? Lipsă de comunicaţie, ce mai... Televizorul mai rău îţi face. Că vezi ce e la centru. Aşa că vine domnu tehnician şi e pus director de G.A.S., zis fermă acu. Să vezi tu plimbări cu GAZ-ul, să vezi cu trăsura, că acuma zis ferma are şi trăsură de la moşieri. Să vezi damigene şi berbeci trimişi... unde trebuie şi unde nu trebuie, că mînjea omul peste tot... Să vezi tu liceu făcut la repezeală, să vezj selectare din partea regiunii pentru admitere la facultate, la Agronomie; să vezi admitere şi plimbare de *director —* j *student* cu GAZ-ul şi cu trăsura... ale lui domnul Eugen- Lică... Zău că nu-l fac pe vreun nebun, da să mă calce dacă mai ţin minte bine cum îl cheamă!

Uite că mă şi iuţii şi-l mai dau dracului de domn Eugen- Lică. „

Povestea e că după ce l-am văzut cum urcă, că de urcat a urcat, acu e director la o fabrică de marmeladă sau de sucuri, sau de amîndouă la un loc, şi eu ştiu că nu se pricepe nici acolo, dar ştie să facă obligaţii... Povestea e, zic, că dacă-l j văzui eu aşa pe el pus *pe* şi cu leafa suind, zic: ia s-o apuc şi eu către *peste,* că doar sînt mai deştept, sau eram. Să nu crezi că m-oi fi prefăcînd în ce-o să-ţi spui acuma... n-am nici un interes şi nu sînt eu d-ăia care să trec gură-cască] pe lîngă interes. Să mă tai, să-mi pui sare şi să mă afumi acu, aci, dacă eu îl ţiu în cinste pe Cutare sau Cutare după 1 leafa pe care o are or după haina, sau pălăria pe care o I poartă. Pe mine, de cînd mă ştiu, m-a bucurat, m-a îngrăşat-j — na! — ce mi-a ieşit din socoteală. Ce a venit, ce vinei adică *peste.* Păi dă-mi mie acum şi o leafă de cinci mii dtfl
lei pe lună, şi eu te refuz dacă nu-mi iese un *peste* de trei- patru sute de lei pe lună. Nu că aş cîştiga eu cinci mii pe lună. N-am scos şi n-o să trăiesc eu să scot atît. Nici măcar Ip-aproape. Da nu mi-ar ţine de cald. Aş zice că d-atîta am «muncit — chiar dacă aş munci mai lesne —, atîta mi-ai dat. Ca la un prost. Şi atunci, unde e deşteptăciunea mea, unde e... în fine, nu m-ar încălzi. Că nici nu te întrebai; tu cît scoţi *peste?*

B — Ei, p-acolo...

1. — Tot e bine, continuă el fără să mă asculte. La urma

urmei şi cincizeci de lei dacă-i scot *peste,* tot dorm pe partea mea somn fără vise, decît să am cinci mii fix şi ¡inimic. Ei! şi cînd îl vedem pe domnu, pe colegu de care ne băturăm gura pus *pe,* lăcomit la funcţie şi la urcarea
■Şefii i-am zis o dată — tot la un cîntar ca asta stau de Horbă, că-l prind din urmă şi cine ştie...
M Dică făcu prima oară o pauză, rupse o surcică între degete şi-mi spuse gînditor şi niţel întristat:
I — Iarna e mai greu. Nu mai merge cîntarul.
Il bag la veselină în beci şi mă angajez la tăiere, în pădure. Dau cu toporu, dau mai mult, pînă-mi sar ochii o dată cu aşchiile, şi tot scot eu ş-acolo ceva peste socoteală. Ei, ce «ici, sînt lichea, sau nu sînt? mă întrebă el cu o bucurie «¿veselă în ochi. Sînt? mai insistă el, parcă cerîndu-mi încuviinţarea.
■p. Nu-mi aşteptă răspunsul şi iar începu, parcă năpustin- (lit-se furios.

— Uite-l şi pe amărîtu ăsta de Jacă — îmi arătă el un Becin, care părea zob de oboseală şi-şi deschidea poarta ¡¡Şurţii parcă rezemîndu-se în ea. E deşelat. Aşa vine în fie- ipare zi de la muncă. Şi aşa se întoarce tot neamul lor, în Brice seară. Las', că aşa le trebuie. Păi ştii de ce fac ei asta?

să adune, ca să se bucure de munca şi strînsura lor? Kgi d-aci! Se spetesc ca să-l ţină pe unul de-al lor, pe Ghică Bacă, preşedinte la Ceape. Şi ştie ăsta să conducă şi să organizeze de ţi-e mai mare dragul. Să dai, să fugi. Criticat, hîţînat, nimic! La toate şedinţele, el şi cîţiva vin cu asta; una da bună. 0 fi cum o fi preşedintele, da nu e familist nu-şi îngraşă neamurile, ca alţii dinainte. Are meritul ăsta? îl are, n-ai ce zice. Ce dacă se însămînţează anapoda? Ghică Jacă nu e familist! Ce dacă seceră şi griul mai devreme, cînd bobul mustea de lapte? Ghică Jacă nu e familist. Şi-şi prigoneşte p-ăi din neamul lui ca pe alţi draci. Nu se înghesuie nimeni să se ducă vara pe munte cu oile în lapo- viţă şi ninsoare? Ghică ordonă la trei de Jacă să se ducă, şi se duc. Se iveşte vreo pagubă la vreun grajd, şi vreunul din sămînţa lui Jacă lucrează la grajdul ăla? I se taie cîteva zile-muncă lui, chiar dacă n-are nici în din, nici în mînecă cu paguba. Se tîrî la umbră unul de-al lui Jacă, să-şi tragă sufletul cinstit, ca orice om? Brigadier, taie-i 20 de procente! urlă Ghică Jacă. Să crezi că crîcneşte vreunul? Canei! Le place.

— Le place chinul ăsta?

— Asta pe dracu! Cum să le placă? Le place să fie unul de-al lor preşedinte, din neamul lor. Şi sîntJ berechet în neamul lui Jacă. Vin toţi

deznodaţi de la cîmp cum îl văzuşi p-ăsta, scot o nimica toată din perpeleala asta a lor, da le place. Să fie unul d-al lor la conducere, să fie Ghică nefamilistul, cinstitul. Chiar dacă ar trebui sji mănînce toţi zarzăre şi terci.

Dică, nepotu-meu, căzu iar pe gînduri. Mă întrebă mal tîrziu:

— Ei, acu ce zici?

Nu ştiam dacă-mi cere să-i răspund la întrebarea po
care mi-o pusese mai înainte, sau direct la asta. Adică d; trebuie să-i răspund ce cred despre el, sau despre ai li Jacă. Aruncai şi eu:

— Vezi că vine ploaia.

Că ştiam că el tot nu m-ascultă.

La groapa de fumai

REIERATUL SE ISPRĂVISE.
Strînsura fusese neaşteptat de bună, aşa încît Varto- u
Urdă, omul pe care preşedintele cooperativei îl ţinea
eajmă cînd trebuia să „expună" cuiva de la centru sau
tilor, dibăcise cuvintele care trebuiau: în apreciere cu anii
trecuţi recolta a fost peste, e arie se făcuse linişte.
Oamenii plecau şi, îndepărtîn- , întorceau capul uimiţi de
nefirescul acestei linişti
venite după atîtea zile şi nopţi de zgomot şi zbucium al batozei. Şi tot răsucind capetele se răzleţeau, se pomeneau

singuri şi obosiţi, fiecare mulţumit de oboseala lui.

în jurul gropii de fumat mai întîrziau cîţiva. Să le ¡dăm ocol.

Mai întîi Neagu, preşedintele. Un om voinic — atît de; voinic, încît are întotdeauna umerii hainei sau paltonului j (după timp) mînjiţi cu var. Orice încăpere în care intră pare prea strimtă pentru statura lui şi el atinge pereţii cu umerii- De cîte ori se află în faţa unui lucru încurcat, care cere dezlegare, el, mai întîi, îşi bate îndelung ţigara pe unghia degetului mare, apoi înjură blînd şi îngîndurat, de „cantar"- şi pe urmă spune cum şi ce crede că trebuie făcut. Cînd se împrieteneşte cu cineva, primul lucru pe care i-l spune e felul cum a făcut el retragerea de la Stalingrad pînă la Bucureşti, cu o saca şi cu un cal chior. Cum, în învălmăşeala retragerii, spunea la fiecare unitate că duce apă pentru cealaltă, aflată în spate, şi astfel a ajuns cu sacaua pînă Jn România. Sau cum, odată, cînd rămăsese fără alimente, el mînca, împreună cu calul, boabele aceluiaşi cotoloi de porumb.

învăţătorul Modoleanu, care stă lîngă preşedinte, a fost delegat de batoză. E un bătrîn firav, cu un piept îngust, deasupra căruia izbucnesc, subţiri dar proeminente, dlavi* culele. în ciuda puţinătăţii înfăţişării învăţătorului, în apropierea lui orice om e bucurat de un simţămînt liniştitor de trăinicie. Uneori ţi se pare că acesta vine de la felul împăcut şi oarecum cîntat al lui Modoleanu de a-şi spune părerile, fel care-ţi dă încredinţarea că pentru el nu există lucruri necunoscute sau lucruri în faţa cărora să se neliniştească, Iată cum discuta într-o zi cu Ifrim directorul unul ciclu dintr-un sat apropiat:

— Toate ar fi cum ar fi, se plîngea acesta, dar cu „navei tiştii" nu mă-mpac. Cum au o zi, adică ce o zi, cîteva ceasuri libere, fug la oraş, acasă.

I — Au şi eu dreptatea lor, îşi cînta blînd părerea Modo-Heaiiu.

p Şi, ascultîndu-l, nu-ţi venea, ţi se părea chiar nepotrivit să-i ceri şi motivele care-i îndreptăţesc judecata.

■ Şi Ifrim se resemna şi nu-l întreba nimic. Poate şi pentru că ştia căModoleanu n-o să rabde şi o să explice neîntrebat. * într-adevăr, acesta continua:

B — Tu ştii că eu am făcut normala la Iaşi. Şi mă crezi că în vremea şcolii nici nu ştiam cum arată oraşul? în tim- ijbul săptămînii şedeam în internat, şi duminicile, cînd trebuia să avem învoire, ne găsea pedagogul un cusur — ba că n-ai un nasture, ba că ţi-e haina descusută la subţiori şi ne pomeneam consemnaţi. N-am ştiut ce e oraşul şi, ^■terminare, cel mai prăpădit sat mi se părea un rai. Ei au fost lăsaţi mai liberi şi au prins gustul oraşului.

Se odihnea un pic şi apoi urma tot liniştit şi împăcat: Am venit aici şi aici am prins rădăcini. Cînd mă duc la oraş nu itau mai mult de două-trei ceasuri, că mă apucă durerea de ¡¡fe&p. Văd un teatru, un muzeu, cîteodată beau o bere şi mă întorc acasă. Anul trecut am avut douăsprezece zile la Sovata. pi-am stat decît opt. Nu mă lua locul. Acolo, vezi, soarele ijf&sare pe la nouă — sînt munţi. La noi, la cîmp, îl vezi pe B cinci. Am venit acasă.

Era adevărat ce spunea Modoleanu şi poate de asta în "biblioteca lui nu se aflau decît ghiduri de călătorie şi atla-luri. Cele mai ciudate şi mai rare ghiduri şi atlasuri, cu care jt&tea în faţă seara pînă tîrziu. Cînd dădea peste ceva ne- iut, se uimea cuviincios, parcă fericit că mai există lu-■tri de care nu are cunoştinţă, şi exclama încetişor: *t:* — Ia te uită...

Sau poate simţămîntul liniştitor care te bucura în bropierea învăţătorului venea de la faptul că el purta F pălărie cu nişte boruri răsucite puţin înăuntru, de care | se despărţea niciodată, nici iarna, nici vara. Pălăria asta

îi dădea înfăţişării lui o anume independenţă şi o demnitate sfioasă şi rugătoare. Parcă te ruga să n-o tulburi şi să n-o îngenunchezi, pentru că în preajma ei o să te simţi bine.

Lingă învăţător, ceva mai la o parte, pentru că nu fumează, stă Fane Diogene cuibărit între sacii de sămînţă. E un om voinic, la vreo patruzeci de ani, dar de dat, nu-i dai; nici douăzeci şi opt. Are o faţă rotundă şi netedă şi un păr des şi creţ care-i năvăleşte deasupra frunţii, încît închipuie cozorocul unei şepci. Dar părul şi faţa, îndeajuns de frumoase, nu lămuresc marea lui trecere la femei. Ceea ce explică totul sînt ochii frumoşi ca de berbec. De cîte ori vede o femeie, privirile lui, în loc să se aprindă, devin fără voia sa — s-ar putea fără ştiinţa lui — triste. Mai ales pe femeile care se ţineau dîrze, el le privea cu o înţelegere foarte tristă, prin care voia să spună că le încuviinţează dîrzenia (bărbatul, gura lumii), dar e mîhnit pentru că ştie că au firea slabă şi tot la el o să tragă. Pînă la urmă, şi aceste femei, luînd tristeţea din ochii lui Diogene drept o iertare a păcatului, se înduplecau şi îi cădeau în braţe, fără să aibă nici umbră de mustrare.

Prin 1948, cîţiva mai avuţi şi mai rînjiţi din sat, ştiind că Diogene n-avea decît patima femeilor — ca să poată să-şi vadă liniştit de înverteli — făcuseră în aşa fel ca el să fie ales primar. Fusese timpul celor mai multe izbîn/,1 ale lui Diogene: ajunsese să socotească numărul femeilor cucerite bifînd pe registrul stării civile. Cu treburile primă* riei nu prea se omora. Cînd la vreo adunare mai mare ora ales în prezidiu,' lui îi plăcea să stea în al doilea rînd jm scaune. îşi aşeza pălăria la picioare, fuma, şi la un timp, putea să fi fost şi toiul adunării, îşi aducea aminte de cine ştii ce şi se ridica şi pleca.

Pe atunci venea des din partea plăşii şi comunei uQ activist. Acesta, cum deschidea gura, primul cuvînt pe caro*« spunea, cu sau fără rost, era „problemă". Diogene

nu putifl

suferi cuvîntul. Alăturat de însămînţări — „problema însă- mînţărilor" — i se părea ca un lucru foarte complicat pe care el ar fi trebuit să-l dezlege şi ca o mustrare pentru că nu făcea nimic.

! — Cînd îl auz cum zice cuvîntul ăsta, se văita Diogene lui Anghel, contabilul, mi se pare aşa, că se dărîmă primăria pe mine.

B Nici pe activist nu-l înghiţea, se certa cu el pentru orice fleac, şi acesta i-a trîntit atîtea rapoarte, încît Diogene a fost înlocuit. El credea că totul i se trăsese din pricina acelui cuvînt nesuferit. De aceea să răzbuna şi acum pe el.

n spunea nevestei, arătîndu-i, să zicem, un pieptene:

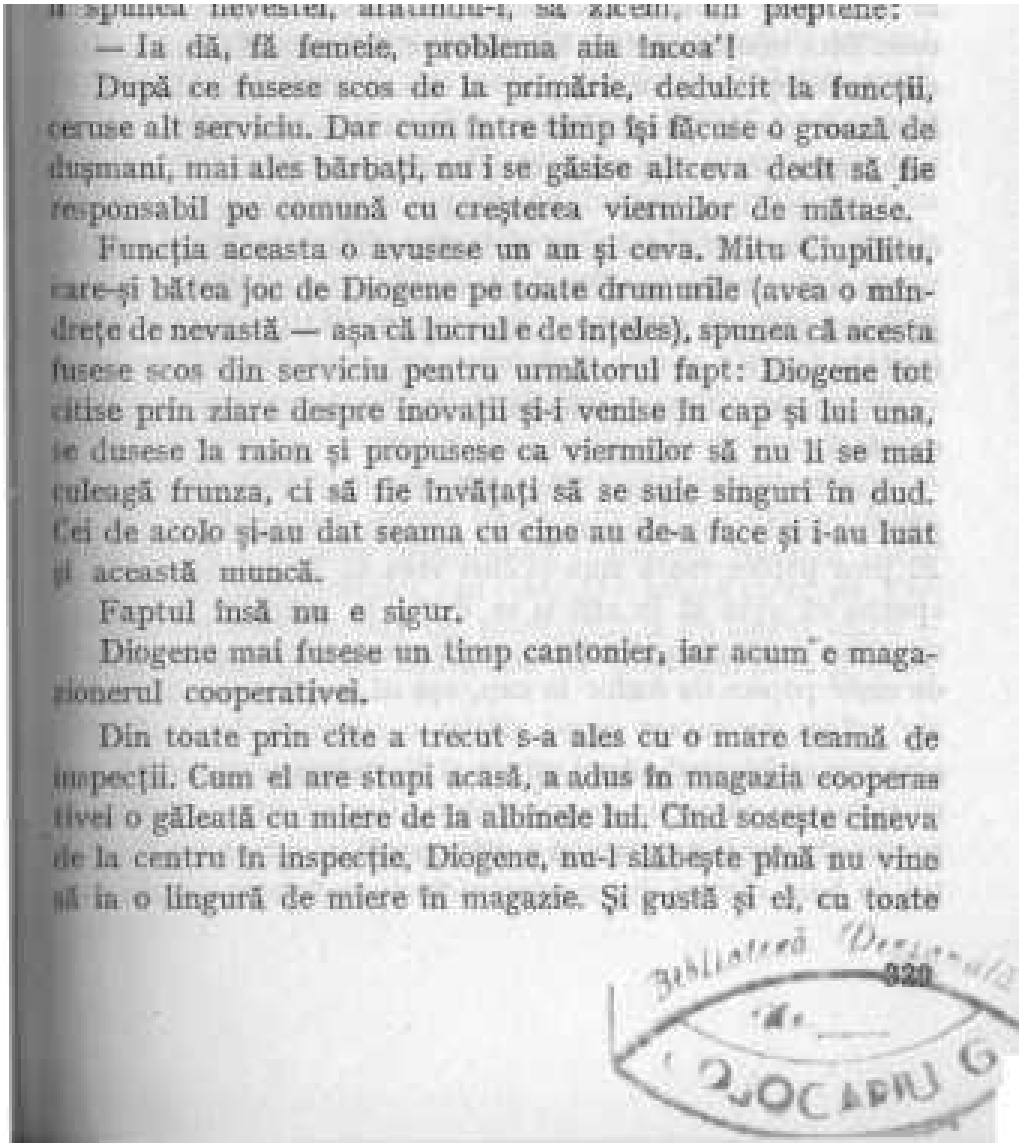

— Ia dă, fă femeie, problema aia încoa'!

După ce fusese scos de la primărie, dedulcit la funcţii, ceruse alt serviciu. Dar cum între timp îşi făcuse o groază de duşmani, mai ales bărbaţi, nu i se găsise altceva decît să fie responsabil pe comună cu creşterea viermilor de mătase.

Funcţia aceasta o avusese un an şi ceva. Mitu Ciupilitu, care-şi bătea joc de Diogene pe toate drumurile (avea o mîndreţe de nevastă — aşa că lucrul e de înţeles), spunea că acesta fusese scos din serviciu pentru următorul fapt: Diogene tot citise prin ziare despre inovaţii şi-i venise în cap şi lui una, se dusese la raion şi propusese ca viermilor să nu li se mai culeagă frunza, ci să fie învăţaţi să se suie singuri în dud. Cei de acolo şi-au dat seama cu cine au de-a face şi i-au luat şi această muncă.

Faptul însă nu e sigur.

Diogene mai fusese un timp cantonier, iar acum e magazionerul cooperativei.

Din toate prin cîte a trecut s-a ales cu o mare teamă de inspecţii. Cum el are stupi acasă, a adus în magazia cooperativei o găleată cu miere de la albinele lui. Cînd soseşte cineva de la centru în inspecţie, Diogene, nu-l slăbeşte pînă nu vine să ia o lingură de miere în magazie. Şi gustă şi el, cu toate

Biblioteca Regională ... COLOCARIU G

Acasă

că ştie că mierea îi dă dureri de stomac. Seara, femeia cu care se îatîlneşte, simţindu-i buzele dulci, îl întreabă de-a dreptul:

— De unde-a fost, de la judeţ, sau locală?

La o margine a gropii, rezemat nepăsător în coate, stă Vartolomeu Urdă, un om în vîrstă. Cine-i priveşte faţa vede că el e foarte mîndru pentru că poate fi nepăsător. Vartolomeu a avut o viaţă destul de sucită. Pînă la vreo douăzeci de ani fusese cuminte ca o fată mare. Vedea de oile lui taică-său şi nu ţinea decît la un singur lucru de pe lumea asta: la o bîtă de alun pe care încrustase cu briceagul zîne şi lupte dintre feţi-frumoşi şi balauri din basmele pe care le citea.într-o zi — asta o spunea Vartolomeu — azvîrlise cu bîta după o oaie. Bîta nimerise într-o butură şi se fărîmase. Taman atunci cîinele începuse să urle a pustiu. Cînd ajunsese acasă, Vartolomeu îl găsise pe taică-său, care suferea de inimă, mort, încovrigat peste o putină de varză, pe care o pritocise.

Despre Mihai Urdă — bătrînul — toată lumea ştia că are o avere bunicică. însă cînd se întocmiră actele de moştenire, în afara bunurilor imobile, a pămîntului şi a vitelor, se descoperiră şi galbenii pitiţi într-un dulap, încît Vartolomeu rămăsese buimăcit.

Şi atunci începu schimbarea lui la faţă, cum spuneau oamenii.

Mai întîi deschise o circiumă. Dar lui Vartolomeu nu4 plăceau decît popicele care erau instalate în dosul cîrciumii. El juca popice toată ziua şi cine vrea să bea venea la el, îi spunea că vrea să ia atît şi se ducea în prăvălie. Acolo lua cît vrea, şi noaptea (Vartolomeu făcuse rost cine ştie de undo de nişte popice cu fosfor la cap, aşa că jocul se isprăvea tîr- ziu) găsea pe cutare care-i plătise o cinzeacă de izmă bînd cine ştie ce băutură. Apoi prinse şi Vartolomeu gustul băutu< rii şi începu să se ţie de scandaluri. Curînd văzu că "dinspri partea cîrciumii nu era nici o pricopseală şi o închise. Cu r< tul de bani rămaşi din moştenire îşi cumpără un automobi

Era singurul om din plasă care pe atunci, prin 1928, avea Ipaşină. învăţă la repezeală s-o conducă, dar peste dteva luni o fărîmă izbind-o de un stîlp de telegraf,

B ..Se pomeni sărac, i se făcu ruşine şi dispăru din sat. Nimeni nu-i ştia de urmă, dar după război se întoarse. Agonisise ceva bani, nu prea mulţi, cu care-şi rostui o casă. Spunea că fusese bucătar pe un vapor, „Dacia"-, că văzuse multe locuri pBtrăine şi că stătuse un timp şi în America. Dar nu dădea amănunte. Se ţinea deoparte, cam mîndru şi pe faţa lui se citea înfumurarea omului care s-a descurcat în multe încercări şi pentru care totul se poate aranja; nu există lucru pe lumea asta care să nu se poată aranja. îi plăcea să vorbească ■curt, cu cuvinte căutate, deosebite de ale celorlalţi oameni, ¡faţă de care se fălea că urmează ciclul doi la fără frecvenţă. Se mai fălea şi cu faptul că pe vaporul „Dacia" învăţase să facă un crin dintr-un praz. Făcea aşa: tăia o parte din tulpina prazului, o cresta la un cap, împingea cu un băţ 'măduva Binspre partea celuilalt cap şi încet-încet fibrele din părţile ¡lămase necrestate se săltau şi, învolburîndu-se, închipuiau ■letalele crinului. El arătase asta aproape tuturor copiilor

■ oamenilor din sat. Era rugat însă mereu să mai arate o Mată, deşi cei mai mulţi ştiau să facă singuri ceea ce făcea KfVartolomeu se supunea şi cînd fîşiile albe de praz închipuiau petalele crinului şi oamenii se uimeau prefăcut, dar fără răutate, înfumurarea ursuză de pe faţa lui Vartolomeu fugea pungată de o bucurie copilărească şi sinceră. Această bucu- ■e amintea celor vîrstnici, sau celor de o seamă cu el, de Var- jblomeu de altădată care nu] ţinea decît la un singur lucru —

■ bîta de alun pe care încrustase cu briceagul zîne şi zmei.

■ — I-auză-i şoarecii, au şi început să mişune în şură, spuse Diogene.

■ Lasă-i şi pe ei, îl rugă Neagu, unde e belşug se poate şi Igubă. Canonesc ei destul iama.

— Păi cînd n-au ce mînca chiţcanii, sar unul la altul şi se mănîncă.

— Cum se mîncară în iarna lui '54 porcii noştri.

— A, cînd cu moartea Şomerului, îşi aminti Anton.

— Nu ştii, grajdul era nămeţit şi pînă să dăm noi zăpada la o parte se mîncaseră între ei.

— Aia mari mîncaseră p-ăi mici.

— Forţa primează dreptul, concise Vartolomeu.

Se făcuse tăcere, cu toate că în toţi fierbea dorinţa de a vorbi. Greutatea venea de acolo că toţi erau ispitiţi să vorbească de lucrul cel mai bucuros şi cel mai la îndemînă — faptul că strînsura fusese neaşteptat de bună. Dar toţi simţeau că tocmai asta trebuie ocolit. Gîndul bogăţiei recoltei trebuia lăsat nerostit trebuia ca el să-i cutreiere mut — aşa era mai mîngîietor şi mai îmbucurător.

— Mare dugoare şi azi, oftă Neagu.

— Mare, căscă Modoleanu.

— Da, de insuportat, trînti Vartolomeu.

— Tot ca-n iama lui '54. Doar că atunci era ger de îngheţau măruntaiele în tine şi acu’ e cald de-ţi ia coşu' foc. Da, chiar e la fel, urmă Neagu.

— Aha, în iama cînd muri Şomeru, zise unul care trecea; pe lîngă groapă.

Iar se făcu tăcere. Mai era o greutate. Nu numai că-so fereau să rostească gîndul recoltei, dar simţeau că trebuie să vorbească despre ceva deosebit, chiar nepotrivit cu acest gînd. Ceva trist, fie şi dureros, dar în acelaşi timp ceva trist despre care să poţi vorbi vesel, ca să nu se tulbure bucuria gîndului care-i ispitea. Cînd Neagu spuse într-o doară!

— Şi cu moartea asta a Şomerului....

Şi cînd dase să se întindă, toţi tresăriră şi el nu se mai întinse.

Diogene îl întrebă încordat:

— Cum?

I Neagu ghici că nu i se cere să repete ceea ce spusese

»(vorbele răsunaseră limpezi în liniştea serii). Şi el începu să «povestească:
B — Păi tot în iarna aia... După ce îl lăsarăm la cimitir ***m*** **Pe** Şomer, vin acas' îngheţat scut. Mă desculţ, aşez un scaun ¡1 la gura sobii, pui picioarele pe el şi mă întind pe pat. „Ia H$ă mă las o ţîră, zic, pînă mi se desfac degetele/'- Mă las şi Kmă prinde somnul. Visez că am murit şi eu şi ajung la rai...
■: — Tu şi la rai, ce cauţi acolo?
B — Va să zică sosesc la rai, urmează Neagu fără să-l ia Htn seamă pe Vartolomeu. Grilajuri frumoase, flori, nu-ş ce. «Acolo, sfîntu' Petru:
I — Venişi?
1 -Venii.
B — Da' calu' unde ţi-e?
| -Cal?
I — Păi n-ai făcut la cavalerie?
B. — Ba la cavalerie. Păi...
B — Ce păi? Du-te şi fă-ţi rost de cal, că altfel nu intri.
Bj Mă-ntorc şi dau de Şomer zburînd tot la rai.
B — La rai? îl întreb.
■ — La rai.
B — Tu parcă ai făcut tot la cavalerie.
K - Tot.
B — Ei, păi fără cal nu ne lasă.
B Şi aranjez cu el să meargă de-a buşilea, să-l facă pe calu' gt şi eu să merg pe spinarea lui. Ajungem iar la poarta raiului.
B — Ai cal? mă întrebă iar Petru.
m — Am.
Bi — Atunci intră.
B Intru, şi Sîn' Petru începe să dea cu o bîtă peste noada ■Şomerului. Ăsta rabdă ce rabdă şi p-ormă se scoală în două Bpicioare — pînă atunci mersese în patru — şi-l întreabă că li ce are cu el.

Sfîntu' ne dă afară şi ne trimite la iad. Acolo, drăculeţii cum ne văd fac roată împrejurul nostru şi ne întreabă dacă

ştim să jucăm cărţi. Le spunem că ştim.

— Da’ bani aveţi?

— Avem, le răspundem.

Ne aşezăm, jucăm şi pierdem, pierdem mereu. Drăculeţii cer banii pe masă. Scoatem banii, da’ ei cer aur. Le spunem că n-avem decît hîrtiile alea şi ei ne iau atunci de subţiori şi ne bagă în cazane cu smoală. Cînd începe smoala să fiarbă, mă trezesc şi văz că-mi arde un ciorap.

Spusei că mă aşezasem la gura sobei să mă dezmorţesc.

— Vezi dumneata, reflectă Yartolomeu, cum se leagă ele lucrurile între ele. Nu e lucru să nu-şi aibă cauză. Te uiţi la flori şi la trenuri...

Dar după ce se dibuise atît drumul discuţiei nu fu primită luarea anapoda. Şi Diogene i-o tăie lui Vartolomeu:

— Ce mai podoabă şi Şomerul ăsta!

— Ba el n-a fost de la începutul începutului aşa, zise domol Modoleanu. Eu îl ştiu de cînd era tînăr. Era om la locul lui, rostuit, săritor... Pe el războiul l-a zdruncinat.

— Păi dar... primul război mare, încuviinţă Neagu.

— Vine el în sat, începu vesel şi cu batjocură în glas Var; tolomeu, nu ţin minte bine, după Oituz parcă...

— Ce e, mă, cu tine?

— Invalid.

— Cum invalid, că eşti mai teafăr de cum plecaşi. Mîinile le ai, picioarele le ai, întreg la minte eşti.

— Am eu ce am.

Din asta nu-l puteam scoate. Era un secret. A trecut un Ş timp bun... Ehe, de-abia după ce i-a fugit nevasta i-am dat j de secret. Auzi dumneata, izbucni neaşteptat Vartolomeu,. j plesnindu-şi pulpele, ce obuz al dracului îi omoară calul j de sub el şi lui îi rade sculele.

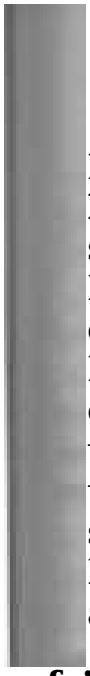

B| — Vai de capu’ lui, îl căina Neagu. Să-i fi luat mai bine **Io** mină sau un picior... Cînd treceau ceilalţi invalizi pe şosea, cu decoraţii pe mintene, toţi îşi scoteau căciula. După bietul gŞomer, se ţineau răutăţile alea de copii ciotcă şi ţipau: IScopitu', trece Scopitu'.

I — Mare chin pe el copiii. Ajunsese să vînză din pămînt ca să le cumpere bomboane să-i împace. Şi ei, dracii pe uscat, jdupă ce luau alviţa sau ce le întindea el, se trăgeau mai la o parte, îi dădeau cu sîc şi începeau iar să-l amărască.

Bl — 0 fi, se îndoi Diogene care, fiind mai tînăr/ n-apucase ■Temea aceea—da’ lasă că nu l-au dus copiii să-

fciu mii.

şi toace averea şi să ajungă ce ajunsese — şi nu ştia alt drum decît al cîr-

B Mai vru să zică ceva, dar Modoleanu rosti cumpătat şi ţ fără grabă:

■ — Să vă spui eu vouă ce a fost. Dacă el, om rostuit, şi-a »risipit averea şi trăia din vînzarea de nasturi şi undiţe în sate, asta n-a venit doar de la darul beţiei. Bine, a fost şi asta, de ce să... da’ n-a fost numai atît. El şi-a făcut socoteala aşa — o ştiu din gura lui — mă, dacă eu, din om cu tot tacî- inu’ care mă aflu, ajung un prăpădit fără pămînt, fără vite, lumea o să

ÍS al lumii, dar altul, care-i convenea lui.

uite de beteşugul meu şi o să mă vaite, că uite **ce** om fusese, şi ce om ajunse azi.

B,. — Vezi, ridică Modoleanu o palmă în aer, era ăsta un

— Pe lumea asta, medită Vartolomeu, sînt două feluri pe oameni: unii care se orientează singuri şi alţii care trebuie orientaţi, duşi de mînă.

| Cu aceasta, ca întotdeauna cînd vorbea Vartolomeu, **pe** considera că „s-a pus capac" unei părţi a discuţiei.
Bf Tăcerea care urmă fu puţină, pentru că Neagu spuse ttupărat, nu se ştie bine pe ce, poate pe ce avea să spună, puu poate tocmai pe această linişte care se lăsase:

— Fapt e că nici la cooperativă n-am ştiut noi să-l luăm cum trebuie pe Şomer. în ’52 , cînd ne înfiinţarăm, el a dat cerere de la început. Dar îngîmfatul ăla de Mânu, care era atunci preşedinte, s-a pus curmeziş ca să nu primim orice tinichea în colectiv. Noi din consiliu, „minorii" lui — aşa ne zicea Mânu că sîntem: minorii lui — ne-am pus şi noi curmeziş lui, lui Mânu, am vorbit cu Jantea, instructorul, şi a făcut să-l primim pe Şomer. Da’ el, vezi — vocea lui Neagu deveni puţin parcă tristă — a rămas cu gîndul că oamenii nu-l socotesc de o seamă cu ei şi, în răzbunare, a început iar să se ţie de nimicuri.

— Prima drăcie fu cu cererea să fie trecut la procent de doi la sută, care mai ţineţi minte? întrebă leneş Diogene.

Ceilalţi se întoarseră spre el, să-l asculte, cu toate că ştiau ce vrea să spuie, doar pritociseră întîmplările astea de atîtea ori.

— Făcem noi adunare special, Mânu citeşte cererea şi dă cuvîntu’. Nucu, nepotu’ Şomerului, neisprăvitu’ ăla, cu cîteva clase la nu-ş' ce şcoală, unde moaş-sa o mai fi acu', se scoală şi începe să-l văicărească pe unchiu-său că e aşa şi pe dincolo, că e erou, că s-a jertfit. Da’ sare femeia lui Tamburu: „Ce erou, mă, care erou, ce a jertfit? Ce, nu poate să muncească? aCe are el să nu poată da cu sapa? Pe cine vreţi voi să excrocheriţi? Individualiştilor, familiştilor!" făcea. Mai sar cîţiva, mai ales femeile, şi nu se primeşte cererea. Pîn’la sfîrşit, tot i s-a dat un post de paznic.

— Şi cu păznicia asta, mai mare dragul, se înveseli Neagu, care căscase de cîteva ori în timp ce vorbea Diogene. Prima dată îi dăm să vază de balta de peşte. Doar de copii trebuiau să aibă grijă, să nu vie să arunce cu undiţa sau să bage vreo vîrşe. Acu’ Şomeru alte trebuinţe n-avea decît să mănînce, să bea şi să doarmă. Dormea, cum să vă spui eu vouă, adică ce să vă spui, că ştiţi şi voi... Dormea pînă se făcea groapă sub el. Cum să facă să scape de
B copii? înfige în baltă două prăjini poleite la virf şi le leagă îl

cuo sfoară care răspundea într-o tufă. Tufa unde dormea, el. V într-o dumin**i**că îi chemă pe toţi copiii pe malul bălţii şi le | ■ spune că în apă e un balaur care scoate coarnele. De speriat B numai el îl poate speria şi anume: îşi întoarce pleoapele pe
■ dos, de li se vede doar galbenul — balaurului îi e frică de | ■ galben — şi mai zice şi un descîntec. Le mai spune că balau-
m rul scoate coarnele doar cînd el, Şomeru, doarme. Aşa că ei ; * de cîte ori le-or vedea să-l trezească.

1 Ei, cum simţea Şomeru că-l ia somnul, potrivea prăjinile B Şi sfoara şi-şi vedea tihnit de dormit. Copiii care dau tîrcoale ■bălţii vedeau prăjinile poleite, îl trezeau, Şomeru îşi întorcea
■ pleoapele de se pocea cum nu s-a văzut, bolborosea ceva şi
■ trăgea pe furiş de sfoară. Coamele, adică prăjinile, căde au ,, în apă. Fleacuri de-ale lui — prăjinile îi păzeau somnul.

1' — Sau cînd a fost pus să păzească blana aia de porumb B dinspre moară, spuse cineva, nu se ştie cine, pentru că se *■t-* făcuse întuneric. Blana era tăiată de o potecă ce ducea la ; ■moară. Şomerului i s-a zis să nu mai lase lumea să treacă pe ■'acolo. El a făcut un gard de mărăcini unde începea poteca şi a pus şi o ulucă pe care rugase pe Mumudea să scrie: „Poteca s-a suspendat.

K Trecătorul e amendat."

B Pusese astea şi el îşi vedea de somn cu picioarele întinse pe ÎBpotecă. Odată Atena a lui Brebene, ea nu ştia de oprire, sare Jlgardu' şi o ia înspre moară. Muierea tot muiere, în loc să se 1 uite unde pune piciorul, îi fugea mintea în altă parte şi-l ■halcă pe Şomer. El dormea, spusei, cu picioarele întinse pe Bfjpotecă. Şomeru sare-n sus şi ridică şi un par cu el. Avea — îl o ştiu de la Atena — un par gros, mai înalt ca el. Cînd s-a B«&ltat cu păru' în dreapta şi s-a uitat chiondorîş, semăna cu

■ sfinţii ăia făcuţi pe icoane de lemn.

— Ai citit uluca? se repede el la ea.

în timpul acesta Diogene care, ca şi ceilalţi, ştia întîmplarea, îşi cufundase faţa într-unul din sacii pentru sămînţă. Şi căldura boabelor de grîu îl bucură în aşa chip, că începu să mîngîie sacii cu palma. Dar aducîndu-şi aminte că prin- tr-o învoială nerostită căzuse la înţelegere cu ceilalţi să nu se atingă de gîndul recoltei, el se scutură de ceea ce simţise şi spuse supărat:

— Ba n-a zis aşa. A zis: „Ai citit *lozinca?."* că el aşa zicea la ce era pe ulucă — *lozincă.*

— Aşa e, încuviinţă celălalt.

Şi cînd femeia spuse că nu, Şomeru i-a zis să lase baniţa jos şi să se ducă îndărăt să citească. Cînd se întoarse, el o ia iar în primire.

— Ai citit?

— Am citit.

— Bun, atunci dezbracă-te! Femeia, cum stătea el cu păru' ăla — ca sfinţii cu suliţa — şi-a scos pierită vesta. Leapădă ia, leapădă fota, şi mai stă.

— Dă jos tot! a bătut Şomeru cu păru' în pămînt.

Dă femeia jos tot după ea, de rămîne cum o vezi cînd se bagă în apă. E, Şomeru, dacă era cum era de la război, pentru el femeia îmbrăcată, femeia dezbrăcată, tot acolo. Vine lîngă Atena, îi vede o groapă în burtă şi-şi plimbă deştele p-acolo.

— Ce e asta?

— Păi e de la operaţia de splină.

— Aha, face el mohorît, bine îmbracă-te. îmbrăcată eşti mai mîndră.

— Aşa şi e, Atena e o femeie cum nu s-a văzut pe valea Topologului. Cel care vorbea o mai lungi pînă ce Vartolomeu spuse scurt:

— Se-mbracă femeia şi el îi puse în vedere să nu se mai repete cazul.

Ceilalţi, simţind enervarea din glasul lui Vartolomeu, îşi auziră oboseala trupurilor. Le venea să plece, dar îşi

dădură

[seama că nu pot pînă jiu se isprăveşte istoria începută. De
■ aceea toţi se întoarseră recunoscători spre Neagu, cînd acesta I începu iute:

K — Şi aşa, mai cu una, mai cu alta, ajunse Şomeru în ’54. Mă culcasem după miezu’ nopţii şi mă pomenesc cu cineva că-mi bate în acoperişul casei. Era socru-miu.

P — Hai, mă, că e prăpăd; nămeţeală! Mă uit la ferestre,

; aşa era — zăpadă, zăpadă, peste tot de credeai că e noapte— jd-aia şi dormisem atît — trecuse de prînz şi eu tot în pat — nu mă sculase lumina. Mă deznămeţeşte socru-miu, pun şi eu mîna pe-o lopată şi primul gînd să scot p-alţii să mergem la grajdul cooperativei, la vite. îi scot pe Ciupilitu, pe Apostu fcNeamţului, pe Aristotel Vîrşan şi pe Şomer, că era aproape.

Ajungem la grajdu’ vitelor după ce trecuse de miezul nopţii. [Dăm la cai, la boi, la vaci, ajungem şi la porci — ăştia se Imîncaseră între ei — le dăm şi lor şi pe urmă hai la sediu, la telefon. Vorbesc cu judeţul şi dup-aia îl trimit pe Ciupilitu la magazie să scoată o găleată cu vin, să ne dezmorţim. I Facem şi focu’- să încălzim vinul, că îngheţase. Vine Ciupilitu cu găleata şi o punem pe sobă.

1 Şomeru:

— Preşedinte, eu beau o cană aşa, nedezgbeţat.

— Bea, mă Şomerule, o cană, zic eu.

ţ Bea el cana, bea, şi după ce bea, aşa cu gheaţă:

— Preşedinte, mai beau una, tot aşa.

— Mai bea, Şomerule, una tot aşa zic.

■ O bea şi p-asta şi p-ormă:

— Mai beau una, ultima, şi plec.

— Ia, Şomerule, da' vezi să nu...

O bea el şi pleacă. E, parcă i-a fost gura aurită. Cana aia fost ultima cum a zis. A doua zi, cînd se deznămeţeşte tot satul, caută-l pe Şomer — nimic. Nu era nici la el, nici în

altă casă de om. De-abia într-a trei zi dăm de el în ieslea vacilor. Era mort. Băuse, adormise în iesle şi îngheţase.

— Băutura i-a derutat organismul, lămuri Yartolomeu.

— Aşa... E, familie n-avea, rude n-avea şi era primul mort al cooperativei. De cînd ne înfiinţasem nu murise nimeni. Ne sfătuim noi — ce, cum — îi facem Şomerului un coşciug, şi-l aşezăm în sediu, de, primu' nostru mort. Tăiem primu' miel născut în cooperativă şi-i facem căciulă şi cojoc de înmormîntare. Mai tăiem prima vită născută în cooperativă şi luăm din primu' vin să-i facem de pomenire. Facem tot după cuviinţă şi hai cu el la cimitir. Vitele nu le puteai scoate, că se împotmoleau în zăpadă. Şi ne înhămăm noi cîţiva la sanie cu coşciugul Şomerului. Mergem, mergem, ajungem la cimitir, şi la jumătatea cimitirului, haiti, sania nu mai merge. Ne opintim noi de cîteva ori, ce să... nu mai merge. Cîntă popa cu „odihneşte-l, Doamne, pe robul tău"* blagosloveşte unu' că „Şomerule, lua-te-ar, că toată viaţa te-ai pus pieziş şi nici acu' la drum spre groapă nu te astînw peri"-, mai împinge unu' de oplean — nimic, sania nu se clintea. Şi era un păcătos de viscol, un viscol de nu te vedeai om cu om... Mă desham eu, dau ocol la sanie, mă, ce să fie? Intru sub sanie, şi dovedesc: inima săniei se prinsese într-o cruce. Zăpada era aşa mare, că mergeam peste cruci. Strig la ăilalţi să tragă sania cu spinarea şi ajungem la groapă, Scoatem ştergarele, le petrecem pe coşciug şi-l scoborîm în mormînt.

Acuma, dacă pămîntu' era bocnă de ger, groapa n-a fost săpată prea mare. E, şi groapa strimtă, şi palmele j noastre rebegite de ger, fapt e că am pus coşciugul anapoda, i de stă şi-acu' pieziş, într-o parte.

— N-are nimic, îl linişti Vartolomeu, în natură nimic j nu se pierde, nimic nu se cîştigă.

Apoi toţi se ridicară, îşi scuturară pantalonii şi o apucară pe poteca ce ducea la şosea.

La un radio într-o casă apropiată se suna miezul nopţii, în urma lor rămîneau şira înaltă şi sacii plini cu grîu. Şi mai rămînea gîndul că şira e mare şi sacii plini, gînd de care nu se atingeau nici acum. Se prefăceau că sînt obosiţi şi n-au timp de aşa ceva.

Sunetele

l SE ÎNTÎMPLA RAR, DIN CE ÎN CE MAI RAR, dar i se întîmpla. Şi el n-ar fi putut spune limpede dacă era durere, tristeţe sau părere de rău în ceea ce-l apăsa atunci.

Poate erau toate, dar sigur era faptul că peste toate se aştemea ruşinea.

Plesnicute îşi mai auzea uneltele.

Intrase demult în cooperativa agricolă şi i se întîmplă să-şi mai audă uneltele.

1 Ultima oară i s-a întîmpLat într-o zi de seceriş. EI cu Aia-

chitoaie şi cu Gagu lucrau pe o secerata are mecanică. PLes- picute stătea pe scaunul de metal şi supraveghea dinţii şi ¡braţele secerătorii. Pe cîmp mai erau risipite vreo opt combine, într-o margine erau cîteva tractoare, iar mai departe, ¡sus, sub geana pădurii, un buldozer nivela o vtlcea.

I Şi deodată toate zgomotele care pluteau şi se încrucişau deasupra cîmpiei se despicară, se desfăcură parcă în două părţi şi prin această despicătură se strecură pînă la Plesnii cute mai întîi sunetul căruţei. Sunetul uscat şi legănat al căruţei lui, pe care o adusese acum în cooperativă.

1 Plesnicute încremeni, îşi încleştă fălcile şi căută să scape, că ştia ce-l aşteaptă. Strigă la Aiachiboaie să mîne mai 'repede, apoi începu să îndemne el caii, dezlănţuit şi zgomotos. Cînd obosi şi tăcu, auzi iar. Se resemnă, închise ochii şi se lăsă ademenit de sunetul căruţei.

|| Atunci se năpustiră la el şi celelalte.

H Dinspre combine i se păru că-şi aude maşina de bătut porumb. Fusese dată demult la fier vechi şi el se gîndea că, cine ştie, poate o parte din fierăraiele maşinii or fi intrat în ¡alcătuirea combinelor.

I Dintr-o depărtare, poate dinspre tractoare, ori de la buldozer, sau poate din altă parte, i se păru că-şi desluşeşte foşnetul plugului spintecînd pămîntul.

■ La început Plesnicute zîmbi cu un zîmbet dulceag de om mare care a făcut o prostie şi se ruşinează, se simte vinovat

i; pentru ea. Dar nu cine ştie cît de vinovat.

■ Apoi, deodată pometii obrajilor i se înnegriră, ochii i se înroşiră, colţurile buzelor începură să se ridice în sus şi în unduirea lor era la început plăcere, dar apoi aceasta pierea Mi făcea loc întristării.

Sări de pe scaunul secerătorii fără să spună nimănui

nimic. Merse cu paşi şovăiţi, muiaţi din genunchi, pînă la o tufă de cătină. La umbra ei se întinse şi începu să zacă. Zăcu ceasuri întregi pînă către seară.

Se răsucea pe pămîntul colţuros şi uscat, biciuit şi desfătat de auzul proprietăţilor lui.

Şi tot ce auzea sosea la el purtînd şi luminînd întîmplarile uitate. Şi de fiecare dată îi răscoleau altele. în primăvara trecută, în vremea însămînţărilor, cînd iar le auzise, îi împrospătaseră unele. Acum altele.

•

...Uite, seara aia — să fi fost douăzeci -treizeci de ani de atunci — cînd el se întorcea cu căruţa de la Mesteceni. Secerişul îl făcuse zob de oboseală şi el picotea cu capul înfundat în paiele din coşul căruţei. Caii mergeau cum vreau ei, la pas, sau şedeau, ori păşteau unde le venea lor. în dreptul Podului-cu-Cerbi caii se opriseră prea mult şi el auzi ca. prin abur:

— încotro, nea Plesnicute?

Credea că visase şi-şi răsucise obrazul în paiele din coş. Se pomenise strîns de umeri şi scuturat:

— Nea Iancule, nea Iancule, încotro? «

Se trezise şi se ridicase în oase pînă la jumătate.

— la-mă şi pe mine.

Şi o văzuse pe Zînovia lui Ciucu aşezată pa carîmbul căruţei.

Plesnicute era pe atunci crud şi neumblat, dar din cauza oboselii (aşa îşi explicase el mai tîrziu) avusese curaj, o cobo- rîse pe Zînovia de pe carîmb şi o trăsese lîngă el.

Era noapte de vară cu lună puternică.

Pe cînd îi desfăcea nasturii de la ie, lumina pătrunsese între sîni, îi luminase, şi Plesnicute — tot din cauza oboselii j

■ — îşi spusese că luna are raze tari şi ţepene, care perie pieptul B Zinoviei.
5 Gîndul acesta îl ameţise, îl obosise şi mai rău şi el ador-Bmise din nou cu degetele pe un nasture.
■ Se trezise dimineaţa, în curte, singur. Dormise în căruţă.
■ Nici pînă azi, cînd se zvîrcolea sub tufa de cătină, Plesni- Bcute nu ştia dacă povestea din căruţă cu Zînovia fusese un **B** vis sau fusese adevărată.

●

] ... Şi seara aceea care la început fusese veselă şi pe urmă...

Era o seară de toamnă timpurie cînd încă nu începuseră **B** ploile, dar începuseră să bată vînturile.
f Din cauza palelor de vînt, cîmpurile — ce mai rămăsese **B** din cîmpuri — copacii şi chiar oamenii aveau o oboseală care
■ încerca să se frăgezească. Dar totul era nesigur. Era în între-
■ marea cîmpurilor şi a oamenilor o şovăială apăsător de plă- B pîndă.

Ai lui Plesnicute aveau un fel de clacă la frecat porumb. B Se glumea, se rîdea şi din mînă în mînă trecea o sticlă cu **B** ţuică, ce se umplea pe măsură ce se golea. Iancu Plesnicute B — care avea pe atunci vreo şaptesprezece ani — învîrtea la **B** maşina de frecat. într-un colţ, Din, cel mai mic dintre fraţi B — ei erau şase fraţi — adormise înfundat într-o grămadă de **B** pănuşi. Spre miezul nopţii fraţii mai mari i-au făcut semn lui **B**Iancu să nu mai învîrtească. S-au dus, l-au luat pe Din în *m* braţe şi l-au aşezat pe maşină.
jţ Iancu a început să învîrtească din toate puterile, maşina **B** huruia şi copilul speriat începuse să ţipe, să dea din mîini şi B din picioare. Privea cu ochi mari, albi de groază, la una din Broţi, îşi apropiase faţa de ea, o arăta cu

degetul şi striga: E —Vine, uite-o cum vine. Mamă, vine... K Maică-sa s-a apropiat, i-a trîntit o pereche de palme lui Blancu, a luat copilul, l-a spălat cu apă rece şi l-a dus în casă

să-l culce. Dar peste puţin timp, Din se întorsese plîngîncL Pînă nu s-a culcat cineva cu el, nu s-a liniştit.

A doua zi, Din se urcase în plopul din curtea casei. Era pe la prînz, şi Iancu îl văzuse cum închidea ochii de plăcere şi se lăsa mîngîiat de adieri.

Şi, cine ştie, poate vîntul de toamnă, subţire şi cu pale rotitoare de lumină, îl ameţise şi, copilul căzuse drept în cap, între bolovani. în timp ce se zvîrcolea în ţărînă arăta spre cracul plopului de unde căzuse şi ţipa la fel ca în noaptea trecută:

— Vine, uite-o cum vine. Mamă, opreşte-o că vine...

Murise repede şi, după ce îl înmormîntaseră, tăiaseră plopul. Lemnul îl împărţiseră în sat, iar ciotul de pe care alunecase Din îl cojiseră şi-l ţineau în pod într-o ladă cu nisip.

De atunci Plesnicute nu mai dase niciodată la maşina de frecat, dar de cîte ori şi-o amintea, şi-o amintea adusă de huruitul din noaptea aceea, pe care acum i-l trimitea zgomotul combinelor.

•

Şi clipa din dimineaţa cînd totul se potrivea. în afară de faptul că simţise o potrivire între el şi toate lucrurile care-i înconjurau, Plesnicute n-ar fi putut spune nimic altceva. Şi poate tocmai de asta îl lovise un fel de milă pentru clipa aceea. De ce să treacă ea neobservată şi s-o uite şi să-i rămînă alte întîmplări, care nici măcar n-aveau atîta frumuseţe. Şi se hotărîse s-o ţină minte toată viaţa. Tocmai pentru că n-avea de ce să o ţină minte.

Era o dimineaţă strălucitoare de primăvară şi el trebuia să plece la arat. în timp ce-şi spăla braţele, pieptul şi faţa la pălimarul sălii fusese înfiorat de forţa aţipită în trupul lui tînăr şi care acuma era gata să se dezlănţuie, să explodeze şi se potrivea cu cea a pămîntului, a copacilor, a păsări-

I lor, care şi ea se pregătea să se dezlănţuie. Arase toată ziua | plin de veselie pe ‘cîmpul care mirosea aspru a urzici crude I şi dulceag, a lintiţă din pîraie. La capul locului, dud întorcea îşi scotea brăzdarul din pămînt, sclipătul alb al acestuia il ■ameţea şi-l legăna.

I Dimineaţa aceea o ţinuse minte o vreme şi pe urmă, bine-■ înţeles, o uitase. Acum, după mulţi ani, şi-o amintea iar, I adusă de un zgomot din ce ştie care parte. Şi nu şi-o amintea I atît pe ea, cît încăpăţînarea lui de atunci de a o ţine minte.

@

I Plesnicute zăcea la umbra cătinei şi se gîndea amărît că ■mare parte din întîmplările vieţii lui s-au legat de lucruri ■care nu mai există, de care se despărţise demult. Şi-i era necaz I şi ruşine că pentru a şi le aminti trebuia să devină din nou I proprietar. Proprietar de sunete.

| Uneori sunetele se scuturau de amintiri, deveneau limpezi I şi pluteau străvezii deasupra cîmpiei. Dar în limpezimea lor ■Plesnicute nu se mai auzea întreg, nu-şi mai auzea tinereţea,

■ şi faptul îl întrista puţin, dar îl şi liniştea. Dar ele, aceste I sunete străvezii, durau puţin şi se întorceau celelalte.

@

H Zăcuse pînă scăpătase soarele. Pe urmă se ridicase, se ■ dusese acasă şi se culcase fără să mănînce. Dormea în pat leu Mitu, fiu-său.

I A doua zi era duminică, şi dimineaţa, pe la cinci sau poate pe la şase, lăturarii satului veniţi de la cine ştie ce petrecere ii s-au oprit la fereastra lui Plesnicute şi au început să cînte. I S-au trezit amîndoi şi tatăl şi copilul, care, îneîntat de vioară, i îşi plimba mîna prin părul de pe pieptul părintelui. Pe urmă, «deodată, pe Mitu îl cuprinse bucuria, se gîndi că azi e zi de | sărbătoare şi că lăutarii nu-l uitaseră pe taică-său şi veniseră I să-l cinstească cu cîntec de vioară şi ţambal.

De plăcere se repezise în ceafa tatălui său şi-şi înfipsese dinţii în ea. Plesnicute simţea şi asculta cu plăcere foşnetul dinţilor cruzi ai copilului împlîntîndu-i-se în carne.

Dar, deodată, peste acest foşnet şi peste muzica lăutarilor de la geam, el auzi — sau i se păru că-şi aude — căruţa. Se întoarse, împinse faţa copilului, o îndepărtă şi îi lipi două palme.

Lăutarii plecară, Mitu plîngea, şi plînsul lui îi făcea bine lui Plesnicute, pentru că nu auzea şi nu vrea să audă altceva. Cînd copilul începu să se liniştească, să scîncească, Plesnicute se nelinişti, îi prinse din nou obrajii în mîini şi-i mai lipi două palme. După ce copilul plînse şi se linişti din nou, Plesnicute nu mai putu să îndure. îşi auzea căruţa adevărată care pleca cine ştie unde, la oraş sau la strînsura cîmpului.

Se îmbrăcă, pentru că se făcuse dimineaţă, ieşi din casă, umblă un timp anapoda, pînă cînd ajunse la stavila care despărţea rîul de iaz. Aici era o roată, un'fel de morişcă mare, pe marginile căreia erau prinse cutii de conserve şi ulcele de pămînt. Acestea învîrteau morişca, prindeau apa şi o aruncau într-un jgheab de lemn care se prelungea printre culturile de roşii, vinete şi varză ale cooperativei.

Plesnicute se dezbrăcă într-un tufiş şi se aşeză, gol, între morişcă şi jgheab.

Ca să se liniştească.

Ulcelele de pămînt şi cutiile de conserve îi aruncau apa în cap. Pe urmă el îşi feri capul şi lăsă să-i bată numai spinarea. Spatele i se încovriga de plăcere şi răcoare, iar şira spinării lui Plesnicute alcătuia un fel de şipot, de pe care apa aruncată de morişcă trecea în jgheabul de lemn ce străbătea culturile de varză, vinete şi roşii ale cooperativei.

Apa suna pe şira spinării lui Plesnicute şi pe jgheaburi

şi sunetul ei îl liniştea şi îl vindeca de celelalte.

Postfaţă

IjflCOLAE VELEA ESTE UN IRONIST CU 0 REMARCA-)ilă capacitate de invenţie verbală, unul dintre cei mai iini pe care i-a produs proza românească după 1960. Punctui ai de plecare este, prin plăcerea spectacolului verbal, Marin ?reda din „O adunare liniştită'-, dar şi Creangă prin şiretenia imbajului şi gustul pentru personajele „dugoase", sucite,în ¡enul lui Dănilă Prepeleac. Un spirit folclorizant şi un „Creangă al Argeşului", N. Velea nu aspiră, totuşi, să fie. Ţăranii

lui

suferă de un complex al rafinamentului şi trec, ca aristocraţii din proza Ini Proust, prin stări abastracte de nelinişte. Un ţăran îşi priveşte dimineaţa degetele de la picioare şi simte o bucurie eliberatoare, un altul aude *sunetele* vechii lui proprietăţi şi cade la gînduri rele. O învăţătoare în preajma pensionării se simte cotropită de o bucurie a faptelor mărunte şi, prevăzătoare, îşi chibzuieşte şi fragmentează sentimentele. Ţăranul care îşi priveşte cu milă bucuroasă degetele mai are o boală („boala mea"): stă cu burta în sus şi se uită la cer fără să se gîndească la nimic. El are, cu alte cuvinte, simţul contemplaţiei şi al gratuităţii, neobişnuit într-o lume reputată pentru practicismul ei îngust.

N. Velea îngroaşă, cu sclipiri şirete în ochi, latura ei de candoare şi euforie măruntă. Indivizii din proza lui (ţărani, sanitari, mărunţi funcţionari săteşti, paznici comunali) au avut sau au o „întrerupere" în viaţa lor, o rea „întemeiere", o nepotrivire care le marchează viaţa. Sînt, de regulă, sfioşi, decenţi şi, deşi se *asupresc,* cum zice autorul, cu băutura, nu devin niciodată violenţi şi triviali. Vorba lor este încurcată, cu text şi subtext, şi adesea frazele, savuros pleonastice, ascund o parabolă în stil nastratinesc.

Atîta candoare şi suceală au iritat la debutul prozatorului o parte a criticii şi multă vreme s-a discutat în presă despre abaterile de la realism ale lui N. Velea. Rezervele din această direcţie par, azi, copilăreşti. Realismul nu este un echer în golul căruia să intre toate tipologiile şi toate situaţiile pe care le fabrică imaginaţia creatorului. Ce putem cere unui scriitor este ca personajele lui să fie verosimile în raport cu natura lor. „Bizarii", „suciţii" lui N. Velea sînt nişte moralişti subţiri care, trecînd prin evenimente grave (războiul, foametea, colectivizarea), le „pritocesc" şi le întorc adesea spre comedie. Faţă în faţă cu aceste teme, tratate şi de alţi nuvelişti din deceniul al 7-lea (alienarea şi dezalienarea

ţăranului), proza lui Velea îşi dezvăluie două însuşiri de preţ: un simţ excepţio-

nai al nuanţei, ce permite accesul spre zonele muzicale ale sufletului rural, şi o detaşarea tactică de lucruri pentru ca ironia să poată să se exprime. Plăcerea lui N. Velea este de a întocmi graficul *sentimentelor mijlocii,* acelea pe care le exprimaseră, în automatismele lor, şi vechii nuvelişti. Deose- birea este că prozatorul de azi caută dincolo de automatismele psihice o psihologie şi de cele mai multe ori o descoperă, în povestirile lui N. Velea dăm peste inocente modificări în- Iterioare surprinse nu în clipa declanşării lor, ci înainte sau Idupâ momentul critic. Autorul nu urmăreşte, dealtfel, glo- ; bal un proces, ci fragmentar, caleidoscopic. Nuvelele lui mai [întinse *(Întîlnire tîrzie, în război un pogon cu flori)* sînt constituite, în fapt, dintr-o juxtapunere de schiţe. Prozatorul [are darul de a observa pe suprafaţe condensate şi de a deduce | o tipologie dintr-un număr limitat de reacţii. Valeriu Cristea f îl numeşte bine „un analist de o remarcabilă fineţe al micilor stări sufleteşti, al «trecerilor» aparent insignifiante*'... *(Do- | meniul criticii).* Le este dat altora talentul de a vedea procesele copleşitoare din viaţă. N. Velea se mulţumeşte să pipăie pînza de păianjen a tristeţilor domoale şi a bucuriilor mo-

■ deşte. El construieşte în universul mic şi observă impercep- 1 tibilul.

K *Poarta* (1960) tratează temele nuvelisticii din epocă ■¡(copilăria şi violenţa războiului, trecerea în alt timp moral,

■ desprinderea de spiritul de posesiune), dar fără acea optică

■ brutal socilogică şi fără schematismul moral care fac de ■necitit azi multe din scrierile de acum două decenii. Puţine

■ lucruri s-au datat în proza lui N. Velea, *drăcăriile* lui şi-au

■ păstrat hazul şi semnificaţia. în *Poarta,* originale sînt nota- I ţiile despre lumea copilului, o lume, cum s-a spus de multe § ori, fără psihologie. Prozatorul nu-şi pune problema unei

■ vieţi interioare specifice, înregistrează doar cîteva *stări* şi

■ *întîmplări* în care fiecare citeşte ceea ce vrea. Nişte copii, **I** rupţi de foame, privesc în vremea secetei prin ochelarii

coloraţi ai lui Gogu lui Fabrică şi au sentimentul că pămîntul pustiit a devenit din nou fecund. Proprietarul ochelarilor cere, de la o vreme, chirie şi copiii din sat, prinşi în acest j joc al amăgirii, fură din porţia de terci de mei ca să poată j vedea cîmpurile verzi. Curiozitatea dispare complet şi oche- j larii mincinoşi sínt sfărîmaţi în picioare cînd copiii simt în nări mirosul mămăligilor aburinde *(Ochelari cu împrumut)M*

încă de acum, personajele lui Velea rămîn „trăznite", I „încremenesc" şi „amuţesc" adînc şi semnificativ. Prozato- j rul nu notează mai mult şi nu complică inutil reacţiile unor spirite inocente. în schimb, povestirea este invadată de alte j povestiri dînd, la urmă, acea senzaţie de viaţă consistentă, 1 reală, în elementele ei fireşti. Copilul Dodeţ, înfometat, vi-| seazăla ciorbă de miel cu pătrunjel, la raţă pe varză şi la j prăjală cu mărar. Toate acestea îi vin în minte în timp ce] ciuguleşte un mizerabil terci de mei. Benőne este trimis să j supravegheze vaca lîngă un pîrîu, dar, ocupat să instaleze o morişcă, uită de îndatoririle lui de pîndar şi vaca este luată j la obor de Matache, răul isprăvnicel al moşiei Bărcănescu. Copilul doarme de frica tatălui sub podişca de la şosea, răceşte şi tatăl, înduioşat, îi spune în drum spre spital: „Benőne, ■ tată". Cînd se însănătoşeşte, blîndeţea tatălui dispare: „Le trecuse răgazul. Acum era sănătos şi bun de muncă"- *(Răgaz întins).*

Pe Radu îl înspăimîntă rîpa din spatele casei pînă cînd, 1 într-o zi, se urcă pe muchea ei ca să vadă ce se întîmplă cu 1 soarele *(După soare).* Aici rîpa şi soarele, în povestirile dina- j inte morişca şi ochelarii de soare, acestea sínt obiectele cărei produc „neliniştea bucuroasă"- a spiritului infantil. Copiii iau I seama la cei mari, îi ciupesc de mînă cînd vor să-şi arate i dragostea, dar, ca în literatura lui Preda, părinţii sínt severi | şi sancţionează cu cîte o palmă dată după ceafă gesturile de tandreţe.

*:

| Cea mai fină schiţă din seria *copilăreştilor* lui Velea este
■ *Poarta,* care dă şi titlul volumului. Fără complicaţii analitice Bjeste sugerată, aici, ieşirea dintr-o vîrstă şi intrarea în alta.
■ Modelul epic este *Întîlnirea din pămînturi.* Acolo, Dugu se
■ bate pentru o fată şi, ajuns acasă, calcă în alt chip şi vorbeşte B cu mai mare hotărîre. Sandu s-a jucat anul trecut cu poarta
■ şi ori de cîte ori se gîndeşte la jocul lui „simţea ceva cald, Birotund, înfăşurat în lumină şi bucurie, nici el n-ar fi putut ■' spune^ ce simţea..." Ţine să se joace şi anul acesta în acelaşi K fel şi aşteaptă cu nelinişte *(nelinişte bucuroasă)* să cadă poarta H ce se ţine într-un singur cui. Poarta cade printr-o viclenie a B copilului, dar, cînd să se joace, Sandu simte că „parcă lipsea
■ ceva". Aduce căldarea şi custura, toacă foi de brustur şi de B Ştevie, amestecă şi nisip, dar emoţiile vechi nu reapar. „Far-r
■ fficcul cald şi rotund de anul trecut nu se mai întorcea". B Copilul priveşte în gol, plînge amarnic, apoi se smulge ruşinat **B** din braţele mamei şi zice cu voce aspră (vocea tatălui):

„—Hai să mă ajuţi să dregem poarta aia, mamă!".

B Se observă în povestirile lui N. Velea absenţa obişnui- B tului sentimentalism cînd este vorba de lumea copilăriei, buna K cumpănire a emoţiilor. Copiii înşişi au, în proza lui, o suspectă Hjleriozitate. Nici vorbă de *medelenism* şi de clişeele pe care B le au oamenii maturi despre copilărie. Surprinzătoare pentru *m* un debutant această stăpînire de sine în faţa unor subiecte Bpăficile. Mai tîrziu N. Velea revine asupra temei *(Paznic la* I*Wkarmonii,* 1965, *Zbor jos,* 1968) mutînd cîmpul de observaţie Hpţa oraş. Domnel se trezeşte din somn *(trezirea* este în proza ¡K lui Velea un moment esenţial!) „cu o îngrijorare nelămurită". ^Bngrijorarea vine de acolo că sînt întîmplări mici de care ni- B meni nu se ocupă. Copilul îşi asumă responsabilitatea lor, B „le ia în primire", le dă, adică, semnificaţie şi

personalitate B prin faptul că el, Domnel, se gîndeşte la ele. Bună premiză B pentru a vorbi de un şir de fapte mărunte care colorează Blviaţa unei aşezări urbane. N. Velea este priceput în astfel

de colaje. S-ar putea vorbi la el de o *tehnică mozaicală.* Toate povestirile, schiţele, nuvelele adună un număr impresionant de mici naraţiuni, siluete fugare, scoase astfel din uitare de un ochi inocent şi pătrunzător (în povestirea citată mai înainte ochiul unui băieţaş atins de boala de care suferă toate personajele lui Velea: *boala semnificaţiilor!)*

Aceste abateri de la linia centrală a povestirii constituie farmecul prozei. Domnel „ia în primire'- pe slabul bătrîn Toni, vînzător de gheaţă şi pe nevasta lui, femeie voinică şi duşmănoasă, trece apoi la paznicul de noapte care, în drum spre casă, poposeşte regulat la bufetul „Bivoliţa somnoroasă" în fine, isteţul Domnel nu uită pe vecinul de deasupra apartamentului, un pictor pe are nu-l ascultă obiectele etc. îngri- jindu-se de atîtea lucruri ignorate de cei mari, Domnel nu mai încape pe uşă, îşi apleacă puţin capul cînd intră — notează prozatorul. Simbol naiv, simpatic, [întîlnit şi în alte povestiri. N. Velea îl explicitează cu o prefăcută gravitate:

„Acestea erau întîmplările care se petreceau de la sine, de care nimeni nu se îngrijea şi pe care Domnel se hotărîse să le ia el în primire. După ce le observa — sporindu-le mereu — pînă seara, intra în casă. Cînd intra pe uşă îşi apleca puţin capul plin şi înălţat de întîmplări să nu se izbească de pragul de sus. Cu timpul ajunse să se socotească şi născocitorul acestor întîmplări. Şi începu să le îngăduie el să se petreacă la timpul ştiut. Le chema pocnind din degete".

Tot în volumul de debut apare şi a doua temă a lui N. Velea şi tema nu-l va mai părăsi de aici înainte :| *spectacolul oralităţii,* plăcerea de a complica fraza. Dănilă Lencioiu *(Odihnă)* iese pe podişcă şi povesteşte cuiva despre „întemeierea" sa şi „recreaţiile" din timpul muncii agricole, trecînd de la una la alta, fără ordine şi,

la prima vedere, fără nici un înţeles. El *amină* să spună ceea ce vrea să spună, deviază sistematic de la ideea centrală. Stilul acesta de a o lua razna cu inteligenţă vine tot de la Preda, din *[O adunare liniştită*.

| Dănilă este un Paţanghel care povesteşte trecerea sa de la ■ condiţia de proprietar particular la aceea de cooperatist, într-o comunicare normală, toate acestea ar fi fost spuse în | cîteva fraze. Dănilă le suceşte, le „pritoceşte'', întrerupe pro= I poziţia şi introduce o incidentală, voind să întîrzie (să ocro- Stească) naraţiunea principală. Iese o poliloghie fermecătoare, un recital de inteligenţă prefăcută:

— „Uite ce. O să-ţi spui eu acu' dumitale nişte lucruri ; care, sînt precis, o să te mire. Dumneata eşti persoană cu | carte, după ce mă asculţi o bucată poţi să te ridici şi să-ml zici: „Mă nea Dănilă, sau nea Dane, cum îţi vine mai bine, ai dat în mintea copiilor". Şi te ridici şi pleci. Nu e supărare. Si Dacă nu te miră mă asculţi pînă la urmă. Mai ia o ceaşcă. Mai trecu o pauză, după care omul, tot smucit: Buun! I Dumneata îi fi ştiind că eu toată ziua, cît e de mare, n-a- ■ veam astîmpăr, eram ocupat. Nu aşa, nu e bine, s-o luăm I altfel. Ştii că eu am intrat în cooperativă în urma ălorlalţi. Nu e bine nici aşa, s-o luăm de la cap. Care va să zică eu n-a- f veam hodină, eram ocupat. Şi cu cuvîntul ăsta ocupat... | L-am auzit întîiaşi dată de la bietu- tata. El seara, după ce mîntuia treburile, se aşeza la masă şi începea să citească I jurnalul. Un jurnal de pe vremuri. Atunci nu ţi l-ar fi putut clinti nimeni. Cînd venea mama şi-i spunea că aşa şi aşa, mai trebuia făcut cutare, îi arunca peste umeri că e ocupat. Eu stăteam sub ţoale în pat, jumătate adormit şi mă uitam la tata cum citea jurnalul şi ţinea picioarele proptite pe o I stinghie de sub masă. Credeam atunci că ocupat înseamnă t cînd stai cu picioarele pe stinghie. Minte de copil, ce vrei... B|t Cum îţi spusei, eu am stat în particular pînă spre urmă. Am făcut cinci ani de armată şi război, cinci ani de şcoală, j sînt sătul de program. „Nu intru să ştiu de bine că..." le spu= | neam ălora care-mi băteau la poartă cu lămurirea. Şi stăm I aşa. Da' ce, aveam linişte? Draci chiori! Ăştia intraţii care I cum vă vedea că: „Mă Dănilă-n sus, mă Dănilă-n jos, uite

cum e-n colectiv, uite cum era în particular. Fă doar o comparaţie...". Bine... Am intrat. E! Acu' vorba vorbii. De ce ţi-e frică d-aia nu scapi. în cooperativă sînt băgat în brigada lui Petrică Bîlilea. Stai, că iar n-am luat-o bine. Să fie al dracului, cînd te apuci de poveşti, întîmplările vin parcă din două părţi."

Dănilă vrea să spună că, devenind cooperatist, nu se mai năpusteşte după treburi, are timp să-şi privească degetele de la picioare şi să stea, în recreaţii, cu faţa spre cer. în limbaj gros sociologic, asta înseamnă *dezalienarea* lui Dănilă. însă teza este, tot sociologic, falsă. Născocitorul de vorbe Dănilă laudă lenevia lui de acum, bucuria de a sta, dimineaţa, pe dunga patului, de a fuma şi „de a se minuna de vreun vis sau de vreo gîndire". Viziunea lui socială este cam idilică, despărţirea de proprietate s-a făcut repede şi, s-ar zice, despărţirea este resimţită ca o eliberare a spiritului. Fără grija proprietăţii, spiritul descoperă lucrurile („pe ori- ce-ţi cădeau ochii ţi se năzărea că parcă atunci îl vezi întî- iaşi dată şi te minuna") şi ocroteşte „boala"- de a nu se gîndi la nimic.

Fondul social (aici şi în alte povestiri) este idealizat. în timp ce o parte a nuvelisticii din epocă a dat o imagine de un dramatism crîncen a „trecerii" ţărănimii, o altă parte a privit-o prin oglinda unui realism îmbujorat. N. Velea se apropie, uneori, prin starea de euforia contagioasă a personajelor, de formula din urmă, dar îl salvează talentul lui de a evoca întîmplările mici şi de a observa imponderabilele sufletului ţărănesc.

în volumul *8 povestiri* (1963), vechea problemă a pămîn- tului este tratată fără dramatismul tradiţional. Ţăranii lui Velea n-au simţul exagerat al proprietăţii, despărţirea de pămînt, după 1950, nu este zguduitoare în plan moral. Scepticismul rural vede doar partea înveselitoare a lucrurilor. Oncică, frizer amator, fără nici o experienţă agricolă, ajunge

şef de echipă. Ţăranii ascultă cu falsă curiozitate sfaturile lui: „Acu', de ce mai ales de oiţă trebuie să ne ocupăm? Păi ■fiindcă oiţa ne dă lapte, ne dă şi lină şi ne mai dă şi carne“. Cînd şeful de echipă devine popular, protector („beau cu poporul..., trebuie să mai bei şi cu poporul..."), vechii proprietari, atinşi în amorul propriu, devin neîndurători. Hazul se întoarce spre furie. însă, la N. Velea, violenţa nu durează, o nouă supapă se deschide şi gîndurile întunecate se pierd în mărăcinişul frazelor umoristice *(Ultima proprietate).* Mai ■bine determinat psihologic (şi literar) este simbolul acestei metamorfoze în povestirea *Sunetele,* despre care a mai fost vorba. Plesnicute, obsedat de proprietăţile lui, se lasă bi- IJtiuit şi desfătat de amintirile vechii existenţe. „Sunetele" | apar, ca frigurile, periodic şi ţăranul nu ştie ce să mai facă, pentru că nu se poate detaşa, cum ar vrea, de deprinderile lui individualiste. Uşor absurdă, povestirea este bună.

B în *Drumul,* N. Velea dezvoltă, în spiritul nuvelisticii de Ht începutul secolului, tema spaimei de civilizaţie în lumea I satului. Lelei Anica îi este frică de „lumea albă"- a oraşului, dar frica ei se compensează printr-o stare de ameţeală plăcută în preajma lucrurilor vechi. Prozatorul prelungeşte, fceum, tipologia bătrînilor maniaci din nuvelistica lui Brăptescii-Voinesti. Povestirea este esteticeşte slabă. în schimb, *groapa de fumat* este un mic *divan* scăpărător. După ter- Tfainarea treierişului, ţăranii se simt mulţumiţi de oboseala îşi ascultă cu plăcere pîrîitul oaselor, cercetează curioşi festurile celorlalţi şi povestesc întîmplări fără nici o legătură B ceea ce, în fapt, îi stăpîneşte: gîndul recoltei. Justificarea :ială a bucuriei ţărăneşti este comună, idilizantă, în sti- semnalat înainte. însă naraţiunea trăieşte separat de a- bastă idee (convenţională). Povestirea nu este decît o suită § mici scene comice. Prozatorul este unul dintre actorii lestui spectacol. Intervine des şi dă, în stil urmuzian, ex- icaţii paradoxale. Explicaţiile incită fantezia,

ţăranii (personajele propriu-zise) răstoarnă cu iscusinţă, lucrurile cu capul în jos, se amuză într-un joc ingenios al inteligenţei. în preajma învăţătorului Modoleanu oricine are un „simţă- mînt liniştitor de trăinicie'- şi simţămîntul vine de la faptul că învăţătorul poartă o pălărie cu borurile răsucite înăuntru. Pălăria dă înfăţişării lui o independenţă şi demnitate sfi- joasă. Fane Diogene are mari succese erotice datorită triste- j ţei ochilor lui de berbec. Eroul se adumbreşte cînd întîlneşte o femeie pentru că femeia, văzîndu-i privirea, va înnebuni de-a binelea şi nu-l va refuza. Un altul, Vartolomeu Urdă, este înfumurat peste măsură şi ţăranii, după ce ascultă cu îngă-l duinţă replicile lui mediocre, îl iau cu fineţe peste picior şi-l: îndepărtează din discuţie.

Conversaţia este pentru aceşti ţărani o petrecere cu vor- be, o beţie epică rece. *întâmplarea* joacă rolul unui narcotic. N. Velea înfăţişează şi mici drame cehoviene în lumea satului postbelic. în *Bucurie* (voi. *Poarta)* este vorba de mulţumirea „tremurată" a învăţătoarei Genoveva Panţu- rescu care, jignită de o autoritate şcolară, face cerere de pensionare, apoi se răzgîndeşte şi suferă cu gîndul la bătrîneţe.j învăţătorul Dandu Panţurescu se luptă toată viaţa pentru **nn** transfer, dar nu reuşeşte din cauza unei familii rivale, j Eşecul îl făcuse temător şi preţuitor de „mulţumiri mij-j locii". Dandu este şi el o lelea Anica mai citită, dusă prin, lume, cu manii mai stilizate. Specialitatea lui este să despice firul în patru şi să afle înlănţuirea cauzală a întîmplărilor. A înţelege şi a reface „rotunjimea" lor constituie sensul existenţei bucuroase a învăţătorului. Bătrînii lui Gârleanu şi Brăteseu-Voineşti pufăiau din lulele şi-şi tachinau consoartele, învăţătorii lui Velea se alintă cu

micile lor suferinţe şi aduc faptele la o măsură mijlocie pentru a le putea cuprinde *(Transferul,* voi. *8 povestiri).* Prozatorul intervine mal des în naraţiune, ia pe contul lui ideile şi simţirile persona«|

jelor, le dezvoltă în direcţii imprevizibile, le complică, apoi Revine la tema centrală a *mulţumirii.*

i Vocaţia moralistică a autorului creşte cînd este vorba **de** inevitabila temă a eresului. Să spunem, pentru început, că N. Velea este de o mare discreţie la acest capitol. Perso* najele lui sînt ruşinoase, se adresează pe ocolite cînd vine vorba de un fapt mai intim. Cad, de regulă, într-o muţenie ¡elocventă. Spirică, Tele, Noana lui Moroacă *(Noapte iniis-i pusă)* îşi ascund sentimentele sub tăceri agresive sau vizii uni fantastice. Povestirea este un cîntec de dor bolnav, călii grafia-., cu fineţe, despre tulburările eresului în faza adoless **cenţei.** Dragostea începe printr-o intensificare pînă la dus **trere** a gîndirii: „Nu mai pot, nea Spirică — se plînge Noana. «Cînd fac ceva mă gîndesc că, uite, fac lucrul acesta. Mi se moaie genunchii şi nu mai sînt bună de nimic". în altă parte *(în treacăt),* Velea devine un mustrător pedagog. Dumii liică şi Adina trăiesc „în treacăt şi nedefinitiv", se răsfaţă şi ¡ftsta nu-i bine, răsfăţul se termină cu o tragedie.

H Tot de la o teză de ordin social (proprietatea care înstră» fanează pe indivizi de esenţa lor umană) porneşte şi nuvela *Întîlnire tîrzie* (voi. *Poarta),* unde laconicul N. Velea face ■fortul de a urmări nu un fragment, o stare, ci un proces Ijsihologic mai amplu. Pavel Vîrşan intră în tipologia *mulţu-.*

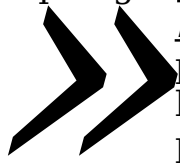

iţilor mijlocii: „Ştie să fie împăcat cu el, să se păzească S cutremure sufleteşti mari şi să fie bine cu toată lumea", impănit, Pavel vorbeşte puţin şi rar, iar cînd se supără nu «ce altceva decît „fir-ai al reamii" — ceea ce nu înseamnă ■piic, o vorba inofensivă. Este vînzător la M.A.T. şi, om Vi ceva avere, peţeşte pe Fica Panaitei lui Codin. Fata are **şi ea** „o poveste cam ciudată", nu atît ea, cît mama, Panai- femeie cu simţurile lacome în tinereţe. Fica are o înfăţişare

■»împlinită, vorbele ei *(vorbele* definesc în proza pregnant Ewiditivă a lui N. Velea, viaţa lăuntrică) sună „cu un tre-t.piur nedesluşit, parcă ar fi avut muchiile în ceaţă şi semănau

cu primele cuvinte pe care le spun oamenii cînd se trezesc din somn". Uitătura este, cu toate acestea, „bucuroasă" şi I trece de la un lucru la altul, fără astîmpăr. Măsuratul Pavel j şi neîmplinita Fica se adună după voinţa aprigei Panaita, căzute, acum, în patima alcoolului. Panaita pune condiţia j ca logodnicul să nu se înscrie în cooperativa agricolă şi lor | godnicul, om temător, acceptă. Simţul proprietăţii întune- j că însă pe potolitul Pavel, şi Fica îl părăseşte pentru a urma cursurile unei şcoli agricole.

Pe acest plan, nuvela nu iese din comun, motivaţia so-l cială este simplistă şi previzibilă. în descrierea fondului *(platformei)* sociale, N. Velea nu arată prea multă ingeniozitate. în interiorul convenţiei construieşte însă un număr de situaţii epice revelatorii iată una dintre ele. După Fica umblă Milică al lui Odrişcă, însă femeia, deşi nu iubeşte pe Pavel, respectă condiţia ei de femeie măritată. Panaita sfătuieşte pe discreta Fica să „umble cu simţiri cu Pavel", ca să nu piardă pămîntul, dar Fica îşi dă cea dintîi seama că pă- mîntul este un obstacol în viaţa sentimentelor. Intervine şi o femeie diabolică, Madam Cocean, care vrea să mijlocească păcatul, dar păcatul nu se înfăptuieşte pentru că *im tîrziaţii, neîmpliniţii* din proza lui Velea au o morală de fier, Se prefigurează în această nuvelă, un tip de feminitate, re-j luat în cărţile ulterioare: femeia ingenuă şi păduratică, dis| cretă şi neînduplecată în bizarerie, un fel de Cănuţă onţ sucit feminin de o mare puritate morală. Fica din *întttnin tîrzie* anunţă pe Olina din *în război un pogon cu flori.*

îmbrăţişarea socială este mai largă şi observaţia mal profundă în povestirea *întrerupere,* (voi. *8 povestiri)* istoriaî pe scurt, a unei familii cu tare morale. Comportamentul ciudat al indivizilor se explică, aici, printr-o ereditate încărj cată. Iancu Merdenele, umil funcţionar sătesc, este un ml niac resemnat. Şalga, soţia, este trufaşă şi rea, oroarea q de mezalianţă împinge

familia la dezastru. Anghelina f

Mieluţa, nemăritate din cauza mamei, îmbătrînesc în casă. Didiţă, fiul, dezinfector comunal, ridicat la funcţia de poştaş, trişează cu blîndeţe şi plînge cu modestie pe umărul nefericirii lui şi a familiei. Prozatorul se arată preocupat de astfel de destine neîmplinite, *întreruperea* este o temă ■fivilegiată în schiţele şi nuvelele sale, pline de vieţi săge- Lte.

1 Cu *Zbor jos* (1968) talentul de moralist al lui N. Velea lljunge la maturitate. „Platforma" este asimilată în naraţiune şi tezele sînt lăsate de o parte. între timp, proza românească trecuse în altă vîrstă. Creatorii faimosului „gen llcurt" scriu, acum, romane. N. Velea rămîne, fidel, la povestire şi schiţă, din ce în ce mai concis, „într-un stil al reducţiei şi al comprimării expresive, obţinut prin decantări Încete, prin filtrări severe, prin elaboraţie lentă"- — cum îl ■ttstifică G. Dimisianu *(Nouă prozatori,* 1977).

B Din punct de vedere tematic, *Zbor jos* nu aduce prea multe lucruri noi. N. Velea rescrie povestiri mai vechi cu **9** mai mare siguranţă a stilului, arătînd o creatoare spaimă *m* cuvinte. De aici impresia că fiecare frază e de două pînă U nouă ori ciocănită, întoarsă pe toate feţele pînă ce prozatorul să-i afle ritmul şi sunetul adevărat. Andrei Prundaru ■escoperă, într-o zi, că nimeni nu poate să-i cunoască gîn- durilc şi judecăţile adevărate, de unde sentimentul unei «ari libertăţi. Prima lui acţiune de om liber (stăpîn, adică, *m* gîndurile sale!) e să răzbune umilinţele vechi, ceea ce şi Hcfe. Dar acest sentiment e urmat de un altul, de înfricoşa- t& bănuială, că libertatea lui de a stăpâni gîndurile îl desparte definitiv de bucuriile anterioare. De nu complicăm Bea mult lucrurile, putem spune că e vorba, aici, ca şi în Hb povestiri, de despărţirea de o vîrstă şi de intrarea în |lta, cu o psihologie neguroasă (temă veche la N. Velea). I*WkTreceri* (I, II) duce mai departe aceste descoperiri sau, ■m le spune prozatorul, *modificări,* privind cu ironie îngă- |4 — Intîlnlre tîrzie

duitoare totul. Dar ca şi la Marin Preda, acest spirit păcălitor ascunde un altul, încordat, obişnuit să despice în patru ‘ lucrurile şi să le judece cu gravitate. Modestele treceri pe care le anunţă autorul sínt, în realitate, nişte veritabile dra- ; me, în care psihologia vîrstelor apare sub o îndoită înfăţişare. Cea dintîi, aceea pe care o trimite înainte prozatorul, ca | zmeul din povestea buzduganul, e cea ironică, înveselitoare. | Tudor Dindelegan are de luptat, în copilărie, împotriva fa- I talităţii, ceea ce pentru mintea lui de copil înseamnă Vetői, 1 o fată bărbătoasă, şi, în al doilea rînd, Mihai Safor, un unchi - de-al doilea. Vetői pălmuieşte fără motiv pe Tudor ori de 1 cîte ori îl întîlneşte şi, împăcat cu acest ritual, copilul se I duce, ca sub puterea unei vrăji, spre demonica fată spre j a-şi primi pedeapsa. Vetői nu are nimic din caracteristicile j tradiţionale ale strigoiului: nu suge sîngele copilului, nu-il tulbură somnul şi nu-şi arată niciodată copita compromiţă-l toare. „Şi firea şi înfăţişarea ei — zice prozatorul, voind a da sugestia unei firi întoarse — se strecurau pe dedesubtul j sau pe deasupra judecăţilor, marginilor de judecăţi în care sínt aşezate femeile"-.

Mihai Safor prinde pe acelaşi Tudor în fiecare an de Sfîn- tul Mihail, îl bagă în bfeci şi-l pune să cînte imnuri patriotice şi să recite *Sergentul* şi *Peneş Curcanul,* pînă cînd într-o zi copilul descoperă forţa de a se împotrivi. El devine, atunci'j „proprietar, stăpîn pe întîmplări" şi capătă sentimentul că acestea din urmă i se pot supune: conştiinţa devine birui' toare asupra simţurilor.

în *Treceri* II, (reluarea unei povestiri mai vechi) sini sugerate imponderabilele altei vîrste: adolescenţa, cu poe« zia ei tulbure. Dar, ca şi mai înainte, imaginea acestei psid hologii complicate se constituie fragmentar, din aglutinarea de întîmplări apropiate sau mai îndepărtate de subiect tul propriu-zis al povestirii. Dar e, cu adevărat, un subiecj

aici? Tudor Dindelegan, muncitor, acum, la o fabrică de confecţii, îşi controlează „modificările"- sale, le dă, adică, forma cea mai potrivită. Acesta e motivul, să spunem, muzical al povestirii. în jurul lui creşte însă o pădure de întîm- | plări la care personajul participă şi pe care prozatorul, atent să nu-i scape nimic, le înregistrează, părînd a uita de tema iniţială a naraţiunii. Ignorăm aproape total starea de tristeţe egală, limpede şi niţel obosită a eroului, voluptatea lenei lui, dar ne este aproape imposibil să ignorăm cîteva din personajele fugare ale povestirii (Cicinet, Agopcea), şi, mai ales, cîteva formule memorabile: „utemieii", „i-o fi coborît nervul ochiului în muşchiul braţului", „le ameţesc bicicletele simţurile şi asta nu e o situaţie"- etc.

1 Peagu, îngrijitor-şef la cooperativă, dă ţăranilor aceste sfaturi hotărîtoare: „Vitele trebuie duse la apă cîte una şi nu cu înjurături şi huiduieli la vaci, că vaca are nevoie de linişte cînd bea apă"-. Acelaşi personaj, înălţat în funcţia de om de serviciu la sfat, se răcoreşte de căldură cu nisipul pentru incendii şi telefonează, o dată sau de mai multe ori Be zi, vărului şi duşmanului său, Iftimie, portar la raion, dîndu-se drept altcineva. Vărul face acelaşi lucru şi cei doi se mint cu seriozitate, punînd la cale treburile comunei *r (Cu telefonul).* Ironia e, aici ca peste tot, amară, litrache Degeratu a fost colector principal, făcea adică „alfa şi ologu" în sat. Ajuns aproape orb, în urma unei ;ii cumplite, şi îndepărtat din funcţie, e supărat, acum, nu i se mai întîmplă nimic: evenimentele trec în linişte lîngă el. în spatele ochelarilor întunecaţi visează la sabo- ije, acţiuni duşmănoase, dar nimeni nu-l mai ia în MNimă *(Camera obscură).*

Un monolog economic (la un dublu!t decimal) e o încîn- toare poliloghie. Dică, sau cam aşa ceva,

povesteşte cum cît ciupeşte el peste leafă:

„Întîi şi-ntîi, că eu nu lovesc în om. Adică, tu poţi să zici că lovesc. Dar dacă stai bine şi judeci, eu pic de sînt cam al zecilea sau al o sutelea în drumul fructei sau bunului, poftim, de la cracă nu de la izvor pînă la gura omului. Va să zică eu sînt o fază, o portiţă prin care trec banii. O condiţie, na, dacă-ţi place mai mult..."

Monologul se revarsă în acest chip torenţial, frazele se bat cap în cap, mulţimea incidentelor întunecă orice înţeles. E stilul unui Mitică în delir verbal, caustic şi şmecher, cu limbajul la zi: „îl ţii tu minte cînd era să-ţi pierzi calitatea din cauza lui. — A... Dar nu calitatea, asta se zice la membrii de mai sus. Era să-mi pierd cravata de pionier...".

N. Velea are, literar vorbind, un simţ auditiv excepţional şi proza lui oferă un repertoriu bogat de vocabule rare. Indivizii din literatura lui poartă aceste nume curioase: Perţea, Marin Fiertu, Ilie Găcea, Oriţa, Cumilate, Marancea, Nicu Patilea, Răbădină, Costică Boace, Plotogea, Nelu lui Muşcoci, Cîrtan, Baiu, Gropea, Genuche, Corşolea, Ghineţ, Terbeşel, Odrişcă, al Miţii lui Piţurcă, Giacă Iacă, Moroangă etc.

Olina din *în război un pogon cu flori* (1972) este o variantă modernă a Genovevei de Brabant. într-o formă corn centrată, povestirea apare întîi în *Zbor jos.* împinsă de părinţi să se unească fără dragoste cu Mielu, fata lui Cojocaru rămîne *grea* şi, de silă şi din mîndrie, nu-şi mai acceptă logodnicul şi se retrage în munte unde cultivă un pogon cu flori. Necoapta femeie are „treceri" imprevizibile. Rîde din te miri ce („o puteai prinde înveselită aproape pînă la rîs de un nimic, de felul cum se zbuciumă un ou cînd fierbe într-o cană sau de felul cum s-a răsucit un vrej de dovleac pe pămînt"), apoi

dispoziţia ei devine „piezişe"- şi „curmezişe". Retrasă cu copilul Mihai în pustietate, Olina duce o existenţă rousseauistă şi nu admit« picior de bărbat pe teritoriul ei. Vocea ei devine, treptat,

I «.răcoroasă", iar cuvintele (avansează prozatorul unul din | H obişnuitele lui paradoxuri) „cuvintele erau mărunţite şi IS puse cu grijă, drepte şi uscăţive şi ele parcă nu se mai înno- I ftdau unele cu altele, parcă se pîndeau să-şi afle vreun bete- | Bşug, vreo greşeală şi începuseră să nu mai spună nimic, să 1 nu mai aibă nici o potrivire cu întîmplările sau faptele din [Scare porneau. Pluteau undeva, mîndre, boieroase şi într-un fel înspăimîntate de faptul că, dacă ar coborî la rostul lor, s-ar pîngări şi scutura".

|f Fragmentul este caracteristic pentru tehnica epică a lui N. Velea. Cuvîntul (vocea) caracterizează individul, apoi * cuvîntul este luat separat şi tratat ca un element esenţial al fiinţei individului.. Devine un obiect epic aproape independent, cum este lumina sau peisajul la alţii, prilej de desfătare şi de reflecţie. Personajele lui Velea rotunjesc sau alungesc silabele, vorbesc în dungă, schimbă accentul, întind sau scurtează sunetele, comunicînd un al doilea mesaj, totul dovedind un extraordinar simţ acustic. Evoluţia interioară a individului este marcată de evoluţia vocii lui. înstrăinarea Olinei de familie şi, în genere, de lumea matură este sugerată în acest chip. Mai tîrziu, femeie singuratică şi pură, intră în contact cu copiii din sat, fugiţi, împreună cu vitele, de frica nemţilor, şi „tencuirea Olinei", adică felul ei de a vorbi I *proaspăt, răcoros şi mirat* arată că supărarea şi dura existenţă tiu-i alterează fondul de candoare. N. Velea studiază, în modul ^■li epic, un proces de *întrerupere,* urmărit de data aceasta pe un spaţiu întins. Olina, rănită adînc de bărbatul care fugise de lîngă ea după întîia atingere (în limbajul complicat al ■prozatorului

aceasta se traduce prin: „cel fugit de prea devre- tnea ruşinare a nedospitei cutezări bărbăteşti"), se izolează •■de lume şi *încremeneşte* într-o vîrstă morală, nu departe de Hjjolescenţă. Mai face un copil, cu fugarul Mitele, dar rămîne, ^■•continuare, neştiutoare şi *încremenită.* Ca toţi eroii lui

Velea, Olina înţelege greu lucrurile, iar cînd le înţelege le „mărunţeşte" pînă ce sensurile mari se întunecă. Există totdeauna la ei o întîrziere, care vine dintr-o mare inocenţă, în a înţelege şi a primi faptele vieţii. Cînd un Don Juan local, Terbeşel, vizitează cu gînduri cît se poate de limpezi pe păduratica Olina, femeia nu pricepe ce vrea bărbatul, se miră de vorbele lui în doi peri şi-l priveşte fără ocoluri. Terbe-= şei recurge, atunci, la o pedagogie simplă:

— „Ştiice-o să-ţi facă nen’tu Didel, Terbeşel zis, ţie acu’?

— Nu ştiu, nea Didele, răspunse Olina curat.

— Şi nu ţie-frică?

— Nu mi-e, de ce să-mi fie, te ştiu cm bun.

— Asta cam aşa e. De ce să-ţi fie frică ? Şi tot nu ştii ce-o să-ţi facă?

— Nu, răspunse ea la fel de curat. Şi-l privea drept, fără nici o tresărire de curiozitate şi fără ocoluri sau bătăi viclene din pleoape, aşa cum era învăţat de la altele Terbeşel.

El începu să rîdă încet, în scări, şi să scape mîna.

Olina îl privea la fel de descoperit şi fără tresăriri.

Terbeşel avea tipicul lui, din care nu ieşea niciodată: j nu-i plăcea să ia nimic pe degeaba sau prea uşor. Aşa că mai încercă o dată, să se lămurească.

— Uite ce e, o să-ţi fac eu ceva, la care trebuie să te încon-l trezi niţel.

— De ce? întrebă Olina ca şi mai înainte.

— De ce? Aşa se face, d-aia, se supără omul. Doar ai copil. Cînd l-ai făcut, cum a fost ? o întrebă el aspru, parcă învinui ind-o".

Astfel de dialoguri dau savoare nuvelei. Notarul Gelj

înregistrează pe copiii născuţi în vremea confuză a războiu-l lui la rubrica „pas greşit de război". Doi preoţi se bat cu cru-l cile pentru un mort, ţăranii din Ciupercenii Vechi ascultă!

M cu atenţie la radio comunicatele de război în limbi necunoscute lor şi asta le dă o stare de mulţumire. O geografie imaginară se naşte, atunci, în capul lor.

K Ca nuvelă propriu-zisă, *în război un pogon cu flori* nu este fără cusur. Toate fragmentele ce rezumă viaţa Olinei după război n-au substanţă. N. Velea nu-i obişnuit să poarte prea mult timp, de-a lungul drumului unui destin, celebra oglindă a realismului. El vede repede şi pe o rază redusă. Micul roman (150 de pagini) este construit dintr-un lanţ de popasuri epice, unele, cu adevărat, de mare subtilitate. Ele sugerează simbolul unei rezistenţe în puritate în nişte vremuri î impure. O carte mai lirică decît altele, cu mai puţină comedie verbală, în orice caz.

E; Comedia limbajului este, în schimb, în floare în vclumul *: Vorbă-n colturi şi rotundă* (1973), reluat şi amplificat în «Culegerea *Călător printre înţelepciuni* (1975). O carte delectabilă, poate cea mai bună pe care a scris-o Nicolae Velea. SEl coboară la proverbe, şi, în jurul lor, creează nişte fabule care se deosebesc de povestirile propriu-zise numai prin •Concentraţia şi mai mare a stilului. în rest, aceeaşi bufonerie fină, împleticirea iscusită a limbajului, tipologia trăznită fi „pistruirea" puternică a frazei cu ziceri răsucite:

■ — „Că dacă le dai, le fată iapa, le ceri, le moare mînzul".

— „Şi sînt proşti de te umplu de purici".

E — „Cireşele trec, obrazul râmîne".

EL — „Alte vremuri, alte piepturi, alte decoraţii".

■ — „Eşti făcut de nouă taţi şi isprăvit de un călugăr beat". H — „Trei ori trei fac nouă, bei pînă plouă".

BL jţf* „Ascultă, Parimio, ce mama Ana îi fi avînd de te

■»coli de o porţie de timp cu noaptea în cap sau în ceafă?“

& -r „Ce-mi dai, ca să vorbim degeaba?"

— „Ce sari, bă, gardul în bătătura altei ziceri? N-ai

■pcadrare la alergatul după doi iepuri...".

— „Carte n-am învăţat, da’ tot am mîncat sărat, zise domnul Parimie, căzut în doaga proverbelor".

— „Cîte-am tras şi nu m-am ras — nici acuma nu m-oi tunde...".

— „Ce să fac, mi-a plecat bărbatul la moară şi nu ştiu: să-l mai aştept sau să mă mărit?".

— „Dacă îi şade bine călătorului îi şade să mai şi şadă"

Personajele acestor parabole sînt Domnul Parimie, Parimia, a treia sau a patra lui soţie, Pop Zăbavă — „leneş peste şapte sate", Marin — scumpul, Stănică şi Pîrvu, vecini şi adversari sentimentali, verii Eftimie şi Airinie, Ghiţă Vreme, Valentin electricianul şi „a sa Marioara", cei mai mulţi dintre ei înţelepţi şi „asupriţi de băutură. Se cugetă îndelung şi se bea mult în proza lui Nicolae Velea. Filozofia este totdeauna pe muche de cuţit, între znoava lui Creangă şi combinaţia absurdă a lui Urmuz. Băutura este, în schimb, mai limpede şi ea, repet, asupreşte pe eroi. S-a spus că în j proza lui M. Sadoveanu se bea din artă pentru artă. La Nicolae Velea băutura are o semnificaţie sacră. Prozatorul are] o fantezie nebună în a numi, într-o mie de feluri, gestul j religios al ducerii paharului la gură. Paharul *se roteşte,* paharul *se îndeseşte,* Ghiţă Vreme „se iuţeşte pe negîndite şi] fără «răsuflaţie»", cu două ceşti de ţuică, la Costică Mat, oamenii se „omenesc" îndelung, musafirii lui Parimie „se I hărnicesc cu lingura şi paharul către gură", Airinie şi Efti- 1 mie, „făcuţi gutuie", dialoghează şi se bat ca chiorii pentru 1 a duce la capăt un proverb etc.

Proverbul stă totdeauna în proza moralistică a lui Velea] cu un pahar în mînă: semnul iuţimii de gîndire şi al tihnei 1 de a medita. Actul sublim al beţiei cuprinde două momente. 1 întîi starea de euforie (prezentată sub toate chipurile), după j care urmează starea teribilă de mahmureală. N. Velea este şj 1 poetul ei. O evocă în culori murdare şi sleite. După tăierea 1

i ■orcului, văru Stănică se scoală cu „capul tuci", picioarele îi bîţîie. limba este năclăită, iar privirile arată suferinţă de fiară înjunghiată. Trezirea la viaţă are un protocol. Indivi- fidul bate întîi fără rost cîinele, se uită întunecat la lucrurile S din ogradă, apoi se drege cu o oală

de vin. Stănică îşi îndul- ■ ceşte mîhnirea interioară şi cu o altă ispită: vede peste gard pe vecina Sevastiţa tocînd măciuci de varză acră şi păşeşte neîntîrziat spre ea. Pîrvu, soţul, apare pe neprevăzute şi cei S doi sînt pe cale să se încaiere, apoi , se resemnează, beau vin, ■ mănîncă şorici şi se tînguiesc că nu se ţin de învăţăturile ■ vechi *(Ziceri sub streaşină iernii)* Valentin, electricianul, ■■taie seara lumina ca să se poată întîlni pe furiş cu Marioara J lui Stănică. Stănică, şiret, profită de întuneric şi trece la ^■Sevastiţa, vecina. Ghică Borceag şi Mitu Ciupilitu, gestio- Hnari la „Prăvălioara sătească“, se tachinează unul pe altul ■ cu vorbele: „erizipeluleee, erizipelul meu“ şi poartă, la o

1 nuntă, această convorbire lămuritoare: f „— Norocul lor! f - Care?

■t — D-aia!

■ — Păi nu! Păi da!

| — Tu bei şi vorbeşti de animale, i s-a întristat şi umbrit ■¡Ochii lui Mitu Ciupilitu, de .gîndire.

Hh— Caz de vită!

■:.c<Ghică Borceag, lopătînd cu lingura în strachină, l-a »Întrebat aşa, mai mult din umăr:

■ -Care?

■§< — Avantajul vitei e că intră în burta omului!

I — Care? nu-l slăbea celălalt cu neînţelegerea rămasă H| lingură.

Adică m-am concentrat să-ţi spun că omul mănîncă ■găini, porci, şi ele nu se duc direct în mormînt. Doar omul.

— Care? l-a întrebat sughiţat Ghică.

La care întrebare Mitu Ciuplitu s-a lăsat şi el pe-o rînă, pentru lipsă de discuţie ca lumea'-.

Aforismele sînt absorbite în ficţiune, iar ficţiunea propune, timid, o tipologie ce trăieşte totdeauna în răspăr. Indivizii încalcă mereu legile existenţei curente ca să respecte prevederile din proverbe. Intră din această pricină în situaţii absurde, totuşi cimiliturile lui N. Velea au atîta ironie incit absurdul să fie îngăduit şi bizareria din comportamentul indivizilor să fie considerată ceea ce este, în realitate: o modificare subtilă a proporţiilor, o lumină aruncată pieziş asupra unei existenţe, în fond, banale. înţeleptul Pari- mie, care are patru vereghete şi o beretă de marinar, recomandă în viaţă cumpătare şi el însuşi o ilustrează cu belşug de fraze încurcate:

Că nu sînt nici alde Pistolan care nu-şi trezeşte nevasta pînă-n crucea prînzului, şi cînd caută în portofel dă doar de aţa de la mămăligă şi femeia i-a căpătat albeaţă la călcîie, greu de vindecat. Şi nici ca văru', ştii cine, care-o pune pe nevastă să bată apa pîn-o scoate unt. Nu, la mine cumpătarea şi cumpătul. Că dacă e să fie vorbă, cu el nu-ţi pierzi umbletul. Ştii ce fac eu, cînd mă duc la tîrg sau la oraş după treburi şi-mi mai rămîne timp între ele, între treburi? Te-o fi lovind părerea că mă duc la o circiumă, o bere, un nu-ş' ce? Nu, mă duc la un cinematograf, nu mă interesează filmul, mă uit, nu fumez, nu consum şi plec, economisesc. Sau la muzee. Aleg mai ales muzeele care au şi canapele. Te-aşezi pe una, canapea adică, priponeşti ochii pe-un tablou, o maimuţă împăiată, ce s-o găsi în faţa canapelei, şi nimeni nu te deranjează. De economisit, economiseşti: de fumat n-ai voie, de băut o bere sau chiar altceva, de unde pînă unde la muzeu? Şi cînd mi se apropie timpul de plecat la ce am de făcut, plec.

— Asta e! Cumpătarea, îi mai explică el şi mai ceru iar ligheanul cu apă pentru picioare, deoarece domnul Paremie obişnuia să se spele pe picioare de dimineaţă, că zicea el, e |a fel de bun ca şi spălatul pe faţă".

Nicolae Velea scrie rar şi puţin, ritmul lui de lucru este proverbial, gurile rele zic că el începe o frază într-o zi şi o termină o lună după. Faptul este neobişnuit în literatura finoastră unde autorii sînt, de regulă, fecunzi. La patruzeci de ani un poet care se respectă are 20 de cărţi, unii chiar 30, de acelaşi fel. Atît cît este, proza lui N. Velea este, prin subtilitatea limbajului şi a observaţiei, excepţională.

Sumar

în treacăt/ 7 Zbor jos/
18 Răgaz întins/ 33
Poarta/ 33 Noapte/ 42
Treceri / / 54 Treceri *II*
/ 53 Întîlnire tîrzie / 30